

Informació legal

Declaració de responsabilitat dels
administradors

Informe d'auditoria

Comptes anuals

Informe de gestió

El Sr. MIQUEL ROCA i JUNYENT, Secretari del Consell d'Administració de BANCO DE SABADELL, S.A., amb domicili social a Sabadell, plaça de Sant Roc núm. 20 i NIF A08000143,

CERTIFICA:

Que a la reunió del Consell d'Administració de la societat celebrada a Barcelona el dia d'avui, per convocatòria escrita de data 17 de gener de 2017, amb l'assistència personal del Sr. José Oliu Creus, el Sr. José Javier Echenique Landiribar, el Sr. Jaime Guardiola Romojaro, el Sr. Joan Llonch Andreu, el Sr. Joaquín Folch-Rusiñol Corachán, la Sra. María Teresa García-Milà Lloveras, el Sr. José Ramón Martínez Sufrategui, el Sr. José Luís Negro Rodríguez, el Sr. José Manuel Martínez Martínez, el Sr. David Martínez Guzmán, la Sra. Aurora Catá Sala, el Sr. José Manuel Lara García, el Sr. David Vegara Figueras i el Sr. Manuel Valls Morató, sota la presidència del Sr. Oliu, actuant com a secretari la persona que subscriu i com a Vicesecretària la Sra. María José García Beato, s'ha pres per unanimitat i després de la deliberació corresponent, entre uns altres que no el contradiuen, l'acord següent:

Els membres del Consell d'Administració declaren que, fins on arriba el seu coneixement, els comptes anuals individuals i consolidats de l'exercici de 2016, formulats avui i elaborats d'acord amb els principis de comptabilitat aplicables, ofereixen la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de Banco de Sabadell, S.A. i de les empreses incloses en la consolidació, presos en conjunt, i que els respectius informes de gestió formulats inclouen un anàlisi fidel de l'evolució i els resultats empresarials i de la posició de Banco de Sabadell, S.A. i de les empreses compreses en la consolidació, preses en conjunt, juntament amb la descripció dels riscos i les incerteses principals a que s'enfronten.

Es fa constar expressament que l'acta de la reunió del Consell en la que es va adoptar l'acord precedent ha estat llegida i aprovada per unanimitat al final de la reunió i signada pel Secretari amb el vistiplau del President.

I per tal que consti i tingui els efectes oportuns, lliuro aquesta certificació amb el vistiplau del Senyor President a Barcelona, el dia vint-i-sis de gener de dos mil disset.

Vistiplau
El President

El Secretari

La versió del nostre informe és una traducció de l'original, el qual va ser preparat en castellà. S'han pres totes les mesures necessàries per tal que la traducció sigui una representació el més acurada possible. Tot i això, en tots els aspectes d'interpretació de la informació, punts de vista i opinions, la versió original del nostre informe preval per davant d'aquesta traducció.

INFORME D'AUDITORIA INDEPENDENT DE COMPTES ANUALS CONSOLIDATS

Als accionistes de Banco de Sabadell, S.A.:

Informe sobre els comptes anuals consolidats

Hem auditat els comptes anuals consolidats adjunts de Banco de Sabadell, S.A. (en endavant la "Societat dominant") i societats dependents (en endavant el "Grup"), que comprenen el balanç de situació consolidat a 31 de desembre de 2016, el compte de pèrdues i guanys consolidat, l'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidat, l'estat total de canvis en el patrimoni net consolidat, l'estat de fluxos d'efectiu consolidat i la memòria consolidada corresponents a l'exercici finalitzat en aquesta data.

Responsabilitat dels administradors en relació amb els comptes anuals consolidats

Els administradors de la Societat dominant són responsables de formular els comptes anuals consolidats adjunts, de forma que expressin la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats consolidats de Banco de Sabadell, S.A. i societats dependents, de conformitat amb les Normes Internacionals d'Informació Financera, adoptades per la Unió Europea, i demés disposicions del marc normatiu d'informació financera aplicable al Grup a Espanya, i del control intern que considerin necessari per a permetre la preparació de comptes anuals consolidats lliures d'incorrecció material, deguda a frau o error.

Responsabilitat de l'auditor

La nostra responsabilitat és expressar una opinió sobre els comptes anuals consolidats adjunts basada en la nostra auditoria. Hem dut a terme la nostra auditoria de conformitat amb la normativa reguladora de l'auditoria de comptes vigent a Espanya. Aquesta normativa exigeix que complim els requeriments d'ètica, així com que planifiquem i executem l'auditoria a fi d'obtenir una seguretat raonable que els comptes anuals consolidats estan lliures d'incorreccions materials.

Una auditoria requereix l'aplicació de procediments per a obtenir evidència d'auditoria sobre els imports i la informació revelada en els comptes anuals consolidats. Els procediments seleccionats depenen del judici de l'auditor, inclosa la valoració dels riscos d'incorrecció material en els comptes anuals consolidats, deguda a frau o error. En efectuar aquestes valoracions del risc, l'auditor té en compte el control intern rellevant per a la formulació per part dels administradors de la Societat dominant dels comptes anuals consolidats, a fi de dissenyar els procediments d'auditoria que siguin adequats en funció de les circumstàncies, i no amb la finalitat d'expressar una opinió sobre l'eficàcia del control intern de l'entitat. Una auditoria també inclou l'avaluació de l'adequació de les polítiques comptables aplicades i de la raonabilitat de les estimacions comptables realitzades per la direcció, així com l'avaluació de la presentació dels comptes anuals consolidats presos en el seu conjunt.

Considerem que l'evidència d'auditoria que hem obtingut proporciona una base suficient i adequada per a la nostra opinió d'auditoria.

.....
PricewaterhouseCoopers Auditores, S.L., Avinguda. Diagonal, 640, 08017 Barcelona, España
Tel.: +34 932 532 700 / +34 902 021 111, Fax: +34 934 059 032, www.pwc.es

1

R. M. Madrid, hoja 87.250-1, folio 75, tomo 9.267, libro 8.054, sección 3ª.
Inscrita en el R.O.A.C. con el número S0242 - CIF: B-79 031290

Opinió

Segons la nostra opinió, els comptes anuals consolidats adjunts expressen, en tots els aspectes significatius, la imatge fidel del patrimoni consolidat i de la situació financera consolidada de la societat Banco de Sabadell, S.A. i societats dependents a 31 de desembre de 2016, així com dels seus resultats consolidats i fluxos d'efectiu consolidats corresponents a l'exercici finalitzat en aquesta data, de conformitat amb les Normes Internacionals d'Informació Financera, adoptades per la Unió Europea, i demés disposicions del marc normatiu d'informació financera que resulten d'aplicació a Espanya.

Informe sobre altres requeriments legals i reglamentaris

L'informe de gestió consolidat adjunt de l'exercici 2016 conté les explicacions que els administradors de la Societat dominant consideren oportunes sobre la situació de Banco de Sabadell, S.A. i societats dependents, l'evolució dels seus negocis i sobre altres assumptes i no forma part integrant dels comptes anuals consolidats. Hem verificat que la informació comptable que conté l'esmentat informe de gestió concorda amb la dels comptes anuals consolidats de l'exercici 2016. El nostre treball com a auditors es limita a la verificació de l'informe de gestió consolidat amb l'abast esmentat en aquest mateix paràgraf i no inclou la revisió d'informació diferent de l'obtinguda a partir dels registres comptables de la societat Banco de Sabadell, S.A. i societats dependents.

PricewaterhouseCoopers Auditores, S.L.

PRICEWATERHOUSECOOPERS AUDITORES, S.L.

Original en castellà signat per
Raúl Ara Navarro

31 de gener de 2017

BANCO DE SABADELL, S.A. I SOCIETATS QUE FORMEN EL GRUP BANC SABADELL

Comptes anuals consolidats
corresponents a l'exercici anual
acabat el 31 de desembre de 2016

Índex dels comptes anuals consolidats de l'any 2016 del grup Banco de Sabadell, S.A.

Estats financers	
Balanços de situació consolidats del grup Banc Sabadell	165
Comptes de pèrdues i guanys consolidats del grup Banc Sabadell	168
Estats de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell	169
Estats de fluxos d'efectiu consolidats del grup Banc Sabadell	172
Memòria	
Nota 1 – Activitat, polítiques i pràctiques de comptabilitat	173
1.1. Activitat	173
1.2. Bases de presentació	173
1.3. Principis i polítiques comptables i criteris de valoració aplicats	180
1.3.1 Principis de consolidació	180
1.3.2 Combinacions de negocis	182
1.3.3 Valoració dels instruments financers i registre de les variacions sorgides en la seva valoració posterior	183
1.3.4 Deteriorament del valor dels actius financers	185
1.3.5 Operacions de cobertura	193
1.3.6 Garanties financeres	194
1.3.7 Transferències i baixa del balanç d'instruments financers	194
1.3.8 Compensació d'instruments financers	195
1.3.9 Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda i operacions interrompudes	195
1.3.10 Actius tangibles	196
1.3.11 Arrendaments	197
1.3.12 Actius intangibles	197
1.3.13 Existències	199
1.3.14 Elements de patrimoni propi	199
1.3.15 Remuneracions basades en instruments de patrimoni	200
1.3.16 Contractes d'assegurança	200
1.3.17 Provisions i actius i passius contingents	201
1.3.18 Provisions per pensions	202
1.3.19 Operacions en moneda estrangera i diferències de conversió	204
1.3.20 Reconeixement d'ingressos i despeses	205
1.3.21 Impost sobre els guanys	206
1.3.22 Estats de fluxos d'efectiu consolidats	207
1.4. Comparabilitat de la informació	208
Nota 2 – Grup Banc Sabadell	209
Nota 3 – Proposta de distribució de beneficis i benefici per acció	215
Nota 4 – Gestió de riscos financers	217
4.1 Introducció	217
4.2 Fites principals de l'exercici	219
4.3 Principis generals de gestió de riscos	221
4.3.1 Cultura corporativa de riscos	221
4.3.2 Marc Estratègic de Riscos (<i>risk appetite framework</i>)	222
4.3.3 Organització global de la funció de riscos	223
4.4 Gestió i seguiment dels principals riscos rellevants	225
4.4.1 Risc de crèdit	225
4.4.2 Risc de liquiditat	245
4.4.3 Risc de mercat	253
4.4.4 Risc operacional	258
4.4.5 Risc fiscal	259
4.4.6 Risc de compliment normatiu	260
Nota 5 – Recursos propis mínims i gestió de capital	261
Nota 6 – Valor raonable dels actius i passius	267
Nota 7 - Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	275
Nota 8 – Valors representatius de deute	276
Nota 9 – Instruments de patrimoni	277
Nota 10 – Derivats mantinguts per negociar d'actiu i passiu	279
Nota 11 – Préstecs i bestretes	280
Nota 12 – Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès	285
Nota 13 – Derivats - comptabilitat de cobertures d'actiu i passiu	286
Nota 14 – Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	288

Nota 15 – Inversions en negocis conjunts i associades	290
Nota 16 – Actius tangibles	291
Nota 17 – Actius intangibles.....	294
Nota 18 - Altres actius	298
Nota 19 – Dipòsits en entitats de crèdit i bancs centrals	299
Nota 20 – Dipòsits de la clientela	300
Nota 21 – Valors representatius de deute emesos.....	301
Nota 22 – Altres passius financers	304
Nota 23 – Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança.....	304
Nota 24 – Provisions	307
Nota 25 - Fons propis	312
Nota 26 – Un altre resultat global acumulat	315
Nota 27 – Interessos minoritaris (participacions no dominants)	317
Nota 28 – Garanties concedides	317
Nota 29 – Compromisos contingents concedits	319
Nota 30 – Recursos de clients de fora del balanç	319
Nota 31 – Ingressos i despeses per interessos	319
Nota 32 – Ingressos i despeses per comissions	322
Nota 33 – Resultats d'operacions financeres (net)	322
Nota 34 – Altres ingressos d'explotació	324
Nota 35 – Altres despeses d'explotació.....	324
Nota 36 – Despeses d'administració	325
Nota 37 – Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats	328
Nota 38 - Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers	329
Nota 39 – Guanys o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers i participacions, nets.....	329
Nota 40 – Fons de comerç negatiu reconegut en resultats	329
Nota 41 – Guanys o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes	330
Nota 42 – Informació segmentada.....	330
Nota 43 – Situació fiscal (impost sobre els guanys d'activitats continuades)	334
Nota 44 – Transaccions amb parts vinculades	338
Nota 45 – Retribucions i saldos amb els membres del Consell d'Administració i l'alta direcció	339
Nota 46 – Altra informació	341
Nota 47 – Esdeveniments posteriors	342
Annex I – Societats del grup Banc Sabadell	343
Annex II – Entitats estructurades – Fons de titulització	360
Annex III – Informació dels emissors en el mercat hipotecari i sobre el registre comptable especial hipotecari	361
Annex IV – Informació dels emissors en les cèdules territorials i sobre el registre comptable especial territorial	367
Annex V – Detall de les emissions vives i passius subordinats del grup	369
Annex VI – Concentració de riscos per àrea geogràfica	375
Annex VII – Informe bancari anual	377

Informe de gestió

Glossari de termes sobre mesures de rendiment

Balanços de situació consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015

En milers d'euros

Actiu	Nota	2016	2015 (*)
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista (**)	7	11.688.250	7.343.481
Actius financers mantinguts per negociar		3.484.221	2.312.118
Derivats	10	1834.495	1508.446
Instruments de patrimoni	9	10.629	112.12
Valors representatius de deute	8	1639.097	792.460
Préstecs i bestretes		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		34.827	77.328
Instruments de patrimoni	9	34.827	77.328
Valors representatius de deute		-	-
Préstecs i bestretes		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		-	-
Actius financers disponibles per a la venda		18.718.339	23.460.356
Instruments de patrimoni	9	597.809	572.730
Valors representatius de deute	8	18.120.530	22.887.626
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		6.761.231	5.778.397
Préstecs i partides a cobrar		150.384.445	153.550.281
Valors representatius de deute	8	918.584	1732.478
Préstecs i bestretes	11	149.465.861	15187.803
Bancs centrals		66.229	-
Entitats de crèdit		4.225.767	5.002.066
Clientela		145.173.865	146.815.737
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		855.145	1349.574
Inversions mantingudes fins al venciment	8	4.598.190	-
<i>Promemòria: prestats o lliurats com a garantia amb dret de venda o pignoració</i>		-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	535.160	700.813
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès	12	965	7.693
Inversions en negocis conjunts i associades	15	380.672	340.996
Entitats multigrup		-	-
Entitats associades		380.672	340.996
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança		-	14.739
Actius tangibles	16	4.475.600	4.188.526
Immobilitzat material		2.071.353	1846.621
D'ús propi		1887.534	1709.523
Cedit en arrendament operatiu		183.819	137.098
Inversions immobiliàries		2.404.247	2.341.905
<i>De les quals: cedit en arrendament operatiu</i>		-	-
<i>Promemòria: adquirit en arrendament financer</i>		-	-
Actius intangibles	17	2.135.215	2.080.570
Fons de comerç		1094.526	1092.777
Altres actius intangibles		1040.689	987.793
Actius per impostos		7.055.876	7.255.450
Actius per impostos corrents		280.539	678.938
Actius per impostos diferits	43	6.775.337	6.576.512
Altres actius	18	4.437.265	4.753.034
Contractes d'assegurances vinculats a pensions		153.989	153.631
Existències		2.924.459	3.655.548
Resta dels altres actius		1358.817	943.855
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	14	4.578.694	2.542.386
TOTAL ACTIU		212.507.719	208.627.771

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 14).

(**) Vegeu el detall en l'estat de fluxos d'efectiu consolidat del grup.

Les notes 1 a 47 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2016.

Balanços de situació consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015

En milers d'euros

Passiu	Nota	2016	2015 (*)
Passius financers mantinguts per negociar		1.975.806	1.636.826
Derivats	10	195.914	1484.922
Posicions curtes		59.892	151.904
Dipòsits		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
Valors representatius de deute emesos		-	-
Altres passius financers		-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-
Dipòsits		-	-
Bancs centrals		-	-
Entitats de crèdit		-	-
Clientela		-	-
Valors representatius de deute emesos		-	-
Altres passius financers		-	-
<i>Promemòria: passius subordinats</i>			-
Passius financers a cost amortitzat		192.011.024	189.468.677
Dipòsits		162.909.052	159.182.125
Bancs centrals	19	11827.573	11566.070
Entitats de crèdit	19	16.666.943	14.724.718
Clientela	20	134.414.536	132.891.337
Valors representatius de deute emesos	21	26.533.538	27.864.371
Altres passius financers	22	2.568.434	2.422.181
<i>Promemòria: passius subordinats</i>		156.1069	1472.779
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	1.105.806	681.461
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès	12	64.348	16.330
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança	23	34.836	2.218.295
Provisions	24	306.214	346.225
Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació		89.471	86.305
Altres retribucions als empleats a llarg termini		24.554	28.713
Qüestions processals i litigis per impostos pendents		49.404	51.971
Compromisos i garanties concedits		84.032	113.679
Restants provisions		58.753	65.557
Passius per impostos		778.540	580.357
Passius per impostos corrents		236.275	88.214
Passius per impostos diferits	43	542.265	492.143
Capital social reemborsable a la vista		-	-
Altres passius		934.801	911.939
Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	14	2.213.368	-
TOTAL PASSIU		199.424.743	195.860.110

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 14).

Les notes 1 a 47 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2016.

Balanços de situació consolidats del grup Banc Sabadell

El 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015

En milers d'euros

Patrimoni net	Nota	2016	2015
Fons propis	25	12.926.166	12.270.119
Capital		702.019	699.900
Capital desemborsat		702.019	699.900
Capital no desemborsat exigít		-	-
<i>Promemòria: capital no exigít</i>			
Prima d'emissió		7.882.899	7.900.000
Instruments de patrimoni emesos diferents del capital		-	-
Component de patrimoni net dels instruments financers compostos		-	-
Altres instruments de patrimoni emesos		-	-
Altres elements de patrimoni net		38.416	38.416
Guany acumulat		-	-
Reserves de revaloració		-	-
Altres reserves		3.805.065	3.805.065
Reserves o pèrdues acumulades d'inversions en negocis conjunts i associades		109.510	109.510
Altres		3.695.555	3.695.555
(-) Accions pròpies		(101.384)	(101.384)
Resultat atribuïble als propietaris de la dominant		710.432	710.432
(-) Dividends a compte		(111.281)	(111.281)
Un altre resultat global acumulat	26	107.142	45.000
Elements que no es reclassifiquen en resultats		13.261	13.261
Guany o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides		13.261	13.261
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades		-	-
Resta d'ajustos de valoració		-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats		93.881	4.739
Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger (porció efectiva)		151.365	151.365
Conversió de divises		(428.650)	(428.650)
Derivats de cobertura. Cobertures de fluxos d'efectiu (porció efectiva)		(21.521)	(21.521)
Actius financers disponibles per a la venda		280.548	280.548
Instruments de deute		229.008	229.008
Instruments de patrimoni		51.540	51.540
Altres ajustos de valor		-	(1.000)
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		96.299	96.299
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts en inversions en negocis conjunts i associades		15.840	15.840
Interessos minoritaris (participacions no dominants)	27	49.668	49.668
Un altre resultat global acumulat		172	172
Altres elements		49.496	49.496
TOTAL PATRIMONI NET		13.082.976	12.760.119
TOTAL PATRIMONI NET I PASSIU		212.507.719	208.620.119
Promemòria			
Garanties concedides	28	8.529.354	8.390.000
Compromisos contingents concedits	29	25.208.687	21.100.000

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

Les notes 1 a 47 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2016.

Comptes de pèrdues i guanys consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015

En milers d'euros

	Nota	2016	2015 (*)
Ingressos per interessos	31	5.170.100	4.842.356
(Despeses per interessos)	31	(1.332.348)	(1.639.526)
(Despeses per capital social reemborsable a la vista)		-	-
Marge d'interessos		3.837.752	3.202.830
Ingressos per dividendes		10.037	2.912
Resultats d'entitats valorades pel mètode de la participació		74.573	48.795
Ingressos per comissions	32	1.376.364	1.166.677
(Despeses per comissions)	32	(227.782)	(163.333)
Resultats d'operacions financeres (net)	33	609.722	1.208.161
Guany o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets		476.217	1.052.288
Guany o (-) pèrdues per actius i passius financers mantinguts per negociar, nets		107.593	150.440
Guany o (-) pèrdues per actius i passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats, nets		114	109
Guany o (-) pèrdues resultants de la comptabilitat de cobertures, nets		25.798	5.324
Diferències de canvi (guany o (-) pèrdua), netes		16.902	137.926
Altres ingressos d'explotació	34	286.725	216.718
(Altres despeses d'explotació)	35	(466.873)	(298.111)
Ingressos d'actius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança	23	165.781	174.226
(Despeses de passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança)	23	(212.503)	(218.431)
Marge brut		5.470.698	5.478.370
(Despeses d'administració)	36	(2.663.347)	(2.286.515)
(Despeses de personal)		(1.663.053)	(1.457.341)
(Altres despeses d'administració)		(1.000.294)	(829.174)
(Amortització)	16,17	(395.896)	(328.862)
(Provisions o (-) reversió de provisions)	24	3.044	20.216
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats)	37	(553.698)	(1.528.567)
(Actius financers valorats al cost)		-	-
(Actius financers disponibles per a la venda)		(112.284)	(132.390)
(Préstecs i partides a cobrar)		(441.414)	(1.396.177)
(Inversions mantingudes fins al venciment)		-	-
Resultat de l'activitat d'explotació		1.860.801	1.354.642
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'inversions en negocis conjunts o associades)	15	(3.820)	(25.694)
(Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers)	38	(558.148)	(618.250)
(Actius tangibles)		(20.276)	(158.626)
(Actius intangibles)		-	(1)
(Altres)		(537.872)	(459.623)
Guany o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers i participacions, nets	39	35.108	(16.960)
Fons de comerç negatiu reconegut en resultats	40	-	231.891
Guany o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes	41	(314.519)	(180.868)
Guany o (-) pèrdues abans d'impostos procedents de les activitats continuades		1.019.422	744.761
(Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades)	43	(303.569)	(32.516)
Guany o (-) pèrdues després d'impostos procedents de les activitats continuades		715.853	712.245
Guany o (-) pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes		-	-
RESULTAT DE L'EXERCICI		715.853	712.245
Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)	27	5.421	3.804
Atribuïble als propietaris de la dominant		710.432	708.441
Benefici per acció		0,13	0,14
Bàsic		0,13	0,14
Dilut		0,13	0,14

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 14).

Les notes 1 a 47 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant del compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de 2016.

Estats de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell

Estats d'ingressos i despeses reconeguts consolidats
Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015

En milers d'euros

		2016	2015 (*)
Resultat de l'exercici		715.853	712.245
Un altre resultat global	26	(348.253)	(483.367)
Elements que no es reclassifiquen en resultats		1049	(10.317)
Guanys o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides		1499	(14.738)
Actius no corrents i grups alienables d'elements mantinguts per a la venda		-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts de les inversions en negocis conjunts i associades		-	-
Restat d'ajustos de valoració		-	-
Impost sobre els guanys relatiu als elements que no es reclassifiquen		(450)	4.421
Elements que es poden reclassificar en resultats		(349.302)	(473.050)
Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger [porció efectiva]		133.438	25.611
Guanys o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		133.438	25.611
Transferit a resultats		-	-
Altres reclassificacions		-	-
Conversió de divises		(404.960)	(38.401)
Guanys o (-) pèrdues per canvi de divises comptabilitzades en el patrimoni net		(404.960)	(38.401)
Transferit a resultats		-	-
Altres reclassificacions		-	-
Cobertures de fluxos d'efectiu [porció efectiva]		(54.190)	(315.914)
Guanys o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		5.785	(392.627)
Transferit a resultats		(59.975)	76.713
Transferit a l'import comptable inicial dels elements coberts		-	-
Altres reclassificacions		-	-
Actius financers disponibles per a la venda		(193.537)	(345.004)
Guanys o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		415.704	723.428
Transferit a resultats		(483.609)	(1.103.025)
Altres reclassificacions		(125.632)	34.593
Actius no corrents i grups alienables d'elements mantinguts per a la venda		137.570	-
Guanys o (-) pèrdues de valor comptabilitzades en el patrimoni net		11938	-
Transferit a resultats		-	-
Altres reclassificacions		125.632	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts de les inversions en negocis conjunts i associades		(670)	(1454)
Impost sobre els guanys relatiu als elements que es poden reclassificar en resultats		33.047	202.112
RESULTAT GLOBAL TOTAL DE L'EXERCICI		367.600	228.878
Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)		5.632	2.247
Atribuïble als propietaris de la dominant		361.968	226.631

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 1.4).

L'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidats juntament amb els estats totals de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell formen l'estat de canvis en el patrimoni net. Les notes 1a 47 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net de l'exercici de 2016.

Estats de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell

Estats totals de canvis en el patrimoni net consolidat
Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015

En milers d'euros

Interessos minoritaris														
			Instruments de patrimoni emesos diferents del capital	Altres elements del patrimoni net	Guany acumulats	Reserves de revaloració	Altres reserves	(-) Accions pròpies	Resultat atribuïble als propietaris de la dominant	(-) Dividends a compte	Un altre resultat global acumulat	Un altre resultat global acumulat	Altres elements	Total
Fonts dels canvis en el patrimoni net	Capital	Prima d'emissió												
Saldo d'obertura 31/12/2015 (*)	679.906	7.935.665	-	14.322	-	-	3.175.065	(238.454)	708.441	-	455.606	(39)	37.149	12.767.661
Efectes de la correcció d'errors	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efectes dels canvis en les polítiques comptables	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo d'obertura 31/12/2015 (*)	679.906	7.935.665	-	14.322	-	-	3.175.065	(238.454)	708.441	-	455.606	(39)	37.149	12.767.661
Resultat global total de l'exercici	-	-	-	-	-	-	-	-	710.432	-	(348.464)	211	5.421	367.600
Altres variacions del patrimoni net	22.113	(52.766)	-	24.094	-	-	630.000	137.070	(708.441)	(111.281)	-	-	6.926	(52.285)
Emissió d'accions ordinàries	15.877	-	-	-	-	-	(15.877)	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'accions preferents	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'altres instruments de patrimoni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Exercici o venciment d'altres instruments de patrimoni emesos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Conversió de deute en patrimoni net	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reducció del capital	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dividends (o remuneracions als socis) (**)	-	(106.448)	-	-	-	-	(77.947)	135.695	-	(111.281)	-	-	-	(159.981)
Compra d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	-	(322.822)	-	-	-	-	-	(322.822)
Venda o cancel·lació d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	15.690	324.197	-	-	-	-	-	339.887
Reclassificació d'instruments financers del patrimoni net al passiu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reclassificació d'instruments financers del passiu al patrimoni net	6.236	53.682	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	59.918
Transferències entre components del patrimoni net (***)	-	-	-	3.393	-	-	705.048	-	(708.441)	-	-	-	-	-
Augment o (-) disminució del patrimoni net resultant de combinacions de negocis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pagaments basats en accions (****)	-	-	-	18.271	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18.271
Altres augments o (-) disminucions del patrimoni net	-	-	-	2.430	-	-	3.086	-	-	-	-	-	6.926	12.442
Saldo de tancament 31/12/2016	702.019	7.882.899	-	38.416	-	-	3.805.065	(101.384)	710.432	(111.281)	107.142	172	49.496	13.082.976

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 14).

Les notes 1 a 47 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net de l'exercici de 2016.

Els moviments principals dels fons propis es detallen en la nota 25, excepte menció del contrari.

L'estat d'ingressos i despeses reconeguts consolidats juntament amb els estats totals de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell formen l'estat de canvis en el patrimoni net.

(**) Vegeu la nota 3 "Proposta de distribució de beneficis".

(***) Inclou principalment la distribució del resultat de l'exercici.

(****) Vegeu la nota 36 "Despeses d'administració - Despeses de personal".

Estats de canvis en el patrimoni net consolidats del grup Banc Sabadell

Estats totals de canvis en el patrimoni net consolidat
Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015

En milers d'euros

	Interessos minoritaris													
			Instruments de patrimoni emesos diferents del capital	Altres elements del patrimoni net	Guany acumulats	Reserves de revaloració	Altres reserves	(-) Accions pròpies	Resultat atribuïble als propietaris de la dominant	(-) Dividends a compte	Un altre resultat global acumulat	Un altre resultat global acumulat	Altres elements	Total
Fonts dels canvis en el patrimoni net	Capital	Prima d'emissió												
Saldo d'obertura 31/12/2014	503.058	5.710.626	727.567	6.564	-	-	2.991.627	(87.376)	371.677	-	937.416	1.517	53.276	11.215.952
Efectes de la correcció d'errors	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Efectes dels canvis en les polítiques comptables	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saldo d'obertura 31/12/2014	503.058	5.710.626	727.567	6.564	-	-	2.991.627	(87.376)	371.677	-	937.416	1.517	53.276	11.215.952
Resultat global total de l'exercici	-	-	-	-	-	-	-	-	708.441	-	(481810)	(1557)	3.804	228.878
Altres variacions del patrimoni net	176.848	2.225.039	(727.567)	7.758	-	-	183.438	(151078)	(371677)	-	-	1	(19.931)	1.322.831
Emissió d'accions ordinàries	145.257	1470.867	-	-	-	-	(9.568)	-	-	-	-	-	-	1.606.556
Emissió d'accions preferents	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emissió d'altres instruments de patrimoni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Exercici o venciment d'altres instruments de patrimoni emesos	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Conversió de deute en patrimoni net	30.302	738.622	(727.567)	-	-	-	(34.688)	-	-	-	-	-	-	6.669
Reducció del capital	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dividends (o remuneracions als socis)	-	(50.678)	-	-	-	-	(21172)	50.678	-	-	-	-	-	(21.172)
Compra d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	-	(519.652)	-	-	-	-	-	(519.652)
Venda o cancel·lació d'accions pròpies	-	-	-	-	-	-	7.440	317.896	-	-	-	-	-	325.336
Reclassificació d'instruments financers del patrimoni net al passiu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reclassificació d'instruments financers del passiu al patrimoni net	1289	18.409	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19.698
Transferències entre components del patrimoni net	-	-	-	-	-	-	371677	-	(371677)	-	-	-	-	-
Augment o (-) disminució del patrimoni net resultant de combinacions de negocis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pagaments basats en accions	-	-	-	7.758	-	-	1371	-	-	-	-	-	-	9.129
Altres augments o (-) disminucions del patrimoni net	-	47.819	-	-	-	-	(131622)	-	-	-	-	1	(19.931)	(103.733)
Saldo de tancament 31/12/2015	679.906	7.935.665	-	14.322	-	-	3.175.065	(238.454)	708.441	-	455.606	(39)	37.149	12.767.661

Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 14).

Les notes 1 a 47 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat de canvis en el patrimoni net de l'exercici de 2016.

Estats de fluxos d'efectiu consolidats del grup Banc Sabadell

Corresponents als exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015

En milers d'euros

	Nota	2016	2015 (*)
Fluxos d'efectiu de les activitats d'explotació		4.149.262	1.608.785
Resultat de l'exercici		715.853	712.245
Ajustos per obtenir els fluxos d'efectiu de les activitats d'explotació		2.050.862	2.175.554
Amortització		395.896	328.862
Altres ajustos		1.654.966	1.846.692
Augment/disminució net dels actius d'explotació		(181.138)	(8.471.408)
Actius financers mantinguts per negociar		(172.098)	(53.282)
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		36.152	59.820
Actius financers disponibles per a la venda		(2.373.182)	(1.344.438)
Préstecs i partides a cobrar		1.583.632	(6.912.675)
Altres actius d'explotació		114.116	(220.833)
Augment/disminució net dels passius d'explotació		3.316.932	7.497.237
Passius financers mantinguts per negociar		338.933	(137.280)
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-
Passius financers a cost amortitzat		2.481.603	8.318.113
Altres passius d'explotació		496.396	(684.292)
Cobraments/Pagaments per impost sobre els guanys		(123.005)	(304.843)
Fluxos d'efectiu de les activitats d'inversió		408.441	2.028.121
Pagaments		(1015.913)	(4.665.091)
Actius tangibles	16	(581.077)	(626.863)
Actius intangibles	17	(288.998)	(186.397)
Inversions en negocis conjunts i associades	15	(8.953)	(116.469)
Entitats dependents i altres unitats de negoci		(136.885)	(2.361.922)
Actius no corrents i passius que s'han classificat com a mantinguts per a la venda		-	(1.373.440)
Inversions mantingudes fins al venciment		-	-
Altres pagaments relacionats amb activitats d'inversió		-	-
Cobraments		1.424.354	6.693.212
Actius tangibles	16, 39	356.795	413.257
Actius intangibles		-	-
Inversions en negocis conjunts i associades	15	85.407	277.236
Entitats dependents i altres unitats de negoci		-	-
Actius no corrents i passius que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	14, 41	982.152	581.311
Inversions mantingudes fins al venciment		-	-
Altres cobraments relacionats amb activitats d'inversió		-	5.421.408
Fluxos d'efectiu de les activitats de finançament		52.366	1.221.727
Pagaments		(787.521)	(710.165)
Dividends (**)		(169.981)	(21.172)
Passius subordinats		(302.373)	(87.505)
Amortització d'instruments de patrimoni propi		-	-
Adquisició d'instruments de patrimoni propi (**)		(322.822)	(519.652)
Altres pagaments relacionats amb activitats de finançament		(2.345)	(818.36)
Cobraments		839.887	1.931.892
Passius subordinats		500.000	-
Emissió d'instruments de patrimoni propi		-	1.606.556
Alienació d'instruments de patrimoni propi (**)		339.887	325.336
Altres cobraments relacionats amb activitats de finançament		-	-
Efecte de les variacions dels tipus de canvi		(265.300)	(5.744)
Augment (disminució) net de l'efectiu i equivalents		4.344.769	4.852.889
Efectiu i equivalents a l'inici de l'exercici		7.343.481	2.490.592
Efectiu i equivalents al final de l'exercici		11.688.250	7.343.481
Promemòria			
FLUXOS D'EFECTIU CORRESPONENTS A:			
Interessos percebuts		4.975.485	4.888.454
Interessos pagats		1513.810	1930.625
Dividends percebuts		10.037	2.912
COMPONENTS DE L'EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DE L'EXERCICI			
Efectiu		759.357	734.362
Saldo equivalents a l'efectiu en bancs centrals		10.122.725	5.405.097
Altres dipòsits a la vista		806.168	1.204.022
Altres actius financers		-	-
Menys: descoberts bancaris reintegrables a la vista		-	-
TOTAL EFECTIU I EQUIVALENTS AL FINAL DE L'EXERCICI		11.688.250	7.343.481
<i>Del qual: en poder d'entitats del grup, però no disponible pel grup</i>		-	-

(*) Es presenta, únicament i exclusivament, a efectes comparatius (vegeu la nota 14).

Les notes 1 a 47 descrites en la memòria i els annexos adjunts formen part integrant de l'estat fluxos d'efectiu consolidat de l'exercici de 2016.

(**) Vegeu l'estat de canvis en el patrimoni net consolidat.

MEMÒRIA DELS COMPTES ANUALS CONSOLIDATS DEL GRUP BANC SABADELL

Per a l'exercici acabat el 31 de desembre de 2016.

Nota 1 – Activitat, polítiques i pràctiques de comptabilitat

1.1. Activitat

Banco de Sabadell, S.A. (a partir d'ara, també Banc Sabadell, el banc o la societat), amb domicili social a Sabadell, plaça de Sant Roc, 20, té per objecte social el desenvolupament de l'activitat bancària i està subjecte a la normativa i les regulacions de les entitats bancàries que operen a Espanya. Pel que fa referència a la supervisió de Banc Sabadell en base consolidada, cal esmentar l'assumpció de les funcions com a supervisor prudencial per part del Banc Central Europeu (BCE) des de novembre de 2014.

El banc és societat dominant d'un grup d'entitats (vegeu l'Annex I) l'activitat de les quals controla directament o indirectament i que constitueixen, juntament amb aquest, el grup Banc Sabadell (a partir d'ara, el grup).

1.2. Bases de presentació

Els comptes anuals consolidats de l'exercici de 2016 del grup s'han elaborat d'acord amb el que estableixen les Normes internacionals d'informació financera adoptades per la Unió Europea (NIIF) d'aplicació al tancament de l'exercici de 2016, tenint en compte la Circular 4/2004 del Banc d'Espanya, de 22 de desembre, així com les seves modificacions successives i altres disposicions del marc normatiu d'informació financera aplicable al grup. Així, mostren la imatge fidel del patrimoni i de la situació financera consolidada del grup el 31 de desembre de 2016 i dels resultats de les seves operacions, dels canvis en el patrimoni net i dels fluxos d'efectiu, consolidats, que s'han produït en l'exercici de 2016.

Els comptes anuals consolidats s'han preparat a partir dels registres de comptabilitat mantinguts pel banc i per cadascuna de les entitats restants integrades en el grup. Inclouen les reclasseficcions i els ajustos necessaris per homogeneïtzar els principis i les polítiques comptables, així com els criteris de valoració als aplicats pel grup, descrits en aquesta mateixa nota.

La informació continguda en aquests comptes anuals consolidats és responsabilitat dels administradors de l'entitat dominant del grup. Els comptes anuals consolidats de l'exercici de 2016 del grup han estat formulats pels administradors de Banc Sabadell en la reunió del Consell d'Administració de 26 de gener de 2017, i estan pendents d'aprovació per la Junta General d'Accionistes, la qual s'espera que els aprovi sense canvis significatius.

Aquests comptes anuals consolidats, llevat de menció en sentit contrari, es presenten en milers d'euros. Per tal de presentar els imports en milers d'euros, els saldos comptables han estat objecte d'arrodoniment; per això, és possible que els imports que apareguin en certes taules no siguin la suma aritmètica exacta de les xifres que els precedeixen.

Normes i interpretacions emeses per l'International Accounting Standards Board (IASB) que han entrat en vigor en l'exercici de 2016

Durant l'exercici de 2016 han entrat en vigor i han estat adoptades per la Unió Europea les normes següents:

Normes	Títols
Modificacions de la NIC 19	Plans de beneficis definits: aportacions dels empleats
Modificacions de les NIC 16 i 38	Aclariment dels mètodes acceptables de depreciació i amortització
Modificacions de la NIIF 11	Comptabilització d'adquisicions de participacions en operacions conjuntes
Modificacions de les NIIF 10 i 12 i de la NIC 28	Entitats d'inversió: aplicant l'excepció a la consolidació
Modificacions de la NIC 1	Iniciativa d'informació a revelar

Modificacions de la NIC 19 “Plans de beneficis definits: aportacions dels empleats”

Aquesta modificació aclareix i introdueix canvis en els requeriments de comptabilització per a les aportacions d'empleats o tercers a plans de prestació definida.

En particular, si l'import de les aportacions és independent del nombre d'anys de servei (per exemple, quan les aportacions són un percentatge fix del salari dels empleats), es permet que una entitat reconegui aquestes aportacions com una reducció del cost del servei en el període en què es presta, en comptes d'atribuir les aportacions als períodes de servei.

Si l'import de les aportacions depèn del nombre d'anys de servei, les modificacions requereixen que una entitat atribueixi aquestes aportacions als períodes de servei utilitzant el mateix mètode d'atribució requerit a la NIC 19 per als beneficis bruts.

Modificacions de les NIC 16 i 38 “Aclariment dels mètodes acceptables de depreciació i amortització”

Les modificacions de les NIC 16 i 38 tracten sobre l'ús dels mètodes d'amortització basats en els ingressos. Les dues normes estableixen que el mètode de depreciació utilitzat ha de reflectir el patró d'acord amb el qual s'espera que siguin consumits, per part de l'entitat, els beneficis econòmics futurs de l'actiu. L'IASB ha indicat que, tret de determinades excepcions, un mètode de depreciació basat en els ingressos generats per una activitat que inclou l'ús de l'actiu no és un mètode apropiat. Això es deu al fet que reflectiria el patró dels beneficis econòmics que es generen per operar el negoci (del qual forma part l'actiu) en comptes dels beneficis econòmics que es consumeixen a través de l'ús de l'actiu.

Modificacions de la NIIF 11 “Comptabilització d'adquisicions de participacions en operacions conjuntes”

Aquesta modificació proporciona una guia per comptabilitzar l'adquisició d'una participació en una operació conjunta l'activitat de la qual constitueix un negoci. En particular, estableix que s'han d'aplicar tots els principis sobre la comptabilització de les combinacions de negocis de la NIIF 3 “Combinacions de negoci” i altres NIIF, excepte els que entrin en conflicte amb les guies de la NIIF 11 modificada.

Modificacions de les NIIF 10 i 12 i de la NIC 28 “Entitats d'inversió: aplicant l'excepció a la consolidació”

Les modificacions aclareixen tres aspectes sobre l'aplicació del requeriment per a les entitats d'inversió de valorar les entitats dependents a valor raonable en lloc de consolidar-les. Aquestes modificacions:

- Confirmen que l'excepció de presentar estats financers consolidats continua afectant les entitats dependents d'una entitat d'inversió que siguin, al seu torn, entitats dominants.
- Aclareixen en quines circumstàncies una entitat d'inversió dominant hauria de consolidar una dependent que proporciona serveis relacionats amb la inversió en comptes de valorar aquesta dependent a valor raonable.
- Simplifiquen l'aplicació del mètode de posada en equivalència per a una entitat que no és en si mateixa una entitat d'inversió però que té una participació en una entitat associada que és una entitat d'inversió.

Modificacions de la NIC 1 “Iniciativa d'informació a revelar”

Les modificacions de la NIC 1 sorgeixen de la iniciativa de l'IASB per millorar la informació publicada per les entitats, i introdueixen canvis en la redacció de la NIC 1 pel que fa a facilitar l'ús del judici professional en la preparació d'aquesta informació. Aquestes modificacions afecten conceptes com la importància relativa, l'estructura de les notes i la informació a revelar sobre les polítiques comptables, entre d'altres.

De l'aplicació de les normes comptables esmentades no se n'han derivat efectes significatius en els comptes anuals consolidats del grup.

Normes i interpretacions emeses per l'IASB no vigents

En la data de formulació d'aquests comptes anuals consolidats, s'enumeren les normes i interpretacions més significatives per al grup publicades per l'IASB, però que no han entrat encara en vigor, perquè la seva data d'efectivitat és posterior a la data dels comptes anuals consolidats o bé perquè no han estat encara adoptades per la Unió Europea. Es tracta de les següents:

Normes i interpretacions	Títol	Aplicació obligatòria per a exercicis iniciats a partir de:
<u>Aprovades per a la seva aplicació a la UE</u>		
NIIF 9	Instruments financers	1 de gener de 2018
NIIF 15	Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients	1 de gener de 2018
<u>No aprovades per a la seva aplicació a la UE</u>		
NIIF 16	Arrendaments	1 de gener de 2019
Modificacions de la NIC 12	Reconeixement d'actius per impostos diferits per pèrdues no realitzades	1 de gener de 2017
Modificacions de la NIC 7	Iniciativa d'informació a revelar	1 de gener de 2017
Aclariments a la NIIF 15	Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients	1 de gener de 2018
Modificacions de la NIIF 2	Classificació i mesurament de transaccions amb pagaments basats en accions	1 de gener de 2018
Modificacions de la NIIF 4	Aplicació de la NIIF 9 "Instruments financers" amb la NIIF 4 "Contractes d'assegurances"	1 de gener de 2018
Milliores anuals a les NIIF	Cicle 2014-2016	1 de gener de 2017/ 1 de gener de 2018
Modificacions de la NIC 40	Transferències d'inversions immobiliàries	1 de gener de 2018
Interpretació CINIIF 22	Transaccions en moneda estrangera i contraprestacions anticipades	1 de gener de 2018

El grup ha avaluat els impactes que es deriven d'aquestes normes i interpretacions i ha decidit no exercir-ne l'aplicació anticipada, en cas que sigui possible. Així mateix, llevat que a continuació s'indiqui el contrari, la direcció estima que la seva adopció no tindrà un impacte significatiu per al grup.

Aprovades per a la seva aplicació a la UE

NIIF 9 "Instruments financers"

Al juliol de 2014, l'IASB va publicar la versió completa de la NIIF 9 amb data de primera aplicació l'1 de gener de 2018. Aquesta norma, que substituirà l'actual NIC 39 "Instruments financers: reconeixement i valoració", estableix de manera comprensiva el conjunt de requeriments comptables per al registre i la valoració dels actius i passius financers.

Respecte a la classificació i valoració dels actius financers, l'enfocament de la NIIF 9 es basa en el fet de considerar de manera conjunta tant les característiques dels fluxos de caixa que es deriven dels instruments com el model de negoci sota el qual es gestionen. En aquest sentit, es redueixen en la pràctica el nombre de carteres i els models de deteriorament previstos actualment en la NIC 39, entre elles, les classificacions d'"Actius financers disponibles per a la venda" i "Inversions mantingudes fins al venciment". Els actius financers els fluxos de caixa dels quals només representen pagaments de principal i interessos i que es mantenen en un model de negoci amb l'objectiu de cobrar els fluxos anteriors s'hauran de valorar a cost amortitzat. En contraposició, si l'objectiu del model de negoci fos tant cobrar els fluxos com vendre'ls, aquests mateixos actius s'haurien de valorar a valor raonable i registrar els canvis de valoració en el patrimoni net. La resta d'actius financers, entre ells els que incorporen derivats implícits, s'han de valorar íntegrament a valor raonable amb canvis registrats en el compte de pèrdues i guanys.

La part corresponent al deteriorament de valor de la NIIF 9, basada en pèrdues esperades, és la que presenta canvis més substancials respecte a l'actual model de NIC 39, basat en la comptabilització de les pèrdues incorregudes per risc de crèdit. En particular, la NIIF 9 requereix que una entitat basi el seu mesurament de les provisions per insolvències utilitzant un enfocament de deteriorament que diferencia entre tres estats. El mesurament de les pèrdues esperades depèn de si s'ha produït un increment significatiu en el risc de crèdit des del reconeixement inicial, o si l'actiu s'ha deteriorat, de manera que: (i) la pèrdua esperada en l'horitzó temporal de 12 mesos (estat 1) afecta tots els actius (des del seu reconeixement inicial), sempre que no hi hagi un increment significatiu del risc de crèdit, (ii) la pèrdua esperada per a la vida efectiva dels actius (pèrdua esperada *lifetime*) s'ha de registrar quan s'ha produït l'increment significatiu del risc de crèdit, mesurat en base individual o col·lectiva (estat 2), o quan es considera que els actius estan deteriorats (estat 3). Per als actius financers que es troben classificats en l'estat 3, els interessos financers es meriten sobre el valor net comptable.

L'avaluació respecte de si s'ha produït un increment significatiu en el risc de crèdit s'ha de basar en informació raonable i sustentable que estigui disponible sense cost o sense un esforç desproporcionat, que sigui indicativa d'increments en el risc creditici des del reconeixement inicial i que reflecteixi informació històrica, corrent i prospectiva (*forward-looking*).

De la comparació del nou model de pèrdua esperada previst a la NIIF 9 amb l'actual model de pèrdua incorreguda previst a la NIC 39 convé destacar el següent:

- Amb la NIIF 9 es reconeixen pèrdues per risc de crèdit per a totes les activitats típiques de préstec i crèdit originades pel grup, així com per a tots els títols de renda fixa (sobirana o no) que s'adquireixin i de manera independent a la seva qualificació creditícia en el moment del seu reconeixement inicial.
- Hi haurà un increment en el judici necessari per determinar la informació prospectiva (*forward-looking*) i els escenaris que puguin ocórrer durant la vida de les operacions, i com aquests escenaris s'incorporen a la valoració de la pèrdua esperada.
- Hi haurà més factors que poden donar lloc a variabilitat en les pèrdues de crèdit esperades, com, per exemple, la introducció de mecanismes de reclassificació dels actius financers de l'estat 1 al 2.

En relació amb els passius financers, les categories previstes en la NIIF 9 són similars a les ja existents actualment en la NIC 39, i la seva valoració no canviarà excepte pel requisit de registrar les variacions en el valor raonable relacionades amb el risc propi de crèdit com un component del patrimoni en cas de mantenir passius financers a què s'ha aplicat l'opció de valor raonable.

Per a la comptabilitat de cobertures (excloent-ne la part relativa a macrocobertures), s'ha reemplaçat la granularitat dels requeriments actuals de la NIC 39 per un nou model capaç de reflectir millor en els estats financers les activitats internes de gestió de riscos. Hi ha canvis respecte a la NIC 39 en diversos aspectes, com ara partides cobertes, instruments de cobertura, comptabilització del valor temporal de les opcions i avaluació de l'eficàcia. No obstant això, les millores més importants fan referència a la possibilitat de cobrir riscos no financers, per la qual cosa seran d'especial aplicació a entitats no financeres.

El grup va iniciar a finals de l'exercici de 2014 un projecte sobre la implementació de la norma. Aquest projecte comprèn tres anys (2015, 2016 i 2017) i és transversal, ja que té impacte en els processos i sistemes del grup, així com en la governança i els controls de la informació financera. Aquest projecte està liderat per un comitè específic que es responsabilitza, des de l'inici, de la coordinació de les diferents àrees del grup involucrades i del compliment en el termini dels objectius d'implantació establerts.

L'enfocament dut a terme per l'entitat per abordar els nous criteris de classificació a l'efecte de la presentació dels instruments financers ha consistit en l'establiment d'un procés d'avaluació de les característiques dels actius financers que en determinarà la classificació en cadascuna de les carteres que estableix la norma. Els resultats obtinguts després d'aquesta avaluació es consideraran en els processos d'admissió i concessió de noves operacions; en la definició de les polítiques i l'encaix de les noves decisions a prendre en l'entorn de govern de l'entitat, i en la determinació dels canvis en els circuits comptables actuals per incorporar aquests nous requeriments.

Respecte de l'enfocament del projecte sobre el nou model d'estimació de les pèrdues per deteriorament, l'entitat ha treballat en l'adaptació dels *triggers* o indicadors per catalogar els seus instruments financers en un dels tres estats definits en la norma i la seva implementació en els sistemes; el desenvolupament d'eines d'anàlisi individuals i col·lectives amb els seus corresponents circuits comptables i la definició dels fluxos d'informació entre departaments i atribució de responsabilitats segons les funcions establertes; la incorporació de la informació *forward-looking* en el càlcul de la pèrdua esperada; l'actualització del *reporting*

intern i extern sobre la base de les novetats de la NIIF 9; l'anàlisi i el desenvolupament del projecte en l'àmbit de les entitats dependents del grup per a la seva implementació; el procés de documentació dels criteris adquirits per a l'adopció de la norma i la modificació de les polítiques comptables; l'adaptació dels fluxos d'informació als òrgans de govern sobre els aspectes d'implementació i revisió, i del procés d'autoritzacions i presa de decisions. En aquest sentit, el grup mantindrà els seus procediments d'aprovació de models interns, si bé els està revisant per assegurar que es compleix amb els nous requeriments. Així mateix, s'està desenvolupant un pla de canvis i adaptació dels sistemes en què es recull la relació de requeriments de la norma i la relació de proves de sistemes i usuaris que s'ha de dur a terme. Aquests models estaran subjectes a revisió per les funcions de control intern del grup.

El grup no espera que es produeixin canvis rellevants a l'efecte de classificació de les operacions en el balanç derivats de la presa en consideració del model de negoci sota el qual es gestionen els seus actius financers, ja que els fluxos de caixa d'aquests representen, majoritàriament, només pagaments de principal i interessos, de manera que es valoraran a cost amortitzat, que és el principal criteri pel qual es valoren actualment els actius financers del grup, perquè es tracta, fonamentalment, de préstecs i partides a cobrar.

Els impactes més rellevants es produiran com a conseqüència de l'establiment de criteris per determinar per a quines operacions s'ha produït un increment significatiu del risc de crèdit des del seu reconeixement inicial, i de l'aplicació d'un model de pèrdua esperada *lifetime* per a aquestes. A aquest efecte, tal com s'ha indicat anteriorment, el grup està en el procés d'adaptació dels *triggers* o indicadors d'increment de riscos, que conjuntament amb l'ús de models interns basats en qualificacions creditícies, alineats amb la gestió de riscos del grup, s'utilitzaran per determinar la classificació de cada actiu financer en algun dels tres estats esmentats anteriorment. D'altra banda, per a l'aplicació del model de pèrdua esperada *lifetime*, el grup partirà dels seus models de qualificació creditícia, ja utilitzats amb fins reguladors, i incorporarà els canvis necessaris de calibratge per complir amb els criteris de la nova norma comptable. A més a més, el grup disposa de models de projecció d'escenaris, que s'utilitzaran per incorporar la informació *forward-looking*, tant a l'efecte de la determinació d'un increment significatiu en el risc de crèdit com de l'estimació de les pèrdues esperades totals dels actius.

Així mateix, no s'espera que es produeixin impactes significatius en la comptabilitat de cobertures derivades de l'entrada en vigor d'aquesta norma.

En l'exercici de 2017 el grup establirà un procés mitjançant el qual es calcularan simultàniament les pèrdues per deteriorament obtingudes per aplicació de la normativa comptable vigent (NIC 39) amb les que s'obtingrien d'aplicar la NIIF 9 (*parallel run*), per tal d'assegurar la correcta implantació d'aquesta última. El grup també desenvoluparà procediments per reelaborar la informació corresponent al deteriorament per risc de crèdit de l'exercici de 2017 d'acord amb els criteris de la NIIF 9, amb l'objectiu de presentar-la a efectes comparatius amb la informació corresponent a l'exercici de 2018, que es prepararà d'acord amb els criteris comptables de la nova normativa, tant en els comptes anuals consolidats com en la resta d'informació financera intermèdia de l'exercici que requereixi la presentació d'informació comparativa de l'exercici anterior.

El grup considera que la incorporació de la NIIF 9 no suposa un canvi substancial en les eines i metodologies de què disposa per a la gestió i el seguiment de les pèrdues per deteriorament dels actius financers, si bé implica la necessitat de fer una avaluació de la manera en què els aspectes nous d'aquesta norma s'han d'incorporar als processos i sistemes ja establerts pel grup.

Les diferents línies de treball del projecte d'adopció de la NIIF 9 s'estan desenvolupant d'acord amb el pla i les dates d'implantació previstos. Tal com s'ha indicat anteriorment, el grup està actualment avaluant les diferents alternatives existents per a l'aplicació pràctica d'alguns dels nous requeriments establerts per la NIIF 9 i, en conseqüència, l'estimació del seu impacte variarà en funció de les decisions que finalment s'adoptin. Per això, en la data de formulació d'aquests comptes anuals consolidats, el grup encara no disposa d'una estimació prou precisa de l'efecte que tindrà la primera aplicació d'aquesta norma en els estats financers consolidats.

NIIF 15 "Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients"

La NIIF 15 estableix els nous requeriments per al reconeixement d'ingressos basant-se en el principi que una entitat ha de reconèixer ingressos per reflectir la transferència dels béns o serveis promesos als clients en una quantitat tal que reflecteixi la consideració a què l'entitat espera tenir dret a canvi d'aquests béns o serveis.

Aquest principi es reflecteix en un model de reconeixement d'ingressos. Aquest model consta de cinc passos, entre els quals les entitats han d'identificar obligacions d'acompliment separades en els contractes amb clients, assignar el preu de la transacció a les diferents obligacions que s'hagin identificat i reconèixer ingressos quan o a mesura que l'entitat satisfaci la seva obligació d'acompliment. Així, s'espera que la norma tingui més impacte en les empreses que venen productes i serveis en una oferta combinada o les que

participen en projectes de llarg termini, com ara les que operen en els sectors de telecomunicacions, programari, enginyeria, construcció i immobiliari.

Tenint en compte les activitats principals del grup i el fet que la norma no és aplicable als instruments financers i altres drets o obligacions contractuals sota l'abast de la NIC 39 (NIIF 9 quan entri en vigor), el grup no espera que es derivin impactes significatius de l'aplicació futura d'aquesta norma.

No aprovades per a la seva aplicació a la UE

NIIF 16 "Arrendaments"

Al gener de 2016, l'IASB va publicar una nova norma sobre arrendaments, que deroga la NIC 17 "Arrendaments", i estableix nous criteris per a la identificació dels contractes d'arrendament i per a la seva comptabilització, tant per arrendadors com per arrendataris.

La NIIF 16 estableix un model de control per identificar aquests contractes, i distingeix entre contractes d'arrendament i de serveis sobre la base de l'existència d'un actiu especificat que es trobi sota el control de l'arrendatari.

Aquesta norma incorpora canvis significatius en la comptabilitat dels arrendataris, ja que elimina la distinció entre arrendaments financers i operatius, i estableix l'exigència general de registrar el dret d'ús sobre els béns arrendats en el balanç i un passiu en concepte d'arrendament, amb l'excepció dels arrendaments a curt termini o sobre actius de valor baix. La norma no introdueix modificacions significatives en la comptabilització d'aquests contractes per part dels arrendadors.

La norma és aplicable obligatòriament a partir de l'1 de gener de 2019. Es pot optar per aplicar-la anticipadament, però només si alhora s'aplica la NIIF 15 "Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients".

Atès el volum dels contractes d'arrendament operatiu vigents en què les entitats consolidades actuen com a arrendatàries, el grup no espera que es derivin impactes patrimonials significatius en els estats financers consolidats de l'aplicació futura d'aquesta norma.

Modificacions de la NIC 12 "Reconeixement d'actius per impostos diferits per pèrdues no realitzades"

El 19 de gener de 2016 l'IASB va publicar aquestes modificacions de la NIC 12 "Impost als guanys", que és la norma que conté els requisits necessaris per fer el mesurament d'actius o passius per impostos diferits. Els canvis introduïts aclareixen com s'han de comptabilitzar els actius per impostos diferits relacionats amb els instruments de deute valorats a valor raonable.

La norma és aplicable obligatòriament a partir de l'1 de gener de 2017, si bé es pot optar per aplicar-la anticipadament.

Modificacions de la NIC 7 "Iniciativa d'informació a revelar"

Aquestes modificacions introdueixen requisits de desglossaments als ja existents per tal de millorar la informació proporcionada als usuaris dels estats financers sobre les activitats de finançament. En particular, requereixen que les entitats desglossin informació que permeti als usuaris dels estats financers avaluar els canvis en els passius proporcionats per les activitats de finançament. Tot i que no es requereix un format predeterminat, s'indica que una reconciliació dels passius a l'inici i al tancament de l'exercici amb els fluxos d'efectiu de les activitats de finançament és una via per complir amb aquestes obligacions.

Aclariments a la NIIF 15 "Ingressos d'activitats ordinàries procedents de contractes amb clients"

Es tracta d'aclariments sobre la identificació de les obligacions d'acompliment, del principal versus l'agent, i de la concessió de llicències i la seva meritació, així com algunes precisions sobre les regles de transició.

Modificacions de la NIIF 2 "Classificació i mesurament de transaccions amb pagaments basats en accions"

Aquestes modificacions necessiten qüestions específiques com ara la comptabilització dels efectes de les condicions d'adquisició de drets sobre el mesurament de pagaments basats en accions a liquidar en efectiu, la classificació dels pagaments basats en accions quan aquests es liquiden nets d'impostos, i alguns aspectes de la comptabilització de les modificacions dels termes i les condicions dels pagaments basats en accions.

Modificacions de la NIIF 4 “Aplicació de la NIIF 9 ‘Instruments financers’ amb la NIIF 4 ‘Contractes d’assegurances’”

Aquestes modificacions tenen per objecte donar resposta a les preocupacions d'algunes entitats, especialment a les que tenen la condició d'asseguradores, per les diferents dates de primera aplicació de la NIIF 9 i la nova norma sobre contractes d'assegurances, que encara no ha estat aprovada. Aquestes preocupacions es refereixen tant a la possibilitat que es produeixin asimetries comptables i volatilitat en resultats si s'aplica abans la NIIF 9 que la nova norma sobre contractes d'assegurances com a les dificultats i els costos d'implantació d'ambdues normes.

Per això s'introdueixen dues opcions que podran utilitzar les entitats que emeten contractes d'assegurances d'acord amb la NIIF 4:

- Reclassificar des del compte pèrdues i guanys de l'exercici al patrimoni net part dels ingressos i despeses que sorgeixin dels actius financers designats.
- No aplicar temporalment IFRS 9, en el cas d'entitats l'activitat predominant de les quals sigui l'emissió de contractes d'assegurança dins de l'abast de la NIIF 4.

Millores anuals de les NIIF “Cicle 2014-2016”

Aquestes millores incorporen modificacions no urgents de les normes NIIF 1 “Adopció per primera vegada de les NIIF”, NIIF 12 “Informació a revelar sobre participacions en altres entitats” i NIC 28 “Inversions en associades i negocis conjunts”.

Modificacions de la NIC 40 “Transferències d'inversions immobiliàries”

Aquestes modificacions estableixen que només serà possible registrar un actiu com a inversió immobiliària, o reclassificar-lo a un altre epígraf del balanç, quan hi hagi evidència que s'ha produït un canvi en el seu ús. En particular, d'acord amb aquestes modificacions, un canvi en les intencions de la direcció amb relació a l'ús de l'actiu no constitueix per si mateix una evidència de canvi en l'ús de l'actiu.

Interpretació CINIIF 22 “Transaccions en moneda estrangera i contraprestacions anticipades”

Aquesta interpretació es refereix al tractament de les transaccions en moneda estrangera quan una entitat reconeix una partida no monetària que sorgeix del pagament o cobrament d'una bestreta realitzada anteriorment al registre de l'actiu, despesa o ingrés associat a aquest.

En aquests casos, el tipus de canvi que s'ha d'utilitzar és el de la data en què es reconeix la bestreta cobrada o pagada. En cas que hi hagi diverses bestretes, s'utilitzarà per a cada una d'aquestes el tipus de canvi de la data en què es reconeguin.

Estimacions realitzades

La preparació dels comptes anuals consolidats exigeix l'ús de certes estimacions comptables. Així mateix, exigeix a la direcció que exerceixi el seu judici en el procés d'aplicar les polítiques comptables del grup. Aquestes estimacions poden afectar l'import dels actius i passius i el desglossament dels actius i passius contingents en la data dels comptes anuals consolidats, així com l'import dels ingressos i despeses de l'exercici.

Les principals estimacions efectuades es refereixen als conceptes següents:

- Les pèrdues per deteriorament de determinats actius financers (vegeu les notes 1.3.4, 7, 8, 9 i 11).
- Les hipòtesis utilitzades en el càlcul actuarial dels passius i compromisos per retribucions postocupació, així com les utilitzades en el càlcul dels passius per contractes d'assegurança (notes 1.3.16, 1.3.18, 23 i 24).
- La vida útil dels actius tangibles i intangibles (vegeu les notes 1.3.10, 1.3.12, 16 i 17).
- La valoració dels fons de comerç de consolidació (vegeu les notes 1.3.12 i 17).
- Les provisions i la consideració de passius contingents (vegeu les notes 1.3.17 i 24).
- El valor raonable d'actius financers no cotitzats (vegeu la nota 6).
- El valor raonable dels actius immobiliaris mantinguts en el balanç (vegeu les notes 1.3.9, 1.3.10, 1.3.13 i 6).

Tot i que les estimacions estan basades en el millor coneixement de la direcció de les circumstàncies actuals i previsibles, els resultats finals podrien diferir d'aquestes estimacions.

1.3. Principis i polítiques comptables i criteris de valoració aplicats

A continuació, es descriuen els principis i les polítiques comptables, així com els criteris de valoració més significatius aplicats per elaborar aquests comptes anuals consolidats:

1.3.1 Principis de consolidació

En el procés de consolidació es distingeix entre entitats dependents, negocis conjunts, entitats associades i entitats estructurades.

Entitats dependents

Les entitats dependents són aquelles sobre les quals el grup té el control, situació que es produeix quan el grup està exposat, o té dret, a rendiments variables procedents de la seva implicació en la participada i té la capacitat d'influir en aquests rendiments a través del seu poder sobre aquesta.

Perquè es consideri que hi ha control han de concórrer les circumstàncies següents:

- Poder: Un inversor té poder sobre una participada quan té drets en vigor que li proporcionen la capacitat de dirigir les activitats rellevants, és a dir, les que afecten de manera significativa els rendiments de la participada.
- Rendiments: Un inversor està exposat, o té dret, a rendiments variables per la seva implicació en la participada quan els rendiments que obté per aquesta implicació poden variar en funció de l'evolució econòmica de la participada. Els rendiments de l'inversor poden ser només positius, només negatius o alhora positius i negatius.
- Relació entre poder i rendiments: Un inversor controla una participada si l'inversor no tan sols té poder sobre aquesta i està exposat, o té dret, a uns rendiments variables per la seva implicació en aquesta, sinó també la capacitat d'utilitzar el seu poder per influir en els rendiments que obté per aquesta implicació en la participada.

En el moment de prendre el control d'una entitat dependent, el grup aplica el mètode d'adquisició que preveu el marc normatiu (vegeu la nota 1.3.2), llevat que es tracti de l'adquisició d'un actiu o grup d'actius.

Els estats financers de les entitats dependents es consoliden amb els del banc per aplicació del mètode d'integració global.

La participació de tercers en el patrimoni net consolidat del grup es presenta en l'epígraf "*Interessos minoritaris (participacions no dominants)*" del balanç consolidat, i la part del resultat de l'exercici atribuïble a aquests es presenta en l'epígraf "*Resultat de l'exercici - Atribuïble a interessos minoritaris (participacions no dominants)*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Negocis conjunts

Són aquelles entitats sobre les quals es tenen acords contractuals de control conjunt, en virtut dels quals les decisions sobre les activitats rellevants les prenen de manera unànime les altres entitats amb qui comparteix el control.

Les inversions en negocis conjunts es valoren per aplicació del mètode de la participació, és a dir, per la fracció del patrimonial net que representa la participació de cada entitat en el seu capital una vegada considerats els dividendes percebuts d'aquestes i altres eliminacions patrimonials.

El grup no ha mantingut inversions en negocis conjunts en l'exercici de 2016.

Entitats associades

Són entitats associades aquelles sobre les quals el grup exerceix una influència significativa, que es manifesta, en general, encara que no exclusivament, pel fet de mantenir una participació, directa o indirecta, del 20% o més dels drets de vot de la participada.

En els comptes anuals consolidats, les entitats associades es valoren pel mètode de la participació.

Entitats estructurades

Una entitat estructurada és una entitat que ha estat dissenyada de manera que els drets de vot o similars no siguin el factor decisiu a l'hora de decidir qui controla l'entitat.

En els casos en què el grup participa en entitats, o les constitueix, per a la transmissió de riscos o altres fins, o amb l'objectiu de permetre l'accés als clients a determinades inversions, es determina, considerant el que estableix el marc normatiu, si hi ha control, segons s'ha descrit anteriorment, i, per tant, si han de ser objecte de consolidació o no. En particular, es prenen en consideració, entre d'altres, els factors següents:

- Anàlisi de la influència del grup en les activitats rellevants de l'entitat que puguin arribar a influir en l'import dels seus rendiments.
- Compromisos implícits o explícits del grup per donar suport financer a l'entitat.
- Identificació del gestor de l'entitat i anàlisi del règim de retribucions.
- Existència de drets d'exclusió (possibilitat de revocar els gestors).
- Exposició significativa del grup als rendiments variables dels actius de l'entitat.

Entre aquestes entitats es troben els denominats "fons de titulització d'actius", que són consolidats en els casos en què, basant-se en l'anàlisi anterior, es determina que el grup ha mantingut el control. Per a aquestes operacions, generalment hi ha acords contractuals de suport financer d'ús comú en el mercat de les titulitzacions, i no hi ha acords de suport financer significatiu addicional al que s'ha establert contractualment. Per tot això, es considera que, per a la pràctica totalitat de les titulitzacions realitzades pel grup, els riscos transferits no es poden donar de baixa de l'actiu del balanç consolidat, i les emissions dels fons de titulització es registren com a passius dins del balanç consolidat del grup. El 31 de desembre de 2016, no hi havia cap suport financer significatiu del grup a titulitzacions no consolidades.

En el cas de les societats i els fons d'inversió i de pensions gestionats pel grup (en la major part dels casos, fons detallistes sense personalitat jurídica sobre els quals els inversors adquireixen unitats alíquotes que els proporcionen la propietat del patrimoni gestionat), es considera que no compleixen amb els requeriments del marc normatiu per considerar-los entitats estructurades, alhora que s'analitzen amb els mateixos criteris que les entitats dependents.

Aquestes societats i fons són autosuficients pel que fa a les seves activitats i no depenen d'una estructura de capital que els pugui arribar a impedir la realització de les seves activitats sense suport financer addicional, per la qual cosa no són objecte de consolidació.

En l'Annex II es facilita el detall de les entitats estructurades del grup.

En tots els casos, la consolidació dels resultats generats per les societats que s'integren en el grup en un exercici es realitza tenint en compte, únicament, els relatius al període comprès entre la data d'adquisició i el tancament de l'exercici. Així mateix, la consolidació dels resultats generats per les societats alienades en l'exercici s'efectua tenint en compte, únicament, els relatius al període comprès entre l'inici de l'exercici i la data d'alienació.

En el procés de consolidació s'han eliminat tots els saldos i les transaccions importants entre les societats que integren el grup en la proporció que els correspongui en funció del mètode de consolidació aplicat.

Les entitats financeres i asseguradores del grup, tant dependents com associades i independentment del país on estiguin localitzades, estan subjectes a la supervisió i regulació de diferents organismes. Les lleis vigents en les diferents jurisdiccions, juntament amb la necessitat de complir amb uns requeriments mínims de capital i l'actuació supervisora, són circumstàncies que podrien afectar la capacitat d'aquestes entitats bancàries per transferir fons en forma de diners en efectiu, dividendes, préstecs o bestretes.

En la nota 2 s'inclou la informació sobre les adquisicions i alienacions més significatives que han tingut lloc en l'exercici. En l'Annex I es facilita informació significativa sobre les societats que s'integren en el grup.

1.3.2 Combinacions de negocis

Una combinació de negocis és una transacció, o qualsevol altre esdeveniment, pel qual el grup obté el control d'un negoci o diversos. El registre comptable de les combinacions de negocis s'efectua per aplicació del mètode de l'adquisició.

D'acord amb aquest mètode, l'entitat adquirent ha de reconèixer en els seus estats financers els actius adquirits i els passius assumits, considerant també els passius contingents, segons el seu valor raonable; incloent-hi els que l'entitat adquirida no tenia reconeguts comptablement. Alhora, aquest mètode requereix l'estimació del cost de la combinació de negocis, que normalment es correspon amb la contraprestació lliurada, definit com el valor raonable, en la data d'adquisició, dels actius lliurats, dels passius incorreguts davant dels antics propietaris del negoci adquirit i dels instruments de patrimoni emesos, si escau, per l'entitat adquirent.

El grup reconeix un fons de comerç en els comptes anuals consolidats si en la data d'adquisició hi ha una diferència positiva entre:

- la suma de la contraprestació lliurada més l'import de tots els interessos minoritaris i el valor raonable de les inversions prèvies en el negoci adquirit, i
- el valor raonable dels actius i passius reconeguts.

Si la diferència és negativa, es registra en l'epígraf "*Fons de comerç negatiu reconegut en resultats*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

En els casos en què l'import de la contraprestació depengui d'esdeveniments futurs, qualsevol contraprestació contingent és reconeguda com a part de la contraprestació lliurada i mesurada pel seu valor raonable en la data d'adquisició. Així mateix, els costos associats a l'operació no formen, a aquests efectes, part del cost de la combinació de negocis.

Si el cost de la combinació de negocis o el valor raonable assignat als actius, passius o passius contingents de l'entitat adquirida no es pot determinar de manera definitiva, la comptabilització inicial de la combinació de negocis es considerarà provisional. En tot cas, el procés ha de quedar completat en el termini màxim d'un any des de la data d'adquisició i amb efecte en aquesta data.

Els interessos minoritaris en l'entitat adquirida es valoren prenent com a base el percentatge proporcional dels actius nets identificats de l'entitat adquirida. En el cas de compres i alienacions d'aquests interessos minoritaris, es comptabilitzen com a transaccions de capital quan no donen lloc a un canvi de control. No es reconeix cap pèrdua ni guany en el compte de pèrdues i guanys consolidat i no es torna a valorar el fons de comerç inicialment reconegut. Qualsevol diferència entre la contraprestació lliurada o rebuda i la disminució o l'augment dels interessos minoritaris, respectivament, es reconeix en reserves.

Pel que fa a les aportacions no monetàries de negocis a entitats associades o controlades conjuntament en què es produeix una pèrdua de control sobre aquests, la política comptable del grup suposa el registre en el compte de pèrdues i guanys consolidat del guany o la pèrdua completa, i valora la participació romanent al seu valor raonable, si escau.

1.3.3 Valoració dels instruments financers i registre de les variacions sorgides en la seva valoració posterior

Generalment, tots els instruments financers es registren inicialment pel seu valor raonable (vegeu definició en la nota 6), que, llevat d'evidència en contra, coincideix amb el preu de la transacció. Com a norma general, les compres i vendes convencionals d'actius financers es comptabilitzen, en el balanç consolidat del grup, aplicant la data de liquidació.

Les variacions en el valor dels instruments financers amb origen en la meritació d'interessos i conceptes assimilats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en els epígrafs *"Ingressos per interessos"* o *"Despeses per interessos"*, segons que correspongui, excepte en el cas dels derivats (vegeu la nota 1.3.5). Els dividendes percebuts d'altres societats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què neix el dret de percebre'ls.

Les variacions en les valoracions que es produeixin amb posterioritat al registre inicial per causes diferents de les esmentades en el paràgraf anterior es tracten en funció de la classificació dels actius i passius financers:

Actius i passius financers mantinguts per negociar

Els actius i passius financers mantinguts per negociar inclouen els actius i passius financers que s'han adquirit o emès per tal d'efectuar-los o readquirir-los a curt termini o que són part d'una cartera d'instruments financers identificats i gestionats conjuntament per a la qual s'han portat a terme actuacions recents per obtenir guanys a curt termini. També es consideren actius i passius mantinguts per negociar les posicions curtes de valors com a conseqüència de vendes d'actius adquirits temporalment amb pacte de retrocessió no opcional o de valors rebuts en préstec, així com els instruments derivats que no compleixen la definició de contracte de garantia financera ni s'han designat com a instruments de cobertura comptable.

Els derivats financers implícits en altres instruments financers o en altres contractes principals es registren separatament com a derivats quan els seus riscos i característiques no estan estretament relacionats amb els dels contractes principals i sempre que aquests contractes principals no es trobin classificats en els epígrafs *"Actius financers mantinguts per negociar"*, *"Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats"* o *"Passius financers mantinguts per negociar"*.

Les variacions en el valor raonable d'aquests instruments es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Actius i passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys

Aquesta categoria inclou els instruments financers que, designats en el seu reconeixement inicial, tenen la consideració d'instruments financers híbrids, no formen part dels instruments financers mantinguts per negociar, i estan valorats íntegrament pel seu valor raonable. També inclou els actius financers que es gestionen conjuntament amb passius per contractes d'assegurança valorats pel seu valor raonable o que es gestionen conjuntament amb passius financers i derivats per tal de reduir significativament l'exposició global al risc de tipus d'interès.

Les variacions en el valor raonable d'aquests instruments es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Actius financers disponibles per a la venda

Aquesta categoria inclou els valors representatius de deute i els instruments de patrimoni que no són inversions en societats dependents, associades o negocis conjunts, i no s'han classificat en altres categories.

Les variacions del valor raonable d'aquests actius es registren transitòriament, netes d'impostos, en l'epígraf *"Un altre resultat global acumulat"* del patrimoni net consolidat, llevat que procedixin de diferències de canvi derivades d'actius financers monetaris, que es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Els imports inclosos en l'epígraf *“Un altre resultat global acumulat”* continuen formant part del patrimoni net consolidat fins que es produeixi la baixa en el balanç consolidat de l'actiu en què tenen el seu origen, moment en què es cancel·len amb càrrec o abonament al compte de pèrdues i guanys consolidat, o fins que es determini l'existència d'un deteriorament en el valor de l'instrument financer.

Préstecs i partides a cobrar

Aquesta categoria inclou els actius financers que, pel fet que no es negocien en un mercat actiu ni és obligatori valorar-los pel seu valor raonable, tenen fluxos d'efectiu d'import determinat o determinable i en què es recuperarà tot el desemborsament fet pel grup, excloent-ne les raons imputables a la solvència del deutor. Es recull la inversió procedent de l'activitat típica de crèdit, com ara els imports d'efectiu disposats i pendents d'amortitzar pels clients en concepte de préstec o els dipòsits prestats a altres entitats, sigui quina sigui la seva instrumentació jurídica, i els valors representatius de deute no cotitzat, així com els deutes contrets pels compradors de béns o usuaris de serveis que constitueixin part del negoci del grup.

En el seu reconeixement inicial es registren pel seu valor raonable, incorporant-hi els costos directament relacionats amb la transacció.

Després del seu reconeixement inicial es valoren a cost amortitzat, el qual s'ha d'entendre com el cost d'adquisició corregit pels reemborsaments de principal i la part imputada en el compte de pèrdues i guanys consolidat, utilitzant el mètode del tipus d'interès efectiu, de la diferència entre el cost inicial i el valor corresponent de reemborsament al venciment. Així mateix, el cost amortitzat es minora per qualsevol reducció de valor per deteriorament reconeguda directament com una disminució de l'import de l'actiu o mitjançant un compte corrector o partida compensadora del seu valor.

El tipus d'interès efectiu és el tipus d'actualització que iguala exactament el valor d'un instrument financer amb els fluxos d'efectiu estimats durant la vida esperada de l'instrument, a partir de les seves condicions contractuals, com ara opcions d'amortització anticipada, però sense considerar pèrdues per risc de crèdit futures. Per als instruments financers a tipus d'interès fix, el tipus d'interès efectiu coincideix amb el tipus d'interès contractual establert en el moment de la seva adquisició més, si escau, les comissions que, per la seva naturalesa, siguin assimilables a un tipus d'interès. En els instruments financers a tipus d'interès variable, el tipus d'interès efectiu coincideix amb la taxa de rendiment vigent per tots els conceptes fins a la primera revisió del tipus d'interès de referència que hagi de tenir lloc.

Els interessos meritats calculats pel mètode del tipus d'interès efectiu es registren en l'epígraf *“Ingressos per interessos”* del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Inversions mantingudes fins al venciment

Aquesta categoria inclou els valors representatius de deute que tenen una data de venciment precisa i donen lloc a pagaments en data i per quanties fixes o predeterminables, i sobre els quals es té la intenció i capacitat demostrada de mantenir-los fins al venciment.

Els criteris de valoració de les inversions mantingudes fins al venciment són iguals que els dels préstecs i partides a cobrar.

Passius financers a cost amortitzat

Els passius financers a cost amortitzat corresponen als passius financers que no tenen cabuda en els epígrafs restants del balanç consolidat i que responen a les activitats típiques de captació de fons de les entitats financeres, siguin quins siguin la seva forma d'instrumentalització i el seu termini de venciment.

En particular, s'inclou en aquesta categoria el capital amb naturalesa de passiu financer que es correspon amb l'import dels instruments financers emesos pel grup que, tenint la naturalesa jurídica de capital, no compleixen els requisits per poder-los qualificar com a patrimoni net consolidat a efectes comptables. Bàsicament, són les accions emeses que no incorporen drets polítics i la rendibilitat de les quals s'estableix en funció d'un tipus d'interès, fix o variable.

Després del seu reconeixement inicial es valoren a cost amortitzat, aplicant criteris anàlegs als préstecs i partides a cobrar i a les inversions mantingudes fins al venciment, registrant els interessos meritats, calculats pel mètode del tipus d'interès efectiu, en l'epígraf *“Despeses per interessos”* del compte de pèrdues i guanys consolidat. Tanmateix, en el cas en què el grup disposi de discrecionalitat respecte al pagament dels cupons associats als instruments financers emesos i classificats com a passius financers, la política comptable del grup és reconèixer aquests amb càrrec a reserves.

El valor raonable dels instruments financers del grup el 31 de desembre de 2016 i 2015 es detalla en la nota 6.

1.3.4 Deteriorament del valor dels actius financers

Un actiu financer es considera deteriorat i, per tant, se'n corregeix el valor comptable per reflectir l'efecte d'aquest deteriorament, quan hi ha una evidència objectiva que s'ha produït un esdeveniment o l'efecte combinat de diversos esdeveniments que dona lloc a:

- En el cas d'instruments de deute, incloent-hi els crèdits i valors representatius de deute, un impacte negatiu en els fluxos d'efectiu futurs que es van estimar en el moment de formalitzar la transacció.
- En el cas d'instruments de patrimoni, que no se'n podrà recuperar el valor comptable.

Com a criteri general, la correcció de valor comptable dels instruments financers a causa del seu deteriorament s'efectua amb càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què es manifesta aquest deteriorament, i les recuperacions de les pèrdues registrades prèviament, si s'escau, també es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què el deteriorament desapareix o es redueix. No obstant això, la recuperació de les pèrdues per deteriorament registrades prèviament corresponents a instruments de patrimoni classificats com a actius financers disponibles per a la venda es reconeixen en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat.

El càlcul del deteriorament dels actius financers es realitza en funció del tipus d'instrument i d'altres circumstàncies que els puguin afectar, un cop tingudes en compte les garanties rebudes. El grup reconeix tant comptes correctors, quan es constitueixen provisions per insolvències per cobrir les pèrdues estimades, com sanejaments directes contra l'actiu, quan s'estima que la recuperació és remota.

En termes generals, el reconeixement en el compte de pèrdues i guanys consolidat de la meritació d'interessos sobre la base dels termes contractuals s'interromp per a tots els instruments de deute qualificats com a deteriorats. Si amb posterioritat es recuperen aquests interessos, l'import cobrat es reconeix en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Instruments de deute valorats a cost amortitzat

Amb l'objectiu de determinar les pèrdues per deteriorament, el grup porta a terme un seguiment dels deutors de caràcter individual, almenys per a tots els que siguin significatius, i col·lectiu per als grups d'actius financers que presenten característiques de risc de crèdit similars indicatives de la capacitat dels deutors per pagar els imports pendents. Quan un instrument concret no es pugui incloure en cap grup d'actius amb característiques de risc similars, s'analitzarà exclusivament de manera individual per determinar si està deteriorat i, si s'escau, per estimar la pèrdua per deteriorament.

El grup disposa de polítiques, mètodes i procediments per estimar les pèrdues en què es pot incórrer com a conseqüència dels riscos de crèdit que manté, tant per la insolvència atribuïble a les contraparts com per risc de país. Aquestes polítiques, mètodes i procediments s'apliquen en la concessió, l'estudi i la formalització dels instruments de deute i exposicions fora del balanç, així com en la identificació del seu possible deteriorament i, si s'escau, en el càlcul dels imports necessaris per a la cobertura de les pèrdues estimades.

Classificació comptable en funció del risc de crèdit per insolvència

El grup ha establert criteris que permeten identificar els acreditats que presentin debilitats o evidències objectives de deteriorament i classificar-los en funció del seu risc de crèdit.

En els apartats següents es desenvolupen els principis i la metodologia de classificació utilitzats pel grup.

Definició de les categories de classificació

Els instruments de deute no inclosos en la cartera d'actius financers mantinguts per negociar, així com les exposicions fora del balanç, es classifiquen, en funció del risc de crèdit per insolvència, en:

- Risc normal:
 - Operacions que no compleixen els requisits per classificar-les en altres categories.
 - Risc normal en vigilància especial: operacions que, sense complir amb els criteris per classificar-les individualment com a risc dubtós o fallit, presenten debilitats que poden suposar pèrdues superiors a les d'altres operacions similars classificades com a risc normal.
- Risc dubtós:
 - Per raó de la morositat del titular: operacions amb algun import vençut per principal, interessos o despeses pactats contractualment, amb caràcter general, amb més de 90 dies d'antiguitat, si bé es prenen en consideració les característiques particulars dels mercats en què operen les entitats dependents estrangeres, llevat que sigui procedent classificar-los com a fallits. També s'inclouen en aquesta categoria les garanties concedides quan l'avalat hagi incorregut en morositat de l'operació avalada. Així mateix, s'hi inclouen els imports de totes les operacions d'un titular quan les operacions amb imports vençuts amb caràcter general, tal com s'ha indicat anteriorment, de més de 90 dies d'antiguitat, siguin superiors al 20% dels imports pendents de cobrament.
 - Per raons diferents de la morositat del titular: operacions en què, sense concórrer les circumstàncies per classificar-les en les categories de fallits o dubtoses per raó de la morositat, es presentin dubtes raonables sobre el seu reemborsament total en els termes pactats contractualment; així com les exposicions fora del balanç no qualificades com a dubtoses per raó de la morositat el pagament de les quals per part del grup sigui probable i la seva recuperació dubtosa.
- Risc fallit:

El grup dona de baixa del balanç consolidat les operacions que, després d'una anàlisi individualitzada, es considerin de molt difícil recuperació. Dins d'aquesta categoria s'inclouen els riscos dels clients que estan en concurs de creditors amb petició de liquidació, així com les operacions classificades com a dubtoses per raons de morositat amb una antiguitat superior als quatre anys, excepte els saldos que disposin de garanties eficaces suficients. Igualment s'hi inclouen operacions que, sense presentar cap de les dues situacions anteriors, tenen un deteriorament notori i irrecuperable de la seva solvència.

En les situacions anteriors, el grup dona de baixa del balanç consolidat qualsevol import registrat juntament amb la seva provisió, sense perjudici de les actuacions que es puguin dur a terme per intentar aconseguir-ne el cobrament fins que no s'hagin extingit definitivament els drets de percebre'l, tant per prescripció o condonació com per altres causes.

Criteris de classificació d'operacions

El grup aplica una diversitat de criteris per classificar els acreditats i les operacions en les diferents categories en funció del seu risc creditici. Entre aquests, es troben:

- Criteris automàtics.
- Criteris específics per als refinançaments.
- Criteris basats en indicadors.

Els factors automàtics i els criteris de classificació específics per als refinançaments constitueixen l'algoritme de classificació i cura i s'apliquen sobre la totalitat de la cartera.

Així mateix, a fi de permetre una identificació primerenca de les debilitats i del deteriorament de les operacions, el grup estableix indicadors o *triggers*, i diferencia entre acreditats significatius i no significatius. En particular, els acreditats no significatius que, un cop hagin superat l'algoritme de classificació automàtica, no compleixin cap de les seves condicions per passar a dubtós o en vigilància especial són avaluats mitjançant indicadors que tenen com a objectiu la identificació d'indicis de debilitat que poden suposar assumir pèrdues superiors a altres operacions similars classificades com a risc normal. Aquest *trigger* es basa en la millor estimació actual de probabilitat de caiguda a dubtós associada a cada operació (*trigger* sintètic).

Les operacions classificades com a dubtoses es reclassifiquen a risc normal quan, com a conseqüència del cobrament total o parcial dels imports impagats en el cas de dubtosos per raons de morositat o per haver superat el període de cura en el cas de dubtosos per raons diferents de la morositat, desapareixen les causes que en el seu dia en van motivar la classificació com a dubtoses, llevat que subsisteixin altres raons que n'aconsellin el manteniment en aquesta categoria.

Com a resultat d'aquests procediments, el grup classifica els seus acreditats en les categories de risc normal en vigilància especial o dubtós per raons de la morositat del titular, o les manté com a risc normal.

Classificació individual

El grup ha establert un llindar en termes d'exposició per considerar els acreditats com a significatius, basat en nivells segons el paràmetre d'exposició a l'incompliment (EAD).

Per als acreditats significatius s'estableix un sistema d'indicadors que permeten la identificació de debilitats o d'indis de deteriorament. Un equip expert d'analistes de risc analitza els acreditats amb indicadors activats per concloure sobre l'existència de debilitats o d'evidència objectiva de deteriorament i, per al cas d'evidència de deteriorament, si aquest esdeveniment o esdeveniments causants de la pèrdua tenen un impacte sobre els fluxos d'efectiu futurs estimats de l'actiu financer o del seu grup.

El sistema d'indicadors dels acreditats significatius està automatitzat i té en compte les especificitats de segments de comportament diferenciat de la cartera creditícia. A continuació, s'enumeren els aspectes que pretén identificar el sistema d'indicadors:

- Dificultats financeres significatives de l'emissor o de l'obligat: són indicatives d'un esdeveniment de deteriorament en la mesura que, per la seva significativitat, limitin la capacitat de l'emissor o obligat per satisfer les seves obligacions financeres.

En aquest sentit, per identificar un deteriorament cal considerar tant variables indicatives d'una mala situació econòmica i financera com variables que siguin potencials causants o anticipin aquesta mala situació econòmica i financera.

- Incompliment de clàusules contractuals, impagaments o retards en el pagament d'interessos: a més dels impagaments superiors a 90 dies, que formen part de l'algorisme automàtic de classificació, s'identifiquen impagaments o retards de menys de 90 dies, que poden ser un indis de deteriorament.
- Per dificultats financeres se li atorguen a l'acreditat concessions o avantatges que no es considerarien d'una altra manera: la concessió de refinançaments a un deutor en dificultats podria evitar o retardar l'incompliment de les seves obligacions i, al seu torn, el reconeixement del deteriorament associat a l'actiu financer vinculat a aquest deutor.
- Probabilitat que el prestatari entri en concurs de creditors: en casos en què hi ha una elevada probabilitat que el prestatari entri en fallida o reestructuració, la solvència dels emissors o obligats es veu ostensiblement afectada, i pot donar lloc a un esdeveniment de pèrdua en funció de l'impacte en els fluxos futurs a percebre.
- La desaparició d'un mercat actiu per a l'actiu financer a causa de dificultats financeres: la suspensió d'actius financers emesos per l'obligat o emissor poden significar una situació econòmica i financera compromesa i, per tant, una baixa capacitat per satisfer les seves obligacions.

El grup fa una revisió anual de la raonabilitat dels llindars i de les cobertures d'anàlisi individualitzada assolides amb la seva aplicació.

Els nivells definits situen per sobre del llindar de significativitat, i, per tant, havent de quedar subjectes a una anàlisi experta individualitzada, un volum d'acreditats que permet una cobertura raonable sobre el total de l'exposició creditícia.

Classificació col·lectiva

Per als acreditats que no superen el llindar de significativitat i que, a més a més, no hagin estat classificats com a dubtosos o en vigilància especial per l'algorisme automàtic de classificació, el grup té definit un indicador sintètic mitjançant el qual identifica les exposicions que presenten debilitats que poden suposar pèrdues superiors a les d'altres operacions similars classificades com a risc normal. En aquest sentit, el grup ha establert llindars que, un cop superats, suposen la seva classificació automàtica com a risc normal en vigilància especial per les debilitats associades.

Operacions de refinançament i reestructuració

Les polítiques i els procediments en matèria de gestió de risc de crèdit aplicats pel grup garanteixen un seguiment detallat dels acreditats, i posen de manifest la necessitat de realitzar provisions quan s'evidencien indicis de deteriorament de la seva solvència (vegeu la nota 4). Per això, el grup constitueix les provisions d'insolvències requerides per a les operacions en què la situació del seu acreditat així ho exigeixi abans de formalitzar les operacions de reestructuració/refinançament, que s'han d'entendre com:

- Operació de refinançament: Es concedeix o utilitza per raons econòmiques o legals relacionades amb dificultats financeres, actuals o previsibles, del titular per cancel·lar una o diverses operacions concedides pel grup, o per la qual es posen aquestes operacions totalment o parcialment al corrent de pagaments, per tal de facilitar als titulars el pagament del seu deute (principal i interessos) perquè no pot, o es preveu que no ha de poder, complir amb les seves condicions dins el termini establert i en la forma escaient.
- Operació reestructurada: Es modifiquen les condicions financeres d'una operació per raons econòmiques o legals relacionades amb les dificultats, actuals o previsibles, del titular, per tal de facilitar el pagament del deute (principal i interessos) perquè el titular no pot, o es preveu que no ha de poder, complir amb aquestes condicions dins el termini establert i en la forma escaient, encara que aquesta modificació estigui prevista en el contracte. En tot cas, es consideren com a reestructurades les operacions en què es modifiquen les condicions per allargar-ne el termini de venciment, variar el quadre d'amortització per minorar l'import de les quotes a curt termini o disminuir-ne la freqüència, o establir o allargar el termini de carència de principal, d'interessos o de tots dos, llevat que es pugui provar que les condicions es modifiquen per motius diferents de les dificultats financeres dels titulars i siguin anàlogues a les que aplicarien altres entitats en el mercat per a riscos similars.

La formalització de la modificació de les condicions contractuals no suposa un deteriorament significatiu addicional de la situació de l'acreditat que obligui a la constitució de provisions addicionals.

Si una operació està classificada en una categoria de risc determinada, l'operació de refinançament no suposa una millora automàtica en la seva consideració de risc. Per a les operacions refinançades l'algoritme estableix la seva classificació inicial en funció de les seves característiques; principalment, que es donin dificultats financeres en l'acreditat i que concorrin determinades clàusules com ara períodes dilatats de carència. Posteriorment, l'algoritme modifica la classificació inicial en funció dels períodes de cura fixats. Només es considerarà la classificació en una categoria de menys risc si es produeix un increment quantitatiu i qualitatiu de les garanties eficaces que donen suport a l'operació i s'ha demostrat una millora significativa de la recuperació de l'operació continuada en el temps, de manera que no es produeixen millores immediates pel simple fet del refinançament.

Pel que fa als préstecs refinançats/reestructurats classificats com a normals, s'analitzen de manera específica les diferents tipologies d'operacions per, si escau, reclassificar-les en una categoria de més risc utilitzant les mateixes categories que les descrites en l'apartat anterior (és a dir, actius dubtosos per raó de la morositat de la contrapart, quan presentin, amb criteri general, impagaments superiors a 90 dies o, per raons diferents de la morositat, quan hi hagi dubtes raonables sobre la seva recuperabilitat).

Les estimacions de les pèrdues per deteriorament de crèdit que es determinin, i que siguin coherents amb aquesta classificació comptable del risc, es proveeixen en el mateix moment en què s'identifiquen.

La metodologia d'estimació de les pèrdues per a aquestes carteres en general és similar a la de la resta d'actius financers valorats a cost amortitzat. Però sí que es té en compte que, *a priori*, una operació que s'ha hagut de reestructurar per poder atendre les seves obligacions de pagament ha de tenir una estimació de pèrdues superior a la d'una operació que mai no ha tingut problemes d'impagament, fora que s'aportin prou garanties addicionals eficaces que justifiquin el contrari.

Posteriorment a la qualificació inicial de l'operació, la qualificació a una categoria de menys risc estarà justificada per una evidència significativa de millora en l'expectativa de recuperació de l'operació, ja sigui perquè l'acreditat ha estat atenent durant un termini prolongat i sostingut de temps les seves obligacions de pagament o perquè el deute inicial s'ha repagat en un percentatge significatiu. Però l'operació continuarà estant identificada com una operació de reestructuració o refinançament.

Determinació de cobertures

El grup aplica els criteris descrits tot seguit per al càlcul de les cobertures de les pèrdues per risc de crèdit.

En relació amb les operacions identificades sense risc apreciable (fonamentalment, les realitzades amb bancs centrals, administracions i empreses públiques i entitats financeres, tots ells pertanyents a la Unió Europea o a certs països considerats sense risc), se'ls aplica un percentatge de cobertura del 0%, excepte en el cas de les operacions classificades com a dubtoses, en què es duu a terme una estimació individualitzada del deteriorament. En el procés d'estimació es calcula l'import necessari per a la cobertura, d'una banda, del risc de crèdit imputable al titular i, de l'altra, del risc de país. Quan es donen simultàniament raons per a la cobertura del risc de crèdit del titular i del risc de país, s'apliquen els criteris de cobertura més exigents.

El grup considera com a mètrica d'exposició per a la seva cobertura els saldos disposats actualment i l'estimació de les quanties que s'espera desemborsar en cas d'entrada en mora de les exposicions fora del balanç mitjançant l'aplicació d'un factor de conversió (*credit conversion factor* o CCF).

Per a les operacions qualificades com a dubtoses, es realitza una estimació de les pèrdues incorregudes, enteses com la diferència entre l'import actual d'exposició i els fluxos futurs d'efectiu estimats, tal com es descriu més endavant.

El grup utilitza horitzons menors en determinats segments quan disposa d'evidència que els procediments de reclassificació asseguruen que els esdeveniments de pèrdua es detecten en un termini inferior.

Posteriorment, aquests fluxos d'efectiu s'actualitzen al tipus d'interès efectiu de l'instrument (si el tipus contractual és fix) o al tipus d'interès contractual efectiu en la data de l'actualització (quan aquest sigui variable).

En els apartats següents es descriuen les diferents metodologies del grup.

Estimacions individualitzades de les cobertures

Són objecte d'estimació individualitzada:

- Les cobertures de les operacions dubtoses dels acreditats individualment significatius.
- Si s'escau, les operacions o acreditats les característiques dels quals no permetin un càlcul col·lectiu de deteriorament.
- Les cobertures de les operacions identificades sense risc apreciable classificades com a dubtoses, tant per raó de la morositat com per raons diferents d'aquesta.

El grup ha desenvolupat una metodologia per a l'estimació d'aquestes cobertures, calculant la diferència entre l'import comptable brut de l'operació i el valor actualitzat de l'estimació dels fluxos d'efectiu que s'espera cobrar, descomptats utilitzant el tipus d'interès efectiu. Per fer-ho es tenen en compte les garanties eficaces rebudes. Per a la valoració de l'import recuperable a partir d'aquestes garanties, es prenen com a referència els paràmetres mitjans dels models d'estimació col·lectiva de deteriorament adaptant-ho, si escau, a la millor informació disponible en l'anàlisi individual.

S'estableixen tres mètodes per al càlcul del valor recuperable en actius avaluats de manera individual:

- Enfocament de descompte de fluxos de caixa: deutors per als quals s'estima capacitat de generar fluxos de caixa futurs amb el desenvolupament del seu propi negoci, de manera que permeti, mitjançant el desenvolupament de l'activitat i l'estructura econòmica i financera de la companyia, la devolució de part o de la totalitat del deute contret. Implica l'estimació de *cash flows* obtinguts per l'acreditat en el desenvolupament del seu negoci.
- Enfocament de recuperació de garanties reals: deutors sense capacitat de generar fluxos de caixa amb el desenvolupament del seu propi negoci, que es veuen obligats a liquidar actius per fer front al pagament dels seus deutes. Implica l'estimació de *cash flows* a partir de l'execució de garanties.
- Enfocament mixt: deutors per als quals s'estima capacitat de generar fluxos de caixa futurs i que, a més, disposen d'actius extrafuncionals. Aquests fluxos poden ser complementats amb vendes potencials d'actius patrimonials no funcionals, en la mesura que no siguin necessaris per al desenvolupament de la seva activitat i, en conseqüència, per a la generació d'aquests fluxos de caixa futurs.

Estimacions col·lectives de les cobertures

Són objecte d'estimació col·lectiva:

- Les exposicions classificades com a risc normal (incloent-hi les classificades en vigilància especial), per a les quals el grup considera que s'ha incorregut en la pèrdua però en què aquesta no s'ha comunicat ("cobertura IBNR"), ja que no s'ha posat de manifest el deteriorament en operacions considerades individualment.
- Les exposicions classificades com a dubtoses que no s'avaluïn a través de l'estimació individualitzada de cobertures.

En fer el càlcul de la pèrdua per deteriorament col·lectiva, el grup –tenint en compte el que estableix la Guia d'aplicació de la NIC 39 i les referències emeses per l'ESMA sobre aquesta– pren en consideració, principalment, els aspectes següents:

- El procés d'estimació del deteriorament té en compte totes les exposicions creditícies, excepte les de sense risc apreciable no dubtoses, per a les quals s'utilitzaran els mètodes establerts pel Banc d'Espanya basant-se en les dades i els models estadístics que agreguen el comportament mitjà de les entitats del sector bancari a Espanya. El grup reconeix una pèrdua per deteriorament igual a la millor estimació per models interns disponible, tenint en compte tota la informació rellevant de què es disposi sobre les condicions existents al final del període sobre el qual s'informa.
- A fi de realitzar una avaluació col·lectiva del deteriorament, els actius financers s'agrupen en funció de la similitud en les característiques relatives al risc de crèdit per tal d'estimar paràmetres de risc diferenciats per a cada grup homogeni. Aquesta segmentació és diferent segons el paràmetre de risc estimat. La segmentació té en compte l'experiència històrica de pèrdues observada per un grup homogeni d'actius (segment), un cop condicionada a la situació econòmica actual, que és representativa de les pèrdues incorregudes no reportades que es produiran en aquest segment. Aquesta segmentació discrimina el risc, està alineada amb la gestió i s'utilitza en els models interns del grup amb diversos usos contrastats per les unitats de control intern i el supervisor. Finalment, està sotmesa a proves de *back-test* recurrents i a l'actualització i revisió freqüent de les estimacions per incorporar tota la informació disponible.

Classificació i cobertura per risc de crèdit per raó de risc de país

Es considera risc de país el risc que concorre en les contraparts residents en un determinat país per circumstàncies diferents del risc comercial habitual (risc sobirà, risc de transferència o riscos derivats de l'activitat financera internacional). El grup classifica les operacions efectuades amb tercers en diferents grups en funció de l'evolució econòmica dels països, la seva situació política, el marc regulador i institucional i la capacitat i experiència de pagaments, i assigna a cada un d'ells els percentatges de provisió per insolvència, d'acord amb el que estableix la normativa vigent.

Són actius dubtosos per materialització del risc de país les operacions amb obligats finals residents en països que presenten dificultats prolongades per fer front al servei del seu deute, en què es considera dubtosa la possibilitat de recobriment, així com les exposicions fora del balanç la recuperació de les quals es consideri remota a causa de les circumstàncies imputables al país.

Els nivells de provisió per aquest concepte no són significatius en relació amb les cobertures per deteriorament constituïdes pel grup.

Garanties

Es consideren eficaces les garanties reals i personals per a les quals el grup en demostrï la validesa com a mitgant del risc de crèdit. L'anàlisi de l'eficàcia de les garanties té en compte, entre d'altres, el temps necessari per a l'execució de les garanties i la capacitat de realització d'aquestes per part del grup, així com la seva experiència en la realització d'aquestes.

En cap cas es consideren admissibles com a garanties eficaces aquelles l'eficàcia de les quals depengui substancialment de la qualitat creditícia del deutor o del grup econòmic del qual, si s'escau, formi part. Complint amb aquestes condicions, es poden considerar eficaços els següents tipus de garanties:

- Garanties immobiliàries instrumentades com a hipoteques immobiliàries amb primera càrrega:
 - Edificis i elements d'edificis acabats:
 - Habitatges.
 - Oficines i locals comercials i naus polivalents.
 - Resta d'edificis, com ara naus no polivalents i hotels.
 - Sòl urbà i urbanitzable ordenat.
 - Resta de béns immobles.
- Garanties pignoratives sobre instruments financers:
 - Dipòsits en efectiu.
 - Instruments de renda variable en entitats cotitzades i títols de deute emesos per emissors de reconeguda solvència.
- Altres garanties reals:
 - Béns mobles rebuts en garantia.
 - Successives hipoteques sobre immobles.
- Garanties personals que impliquen la responsabilitat directa i mancomunada dels nous avaladors davant del client; aquests han de ser persones o entitats la solvència dels quals estigui prou demostrada per tal de garantir l'amortització íntegra de l'operació segons les condicions acordades.

El grup té criteris de valoració de les garanties reals per als actius ubicats a Espanya alineats amb la normativa vigent. En particular, el grup aplica criteris de selecció i contractació de proveïdors de valoracions orientats a garantir la independència d'aquests i la qualitat de les valoracions; tots ells són societats i agències de taxació inscrites en el Registre Especial de Societats de Taxació del Banc d'Espanya, i les valoracions es duen a terme segons els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003, sobre normes de valoració de béns immobles i determinats drets per a certes finalitats financeres.

Les garanties immobiliàries d'operacions de crèdit i els immobles es taxen en el moment de la seva concessió o alta; aquests últims a través de la compra, adjudicació o dació en pagament i quan l'actiu té una caiguda de valor significatiu. A més a més, s'apliquen uns criteris d'actualització mínima que garanteixen una freqüència anual en el cas dels actius deteriorats (vigilància especial, dubtosos i immobles adjudicats o rebuts en pagament de deutes) o triennal per als deutes d'elevat import en situació normal sense símptomes de risc latent. S'utilitzen metodologies estadístiques per a l'actualització de les taxacions únicament per als actius anteriors quan són de reduïda exposició i risc, encara que almenys triennalment s'efectua una taxació ECO completa.

Per als actius ubicats a la resta de la Unió Europea la taxació es realitza segons el que estableix el Reial decret 716/2009, de 24 d'abril, i, a la resta del món, per empreses i/o experts amb capacitat i experiència reconegudes en el país.

Contrast global de les provisions per risc de crèdit i per deteriorament d'actius immobiliaris

El grup ha establert metodologies de contrast retrospectiu (*backtesting*) entre les pèrdues estimades i les realment realitzades.

Fruit d'aquest contrast, el grup estableix modificacions sobre les metodologies internes quan, de manera significativa, el contrast periòdic mitjançant proves retrospectives mostri diferències entre les pèrdues estimades i l'experiència de pèrdues reals.

Així mateix, tant les metodologies com les proves de contrast són revisades per les funcions de control intern.

En l'exercici de 2016 el grup ha realitzat una revisió dels procediments seguits per al càlcul del deteriorament i ha reforçat els criteris i la informació utilitzada per determinar les estimacions individuals i col·lectives de les pèrdues per insolvència i de l'import recuperable dels béns adjudicats o rebuts en pagament de deutes. Com a resultat d'aquesta revisió, el grup ha augmentat les seves provisions sobre aquests actius per un import aproximat de 378 milions d'euros, que s'ha registrat amb càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de 2016.

Instruments de deute valorats a valor raonable

L'import de les pèrdues per deteriorament incorregudes en els valors representatius de deute inclosos en l'epígraf "*Actius financers disponibles per a la venda*" és igual a la diferència positiva entre el seu cost d'adquisició, net de qualsevol amortització de principal, i el seu valor raonable menys qualsevol pèrdua per deteriorament prèviament reconeguda en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Quan hi ha evidències objectives que el descens en el valor raonable es deu al seu deteriorament, les minusvàlues latents reconegudes directament en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" en el patrimoni net consolidat es registren immediatament en el compte de pèrdues i guanys consolidat. Per concloure sobre l'existència d'evidència objectiva de deteriorament de valor dels instruments de deute, el grup analitza l'existència de possibles esdeveniments causants de pèrdues. De manera general el grup considera com a indicis de deteriorament:

- (i) l'increment de la probabilitat que l'emissor entri en una situació de reorganització financera
- (ii) la desaparició d'un mercat actiu per a l'actiu financer en qüestió
- (iii) la rebaixa en la qualificació creditícia

En el cas d'instruments de deute sobirà, l'avaluació de possibles deterioraments es fa mitjançant l'anàlisi de les oscil·lacions en les cotitzacions de mercat motivades, principalment, per les variacions de primes de risc, així com l'anàlisi continuada de la solvència de cadascun dels estats.

Si amb posterioritat al reconeixement d'un deteriorament es recuperen totes o part d'aquestes pèrdues, el seu import es reconeix en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de recuperació.

Instruments de patrimoni

L'import de les pèrdues per deteriorament incorregudes en instruments de patrimoni inclosos en l'epígraf "*Actius financers disponibles per a la venda*" és igual a la diferència positiva entre el seu cost d'adquisició, net de qualsevol amortització de principal, i el seu valor raonable menys qualsevol pèrdua per deteriorament prèviament reconeguda en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Quan hi ha evidències objectives que el descens en el valor raonable es deu al seu deteriorament, les minusvàlues latents reconegudes directament en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" en el patrimoni net consolidat es registren immediatament en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Per concloure sobre l'existència d'evidència objectiva de deteriorament de valor dels instruments de patrimoni, el grup analitza si s'ha produït un descens prolongat o significatiu en el valor raonable de la inversió per sota del seu cost. En particular, el grup deteriora aquestes inversions davant descensos, determinats separatament, superiors a un període de 18 mesos o a un percentatge de caiguda del valor raonable del 40%, tenint en compte el nombre d'instruments que es manté per a cada inversió individualitzada i el seu preu unitari de cotització.

Per als instruments de patrimoni no cotitzats el grup calcula una valoració per descompte de fluxos, utilitza variables i/o dades directament observables de mercat com ara un *net asset value* publicat, o dades comparables i multiplicadors sectorials d'emissors similars a fi de determinar les correccions de valor. Els instruments de patrimoni valorats al seu cost d'adquisició constitueixen excepcions i no són significatius en relació amb els comptes anuals consolidats del grup. Al tancament dels exercicis de 2016 i 2015 no hi ha inversions en instruments de patrimoni cotitzats per als quals al tancament no s'hagi considerat com a referència del seu valor raonable el preu de cotització.

Si amb posterioritat al reconeixement d'un deteriorament es recuperen totes o part d'aquestes pèrdues, l'import es reconeix en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" en el patrimoni net consolidat.

En el cas de les participacions en entitats associades incloses en l'epígraf "*Inversions en negocis conjunts i associades*", el grup estima l'import de les pèrdues per deteriorament per a cadascuna d'aquestes comparant el seu import recuperable amb el seu valor comptable. El deteriorament registrat és el resultat d'una anàlisi individualitzada de la cartera de participades, que es valoren en funció d'un valor liquidatiu o de les projeccions dels seus resultats, projeccions que s'agrupen segons els sectors d'activitat (immobiliària, renovables, industrial, financeres...), i s'avaluen els factors macroeconòmics i específics del sector que poden afectar l'activitat d'aquestes empreses, per estimar-ne així el valor en ús.

En particular, les participades asseguradores es valoren aplicant la metodologia *market consistent embedded value*; les relacionades amb l'activitat immobiliària, sobre la base del valor liquidatiu, i les participades financeres, a partir de múltiples sobre valor comptable i/o sobre benefici d'entitats cotitzades comparables. Les pèrdues per deteriorament es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat del període en què es produeixen, i les recuperacions posteriors es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de recuperació.

1.3.5 Operacions de cobertura

El grup utilitza els derivats financers per (i) facilitar aquests instruments als clients que els sol·liciten, (ii) gestionar els riscos de les posicions pròpies del grup (derivats de cobertura) o (iii) beneficiar-se dels canvis en els seus preus. En aquest sentit, utilitza tant derivats financers negociats en mercats organitzats com negociats bilateralment amb la contrapart fora de mercats organitzats (OTC).

Els derivats financers que no es poden tractar en qualitat de cobertura es consideren com a derivats mantinguts per negociar. Les condicions perquè un derivat financer es pugui considerar com de cobertura són les següents:

- El derivat financer ha de cobrir el risc de variacions en el valor dels actius i passius produïdes per oscil·lacions del tipus d'interès i/o del tipus de canvi (cobertura de valors raonables), el risc d'alteracions en els fluxos d'efectiu estimats amb origen en actius i passius financers, compromisos i transaccions previstes altament probables (cobertura de fluxos d'efectiu) o el risc de la inversió neta en un negoci a l'estranger (cobertura d'inversions netes en negocis a l'estranger).
- El derivat financer ha d'eliminar eficaçment algun risc inherent a l'element o la posició coberts durant tot el termini previst de cobertura tant en termes d'eficàcia prospectiva com retrospectiva. Per fer-ho, el grup analitza si en el moment de contractar la cobertura s'espera que, en condicions normals, aquesta actuï amb un alt grau d'eficàcia i verifica durant tota la seva vida, mitjançant els tests d'efectivitat, que els resultats de la cobertura oscil·len en el rang de variació del 80% al 125% respecte al resultat de la partida coberta.
- S'ha de documentar adequadament que la contractació del derivat financer va tenir lloc específicament per servir de cobertura de determinats saldos o transaccions i la manera com es pensava aconseguir i mesurar aquesta cobertura eficaç, sempre que aquesta forma sigui coherent amb la gestió dels riscos propis que duu a terme el grup.

Les cobertures s'apliquen a elements o saldos individuals (microcobertures) o a carteres d'actius i passius financers (macrocobertures). En aquest últim cas, el conjunt dels actius o passius financers que s'han de cobrir comparteix el mateix tipus de risc, fet que es compleix quan la sensibilitat al canvi de tipus d'interès dels elements individuals coberts és similar.

Les variacions que es produeixen amb posterioritat a la designació de la cobertura, en la valoració dels instruments financers designats com a partides cobertes i dels instruments financers designats com a instruments de cobertura comptable, es registren de la manera següent:

- En les cobertures de valor raonable, les diferències produïdes en el valor raonable del derivat i de l'instrument cobert atribuïbles al risc cobert es reconeixen directament al compte de pèrdues i guanys consolidat utilitzant com a contrapartida els epígrafs del balanç consolidat en què es troba registrat l'element cobert o en l'epígraf "*Derivats - comptabilitat de cobertures*", segons que correspongui.

En les cobertures del valor raonable del risc de tipus d'interès d'una cartera d'instruments financers, els guanys o les pèrdues que sorgeixen en valorar l'instrument de cobertura es reconeixen directament en el compte de pèrdues i guanys consolidat, mentre que les pèrdues i els guanys que sorgeixen de la variació en el valor raonable de l'element cobert atribuïble al risc cobert es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat utilitzant com a contrapartida l'epígraf "*Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès*" de l'actiu o del passiu del balanç consolidat, segons que correspongui. En aquest cas l'eficàcia es valora comparant l'import de la posició neta d'actius i passius de cada un dels períodes temporals amb l'import cobert designat per a cadascun d'ells, i es registra immediatament la part ineficaç en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

- En les cobertures de fluxos d'efectiu, les diferències de valor sorgides en la part de cobertura eficaç dels elements de cobertura es registren en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat - Derivats de cobertura. Cobertures de fluxos d'efectiu (porció efectiva)*" del patrimoni net consolidat. Aquestes diferències es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en el moment en què les

pèrdues o els guanys de l'element cobert es registren en resultats, quan s'executin les transaccions previstes o en la data de venciment de l'element cobert.

- En les cobertures d'inversions netes a l'estranger, les diferències de valoració sorgides en la part de cobertura eficaç dels elements de cobertura es registren transitòriament en l'epígraf *"Un altre resultat global acumulat - Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger (porció efectiva)"* del patrimoni net consolidat. Aquestes diferències es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en el moment en què la inversió a l'estranger s'aliena o és baixa del balanç consolidat.
- Les diferències en valoració de l'instrument de cobertura corresponents a la part ineficaç de les operacions de cobertura de fluxos d'efectiu i d'inversions netes en negocis a l'estranger es registren en l'epígraf *"Resultats d'operacions financeres (net)"* del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Si un derivat assignat com de cobertura, per la seva finalització, per la seva inefectivitat o per qualsevol altra causa, no compleix amb els requisits indicats anteriorment, aquest derivat passa a ser considerat com un derivat mantingut per negociar des del punt de vista comptable.

Quan la cobertura de valors raonables és discontinuada, els ajustos registrats prèviament en l'element cobert s'imputen a resultats utilitzant el mètode del tipus d'interès efectiu recalculat en la data en què l'element cessa d'estar cobert, i han d'estar completament amortitzats al seu venciment.

En cas que s'interrompin les cobertures de fluxos d'efectiu, el resultat acumulat de l'instrument de cobertura reconegut en l'epígraf *"Un altre resultat global acumulat"* en el patrimoni net consolidat, mentre la cobertura era efectiva, es continuarà reconeixent en aquest epígraf fins que la transacció coberta es produeixi, moment en què es registrarà en resultats, llevat que es prevegi que no s'efectuarà la transacció; en aquest cas es registrarà immediatament en resultats.

1.3.6 Garanties financeres

Es consideren garanties financeres els contractes pels quals el grup s'obliga a pagar unes quantitats específiques per un tercer en el supòsit que aquest no ho faci, amb independència de la seva forma jurídica, que pot ser, entre d'altres, la de fiança, aval financer, contracte d'assegurança o derivat de crèdit.

El grup reconeix els contractes de garanties financeres prestades en l'epígraf *"Passius financers a cost amortitzat - Altres passius financers"* pel seu valor raonable que, al començament i excepte evidència en contra, és el valor actual de les comissions i els rendiments a rebre. Simultàniament, reconeix com un crèdit en l'actiu l'import de les comissions i els rendiments assimilats cobrats a l'inici de les operacions i els comptes que s'han de cobrar pel valor actual dels fluxos d'efectiu futurs pendents de rebre.

En el cas particular de les fiances a llarg termini lliurades en efectiu a tercers en el marc de contractes de prestació de serveis, quan el grup garanteix un determinat nivell i volum d'acompliment en la prestació d'aquests serveis, reconeix inicialment aquestes garanties pel seu valor raonable. La diferència entre el valor raonable i l'import desemborsat es considera com un pagament o cobrament anticipat per la prestació del servei, que s'imputa al compte de pèrdues i guanys consolidat durant el període en què es presti. Posteriorment, el grup aplica criteris anàlegs als instruments de deute valorats a cost amortitzat.

Les garanties financeres es classifiquen en funció del risc d'insolvència imputable al client o a l'operació i, si escau, s'estima la necessitat de constituir provisions per a aquestes mitjançant l'aplicació de criteris similars per als instruments de deute valorats al seu cost amortitzat.

Els ingressos obtinguts dels instruments de garantia es registren en l'epígraf *"Ingressos per comissions"* del compte de pèrdues i guanys consolidat, i es calculen aplicant el tipus establert en el contracte del qual porten causa sobre l'import nominal de la garantia. Per a les fiances a llarg termini lliurades en efectiu a tercers, el grup reconeix en l'epígraf *"Ingressos per interessos"* del compte de pèrdues i guanys consolidat els interessos per la remuneració d'aquestes.

1.3.7 Transferències i baixa del balanç d'instruments financers

Els actius financers només es donen de baixa del balanç consolidat quan s'han extingit els fluxos d'efectiu que generen o quan s'han transferit substancialment a tercers els riscos i beneficis que porten implícits. De manera similar, els passius financers només es donen de baixa del balanç consolidat quan s'han extingit les obligacions que generen o quan s'adquireixen amb la intenció de cancel·lar-los o de recol·locar-los novament.

En la nota 4 es detallen les transferències d'actius en vigor al tancament dels exercicis de 2016 i 2015, indicant les que no han suposat una baixa de l'actiu del balanç consolidat.

1.3.8 Compensació d'instruments financers

Els actius i passius financers són objecte de compensació a l'efecte de presentació en el balanç consolidat només quan el grup té el dret, exigible legalment, de compensar els imports reconeguts en els instruments esmentats i es té la intenció de liquidar-los pel seu import net o de realitzar l'actiu i pagar el passiu simultàniament.

1.3.9 Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda i operacions interrompudes

L'epígraf "*Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*" del balanç consolidat inclou el valor comptable de les partides individuals, integrades en un grup de disposició o que formen part d'una unitat de negoci que es pretén alienar (operacions en interrupció), la venda dels quals és altament probable que tingui lloc, en les condicions en què aquests actius es troben actualment, en el termini d'un any a comptar de la data a la qual es refereixen els comptes anuals consolidats.

En conseqüència, la recuperació del valor comptable d'aquestes partides, que poden ser de naturalesa financera i no financera, tindrà lloc previsiblement a través del preu que s'obtingui en la seva alienació i no mitjançant el seu ús continuat.

En particular, els actius immobiliaris o altres no corrents rebuts pel grup per a la satisfacció, total o parcial, de les obligacions de pagament dels seus deutors, es consideren actius no corrents en venda, llevat que el grup hagi decidit fer un ús continuat d'aquests actius o s'afectin a l'explotació en règim de lloguer. Així mateix, es consideren com a actius no corrents en venda les inversions en negocis conjunts o associades que compleixin amb els requisits anteriors. Per a tots aquests actius, el grup disposa d'unitats específiques enfocades a la gestió immobiliària i a la seva venda.

D'altra banda, l'epígraf "*Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*" inclou els saldos creditors associats als actius o grups de disposició, o a les operacions en interrupció del grup.

Els actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda es valoren, tant en la data d'adquisició com posteriorment, per l'import menor entre el seu valor comptable i el valor raonable net dels costos de venda estimats d'aquests actius. El valor comptable en la data d'adquisició dels actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda procedents d'adjudicacions o recuperacions, es defineix com el saldo pendent de cobrament dels préstecs o crèdits origen d'aquestes compres (nets de les provisions associades a aquests); mentre continuïn classificats com a "*Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*", els actius materials i immaterials amortitzables per la seva naturalesa no s'amortitzen.

Les valoracions d'aquests actius es fan seguint les polítiques i els criteris descrits en l'apartat "Garanties" de la nota 1.3.4.

Les principals societats i agències de taxació utilitzades per obtenir el valor de taxació de mercat es detallen en la nota 6. A fi de determinar el valor raonable net dels costos de venda, el grup té en compte tant aquestes valoracions com el període de permanència de cada actiu en el balanç consolidat.

Els guanys i pèrdues generats en l'alienació dels actius i passius classificats com a no corrents en venda, així com les pèrdues per deteriorament i la seva reversió, quan sigui procedent, es reconeixen en l'epígraf "*Guanys o pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes*" del compte de pèrdues i guanys consolidat. Els ingressos i les despeses restants corresponents a aquests actius i passius es presenten d'acord amb la seva naturalesa.

Una operació en interrupció és un component de l'entitat que s'ha disposat, o bé classificat, com a mantingut per a la venda, i (i) representa una línia de negoci o àrea geogràfica significativa i separada de la resta, o és part d'un únic pla coordinat per disposar de tal negoci o àrea geogràfica, o (ii) és una entitat subsidiària adquirida exclusivament amb la finalitat de revendre-la. En cas d'haver-hi operacions en interrupció, els ingressos i les despeses d'aquestes operacions generats en l'exercici, sigui quina sigui la seva naturalesa, encara que s'hagin generat abans de classificar-los com a operació en interrupció, es presenten, nets de l'efecte impositiu, com un únic import en l'epígraf "*Guanys o pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, tant si el negoci s'ha donat de baixa

de l'actiu com si hi continua al tancament de l'exercici. Aquest epígraf també inclou els resultats obtinguts en l'alienació o disposició.

1.3.10 Actius tangibles

Els actius tangibles inclouen (i) l'immobilitzat material que el grup manté per al seu ús actual o futur i que espera utilitzar durant més d'un exercici, (ii) l'immobilitzat material que se cedeix en arrendament operatiu als clients, i (iii) les inversions immobiliàries, que inclouen els terrenys, edificis i altres construccions que es mantenen per explotar-los en un règim de lloguer o per obtenir una plusvàlua en el moment de vendre'ls. Aquest epígraf també inclou els actius materials rebuts en pagament de deutes classificats en funció de la seva destinació.

Com a norma general, els actius tangibles es valoren al seu cost d'adquisició menys la seva amortització acumulada corresponent i, si s'escau, menys qualsevol pèrdua per deteriorament que resulti de comparar el valor net comptable de cada element amb el seu import recuperable corresponent.

Les amortitzacions dels actius tangibles es calculen sistemàticament segons el mètode lineal, aplicant els anys de vida útil estimada dels diferents elements sobre el cost d'adquisició dels actius menys el seu valor residual. En el cas dels terrenys sobre els quals s'assenten els edificis i altres construccions, s'entén que tenen una vida indefinida i que, per tant, no són objecte d'amortització.

Les dotacions anuals en concepte d'amortització dels actius tangibles es registren amb càrrec al compte de pèrdues i guanys consolidat i es calculen en funció dels següents anys de vida útil estimada, com a mitjana, dels diferents grups d'elements:

	Anys de vida útil
Immables	37,5 a 75
Instal·lacions	4,2 a 25
Mobiliari i equip d'oficina	3,3 a 18
Vehicles	3,1 a 6,25
Caixers automàtics, ordinadors i material informàtic	4

El grup, almenys al final de cada exercici, revisa la vida útil estimada dels elements de l'actiu tangible amb la finalitat de detectar-hi canvis significatius, i en cas que s'hi hagin produït, s'ajusta mitjançant la correcció corresponent del registre en el compte de pèrdues i guanys consolidat d'exercicis futurs de la dotació a la seva amortització en virtut de la nova vida útil estimada.

En cada tancament comptable, el grup analitza si hi ha indicis, tant interns com externs, que un actiu tangible pugui estar deteriorat. Si hi ha evidències de deteriorament, el grup analitza si efectivament existeix aquest deteriorament comparant el valor comptable net de l'actiu amb el seu import recuperable (el major entre el seu valor raonable menys els costos de venda i el seu valor en ús). Quan el valor comptable excedeix l'import recuperable, el grup redueix el valor comptable de l'element corresponent fins a l'import recuperable i ajusta els càrrecs futurs en concepte d'amortització en proporció al seu valor comptable ajustat i a la seva nova vida útil romanent, en cas que calgui una reestimació d'aquesta. D'altra banda, quan hi ha indicis que s'ha recuperat el valor d'un element, el grup registra la reversió de la pèrdua per deteriorament comptabilitzada en exercicis anteriors i ajusta els càrrecs futurs en concepte de la seva amortització. La reversió de la pèrdua per deteriorament d'un element en cap cas pot suposar l'increment del seu valor comptable per sobre del que tindria si no s'haguessin reconegut pèrdues per deteriorament en exercicis anteriors.

En particular, certs elements de l'immobilitzat material figuren assignats a unitats generadores d'efectiu del negoci bancari. Sobre aquestes unitats s'efectua el test de deteriorament corresponent per verificar que es generen els fluxos d'efectiu suficients per suportar el valor dels actius. En aquest sentit, el grup (i) obté un flux de caixa net recurrent de cada oficina a partir del marge de contribució acumulat menys la imputació d'un cost de risc recurrent, i (ii) l'anterior flux de caixa net recurrent es considera com un flux a perpetuïtat i es valora pel mètode de descompte de fluxos, utilitzant un cost de capital del 10% i una taxa de creixement a perpetuïtat nul·la.

Per a les inversions immobiliàries el grup es basa en les valoracions dutes a terme per tercers independents, inscrits en el Registre Especial de Taxadors del Banc d'Espanya, segons els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003. En cas que els actius materials hagin estat rebuts en pagament de deutes, sigui quina sigui la seva destinació, el grup aplica criteris anàlegs als descrits en la nota 1.3.4 per a aquests actius. Les

despeses de conservació i manteniment dels actius tangibles es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què s'hi incorre.

1.3.11 Arrendaments

Arrendament financer

Un arrendament es considera financer quan es transfereixen substancialment tots els riscos i els beneficis inherents a la propietat de l'actiu objecte del contracte.

Quan el grup actua com a arrendador d'un bé, la suma dels valors actuals dels imports que rebrà de l'arrendatari es registra com un finançament prestat a tercers, i per això s'inclou en l'epígraf "*Préstecs i partides a cobrar*" del balanç consolidat. Aquest finançament incorpora el preu d'exercici de l'opció de compra a favor de l'arrendatari al venciment del contracte en els casos en què aquest preu d'exercici sigui prou inferior al valor raonable del bé en la data de venciment de l'opció, de manera que sigui raonablement probable que s'exerceixi.

D'altra banda, quan el grup actua com a arrendatari, el cost dels actius arrendats es presenta en el balanç consolidat, segons la naturalesa del bé objecte del contracte, i, simultàniament, un passiu pel mateix import, que serà el menor del valor raonable del bé arrendat o de la suma dels valors actuals de les quantitats que cal pagar a l'arrendador més, si escau, el preu d'exercici de l'opció de compra. Aquests actius s'amortitzen amb criteris similars als aplicats al conjunt dels actius materials d'ús propi.

Les despeses i els ingressos financers amb origen en aquests contractes s'abonen i es carreguen, respectivament, en el compte de pèrdues i guanys consolidat, de manera que el rendiment es mantingui constant durant la vida dels contractes.

Arrendament operatiu

En les operacions d'arrendament operatiu, la propietat del bé arrendat i substancialment tots els riscos i beneficis que recauen sobre el bé romanen en l'arrendador.

Quan el grup actua com a arrendador, es presenta el cost d'adquisició dels béns arrendats en l'epígraf "*Actius tangibles*". Aquests actius s'amortitzen d'acord amb les polítiques adoptades per als actius materials similars d'ús propi, i els ingressos procedents dels contractes d'arrendament es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys de manera lineal.

D'altra banda, quan el grup actua com a arrendatari, les despeses de l'arrendament, incloent-hi els incentius concedits, si s'escau, per l'arrendador, es registren linealment en el compte de pèrdues i guanys consolidat. En cas que aquests contractes incloguin clàusules de revisió de les quotes, aquestes es revisen anualment en funció de l'evolució de l'índex de preus al consum a Espanya o al país on radiqui l'actiu, sense afegir cap diferencial a aquesta evolució.

Vendes amb arrendament posterior

En el cas de vendes al seu valor raonable amb arrendament operatiu posterior, els resultats generats es registren en el moment de la venda. En el cas d'arrendament financer posterior, els resultats generats es registren al llarg del termini d'arrendament.

En la determinació de si una venda amb arrendament posterior resulta en un arrendament operatiu, el grup analitza, entre altres aspectes, si a l'inici de l'arrendament hi ha opcions de compra que per les seves condicions facin preveure amb una certesa raonable que aquestes s'exerciran, així com sobre qui recauran les pèrdues o els guanys derivats de les fluctuacions en el valor raonable de l'import residual de l'actiu corresponent.

1.3.12 Actius intangibles

Els actius intangibles són actius no monetaris identificables, però sense aparença física, que sorgeixen com a conseqüència d'una adquisició a tercers o que han estat desenvolupats internament pel grup. Es reconeix un actiu intangible quan, a banda de satisfer la definició anterior, el grup estima probable la percepció de beneficis econòmics derivats d'aquest element i el seu cost es pot estimar de manera fiable.

Els actius intangibles es reconeixen inicialment pel seu cost, ja sigui el d'adquisició o el de producció, i, posteriorment, es valoren pel seu cost menys, si escau, l'amortització acumulada i qualsevol pèrdua per deteriorament que hagin experimentat.

Fons de comerç

Les diferències positives entre el cost de les combinacions de negoci i el percentatge adquirit del valor raonable net dels actius, els passius i els passius contingents de les entitats adquirides es registren com a fons de comerç en l'actiu del balanç consolidat. Aquestes diferències representen el pagament anticipat realitzat pel grup dels beneficis econòmics futurs derivats de les entitats adquirides que no són individualment i separatament identificables ni recognoscibles. El fons de comerç, que no s'amortitza, només es reconeix quan s'ha adquirit a títol onerós en una combinació de negocis.

Cada fons de comerç està assignat a una o més unitats generadores d'efectiu (UGE), que s'espera que siguin les beneficiàries de les sinèrgies derivades de les combinacions de negoci. Aquestes UGE són el grup identificable més petit d'actius que, com a conseqüència del seu funcionament continuat, genera fluxos d'efectiu a favor del grup amb independència d'altres actius o grups d'actius.

Les UGE a què s'han assignat els fons de comerç s'analitzen anualment i sempre que hi hagi indicis de deteriorament a fi de determinar si hi ha deteriorament. Per fer-ho, el grup calcula l'import recuperable utilitzant principalment el mètode del descompte de beneficis distribuïts, en què es tenen en compte els paràmetres següents:

- Hipòtesis clau del negoci: sobre aquestes hipòtesis es basen les projeccions de fluxos d'efectiu previstes en la valoració. Per als negocis amb activitat financera es projecten variables, com ara l'evolució del crèdit, de la morositat, dels dipòsits de clients i dels tipus d'interès, sota un escenari macroeconòmic previst, i dels requeriments de capital.
- Estimació de variables macroeconòmiques, així com altres valors financers.
- Termini de les projeccions: el temps/termini de projecció se situa habitualment en cinc anys, un període a partir del qual s'assoleix un nivell recurrent tant en termes de benefici com de rendibilitat. A aquest efecte es té en compte l'escenari econòmic existent en el moment de la valoració.
- Tipus de descompte: el valor present dels dividends futurs, utilitzat per obtenir el valor en ús, es calcula utilitzant com a taxa de descompte el cost de capital de l'entitat (K_e) des de la perspectiva d'un participant de mercat. Per determinar-lo, s'utilitza el mètode CAPM, d'acord amb la fórmula: " $K_e = R_f + \beta (R_m) + \alpha$ ", on: K_e = Retorn exigít o cost de capital, R_f = Taxa lliure de risc, β = Coeficient de risc sistèmic de la societat, R_m = Rendibilitat esperada de mercat, i α = Prima per risc no sistèmic.
- Taxa de creixement utilitzada per extrapolar les projeccions de fluxos d'efectiu més enllà del període cobert per les previsions més recents: basant-se en les estimacions a llarg termini de les principals magnituds macroeconòmiques i de les variables clau del negoci, i tenint en compte la situació, en qualsevol moment, dels mercats financers, s'estima una taxa de creixement nul a perpetuïtat.

Si el valor comptable d'una UGE és superior al seu import recuperable, el grup reconeix una pèrdua per deteriorament que es distribueix reduint, en primer lloc, el fons de comerç atribuït a aquesta unitat i, en segon lloc, i si quedessin pèrdues per imputar, minorant el valor comptable de la resta dels actius assignats de manera proporcional. Les pèrdues per deteriorament dels fons de comerç no són objecte de reversió posterior.

Altres actius intangibles

Aquest epígraf inclou, bàsicament, els actius intangibles identificats en les combinacions de negocis, com ara el valor de les marques i els drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents dels negocis adquirits, així com les aplicacions informàtiques.

Aquests actius intangibles són de vida útil definida, s'amortitzen en funció d'aquesta, i s'apliquen criteris similars als dels actius tangibles. En particular, la vida útil de les marques i dels drets contractuals sorgits de les relacions adquirides amb els clients dels negocis se situa entre cinc i quinze anys, mentre que per a les aplicacions informàtiques la vida útil mitjana és de set anys.

Els criteris per al reconeixement de les pèrdues per deteriorament d'aquests actius i, si s'escau, de les recuperacions de les pèrdues per deteriorament registrades en exercicis anteriors són similars als dels actius tangibles. En aquest sentit, el grup determina l'existència d'indicis de deteriorament comparant l'evolució real amb les hipòtesis inicials dels paràmetres considerats en el seu registre inicial; entre aquests, la pèrdua eventual de clients, saldo mitjà per client, marge ordinari mitjà i ràtio d'eficiència assignada.

1.3.13 Existències

Les existències són actius no financers que el grup té per a la seva utilització o venda en el curs ordinari del negoci, que estan en procés de producció, construcció o desenvolupament amb aquesta finalitat o bé que es consumiran en el procés de producció o en la prestació de serveis.

Com a norma general, les existències es valoren per l'import menor entre el seu valor de cost, que comprèn tots els costos causats per la seva adquisició i transformació i els altres costos, directes i indirectes, en què s'hagi incorregut per donar-los la seva condició i ubicació actuals, i el seu valor net de realització.

Per valor net de realització s'entén el preu estimat de venda net dels costos estimats de producció i comercialització per dur a terme aquesta venda. Aquest valor es revisa i es recalcula considerant les pèrdues reals incorregudes en la venda d'actius.

L'import de qualsevol ajust per valoració de les existències, com ara danys, obsolescència, minoració del preu de venda, fins al seu valor net realitzable, així com les pèrdues per altres conceptes, es reconeixerà com a despesa de l'exercici en què es produeixi el deteriorament o la pèrdua. Les recuperacions de valor posteriors es reconeixeran en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici en què es produeixin.

El càlcul del deteriorament de les existències que corresponen a terrenys i immobles s'efectua prenent com a base valoracions fetes per tercers experts independents, inscrits en el Registre Especial de Societats de Taxació del Banc d'Espanya i que s'elaboren d'acord amb els criteris establerts en l'Ordre ECO/805/2003, sobre normes de valoració de béns immobles i determinats drets per a certes finalitats financeres.

En cas que les existències s'hagin rebut en pagament de deutes, el grup aplica criteris anàlegs de valoració als descrits en la nota 1.3.4 per a aquests actius.

El valor comptable de les existències es dona de baixa del balanç consolidat i es registra com una despesa en l'exercici en què es reconeix l'ingrés procedent de la seva venda.

1.3.14 Elements de patrimoni propi

Es consideren elements de patrimoni propi aquells que compleixen les condicions següents:

- No inclouen cap tipus d'obligació contractual per a l'entitat emissora que impliqui lliurar efectiu o un altre actiu financer a un tercer, o intercanviar actius o passius financers amb tercers en condicions potencialment desfavorables per a l'entitat.
- Si poden ser, o seran, liquidats amb els instruments de patrimoni propis de l'entitat emissora: quan sigui un instrument financer no derivat, no suposarà una obligació de lliurar un nombre variable dels seus instruments de patrimoni propis; o quan sigui un derivat, sempre que es liquidi per una quantitat fixa d'efectiu, o un altre actiu financer, a canvi d'un nombre fix dels seus instruments de capital propis.

Els negocis efectuats amb elements de patrimoni propi, incloent-hi la seva emissió i amortització, es registren directament amb contrapartida en el patrimoni net consolidat.

Els canvis de valor dels instruments qualificats com a elements de patrimoni propi no es registren en els estats financers; les contraprestacions rebudes o lliurades a canvi d'aquests instruments s'afegeixen o es dedueixen directament del patrimoni net consolidat, i els costos associats a la transacció el minoren.

El reconeixement inicial dels instruments de patrimoni emesos per tal de cancel·lar un passiu financer íntegrament o parcialment es fa pel seu valor raonable, excepte si no és possible determinar-lo amb fiabilitat. En aquest cas, la diferència entre el valor comptable del passiu financer (o d'una part d'aquest) cancel·lat i el valor raonable dels instruments de patrimoni emesos es reconeix en el resultat de l'exercici.

D'altra banda, els instruments financers compostos, que són aquells contractes que per al seu emissor generen simultàniament un passiu financer i un instrument de patrimoni propi (com ara les obligacions convertibles que atorguen al seu tenidor el dret a convertir-les en instruments de patrimoni de l'entitat emissora), es reconeixen en la data de la seva emissió separant-ne els components i classificant-los d'acord amb el fons econòmic.

L'assignació de l'import inicial als diferents components de l'instrument compost no suposarà, en cap cas, un reconeixement de resultats, i es durà a terme assignant, en primer lloc, al component que sigui passiu financer –incloent-hi qualsevol derivat implícit que no tingui per actiu subjacent instruments de patrimoni propi– un import, obtingut a partir del valor raonable de passius financers de l'entitat amb característiques similars als de l'instrument compost però que no tinguin associats instruments de patrimoni propi. El valor imputable a l'inici a l'instrument de capital serà la part residual de l'import inicial de l'instrument compost en el seu conjunt, un cop deduït el valor raonable assignat al passiu financer.

1.3.15 Remuneracions basades en instruments de patrimoni

El lliurament als empleats d'instruments de patrimoni propi com a contraprestació pels seus serveis, quan aquests instruments es determinen a l'inici i es lliuren un cop acabat un període específic de serveis, es registra com a despesa per serveis a mesura que els empleats els prestin com a contrapartida en l'epígraf *"Altres elements de patrimoni net"* en el patrimoni net consolidat. En la data de concessió es valoren els serveis rebuts al seu valor raonable, llevat que aquest no es pugui estimar amb fiabilitat; en aquest cas es valoren per referència al valor raonable dels instruments de patrimoni compromesos, tenint en compte els terminis i altres condicions previstos en els compromisos.

Les quantitats reconegudes en el patrimoni net consolidat no són objecte d'una reversió posterior, fins i tot quan els empleats no exerceixin el seu dret a rebre els instruments de patrimoni.

Per a les transaccions amb remuneracions basades en accions que es liquiden en efectiu, el grup registra una despesa per serveis a mesura que els empleats els presten amb contrapartida en l'epígraf *"Provisions - Provisions restants"* pel valor raonable del passiu incorregut. Fins que s'hagi liquidat el passiu, el grup valora aquest passiu al seu valor raonable, i reconeix els canvis de valor en el resultat de l'exercici.

1.3.16 Contractes d'assegurança

Els imports de les primes dels contractes d'assegurança que emeten les entitats asseguradores consolidades s'abonen a resultats en el moment d'emetre els rebuts corresponents. Es carrega en el compte de pèrdues i guanys consolidat l'estimació del cost dels sinistres als quals caldrà fer front quan se'n produeixi la liquidació final. Al tancament de cada exercici es periodifiquen tant els imports cobrats i no meritats com els costos incorreguts i no pagats en aquesta data.

El grup recull en l'epígraf *"Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança"* del balanç consolidat les provisions tècniques de l'assegurança directa registrades per les entitats asseguradores consolidades per cobrir les obligacions assumides amb origen en els contractes d'assegurança que mantenen vigents al tancament de l'exercici.

Les provisions tècniques més significatives són les següents:

- Provisions per a primes no consumides: recull la fracció de les primes meritades en l'exercici que calgui imputar al període comprès entre la data de tancament i la data de finalització de la cobertura.
- Provisions per a riscos en curs: complementa la provisió per a primes no consumides en l'import en què aquesta no sigui suficient per reflectir la valoració dels riscos i despeses per cobrir que corresponguin al període de cobertura no transcorregut en la data de tancament.
- Provisions per a prestacions: reflecteix les valoracions estimades de les obligacions pendents derivades dels sinistres esdevinguts amb anterioritat al tancament de l'exercici tant si es tracta de sinistres pendents de liquidació o pagament com de sinistres pendents de declaració, un cop deduïts els pagaments a compte realitzats i tenint en compte les despeses internes i externes de liquidació dels sinistres.
- Provisions matemàtiques: recull el valor, en la data de tancament de l'exercici, de les obligacions corresponents a l'entitat asseguradora, net del valor de les obligacions corresponents al prenedor de la pòlissa, en virtut de contractes d'assegurança sobre la vida.
- Provisions per a assegurances de vida quan el risc de la inversió l'assumeixen els prenedors de l'assegurança: l'import de la provisió es determina segons la valoració dels actius vinculats específicament al contracte.

- Provisions per a extorns i participació en beneficis: recull l'import dels beneficis meritats a favor dels prenedors considerats en conjunt, així com el de les primes que calgui retornar-los, mentre aquests imports no s'hagin assignat a títol individual.

L'epígraf "*Actius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança*" del balanç consolidat recull els imports que les entitats consolidades tenen dret a percebre amb origen en els contractes de reassegurança que mantenen amb terceres parts i, més concretament, la participació de la reassegurança en les provisions tècniques constituïdes.

A fi de reduir les asimetries comptables, el grup registra les variacions del valor raonable dels actius financers adscrits als contractes d'assegurança que es troben classificats en l'epígraf "*Actius financers disponibles per a la venda*" en l'epígraf "*Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança*" del balanç consolidat.

Les entitats d'asseguradores del grup utilitzen les hipòtesis següents per a la tarifació i el càlcul de provisions dels contractes d'assegurança:

- Per a la garantia del ram de vida, s'utilitzen les taules biomètriques permeses pel Reglament d'Ordenació i Supervisió d'Assegurances Privades.
- Per a les garanties del ram d'accidents i complementàries del ram de vida, s'utilitzen taules de morbiditat publicades per reasseguradors o les taxes facilitades pels reasseguradors de les entitats asseguradores. Aquestes taxes es recarreguen amb els marges corresponents per evitar possibles desviacions per sinistralitat durant la vigència del producte.
- L'interès tècnic dels productes amb un alt component d'estalvi s'estableix diferenciant si és un producte amb inversions assignades o no. En els productes amb inversions assignades s'estableix l'interès tècnic en funció de la rendibilitat de les inversions assignades, deduït el marge corresponent que permeti en qualsevol moment complir amb la normativa vigent en matèria de casament de fluxos, així com el marge de benefici corresponent per a les entitats asseguradores. En els productes sense inversions assignades s'estableix un interès tècnic mínim que es revisa semestralment o anualment. Així mateix, hi ha productes en què al client se li reconeix una participació en beneficis addicional a l'interès tècnic mínim en funció de la rendibilitat obtinguda per les entitats asseguradores de la inversió de les provisions tècniques que es registra incrementant les provisions tècniques a mesura que s'atribueix al client.

A la taula següent es mostren les principals bases tècniques dels productes de les entitats asseguradores:

Producte	Taula de mortalitat	Típus d'interès tècnic
Assegurances de vida-risc individual	GKM/F 95 - GKM-5 95 - PASEM 2010 - PASEM 2010 unisex	0,5% - 2%
Assegurances d'estalvi individuals	PERM/F 2000 P – GRM/F 95 - PER M/F 2000 P unisex - GKM/F 95 - PASEM 2010 unisex	0,25% - 6%

El grup avalua en cada data de tancament l'adequació dels passius reconeguts per contractes d'assegurança comparant el valor reconegut en el balanç consolidat amb les estimacions actuals dels fluxos d'efectiu futurs conseqüència dels contractes vigents. En cas que aquestes estimacions siguin superiors al valor reconegut, el grup registrarà l'import de la diferència en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici.

1.3.17 Provisions i actius i passius contingents

Es consideren provisions les obligacions actuals del grup, sorgides com a conseqüència de successos passats, que es troben clarament especificades pel que fa a la seva naturalesa en la data dels estats financers, però són indeterminades pel que fa al seu import o al moment de cancel·lació, i en vèncer i per cancel·lar-les el grup estima que s'haurà de desprendre de recursos.

Els comptes anuals consolidats del grup recullen amb caràcter general totes les provisions significatives respecte a les quals s'estima que la probabilitat que s'hagi d'atendre l'obligació és més gran que en cas contrari. Entre altres conceptes, aquestes provisions inclouen els compromisos per pensions assumits amb els seus empleats per algunes entitats del grup (vegeu la nota 1.3.18), així com les provisions per litigis i altres contingències.

Són passius contingents les obligacions possibles del grup, sorgides com a conseqüència de successos passats, l'existència de les quals està condicionada al fet que ocorrin, o no, un o més esdeveniments futurs independents de la voluntat del grup. Els passius contingents inclouen les obligacions actuals del grup la cancel·lació de les quals no sigui probable que origini una disminució de recursos o l'import de les quals, en casos extremadament estranys, no es pugui quantificar amb prou fiabilitat. Els passius contingents no es registren en els comptes anuals consolidats, sinó que se n'informa en la memòria consolidada.

Tal com estableix la NIC 37.92, si el banc considera que desglossar informació detallada sobre determinades provisions i passius contingents pot perjudicar seriosament la posició del grup, en disputes amb tercers relatives a les situacions que preveuen les provisions i passius contingents (com ara els vinculats a determinats litigis o assumptes en arbitratge), el banc opta per no revelar en detall aquesta informació.

Els actius contingents són actius possibles, sorgits com a conseqüència de successos passats, l'existència dels quals està condicionada i s'haurà de confirmar quan ocorrin, o no, esdeveniments que estan fora del control del grup. Aquests actius contingents no es reconeixen en el balanç ni en el compte de pèrdues i guanys consolidat, però se n'informa en la memòria sempre que sigui probable l'augment de recursos que incorporin beneficis econòmics per aquesta causa.

1.3.18 Provisions per pensions

Compromisos per pensions

Els compromisos per pensions assumits pel grup amb el seu personal són els següents:

Plans d'aportació definida

Són contribucions de caràcter predeterminat realitzades a una entitat separada, segons els acords assolits amb cada col·lectiu d'empleats en particular, sense tenir l'obligació legal ni efectiva de realitzar contribucions addicionals si l'entitat separada no pot atendre les retribucions als empleats relacionades amb els serveis prestats en l'exercici corrent i en els anteriors.

Aquestes contribucions es registren en cada exercici en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

Plans de prestació definida

Els plans de prestació definida cobreixen els compromisos existents derivats de l'aplicació dels articles 42, 43, 44 i 48 del XXIII Conveni col·lectiu de banca.

Aquests compromisos estan finançats a través dels vehicles següents: el pla de pensions, els contractes d'assegurança, els fons interns i l'entitat de previsió voluntària (EPSV).

1. El pla de pensions

El pla de pensions dels empleats de Banc Sabadell cobreix les prestacions del conveni detallades anteriorment amb els empleats pertanyents als col·lectius reglamentats, amb les excepcions següents:

- Compromisos addicionals per jubilació anticipada tal com està recollida en l'article 43 del conveni col·lectiu.
- Incapacitat sobrevinguda en determinades circumstàncies.
- Prestacions de viduitat i orfandat derivades de la mort d'un jubilat amb una antiguitat reconeguda posterior al 8 de març de 1980.

El pla de pensions dels empleats de Banc Sabadell es considera amb caràcter general com un actiu del pla per a les obligacions que té assegurades en entitats externes al grup (Nationale-Nederlanden Vida, VidaCaixa i Generali Seguros). No es consideren actius del pla les obligacions del pla de pensions assegurades en les entitats associades del grup.

2. Els contractes d'assegurança

Els contractes d'assegurança cobreixen, en general, determinats compromisos derivats dels articles 43 i 44 del XXIII Conveni col·lectiu de banca i, en particular:

- Els compromisos exclosos expressament en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell (detallats en l'apartat anterior).
- Personal en actiu adscrit al conveni col·lectiu procedent de Banco Atlántico.
- Compromisos per pensions assumits amb determinat personal en actiu no derivats del conveni col·lectiu.
- Compromisos amb personal en situació d'excedència no coberts amb drets consolidats en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell.
- Compromisos assumits per prejubilació, que poden estar parcialment finançats amb drets consolidats en el pla de pensions d'empleats de Banc Sabadell.

Aquestes pòlisses estan subscriïdes tant amb companyies externes al grup, els compromisos assegurats més importants de les quals són els assumits amb personal procedent de Banco Atlántico (FIATC i VidaCaixa), com amb BanSabadell Vida, S.A. de Seguros y Reaseguros.

3. Els fons interns

Els fons interns cobreixen les obligacions amb el personal prejubilat fins a la seva edat legal de jubilació i afecten personal procedent de Banc Sabadell, de Banco Guipuzcoano i de Banco CAM.

4. L'entitat de previsió voluntària (EPSV)

L'adquisició de Banco Guipuzcoano va suposar la incorporació de Gertakizun, E.P.S.V., que cobreix els compromisos per prestació definida dels seus empleats actius i passius i els té assegurats en pòlisses (Nationale-Nederlanden Vida, Plus Ultra Seguros i CNP Vida). Aquesta entitat va ser promoguda per aquest banc, té personalitat jurídica independent, i va ser constituïda el 1991. Les obligacions totals del personal actiu i passiu estan assegurades en entitats externes al grup.

Registre comptable

Dins de l'epígraf "*Provisions - Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació*" del passiu del balanç consolidat, s'inclou el valor actual actuarial dels compromisos per pensions, que es calcula individualment mitjançant el mètode de la unitat de crèdit projectada aplicant les hipòtesis financeres i actuàries especificades més endavant. Aquest mateix mètode és l'utilitzat per a l'anàlisi de sensibilitat que es presenta en la nota 24.

A les obligacions calculades d'aquesta manera s'ha restat el valor raonable dels denominats actius del pla, que són actius amb què es liquidaran les obligacions, incloent-hi les pòlisses d'assegurances, pel fet que compleixen les condicions següents:

- No són propietat del grup, sinó d'un tercer separat legalment i sense el caràcter de part vinculada.
- Només estan disponibles per pagar o finançar retribucions dels empleats, i no estan disponibles per als creditors del grup ni tan sols en cas de situació concursal.
- No poden retornar al grup excepte quan els actius que queden en el pla són suficients per complir totes les obligacions, del pla o de l'entitat, relacionades amb les prestacions dels empleats, o bé quan els actius retornen al banc per reemborsar-li les prestacions dels empleats ja pagades per aquest.
- No són instruments financers intransferibles emesos pel grup.

Els actius que emparen compromisos per pensions en el balanç individual de la companyia d'assegurances BanSabadell Vida, S.A. de Seguros y Reaseguros no són actius del pla perquè es tracta d'una part vinculada al banc.

Els compromisos per pensions es reconeixen de la manera següent:

- En el compte de pèrdues i guanys consolidat, l'interès net sobre el passiu (actiu) net dels compromisos per pensions així com el cost dels serveis, en què aquest últim inclou (i) el cost dels serveis del període corrent, (ii) el cost dels serveis passats amb origen en modificacions introduïdes en els compromisos existents o en la introducció de noves prestacions i (iii) qualsevol guany o pèrdua que sorgeixi d'una liquidació del pla.
- En l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat, la revaluació del passiu (actiu) net per compromisos per pensions, que inclou (i) les pèrdues i els guanys actuuarials generats en l'exercici, que tenen el seu origen en les diferències entre hipòtesis actuuarials prèvies i la realitat i en els canvis en les hipòtesis actuuarials realitzades; (ii) el rendiment dels actius adscrits al pla, i (iii) qualsevol canvi en els efectes del límit de l'actiu. S'exclouen, per als dos últims conceptes, les quantitats incloses en l'interès net sobre el passiu (actiu) net.

Els imports registrats en el patrimoni net consolidat no es reclassifiquen en el compte de pèrdues i guanys consolidat en exercicis posteriors, i se'n fa la reclassificació en l'epígraf "*Altres reserves - Altres*" del patrimoni net consolidat.

Hipòtesis

Les hipòtesis actuuarials més rellevants utilitzades en la valoració dels compromisos per pensions són les següents:

	2016	2015
Taules	PERM / F 2000 Nova producció	PERM / F 2000 Nova producció
Tipus d'interès tècnic pla de pensions	1,25% anual	1,75% anual
Tipus d'interès tècnic fons intern	1,25% anual	1,75% anual
Tipus d'interès tècnic pòlisses vinculades	1,25% anual	1,75% anual
Tipus d'interès tècnic pòlisses no vinculades	1,25% anual	1,75% anual
Inflació	2,00% anual	2,00% anual
Creixement salarial	3,00% anual	3,00% anual
Sortides per invalidesa	SS90-Absoluta	SS90-Absoluta
Sortides per rotació	No considerades	No considerades
Jubilació anticipada	Considerada	Considerada
Jubilació normal	65 o 67 anys	65 o 67 anys

En els exercicis de 2016 i de 2015, per al tipus d'interès tècnic de tots els compromisos s'ha pres com a referència el tipus del deute empresarial de qualificació AA (iBoxx € Corporates AA 10+) de durada mitjana de 10,62 anys per a l'exercici de 2016 i de 10,74 anys per a l'exercici de 2015.

L'edat de jubilació anticipada establerta és la data més primerenca amb dret irrevocable per l'empresa per al 100% dels empleats.

La rendibilitat dels actius a llarg termini corresponent als actius adscrits al pla i dels contractes d'assegurances vinculats a pensions s'ha determinat aplicant el mateix tipus d'interès tècnic (en l'exercici de 2016 ha estat de l'1,25%).

1.3.19 Operacions en moneda estrangera i diferències de conversió

La moneda funcional i de presentació del grup és l'euro. En conseqüència, totes les transaccions i els saldos expressats en monedes diferents de l'euro es consideren expressats en moneda estrangera.

En el reconeixement inicial, els saldos deutors i creditors expressats en moneda estrangera es converteixen a la moneda funcional utilitzant el tipus de canvi de comptat de la data de reconeixement, entès com el tipus de canvi per a lliurament immediat. Amb posterioritat al reconeixement inicial, s'apliquen les regles següents per a la conversió de saldos expressats en moneda estrangera a la moneda funcional de cada entitat participada:

- Els actius i passius de caràcter monetari es converteixen al tipus de canvi de tancament, entès com el tipus de canvi mitjà de comptat de la data a què es refereixen els estats financers.

- Les partides no monetàries valorades al cost històric es converteixen al tipus de canvi de la data d'adquisició.
- Les partides no monetàries valorades al valor raonable es converteixen al tipus de canvi de la data en què es determina el valor raonable.
- Els ingressos i les despeses es converteixen aplicant el tipus de canvi de la data de l'operació.

Les diferències de canvi sorgides en la conversió dels saldos deutors i creditors expressats en moneda estrangera es registren, en general, en el compte de pèrdues i guanys consolidat. Tanmateix, en el cas de les diferències de canvi que sorgeixen en partides no monetàries valorades pel seu valor raonable l'ajust de les quals a aquest valor raonable s'imputa en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat, es desglossa el component de tipus de canvi de la revaloració de l'element no monetari.

Els saldos dels estats financers de les entitats consolidades la moneda funcional de les quals és diferent de l'euro es converteixen a euros de la manera següent:

- Els actius, passius i ajustos per valoració es converteixen aplicant els tipus de canvi de tancament de l'exercici.
- Els ingressos i les despeses, aplicant el tipus de canvi mitjà ponderat pel volum d'operacions de la societat convertida.
- Els fons propis, a tipus de canvi històrics.

Les diferències de canvi sorgides en la conversió dels estats financers de les entitats consolidades la moneda funcional de les quals és diferent de l'euro es registren en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat.

Els tipus de canvi aplicats en la conversió dels saldos en moneda estrangera a euros són els publicats pel Banc Central Europeu el 31 de desembre de cada exercici.

1.3.20 Reconeixement d'ingressos i despeses

Els ingressos i les despeses per interessos i conceptes assimilables a aquests es registren comptablement, amb caràcter general, en funció del seu període de meritació i aplicant el mètode del tipus d'interès efectiu, en els epígrafs "*Ingressos per interessos*" o "*Despeses per interessos*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, segons que correspongui. Els dividends percebuts d'altres entitats es reconeixen com a ingrés en el moment en què neix el dret a percebre'ls.

Els ingressos i les despeses en concepte de comissions i honoraris assimilats es registren en el compte de pèrdues i guanys consolidat, en general, d'acord amb els criteris següents:

- Els vinculats a actius i passius financers valorats a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys es registren en el moment de desemborsar-los.
- Els que corresponen a transaccions o serveis que es fan durant un període de temps es registren durant aquest període.
- Els que corresponen a una transacció o un servei que s'executa en un acte singular es registren quan es produeix l'acte que els origina.

Les comissions financeres, que formen part integrant del rendiment o el cost efectiu de les operacions financeres, es periodifiquen, netes de costos directes relacionats, i es reconeixen en el compte de pèrdues i guanys consolidat al llarg de la vida mitjana esperada d'aquestes operacions.

Els patrimonis gestionats pel grup que són propietat de tercers no s'inclouen en el balanç consolidat. Les comissions generades per aquesta activitat es registren en l'epígraf "*Ingressos per comissions*" del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Les despeses i els ingressos no financers es registren comptablement en funció del principi de la meritació. Els cobraments i pagaments diferits en el temps es registren comptablement per l'import resultant d'actualitzar financerament els fluxos d'efectiu previstos a taxes de mercat.

Per als gravàmens i les obligacions d'impostos l'import i data de pagament dels quals són certs, l'obligació es reconeix quan es produeix l'esdeveniment que causa el pagament d'aquest en els termes assenyalats per la legislació.

Per tant, la partida a pagar es reconeix quan hi ha una obligació present de pagar el gravamen, com ara en el cas de les contribucions a fons de garantia de dipòsits dels diferents països en què opera el grup. En els casos en què l'obligació de pagament es vagi meritant al llarg d'un període de temps, aquesta es reconeix de manera progressiva al llarg d'aquest període.

Fons de Garantia de Dipòsits

El banc està integrat en el Fons de Garantia de Dipòsits. En l'exercici de 2016, la Comissió Gestora del Fons de Garantia de Dipòsits d'Entitats de Crèdit, d'acord amb el que estableix el Reial decret llei 16/2011 i el Reial decret 2606/1996, ha fixat l'aportació a realitzar per al conjunt de les entitats adherides al compartiment de garantia de dipòsits en un 1,6 per mil de l'import dels dipòsits garantits el 30 de juny de 2016. El càlcul de l'aportació de cada entitat s'efectua en funció de l'import dels dipòsits garantits i del seu perfil de risc, tenint en compte indicadors com ara l'adequació del capital, la qualitat dels actius i la liquiditat, que han estat desenvolupats per la Circular 5/2016, de 27 de maig, del Banc d'Espanya. Així mateix, l'aportació al compartiment de garantia de valors s'ha fixat en un 2 per mil del 5% de l'import garantit dels valors i altres instruments financers el 31 de desembre de 2016. D'acord amb el que estableix la CINIIF 21, el registre de l'operació es reconeix quan hi ha l'obligació del pagament, que és el 31 de desembre de cada any (vegeu la nota 35).

Per la seva banda, algunes de les entitats consolidades estan integrades en sistemes anàlegs al Fons de Garantia de Dipòsits i fan contribucions a aquests d'acord amb les seves regulacions nacionals (vegeu la nota 35). Les més rellevants s'indiquen a continuació:

- TSB Bank plc efectua aportacions al Financial Services Compensation Scheme, que es meriten l'1 d'abril de cada any.
- Sabadell United Bank efectua aportacions al Fons de Garantia de Dipòsits establertes pel Federal Deposit Insurance Corporation. L'obligació de pagament i, per tant, la seva meritació és trimestral.

Fons Únic de Resolució

La Llei 11/2015, de 18 de juny, juntament amb el seu desenvolupament reglamentari a través del Reial decret 1012/2015, va suposar la transposició a l'ordenament jurídic espanyol de la Directiva 2014/59/UE per la qual es va establir un nou marc per a la resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió, que és, al seu torn, una de les normes que han contribuït a la constitució del Mecanisme Únic de Resolució, creat mitjançant el Reglament (UE) 806/2014, pel qual s'estableixen normes i procediments uniformes per a la resolució d'entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió en el marc d'un Mecanisme Únic de Resolució i un Fons Únic de Resolució en l'àmbit europeu.

En el context del desenvolupament d'aquesta normativa, l'1 de gener de 2016 va entrar en vigor el Fons Únic de Resolució, que s'estableix com un instrument de finançament amb què podrà comptar la Junta Única de Resolució, que és l'autoritat europea que prendrà les decisions en matèria de resolució, per emprendre eficaçment les mesures de resolució que s'adoptin. El Fons Únic de Resolució es nodrirà de les aportacions que realitzin les entitats de crèdit i empreses de serveis d'inversió subjectes a aquest.

El càlcul de la contribució de cada entitat al Fons Únic de Resolució, regulat pel Reglament (UE) 2015/63, parteix de la proporció que cadascuna d'aquestes representa sobre el total agregat dels passius totals de les entitats adherides un cop deduïts els seus recursos propis i l'import garantit dels dipòsits que, posteriorment, s'ajusta al perfil de risc de l'entitat (vegeu la nota 35). L'obligació de contribuir al Fons Únic de Resolució es merita l'1 de gener de cada any.

1.3.21 Impost sobre els guanys

L'impost sobre societats aplicable a les societats espanyoles del grup Banc Sabadell i els impostos de naturalesa similar aplicables a les entitats participades estrangeres es consideren una despesa i es registren en l'epígraf "*Despeses o ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades*" del compte de pèrdues i guanys consolidat, excepte quan són conseqüència d'una transacció registrada directament en el patrimoni net consolidat; en aquest cas es registren directament en aquest.

La despesa total per l'impost sobre societats equival a la suma de l'impost corrent que resulta de l'aplicació del gravamen corresponent a la base imposable de l'exercici (després d'aplicar deduccions i bonificacions fiscalment admissibles) i de la variació dels actius i passius per impostos diferits que s'hagin reconegut en el compte de pèrdues i guanys consolidat.

La base imposable de l'exercici pot diferir del resultat de l'exercici presentat en el compte de pèrdues i guanys, ja que exclou les partides d'ingressos o despeses que són gravables o deduïbles en altres exercicis i les partides que no ho són mai.

Els actius i passius per impostos diferits corresponen als impostos que es preveuen pagadors o recuperables, ocasionats per les diferències entre els imports comptables dels actius i passius en els estats financers i les seves bases fiscals corresponents ("valor fiscal"), així com les bases impossibles negatives i els crèdits per deduccions fiscals no aplicades susceptibles de compensació en el futur. Es quantifiquen aplicant a la diferència temporal o al crèdit que correspongui el tipus de gravamen a què s'espera recuperar o liquidar (vegeu la nota 43).

Un actiu per impost diferit, com ara un impost anticipat, un crèdit per deduccions i bonificacions i un crèdit per bases impossibles negatives, es reconeix sempre que sigui probable que el grup obtingui en el futur prou guanys fiscals contra els quals el pugui fer efectiu, i no procedeixi del reconeixement inicial (excepte en una combinació de negocis) d'altres actius i passius en una operació que no afecti ni el resultat fiscal ni el resultat comptable.

Els "actius per impostos" i els "passius per impostos" del balanç consolidat inclouen l'import de tots els actius/passius de naturalesa fiscal, diferenciats entre: corrents (imports a recuperar/pagar en els pròxims 12 mesos com ara la liquidació a la Hisenda Pública de l'impost sobre societats) i diferits (impostos a recuperar/pagar en exercicis futurs).

Els passius per impostos diferits ocasionats per diferències temporàries associades a inversions en entitats dependents i associades es reconeixen comptablement, excepte si el grup és capaç de controlar el moment de reversió de la diferència temporal i, a més a més, és probable que aquesta no es reverteixi en el futur.

En cada tancament comptable es revisen els impostos diferits registrats, tant actius com passius, per tal de comprovar que es mantenen vigents i que hi ha prou evidència sobre la probabilitat de generar en el futur guanys fiscals que permetin fer-los efectius, en el cas dels actius, efectuant les correccions oportunes si cal.

Per dur a terme l'anàlisi descrita abans, es tenen en compte les variables següents:

- Projeccions de resultats del grup fiscal espanyol i de la resta d'entitats, basades en els pressupostos financers aprovats pels administradors del banc per a un període de quatre anys, aplicant posteriorment taxes de creixement constants similars a les taxes de creixement mitjà a llarg termini del sector en què operen les diferents societats del grup.
- Estimació de la reversió de les diferències temporàries en funció de la seva naturalesa.
- El termini o límit que estableix la legislació vigent a cada país, per a la reversió dels diferents actius per impostos.

Les despeses o els ingressos registrats directament en el patrimoni net consolidat que no tinguin efecte en el resultat fiscal o a la inversa es comptabilitzen com a diferències temporàries.

En l'Annex I s'indiquen les societats del grup acollides al règim de tributació consolidada a Espanya de l'impost sobre societats del grup Banc Sabadell.

1.3.22 Estats de fluxos d'efectiu consolidats

En l'elaboració dels estats de fluxos d'efectiu consolidats s'ha utilitzat el mètode indirecte, de manera que, partint del resultat del grup, es tenen en compte les transaccions no monetàries i tot tipus de partides de pagament diferit i meritacions que han estat o seran la causa de cobraments i pagaments d'explotació, així com dels ingressos i despeses associats a fluxos d'efectiu d'activitats classificades com d'inversió o finançament. En aquest sentit, a més dels diners en efectiu es qualifiquen com a components d'efectiu o equivalents les inversions a curt termini en actius amb una gran liquiditat i un baix risc de canvis en el seu valor; concretament, els saldos en caixa, els dipòsits en bancs centrals i els dipòsits a la vista en entitats de crèdit.

En l'estat de fluxos d'efectiu consolidat s'utilitzen determinats conceptes que tenen les definicions següents:

- Fluxos d'efectiu, que són les entrades i sortides de diners en efectiu i dels seus equivalents, que s'entenen com les inversions a curt termini de gran liquiditat i de baix risc d'alteracions en el seu valor. A aquest efecte, a més dels diners en efectiu, es qualifiquen com a components d'efectiu o equivalents els dipòsits en bancs centrals i els dipòsits a la vista en entitats de crèdit.
- Activitats d'explotació, que són les activitats típiques del grup i altres activitats que no es poden qualificar d'inversió o de finançament.
- Activitats d'inversió, que són les corresponents a l'adquisició, l'alienació o la disposició per altres mitjans d'actius a llarg termini i altres inversions no incloses en l'efectiu i els seus equivalents o en les activitats d'explotació.
- Activitats de finançament, que són les activitats que produeixen canvis en la mida i la composició del patrimoni net consolidat i dels passius que no formen part de les activitats d'explotació.

Durant l'exercici no s'han produït situacions sobre les quals hagi calgut aplicar judicis significatius per classificar els fluxos d'efectiu.

No hi ha hagut transaccions significatives que no hagin generat fluxos d'efectiu no reflectits en l'estat de fluxos d'efectiu consolidat.

1.4. Comparabilitat de la informació

La informació continguda en aquests comptes anuals consolidats corresponent a 2015 es presenta únicament i exclusivament, per a la seva comparació, amb la informació relativa a l'exercici acabat el 31 de desembre de 2016 i, per tant, no constitueixen els comptes anuals consolidats del grup de l'exercici de 2015.

Aquests comptes anuals consolidats s'han adaptat a la Circular 5/2014, de 28 de novembre, i a la Circular 3/2015, de 29 de juliol, del Banc d'Espanya i a les circulars successives publicades pel Banc d'Espanya, que han modificat la Circular 4/2004, de 22 de desembre, i, per tant, s'ha canviat la terminologia i la presentació d'algunes partides dels estats financers respecte dels comptes anuals consolidats de l'exercici de 2015. Així mateix, la informació corresponent a l'exercici de 2015 inclosa en aquests comptes anuals consolidats ha estat reelaborada sota aquests criteris de manera que resulti comparativa.

La reclassificació principal pel que fa a la presentació ha estat en l'actiu del balanç consolidat, relativa als dipòsits a la vista amb entitats de crèdit, que han passat de registrar-se en l'epígraf *"Préstecs i partides a cobrar"* (*"Inversions creditícies"*, d'acord amb l'antiga terminologia del balanç consolidat) a comptabilitzar-se en l'epígraf *"Efectiu, saldos en efectiu i en bancs centrals i altres dipòsits a la vista"* per un import de 1.204 milions d'euros el 31 de desembre de 2015 (1.300 milions d'euros l'1 de gener de 2015). Les reclassificacions en la resta d'epígrafs dels comptes anuals consolidats no han estat significatives.

Així mateix, per interpretar els comptes anuals consolidats de l'exercici de 2016 s'ha de tenir en compte que, el 30 de juny de 2015, el grup va prendre el control de TSB Banking Group plc (vegeu la nota 2), de manera que el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de 2015 que es presenta a tall comparatiu amb el de l'exercici de 2016 només recull els resultats obtinguts per aquesta entitat participada des de la data de la seva adquisició fins al tancament de l'exercici, d'acord amb el que estableix la normativa en vigor (vegeu la nota 1.3.1).

Nota 2 – Grup Banc Sabadell

En l'Annex I s'indiquen les societats que, el 31 de desembre de 2016 i de 2015, constitueixen el grup, amb indicació del domicili, l'activitat, el percentatge de participació, les magnituds principals i el mètode de consolidació (mètode d'integració global o mètode de la participació).

En l'Annex II es presenta un detall de les entitats estructurades consolidades (fons de titulització).

A continuació, es descriuen les combinacions de negocis, adquisicions i vendes o liquidacions més representatives d'inversions en el capital d'altres entitats (dependents i/o inversions en associades) que el grup ha realitzat en l'exercici de 2016 i de 2015. A més a més, en l'Annex I s'inclou el detall de les altes i baixes del perímetre en cada un dels exercicis.

Variacions del perímetre en l'exercici de 2016

Entrades en el perímetre de consolidació:

No s'ha produït cap operació rellevant d'entrada en el perímetre (vegeu l'Annex I).

Sortides del perímetre de consolidació:

Banc Sabadell va transmetre el 13 d'abril de 2016 a Dexia Crèdit Local, S.A. (Dexia) la totalitat de la seva participació (20,994% del capital social) a Dexia Sabadell, S.A. per un preu de 52.390 milers d'euros, que representa per a Banc Sabadell una plusvàlua bruta d'un import igual, en els termes ratificats en laude arbitral.

La transmissió té el seu origen en l'exercici per part de Banc Sabadell del dret d'opció de venda efectuat el 6 de juliol de 2012 davant Dexia, titular de la resta del capital social d'aquesta entitat.

La transmissió de les accions per part de Banc Sabadell i l'adquisició per part de Dexia es va produir després de la remissió de les oportunes comunicacions prèvies a les autoritats reguladores corresponents.

Altres operacions corporatives i contractes rellevants de l'exercici de 2016

Acord d'alienació de Mediterráneo Vida, Sociedad Anónima de Seguros y Reaseguros

El 22 de juny de 2016, el grup va arribar a un acord per alienar el 100% de les accions de Mediterráneo Vida, Sociedad Anónima de Seguros y Reaseguros, entitat d'assegurances de vida-risc i estalvi-previsió que gestiona una cartera sense noves contractacions des l'exercici de 2014, a un consorci liderat per Ember. El tancament d'aquesta operació està condicionat a l'obtenció de l'autorització reguladora corresponent. Conseqüentment, el grup no ha registrat cap resultat per aquesta transacció en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de 2016, si bé s'han reclassificat els actius i passius d'aquesta entitat dependent en els epígrafs "Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda" i "Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda" del balanç consolidat el 31 de desembre de 2016, d'acord amb la normativa en vigor (vegeu la nota 14).

Variacions del perímetre en l'exercici de 2015

Entrades en el perímetre de consolidació:

Creació de Banco Sabadell, S.A., Institución de Banca Múltiple

El 29 de gener de 2015 es va constituir a Mèxic, Banco Sabadell, S.A., Institución de Banca Múltiple, i l'agost del mateix any va obtenir els permisos dels reguladors locals per començar com a operador de banca comercial. El 4 de gener de 2016, després de complir el procediment de certificació de la Comissió Nacional Bancària i de Valors i amb els requeriments exigits pel Banco de México, va iniciar formalment operacions.

Aquest banc efectua operacions de banca corporativa i d'empreses, i durant el 2016 ha posat en marxa la banca personal.

La inversió total mantinguda pel grup en aquest banc el 31 de desembre de 2016 és de 91.554 milers d'euros (57.375 milers d'euros el 2015).

Procés d'adquisició

La Comissió Europea (CE) va declarar que l'ajuda financera prestada pel Ministeri d'Economia del Govern britànic a Lloyds Banking Group plc (Lloyds) durant els anys 2008 i 2009 va ser un acte constitutiu d'ajuda d'estat no autoritzat de conformitat amb la normativa europea. En conseqüència, la decisió adoptada per la CE va ser que Lloyds s'hauria de desprendre d'una unitat de negoci de prestació de serveis de banca comercial al Regne Unit que havia de complir amb determinades condicions per tal d'incentivar la competència en aquest sector.

Aquesta obligació de desinversió havia de tenir lloc abans d'una data fixada (31 de desembre de 2015, amb possibilitat d'allargar-ho a la fi de 2016 en funció de quant hagués reduït Lloyds la seva participació a TSB).

A fi d'aprofitar una llicència bancària que el grup Lloyds mantenia, al setembre de 2013 van decidir transferir la totalitat del patrimoni desinvertit a una entitat vehicle del grup, TSB Bank plc (la societat matriu de la qual és TSB Banking Group plc o TSB), sota una nova marca i operant com una nova entitat de crèdit dedicada a banca comercial.

Després de considerar diverses alternatives de desinversió a TSB, finalment Lloyds va optar per llançar una oferta pública de venda al juny de 2014, en què es van admetre les accions ordinàries de TSB a cotització i negociació a la Borsa de Valors de Londres al juny de 2014. Lloyds va passar a mantenir una participació del 50% del capital de TSB.

En aquest context de necessitat de desinversió, el 19 de març de 2015, el Consell d'Administració de Banc Sabadell va aprovar la presentació d'una oferta pública per adquirir la totalitat de les accions de TSB Banking Group plc (TSB) a un preu de 340 penics per acció en efectiu dirigida a tots els accionistes de TSB. En el mateix marc de l'oferta, Banc Sabadell va adquirir, el 24 de març de 2015, accions representatives del capital social de TSB en, aproximadament, un 9,99% que eren propietat de Lloyds Banking Group plc (Lloyds), que va atorgar un compromís irrevocable d'acceptar l'oferta anterior en relació amb la resta d'accions de TSB de les quals era titular fins a arribar a la seva participació total a TSB del 50,01%.

Els termes i les condicions de l'oferta pública, així com els procediments per a la seva acceptació, van quedar continguts en el document de l'oferta pública i posats a disposició dels accionistes de TSB el 17 d'abril de 2015.

L'oferta, que va comptar amb el suport del Consell d'Administració de TSB i la seva recomanació als llavors accionistes, estava subjecta a l'acceptació d'un mínim del 75% de les accions representatives de TSB i dels seus drets de vot, percentatge que incloïa les accions ja adquirides de Lloyds i el seu compromís irrevocable. Així mateix, l'adquisició de TSB també estava subjecta a l'obtenció de diverses autoritzacions i consentiments per part de la Prudential Regulation Authority (PRA) del Banc d'Anglaterra i altres reguladors, incloent-hi les autoritats de defensa de la competència.

El 30 de juny de 2015 es va complir l'última condició suspensiva prevista en l'adquisició de TSB, data considerada pel grup com el moment en què va obtenir el control sobre els actius de TSB i va assumir els passius de l'adquirida (data d'adquisició), perquè l'oferta pública presentada es va declarar incondicional amb caràcter general.

Atès que el nombre d'acceptacions de l'oferta va representar més del 90% de les accions de TSB sobre les quals es va realitzar aquesta, el grup va exercir el seu dret d'adquisició forçosa d'acord amb el que disposa la llei de societats anglesa sobre aquelles accions de TSB els titulars de les quals no havien acceptat l'oferta sota les mateixes condicions que la resta d'accionistes que sí que la van acceptar. Aquesta circumstància va fer que el grup consolidés el 100% de la inversió de TSB el 30 de juny de 2015, i que registrés el passiu corresponent amb aquests accionistes per les quantitats pendents de liquidar.

El 10 i 15 de juliol de 2015 es van realitzar sengles pagaments que van satisfer íntegrament la contraprestació pagadora als accionistes de TSB que van acceptar l'oferta pública les accions dels quals van representar aproximadament el 87,1% de les accions representatives de TSB. El període de liquidació per a la resta d'accionistes, incloent-hi els que van ser objecte de l'adquisició forçosa, va finalitzar el mes de setembre de 2015.

En la data de la presa de control, TSB era un banc dirigit a clients detallistes i petits negocis amb un abast de distribució d'aproximadament el 7% per oficines al Regne Unit, i disposava d'una ràtio de capital ordinari Tier 1 (*common equity Tier 1 capital ratio*) del 19,5% i d'una còmoda posició de finançament amb una ràtio de préstecs sobre dipòsits en la seva franquícia (*loan-to-deposit*) del 76,6%.

L'adquisició de TSB ha permès al grup accedir al mercat bancari del Regne Unit, atractiu pel seu marc regulador ben definit i estable, pels nivells constants de rendibilitat i per les bones perspectives de creixement futur. El grup anticipa que, sota la seva titularitat, TSB serà capaç de reforçar encara més la seva estratègia de creixement i eficiència, i es beneficiarà dels recursos i de l'experiència en el finançament a pimes que el grup ha adquirit en el mercat bancari espanyol.

El 2016 s'ha avançat en la construcció de la plataforma tecnològica de TSB, i el projecte avança satisfactòriament.

A continuació, es presenta el balanç resumit consolidat de TSB en la data de presa de control:

En milers d'euros			
Actiu		Passiu i patrimoni net	
Caixa i dipòsits en bancs centrals	5.421.408	Passiu	
Cartera de negociació	52.801	Cartera de negociació	47.852
Derivats de negociació	52.801	Derivats de negociació	47.852
Actius financers disponibles per a la venda	1.418.035	Passius financers a cost amortitzat	36.092.913
Valors representatius de deute	1.418.035	Dipòsits d'entitats de crèdit	111
Inversions creditícies	31.377.312	Dipòsits de la clientela	35.517.525
Dipòsits en entitats de crèdit	936.800	Dèbits representats per valors negociables	14.077
Crèdit a la clientela	30.440.512	Passius subordinats	561.200
Ajustos a actius financers per macrocobertures	6.182	Ajustos a passius financers per macrocobertures	46.111
Derivats de cobertura	62.441	Derivats de cobertura	266.174
Actiu material	211.762	Provisions	47.090
Immobilitzat material	211.762	Altres provisions	47.090
D'ús propi	211.762	Resta de passius	613.451
Actius fiscals	148.914	Patrimoni net	
Diferits	148.914	Fons propis	2.323.852
Resta d'actius	738.225	Capital	7.028
Altres	738.225	Escripturat	7.028
		Prima d'emissió	1.356.621
		Reserves	947.023
		Reserves (pèrdues) acumulades	947.023
		Menys: Valors propis	(14.523)
		Resultat de l'exercici atribuït a l'entitat dominant	27.703
		Ajustos per valoració	(362)
		Actius financers disponibles per a la venda	1.042
		Cobertures dels fluxos d'efectiu	(1.403)
Total actiu	39.437.080	Total patrimoni net i passiu	39.437.080
		Promemòria:	
		Compromisos contingents	6.186.296

El tipus de canvi aplicat va ser el de 30/06/2015 (0,714 lliura/euro).

Comptabilització de la combinació de negocis

Aquests comptes consolidats registren la valoració i comptabilització d'aquesta combinació de negocis prenent com a base les estimacions de la direcció sobre els valors raonables dels actius i passius realitzant l'assignació del cost de la transacció a actius, passius i passius contingents específics (*purchase price allocation* o PPA). Les estimacions esmentades van ser revisades per un tercer expert independent.

TSB, en la data de presa de control, presentava uns fons propis de 2.324 milions d'euros (2.336 milions d'euros sense l'autocartera).

El preu total que Banc Sabadell va desemborsar per adquirir el 100% de les accions representatives del capital social de TSB va ser de 2.362 milions d'euros.

Dins l'exercici de PPA, es van valorar els següents actius, passius i passius contingents de l'entitat adquirida:

1. A partir de les anàlisis dutes a terme pel grup es va estimar una pèrdua esperada *lifetime* en la cartera de crèdit a la clientela a l'efecte d'ajustar-la al seu valor raonable estimat. L'import assignat a provisions addicionals va pujar a 151 milions d'euros. Es va aplicar una *probability of default* (PD) *point-in-time* per als tres primers anys, i es va passar a aplicar una PD ajustada al cicle a partir del quart any. La PD ajustada al cicle va afectar bàsicament la cartera hipotecària perquè era a més llarg termini, i va permetre reflectir el comportament a mitjà i llarg termini en lloc de condicionar tot el càlcul a les condicions econòmiques del moment de la valoració. En hipoteques residencials es va aplicar una *loss given default* (LGD) *point-in-time* per als tres primers anys, que s'incrementa a partir del quart any per reflectir un paràmetre a més llarg termini i menys supeditat a les condicions actuals del mercat immobiliari al Regne Unit; en aquest sentit, es va

ponderar la LGD *point-in-time* amb la LGD *downturn*. Per a la resta de segments la LGD es va correspondre amb el valor *point-in-time* perquè es tractava d'operacions a més curt termini i de segments en què la LGD no és tan sensible al cicle.

2. Es van estimar actius intangibles que recullen el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents de TSB per dipòsits a la vista (*core deposits*) per un import de 354 milions d'euros. El valor atribuïble a aquest actiu es va determinar mitjançant el mètode d'estalvi de costos, i es va estimar el valor present dels estalvis en els costos de finançament amb *core deposits* respecte de fonts de finançament alternatiu. L'amortització d'aquest actiu s'efectua en un termini de vuit anys.

3. Es va estimar el valor del dret d'exclusivitat de l'ús de la marca TSB per un import de 73 milions d'euros. El valor atribuïble a aquest actiu es va determinar mitjançant el mètode de cost de reposició, l'enfocament del qual consisteix a establir el cost de reconstruir o adquirir una rèplica exacta de l'actiu en qüestió. L'amortització d'aquest actiu s'efectua en un termini de dotze anys.

4. Finalment, en els epígrafs "*Actius per impostos diferits*" i "*Passius per impostos diferits*" es va ajustar l'efecte impositiu (amb una taxa del 20%) dels ajustos explicats en els punts 1 i 3, que pugen a 31 i 15 milions d'euros respectivament.

La taxa de descompte emprada en la valoració dels actius intangibles va ser del 10,9%, que es va calcular prenent com a base la metodologia del *capital asset pricing model* (CAPM). Aquesta taxa es compon d'una taxa lliure de risc del 2,6% (prenent com a referència el bo del Regne Unit amb venciment a vint anys en la data de la presa de control), una prima de mercat del 6,0%, una beta de l'1,21 més una prima addicional de l'1,0% perquè es tracta d'actius poc líquids.

Un cop ajustats els actius i passius procedents de TSB, la diferència negativa de consolidació resultant va ser de 266 milions d'euros, que es presenta en el compte de pèrdues i guanys consolidat, net de les despeses associades a l'adquisició, per un import de 232 milions d'euros. Tal com s'ha explicat anteriorment, la raó per la qual aquesta transacció va donar lloc a un guany es deriva de l'origen de l'entitat adquirida TSB i el context de la desinversió realitzada per Lloyds Banking Group plc (Lloyds).

En cas que la data d'adquisició hagués estat l'1 de gener de 2015, l'import d'ingressos ordinaris i beneficis després d'impostos que hauria aportat TSB al grup pujaria aproximadament a 1.202 i 168 milions d'euros, respectivament.

La variació de l'efectiu i equivalents del grup ocasionada en la presa de control de TSB va ser de 5.421 milions d'euros, que queden recollits en l'epígraf "*Altres cobraments relacionats amb activitats d'inversió*" de l'estat de fluxos d'efectiu consolidat.

L'import dels ingressos ordinaris i benefici després d'impostos de TSB des de la data de presa de control inclosos en el compte de pèrdues i guanys consolidat de l'exercici de 2015 és de 617 i 122 milions d'euros, respectivament.

Altres operacions corporatives i contractes rellevants de l'exercici de 2015

Compra d'actius crediticis ex-UKAR

El 7 de desembre de 2015, TSB va adquirir una cartera d'actius crediticis, majoritàriament hipotecaris, per un import de 3.006 milions de lliures esterlines que procedien de la UK Asset Resolution (UKAR). Es va considerar que el preu pagat, 3.041 milions de lliures esterlines, reflectia el valor raonable dels actius, perquè es va fer la transacció mitjançant un procés de subhasta pública i perquè el preu va recollir tots els factors que influeixen en el valor raonable com ara, entre d'altres, el risc de crèdit i el de conducta.

Adquisició d'una participació a GNB Sudameris

L'1 d'octubre de 2015, Banc Sabadell va adquirir el 4,99% del banc colombià Banco GNB Sudameris per 50 milions de dòlars americans. Banco GNB Sudameris té com a accionista majoritari Gilex Holding B.V., societat subsidiària de Starmites Corporation, S.a.r.l., companyia pertanyent a la família Gilinski. L'adquisició es va complementar amb un acord de cooperació comercial de caràcter estratègic, amb l'objectiu d'aprofitar les oportunitats comercials mútues en mercats amb un elevat potencial de creixement com ara Colòmbia, el Perú i el Paraguai.

Altres informacions rellevants

Esquema de Protecció d'Actius

Com a conseqüència de l'adquisició de Banco CAM, realitzada l'1 de juny de 2012, va entrar en vigor l'Esquema de Protecció d'Actius (a partir d'ara, EPA) establert al protocol de mesures de suport financer per a la reestructuració de Banco CAM, amb efectes retroactius des del 31 de juliol de 2011. Sota aquest esquema, per a una cartera d'actius predeterminada el valor brut de la qual pujava a 24.644 milions d'euros el 31 de juliol de 2011, el Fons de Garantia de Dipòsits (a partir d'ara, FGD) assumeix el 80% de les pèrdues derivades d'aquesta cartera durant un termini de deu anys, una vegada absorbides les provisions constituïdes sobre aquests actius, que en la data esmentada pujaven a 3.882 milions d'euros.

A continuació, es presenta el desglossament de la cartera d'actius protegits per l'EPA en la seva data d'entrada en vigor (31 de juliol de 2011):

En milions d'euros	En balanç individual		En balanç grup	
	Saldo	Provisió	Saldo	Provisió
Préstecs i bestretes	21.711	2.912	19.117	2.263
<i>Del qual risc disposat</i>	<i>21.091</i>	-	<i>18.460</i>	-
<i>Del qual avals i passius contingents</i>	<i>620</i>	-	<i>657</i>	-
Actius immobiliaris	2.380	558	4.663	1.096
Inversions en negocis conjunts i associats	193	52	504	163
Actius fallits	360	360	360	360
Total	24.644	3.882	24.644	3.882

El moviment del saldo disposat de la cartera de crèdit a la clientela protegida per l'EPA des de la data d'entrada en vigor fins al 31 de desembre de 2016 ha estat el següent:

En milions d'euros	
Saldo el 31 de juliol de 2011	18.460
Adquisició d'actius immobiliaris	(6.611)
Cobraments rebuts i subrogacions	(3.324)
Increment d'actius fallits	(1.128)
Disposicions de crèdits	56
Saldo el 31 de desembre de 2016	7.454

El moviment del saldo de la cartera d'actius immobiliaris protegida per l'EPA des de la data d'entrada en vigor fins al 31 de desembre de 2016 ha estat el següent:

En milions d'euros	
Saldo el 31 de juliol de 2011	4.663
Adquisició d'actius immobiliaris	4.913
Vendes d'actius immobiliaris	(4.769)
Saldo el 31 de desembre de 2016	4.807

Amb caràcter general, l'objectiu dels estats financers és subministrar informació que raonablement presenti la situació financera, els resultats de les seves operacions, els canvis en el patrimoni net i els fluxos d'efectiu d'una entitat, per tal que sigui útil per a una àmplia varietat d'usuaris per a la presa de les seves decisions econòmiques. Al seu torn, tal com preveu la NIC 1 - Presentació d'estats financers, els estats financers han de mostrar els resultats de la gestió realitzada pels administradors amb els recursos que els han estat confiats. Entre d'altres aspectes, una presentació raonable requereix que l'entitat ofereixi la informació d'una manera rellevant, fiable, comparable i comprensible.

Tenint en compte això i la rellevància dels impactes econòmics derivats de l'atorgament de l'EPA en els estats financers del grup, en particular pel que fa referència a (i) el volum d'actius dubtosos, (ii) la ràtio de morositat i (iii) el nivell de cobertura de les provisions constituïdes, s'han considerat certes particularitats amb l'objectiu de no distorsionar els tres indicadors esmentats abans i, per tant, aconseguir que la presentació en els estats financers de les garanties concedides pel protocol EPA sigui el més fiable i comparable possible.

En relació amb el crèdit a la clientela qualificat de dubtós, així com els actius immobiliaris que resulten de l'incompliment de pagament dels respectius prestataris coberts pel protocol, el banc considera com a saldo dubtós la part corresponent al 20% de l'exposició retinguda en no haver estat transferit el risc de crèdit a l'FGD, i el 80% del risc, mentre el crèdit o préstec figura en el balanç, es presenta com a risc normal perquè hi ha transferència del risc de crèdit. És a dir, per a cada actiu cobert, el grup considera quina part dels seus fluxos s'obtidran dels prestataris o tercers i quina part de l'FGD com a conseqüència de la garantia proporcionada tenint en compte, si escau, el valor de les garanties hipotecàries del crèdit.

Per tal d'evitar que la inversió creditícia bruta es trobi sobrevalorada o duplicada, atès que es registren en el mateix epígraf tant el saldo a cobrar amb l'FGD com l'exposició coberta per l'EPA del 80%, les provisions constituïdes per a aquest 80% es presenten compensant la inversió creditícia bruta. Aquest tractament en la presentació no té cap impacte en la inversió creditícia neta.

A continuació, es presenta el desglossament de la cartera d'actius protegits per l'EPA el 31 de desembre de 2016, les ràtios de morositat i cobertura i el desglossament del finançament a la construcció i promoció immobiliària prèvia a la transferència de risc de crèdit a l'FGD:

En milions d'euros				
	En balanç grup		Del qual dubtosos	
	Saldo	Provisió	Saldo	Provisió
Préstecs i bestretes	7.463	2.571	4.768	2.552
Del qual risc disposat	7.454	2.570	4.767	2.552
Del qual avals i passius contingents	9	1	1	-
Actius immobiliaris (*)	4.807	2.903	-	-
Inversions en negocis conjunts i associats	49	30	-	-
Actius fallits	1.476	1.476	-	-
Total	13.794	6.980	4.768	2.552

(*) Exposició immobiliària per a la qual s'ha transferit el risc de crèdit aplicant l'Esquema de Protecció d'Actius (vegeu el detall de l'exposició al sector de la provisió i promoció immobiliària en la nota 4).

En percentatge		2016
Taxa de morositat		63,89
Ràtio de cobertura de dubtosos		53,92

En milions d'euros				
	En balanç grup		Del qual dubtosos	
	Saldo	Provisió	Saldo	Provisió
Risc disposat préstecs i bestretes	7.454	2.570	4.767	2.552
Del qual finançament a la construcció i promoció immobiliària (negocis Espanya)	3.760	1.991	3.384	1.984
Del qual s'ha transferit el risc de crèdit	3.008	1.593	2.707	1.587
Del qual no s'ha transferit el risc de crèdit	752	398	677	397
Total	7.454	2.570	4.767	2.552

A continuació, es presenta la conciliació de la inversió creditícia bruta i la inversió creditícia neta anterior i posterior a la transferència de risc de crèdit a l'FGD:

En milers d'euros

	Posttransferència de risc de crèdit	Transferència de risc de crèdit	Pretransferència de risc de crèdit
	2016	2016	2016
Inversió creditícia bruta sense adquisició temporal d'actius	150.087.282	2.039.956	152.127.239
<i>Del qual actius dubtosos</i>	<i>9.641.526</i>	<i>3.811.104</i>	<i>13.452.630</i>
<i>Del qual resta inversió</i>	<i>140.445.756</i>	<i>(1.771.148)</i>	<i>138.674.609</i>
Inversió creditícia neta sense adquisició temporal d'actius	145.165.935	-	145.165.935
<i>Del qual actius dubtosos</i>	<i>9.641.526</i>	<i>3.811.104</i>	<i>13.452.630</i>
<i>Del qual resta inversió</i>	<i>140.445.756</i>	<i>(1.771.148)</i>	<i>138.674.609</i>
<i>Del qual correccions de valor</i>	<i>(4.921.348)</i>	<i>(2.039.956)</i>	<i>(6.961.304)</i>
Taxa de morositat	6,14	2,30	8,44
Ràtio de cobertura de dubtosos	51,55	0,56	52,11

Per a totes les pèrdues registrades comptablement, derivades de provisions d'insolvències, quitaments, provisions de deteriorament d'actius immobiliaris o resultats per l'alienació d'aquests actius, el banc registra un compte a cobrar classificat en l'epígraf "Préstecs i partides a cobrar" amb abonament al compte de resultats, a fi de reflectir el dret de cobrament davant l'FGD per la garantia concedida per aquest, i neutralitzar l'impacte que tenen en el compte de resultats les pèrdues registrades relacionades amb els actius coberts per l'EPA. L'import acumulat registrat el 31 de desembre de 2016 puja a prop de 5.700 milions d'euros.

Nota 3 – Proposta de distribució de beneficis i benefici per acció

A continuació, s'inclou la proposta d'aplicació del resultat de l'exercici de 2016 de Banco de Sabadell, S.A. que el Consell d'Administració proposarà a la Junta General d'Accionistes per a la seva aprovació, juntament amb la proposta d'aplicació del resultat de l'exercici de 2015 de Banco de Sabadell, S.A. aprovada per la Junta General d'Accionistes el 31 de març de 2016:

En milers d'euros

	2016	2015
A dividends	279.766	(a)
A reserva legal	4.423	35.370
A reserves per a inversions a les Canàries	314	192
A reserves voluntàries	95.336	266.336
Resultat de l'exercici de Banco de Sabadell, S.A.	379.839	301.898

Les propostes d'aplicació del resultat de les entitats dependents seran aprovades per les seves respectives juntes d'accionistes.

El Consell d'Administració proposarà a la Junta General d'Accionistes que acordi la distribució d'un dividend brut per acció de l'exercici de 2016 de 0,05 euros per acció.

El Consell d'Administració va acordar el 27 d'octubre de 2016 la distribució d'un dividend a compte del resultat de 2016 per un import total de 111.281 milers d'euros (0,02 euros bruts per acció), pagat el 30 de desembre de 2016.

D'acord amb el que indica l'article 277 de la Llei de societats de capital, a continuació es mostra l'estat comptable provisional formulat preceptivament per posar de manifest l'existència de liquiditat i benefici del banc suficient en el moment de l'aprovació d'aquest dividend a compte:

En milers d'euros	
Disponible per a repartiment de dividend segons estat provisional al:	30/11/2016
Benefici de Banc Sabadell en la data indicada després de la provisió per a impostos	511.195
Estimació dotació reserva legal	4.423
Estimació reserva de les Canàries	314
Quantitat màxima possible de distribució	506.458
Dividend a compte proposat i distribuït	111.281
Saldo líquid a Banco de Sabadell, S.A. disponible (*)	4.035.094

* Inclou el saldo de l'epígraf "Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits vista".

(a) La Junta General d'Accionistes celebrada el dia 31 de març de 2016 va aprovar una retribució flexible a l'accionista instrumentada mitjançant un augment de capital alliberat amb càrrec a reserves per un import de 0,05 euros per acció, i va oferir als accionistes la possibilitat d'optar per rebre aquest import en efectiu i/o en accions noves mitjançant la venda de drets d'assignació gratuïta, amb el compromís de compra dels drets d'assignació gratuïta que assumiria el banc.

Cada accionista del banc va rebre un dret d'assignació gratuïta per cada acció del banc de la qual era titular. Amb motiu de l'execució de l'augment de capital, cada accionista del banc va rebre una acció nova per cada 34 drets d'assignació gratuïta.

Com a resultat, el 25 d'abril de 2016 es va executar l'augment de capital amb càrrec a reserves per un import de 15.877 milers d'euros, mitjançant l'emissió de 127.016.761 noves accions de 0,125 euros de valor nominal cada una, atès que el 79,40% dels titulars dels drets d'assignació gratuïta van optar per rebre accions noves. El 18,57% restant dels titulars de drets d'assignació gratuïta van acceptar el compromís irrevocable de compra de drets assumit pel banc, de manera que el banc va adquirir 1.010.122.734 drets per un import brut total de 48.486 milers d'euros, que es presenta a "Dividend (o remuneració a socis)" minorant les "Altres reserves" de l'estat de canvis del patrimoni net consolidat.

Així mateix, la Junta General d'Accionistes va aprovar una retribució a l'accionista, complementària al dividend, de 0,02 euros per acció, consistent en el lliurament d'accions procedents de l'autocartera del banc per un import equivalent, que es va comptabilitzar pel valor de mercat amb càrrec a prima d'emissió en 106.448 milers d'euros i per la diferència amb el valor de l'autocartera lliurada (135.695 milers d'euros) i els pics en efectiu (213 milers d'euros) amb càrrec a altres reserves per un import de 29.461 milers d'euros. Tots dos es presenten en l'epígraf "Dividends (o remuneracions)" de l'estat de canvis del patrimoni net.

El consell va proposar a la Junta d'Accionistes del març de 2016 la reclassificació de part de les reserves voluntàries procedents de l'exercici de 2014 com una reserva indisponible per un termini de cinc anys en concepte de reserva de capitalització per tal d'aplicar una reducció a la base imposable de l'impost de societats segons el que disposa la Llei 27/2014, de 27 de novembre (vegeu les notes 25 i 43).

Amb aquesta proposta, la retribució a l'accionista d'aquest exercici comparada amb la de l'any anterior, seria de la manera següent:

En euros		
	2016	2015
Retribució flexible	-	0,05
Retribució complementària en accions	-	0,02
Retribució en efectiu	0,05	-
Retribució total	0,05	0,07

Benefici per acció

El benefici bàsic per acció es calcula dividint el resultat net atribuït al grup entre el nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació durant l'exercici, excloent-ne, si escau, les accions pròpies adquirides pel grup. El benefici diluït per acció es calcula ajustant, al resultat net atribuït al grup i al nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació, els efectes de la conversió estimada de totes les accions ordinàries potencials.

El càlcul del benefici per acció del grup és el següent:

En milers d'euros	2016	2015
Resultat atribuïble als propietaris de la dominant (en milers d'euros)	710.432	708.441
Guanys o (-) pèrdues després d'impostos procedents d'activitats interrompudes	-	-
Nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació (*)	5.451.978.110	4.889.348.750
Nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació pel factor corrector (**)	5.451.978.110	5.027.194.131
Conversió assumida de deute convertible i altres instruments de patrimoni	7.520.252	33.006.410
Nombre mitjà ponderat d'accions ordinàries en circulació ajustat	5.459.498.362	5.060.200.541
Benefici per acció (en euros)	0,13	0,14
Benefici bàsic per acció considerant l'efecte de les obligacions necessàriament convertibles (en euros)	0,13	0,14
Benefici diluït per acció (en euros)	0,13	0,14

(*) Nombre mitjà d'accions en circulació (en milions), excloent-ne el nombre mitjà d'accions pròpies mantingudes en autocartera al llarg del període.

Factor corrector de l'efecte de les ampliacions de capital amb dret de subscripció preferent aplicat als exercicis previs a l'emissió.

El primer semestre de 2015, el banc va dur a terme diverses ampliacions de capital. Segons indica la NIC 33, quan es produeixen ampliacions de capital amb drets cal recalcular el benefici per acció, bàsic i diluït, dels períodes anteriors. Per fer-ho cal aplicar un factor corrector al denominador (nombre mitjà ponderat d'accions en circulació). Aquest factor corrector resulta de la divisió del valor raonable per acció immediatament abans de l'exercici dels drets de subscripció preferent entre el valor raonable teòric exdrets per acció.

El 31 de desembre de 2016 i de 2015, no hi havia altres instruments financers ni compromisos amb empleats basats en accions que tinguin un efecte significatiu sobre el càlcul del benefici diluït per acció dels exercicis presentats. Per aquesta raó el benefici bàsic i el diluït coincideixen.

Nota 4 – Gestió de riscos financers

4.1 Introducció

Al llarg de 2016 el grup Banc Sabadell ha continuat reforçant el seu marc de gestió de riscos incorporant millores que el situen al nivell de les millors pràctiques del sector financer.

El grup Banc Sabadell es dota d'un Marc Estratègic de Riscos, la funció del qual és assegurar el control i la gestió proactiva de tots els riscos del grup. Aquest marc es concreta, entre d'altres, en un *risk appetite statement* (RAS), que estableix la quantitat i diversitat de riscos que el grup busca i tolera per assolir els seus objectius de negoci, mantenint l'equilibri entre rendibilitat i risc.

El *risk appetite statement* inclou mètriques quantitatives, que permeten un seguiment objectiu de la gestió del risc, així com aspectes qualitatius que les complementen.

La gestió i el control de riscos es configuren com un ampli marc de principis, polítiques, procediments i metodologies avançades de valoració integrats en una eficient estructura de decisió sota un marc de governança de la funció de riscos adaptat a la normativa estatal i europea.

El marc de principis, polítiques, procediments i metodologies queda reflectit en el document de "Polítiques de gestió de riscos del grup Banc Sabadell", que es revisa com a mínim un cop l'any i que és aprovat pel Consell d'Administració. L'última actualització del document és de gener de 2017.

Per a cada risc rellevant del grup es detallen els intervinents principals, les seves funcions, les polítiques, els mètodes i els procediments, així com els mecanismes de seguiment i control. Així mateix, queda explicat el detall de l'Organització de la Funció de Riscos, en què s'indiquen els rols i la responsabilitat de les diferents direccions i comitès en matèria de riscos i els seus sistemes de control, adequats a les activitats de les unitats de negoci, incloent-hi les funcions de concessió de préstecs i crèdits.

Els riscos financers principals en què incorren les entitats del grup Banc Sabadell com a conseqüència de la seva activitat relacionada amb l'ús d'instruments financers són els de crèdit, liquiditat i mercat. D'entre tots els riscos, el de crèdit és el més rellevant de la cartera del grup.

D'altra banda, els principals riscos no financers en què incorre el grup són el risc operacional, el fiscal i el de compliment normatiu.

En la gestió del risc el grup considera l'entorn macroeconòmic i regulador. Els aspectes més destacats de l'exercici de 2016 es presenten a continuació:

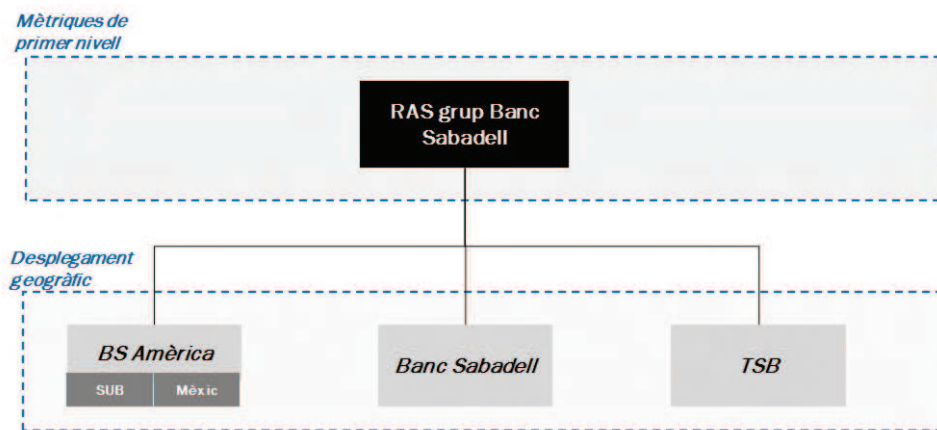
- En els primers mesos de l'any es van produir turbulències importants en els mercats financers en un context en què el preu del petroli es va arribar a situar en mínims de més d'una dècada i en què van augmentar els dubtes sobre la Xina i, en general, sobre la salut de l'economia mundial.
- La política ha tingut un creixent protagonisme al llarg de l'exercici. Destaca la formació d'un govern en minoria després d'unes segones eleccions a Espanya, la decisió del Regne Unit d'abandonar la Unió Europea, la victòria del republicà Trump en les eleccions presidencials dels Estats Units i el referèndum a Itàlia sobre la reforma del Senat.
- El creixement de l'economia global ha quedat relativament reduït en un context de creixements potencials inferiors als observats abans de la crisi financera internacional.
- Les economies emergents han fet avenços en el procés de despallanquejament.
- Al Regne Unit, l'impacte del Brexit en l'activitat econòmica ha estat limitat fins ara i s'ha centrat en el sector constructor i, en menor mesura, en el manufacturer.
- L'economia espanyola ha mantingut una evolució molt favorable, amb un creixement superior al 3,0% i una important creació d'ocupació.
- A Mèxic, la victòria de Trump als Estats Units ha suposat una revisió a la baixa de les perspectives futures per a l'economia mexicana.
- La inflació ha continuat per sota dels objectius de política monetària en les principals economies desenvolupades, tot i que ha repuntat en els últims mesos de l'any.
- El BCE ha retallat el tipus de dipòsit fins al -0,40% i ha incrementat el ritme mensual de compra d'actius fins als 80 milers de milions d'euros mensuals. Al desembre, es va allargar en el temps aquest programa, encara que tornant a compres de 60 milers de milions d'euros mensuals.
- El Banc d'Anglaterra va introduir un important paquet d'estímul a l'agost per compensar els possibles efectes negatius del Brexit (rebaixa del tipus rector, reactivació del programa de compra d'actius, etc.).
- La Fed va implementar una pujada del tipus d'interès de referència al desembre, fins al 0,50-0,75%, un any després de l'anterior pujada.
- El Banc del Japó ha anunciat un canvi significatiu en la instrumentalització de la seva política, en establir un nivell objectiu per a la rendibilitat del deute públic japonès a llarg termini.
- Les rendibilitats del deute públic a llarg termini dels Estats Units i Alemanya s'han mantingut en nivells reduïts. La rendibilitat del bo alemany a deu anys es va arribar a situar en terreny negatiu per primera vegada en la història. En els mesos finals de l'any, les rendibilitats van repuntar després de la victòria de Trump, l'expectativa que el BCE reduís les compres d'actius i expectatives de pujades de tipus per part de la Fed, etc.
- Les primes de risc en els països de la perifèria europea han finalitzat l'any per sobre de l'exercici anterior, especialment a Itàlia i Portugal, països afectats per la situació política domèstica i dels seus sistemes financers, llevat de la prima de risc d'Espanya, que ha tingut un bon comportament relatiu.
- La lliura esterlina s'ha depreciat de manera significativa en els seus diferents encreuaments arran de la incertesa associada a la celebració i al posterior resultat del referèndum sobre la permanència del Regne Unit a la Unió Europea.

- El dòlar s'ha apreciat enfront de l'euro, gràcies a les creixents expectatives de pujades de tipus per part de la Fed.
- El sector bancari europeu ha mostrat solidesa davant els múltiples episodis de volatilitat en els mercats financers. La rendibilitat bancària encara s'enfronta a reptes importants relacionats amb la feble recuperació econòmica, l'entorn prolongat de baixos tipus d'interès, els problemes en la qualitat dels actius i l'elevada càrrega reguladora.
- En l'àmbit de construcció europea, no s'han aconseguit avenços significatius en la culminació de la Unió Bancària, mentre que s'han intentat accelerar les mesures per al desenvolupament de la Unió de Mercats de Capitals.
- La càrrega reguladora ha continuat sent molt exigent, fet que ha condicionat l'activitat bancària.

4.2 Fites principals de l'exercici

Enfortiment del Marc Estratègic de Riscos dotant-lo de més desplegament sectorial i geogràfic

El Marc Estratègic de Riscos del grup Banc Sabadell s'ha adaptat a la nova estructura del grup arran de la seva internacionalització. En aquest sentit, amb la finalitat d'assegurar la consistència i un desplegament efectiu del RAS del grup a totes les àrees geogràfiques.

D'aquesta manera, s'estableix un primer nivell que forma el RAS del grup, que fixa objectius i límits en l'àmbit global, i es defineix un segon nivell que desplega els objectius i límits del primer nivell en les diferents àrees geogràfiques.

Durant el 2016 el grup ha seguit enfortint l'entorn de control desplegant el Marc Estratègic de Riscos a través de l'establiment de marcs de gestió i control específics per a la gestió i el control del risc vinculat al finançament de determinats segments, sectors i geografies. Aquests marcs tenen com a objectiu establir polítiques, eines i *asset allocation* en funció de la tipologia del risc i la geografia alineats amb el Marc Estratègic de Riscos del grup.

A més a més, durant el 2016 el grup ha desplegat el Marc Estratègic de Riscos a través de mètriques de segon nivell del RAS específiques per cartera, a fi d'establir objectius/límits per al seguiment de l'estoc i especialment de la nova producció.

Millora del perfil de risc del grup en l'exercici

El perfil de risc del grup durant l'exercici de 2016 millora en cinc dimensions fonamentals:

- Internacionalització: després de l'adquisició durant el 2015 del banc britànic TSB, el grup Banc Sabadell ha enfortit durant el 2016 el seu procés de diversificació internacional, amb un creixement de l'exposició internacional de 641 milions d'euros. Aquest increment es concentra en diverses geografies com ara el Regne Unit, els Estats Units o Mèxic. Això eleva el pes de la cartera internacional del grup fins a un 31% de la cartera creditícia.

- (ii) Concentració: reducció del risc de concentració tant individualment com sectorialment. Això va acompanyat d'una millora en la composició de la cartera, amb una reducció de més de 1.733 milions d'euros en el sector promotor i amb un augment de l'exposició en sectors de més qualitat creditícia.
- (iii) Discriminació en l'àmbit dels preus: sistema de *pricing* ajustat al risc i amb procés d'assignació de costos, risc i capital en l'àmbit d'operació, assegurant el control d'adequació dels preus als riscos i costos incorreguts.
- (iv) Reducció del risc problemàtic: intensa reducció d'actius problemàtics, per sobre de 2.960 milions d'euros, fet que suposa una reducció superior a la considerada en els objectius definits en el Pla estratègic TRIple i a l'observada en els *peers* del grup en el mateix període.
- (v) Establiment de marcs de gestió específics per cartera, i millora constant de la gestió del risc de crèdit, incorporant les lliçons apreses durant la crisi econòmica i amb especial focus en la nova entrada.

La millora en els fonamentals del grup, principalment en termes de risc, es veu reflectida en la millora generalitzada de les qualificacions de les agències de ràting del deute sènior del banc el 2016 (vegeu Informe de gestió - Una altra informació rellevant).

Enfortiment de la governança de riscos i models interns de risc de crèdit

El Marc Estratègic de Riscos està emparat sota un marc de governança de riscos d'acord amb la normativa tant de l'àmbit europeu com estatal (concretament, el Reglament del Parlament Europeu CRR 575/2013, així com la Directiva CRD IV i la seva transposició al dret estatal a través de la Llei 10/2014, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit).

Durant l'any 2016 el grup ha continuat reforçant la funció de control de riscos dotant-lo de més independència a través de la seva reordenació.

Així mateix, durant l'any 2016 el grup Banc Sabadell ha reforçat el marc de govern dels models interns de risc de crèdit. El grup Banc Sabadell compta amb uns sistemes de control de riscos adequats a les activitats de les unitats de negoci en què opera i al perfil de risc que es vol assumir. Aquests sistemes de control estan emmarcats en els procediments d'admissió, seguiment, mitigació o recuperació dels riscos enunciats anteriorment i són, al seu torn, supervisats.

L'avaluació de riscos també forma part de l'esquema de control, i s'estableix mitjançant avançades metodologies de mesurament. Referent a això, la CRR i la CRD IV estableixen els requeriments relatius a models interns per al càlcul de requeriments mínims de capital, i la Circular del Banc d'Espanya 4/2016, per al càlcul de provisions mitjançant models interns. El principi bàsic d'aquestes normatives i de la seva implementació en el banc consisteix a relacionar mitjançant els models interns, d'una manera més estreta, els requeriments de recursos propis i les provisions amb els riscos realment incorreguts i les seves expectatives de materialització futura. El banc disposa d'un sistema de tres línies de defensa per assegurar la qualitat i el control dels models interns i un procés de govern dissenyat específicament per a la gestió i el seguiment d'aquests models i el *compliance* amb la regulació i el supervisor.

Conscient que disposar d'una metodologia avançada permet valorar de manera fiable els riscos assumits i gestionar-los activament, Banc Sabadell disposa d'autorització IRB (*internal rating based*) des de 2008, i promou el desenvolupament dels diferents elements necessaris per completar els sistemes de mesurament del risc i les aplicacions que se'n desprenen.

Com a òrgans rellevants dins el marc de govern de models interns de risc, cal destacar el nou Comitè de Models, que se celebra amb periodicitat mensual i reforça el marc de govern dels models interns de risc de crèdit (gestió del risc, capital regulador i provisions), que se sustenta en els pilars següents:

- Gestió efectiva dels canvis en els models interns.
- Seguiment recurrent de l'entorn de models interns.
- *Reporting* regular, tant intern com extern.
- Eines de gestió de models interns.

4.3 Principis generals de gestió de riscos

4.3.1 Cultura corporativa de riscos

La cultura de riscos a Banc Sabadell és un dels aspectes diferenciadors de l'entitat, i està fortament arrelada en tota l'organització com a conseqüència del seu desenvolupament progressiu al llarg de dècades. Entre els aspectes que caracteritzen aquesta forta cultura de riscos destaquen:

- Alt grau d'implicació del Consell d'Administració en la gestió i control de riscos. Des d'abans de 1994, al banc hi ha una Comissió de Control de Riscos que té com a funció fonamental supervisar la gestió de tots els riscos rellevants i de l'alineament d'aquests amb el perfil definit per l'entitat.
- Equip Bàsic de Gestió com a peça clau en l'admissió i seguiment del risc. En funcionament des de fa més de 20 anys, està format pel responsable de compte, d'una banda, i per l'analista de riscos, de l'altra. La seva gestió es basa en l'aportació dels punts de vista de cada part. Les decisions han de ser sempre debatudes i resoltes per acord entre les parts. Tot això involucra especialment l'equip en la decisió, i a més aporta riquesa argumental i solidesa als dictàmens.
- Alt grau d'especialització: equips de gestió específics per a cada segment (*real estate*, corporativa, empreses, pimes, detallistes, bancs i països, etc.), que permeten una gestió del risc especialitzada en cada àmbit.
- Models interns avançats de qualificació creditícia com a element bàsic per a la presa de decisions des de fa més de quinze anys (1999 per a particulars i 2000 per a empreses). L'entitat, seguint les millors pràctiques sobre això, es basa en aquests per tal de millorar l'eficiència del procés en general. En la mesura que aquests models no tan sols permeten ordenar els acreditats en termes ordinals sinó que són la base per mesurar el risc quantitativament, permeten un ús múltiple en processos clau de gestió; ajust fi en la delegació de facultats, seguiment eficient del risc, gestió global del risc, rendibilitat ajustada al risc i anàlisi de solvència del grup en són alguns exemples.
- La delegació de facultats per a la sanció d'operacions de risc empresarial en els diferents nivells està basada en el nivell de pèrdua esperada. Com a política general pel que fa a la delegació de facultats, el grup ha optat per un sistema en què els diferents nivells es delimiten usant la mètrica de pèrdua esperada, que té en compte l'exposició al risc de crèdit de l'operació a sancionar del client i grup de risc, la seva taxa de mora esperada i la seva severitat estimada.
- Rigorós seguiment del risc de crèdit suportat en un avançat sistema d'alertes primerenques per a empreses i particulars. El seguiment del client o grup de risc es pot dividir en tres tipologies: seguiment operatiu, sistemàtic i integral. Una de les fonts bàsiques per a aquest seguiment és la implantació d'un sistema d'alertes primerenques tant per a empreses com per a particulars (iniciat el 2008 i 2011), que permeten una anticipació del risc de crèdit. Aquestes alertes es basen tant en informació interna, com ara dies en situació irregular, excedits en descompte comercial, avals o crèdit internacional, com en informació externa, com ara clients catalogats com a morosos en la resta del sistema financer o informació de *bureaux* de crèdit disponibles.
- Avançat model de gestió del risc irregular que permet potenciar l'anticipació i la gestió especialitzada. S'ha implementat un model integral de gestió del risc irregular que permet encaminar el tractament del risc en aquelles situacions més properes a l'impagament (anticipació, refinançament, cobrament, etc.). El sistema integral compta amb eines específiques (simuladors per cercar la millor solució en cada cas), així com gestors especialitzats per segments dedicats exclusivament a aquesta gestió.
- *Pricing* ajustat al risc. La política comercial respecte a la gestió de preus és dinàmica, i s'adapta a la situació econòmica i financera del mercat (primes de liquiditat, dificultat d'accés al crèdit, la volatilitat del tipus d'interès, etc.). Es té en compte el cost de finançament i del risc (pèrdua esperada i cost de capital). Els models de risc són una peça clau per al procés de determinació dels preus i dels objectius de rendibilitat.
- El model de gestió de riscos està absolutament integrat a la plataforma tecnològica del banc, de manera que les polítiques es traslladen immediatament a la gestió diària. Les polítiques, els procediments, les metodologies i els models que configuren el model de gestió de riscos de Banc Sabadell estan integrats tècnicament en la plataforma operativa de l'entitat. Això permet una translació immediata de les polítiques a la gestió efectiva diària. Aquest element ha estat especialment rellevant en les diferents integracions que ha dut a terme el banc.

- Ús de l'*stress testing* com a eina de gestió: Banc Sabadell fa anys que treballa amb una potent eina interna per efectuar exercicis de *stress test* i amb la col·laboració d'equips interns amb una àmplia experiència en el seu desenvolupament.
- El grup Banc Sabadell compta amb un Marc Estratègic de Riscos, compost, entre d'altres, pel *risk appetite statement*, que assegura el control i la gestió proactiva dels riscos sota un marc reforçat de govern corporatiu i aprovat pel Consell d'Administració.

4.3.2 Marc Estratègic de Riscos (*risk appetite framework*)

El Marc Estratègic de Riscos inclou, entre d'altres, el *risk appetite statement*, definit com la quantitat i diversitat de riscos que el grup Banc Sabadell busca i tolera per assolir els seus objectius de negoci, mantenint l'equilibri entre rendibilitat i risc.

El *risk appetite statement* (RAS) està compost de mètriques quantitatives, que permeten un seguiment objectiu del compliment dels objectius i límits fixats, així com d'elements qualitius, que complementen les mètriques i guien la política de gestió i control de riscos del grup.

Elements quantitius

Les mètriques quantitatives del RAS es divideixen en deu grans apartats:

- Capital i solvència: nivell i qualitat del capital
- Liquiditat: *buffers* de liquiditat i estructura de finançament
- Rendibilitat: adequació entre rendibilitat i risc
- Qualitat dels actius: per als diferents riscos rellevants i en escenaris estressats
- Crèdit i concentració: individual i sectorial
- Risc de mercat
- Risc estructural de tipus d'interès i tipus de canvi
- Risc de contrapartida
- Risc operacional

Aspectes qualitius

De manera complementària a les mètriques quantitatives s'exposen els següents principis qualitius que han de guiar el control i la gestió de riscos del grup:

- La posició general de l'entitat respecte a la presa de riscos persegueix aconseguir un perfil de risc mitjà-baix, mitjançant una política de riscos prudent i equilibrada que assegurï un creixement rendible i sostingut de la seva activitat i que estigui alineada amb els objectius estratègics del grup, per tal de maximitzar la creació de valor, tot garantint un nivell de solvència adequat.
- El Consell d'Administració està compromès amb els processos de gestió i control del risc: aprovació de polítiques, límits, model de gestió i procediments, metodologia de mesurament, seguiment i control.
- El grup desenvolupa una cultura de riscos integrada en tota l'entitat, i està dotat d'unitats especialitzades en el tractament dels diferents riscos. La funció de riscos transmet aquesta cultura mitjançant la determinació de polítiques i la implantació i posada en marxa de models interns i la seva adequació als processos de gestió del risc.
- Les polítiques i els procediments de gestió de riscos s'orientaran a adaptar el perfil de risc al Marc Estratègic de Riscos, mantenint i seguint l'equilibri entre rendibilitat esperada i risc.
- La gestió i el control de riscos al grup Banc Sabadell es configura com un ampli marc de principis, polítiques, procediments i metodologies avançades de valoració integrats en una eficient estructura de decisió. La variable risc s'inclou en les decisions de tots els àmbits, quantificada amb una mesura comuna en termes de capital assignat.

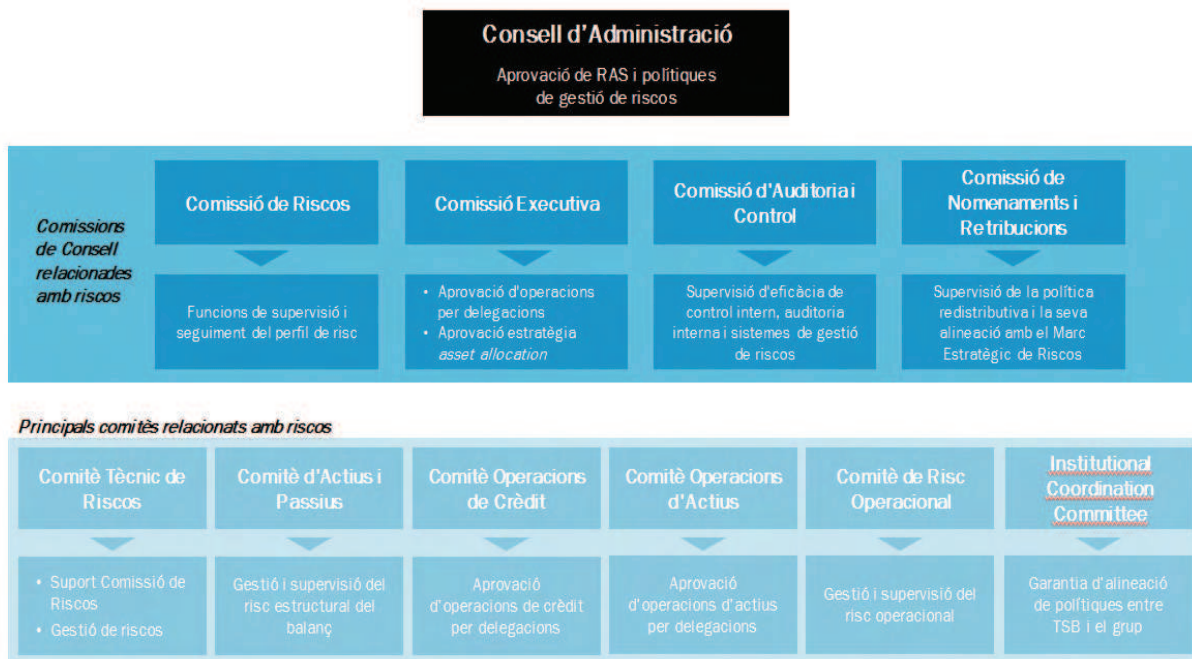
- La gestió del risc es basa en uns sòlids i continus procediments de control d'adequació dels riscos als límits prefixats, amb responsabilitats ben definides en la identificació i el seguiment d'indicadors i alertes anticipades, així com en una avançada metodologia de valoració del risc.
- Els nivells de capital i liquiditat han de permetre afrontar els riscos assumits per l'entitat, fins i tot en escenaris econòmics desfavorables.
- No hi ha d'haver nivells de concentració de riscos que puguin comprometre de manera significativa els recursos propis.
- L'assumpció de risc de mercat per negociació té com a objectiu atendre el flux d'operacions induïdes per l'operativa dels clients i aprofitar oportunitats de mercat, mantenint una posició d'acord amb la quota de mercat, gana, capacitats i perfil del banc.
- La funció de riscos és independent i amb una intensa participació de l'alta direcció, cosa que garanteix una forta cultura de riscos enfocada a la protecció i l'assegurament de l'adequada rendibilitat del capital.
- L'objectiu del grup en matèria de risc fiscal és assegurar el compliment de les obligacions fiscals i garantir alhora un rendiment adequat per als accionistes.
- La consecució dels objectius empresarials s'ha de fer de manera compatible, en tot moment, amb el compliment de l'ordenament jurídic i aplicant les millors pràctiques.
- L'entitat disposarà de mitjans humans i tecnològics suficients per al seguiment, el control i la gestió de tots els riscos materialitzables en el desenvolupament de la seva activitat.
- Els sistemes retributius del grup han d'alinear els interessos dels empleats i l'alta direcció al compliment del Marc Estratègic de Riscos.

4.3.3 Organització global de la funció de riscos

El grup desenvolupa una cultura de riscos integrada en totes les unitats, i està dotat d'unitats especialitzades en el tractament dels diferents riscos, de manera que garanteix la independència de la funció de riscos, així com una intensa participació de l'alta direcció.

El Consell d'Administració és l'òrgan responsable de l'establiment de les directrius generals sobre la distribució organitzativa de les funcions de gestió i control de riscos, així com de determinar les línies estratègiques principals en aquest sentit. Per això, és l'òrgan responsable d'aprovar el Marc Estratègic de Riscos (desenvolupat entre el conseller delegat, el director de riscos i el director financer) i assegurar que aquest és consistent amb els objectius estratègics de l'entitat a curt i llarg termini, així com amb el pla de negoci, la planificació de capital, la capacitat de risc i els programes de compensació.

Al si del mateix Consell d'Administració, hi ha quatre comissions involucrades en la gestió i el control del risc. A més a més, a l'entitat hi ha diferents comitès que participen en aquesta funció.

Així mateix, el grup estableix el seu marc de control prenent com a base el model de les tres línies de defensa, que s'estructura al voltant de la següent assignació de funcions:

- **Primera línia de defensa**, composta principalment per les unitats de negoci i els centres corporatius, entre els quals destaquen les unitats de la Direcció de Gestió de Riscos, de la Direcció Financera i de la Direcció de Tresoreria i Mercat de Capitals. La primera línia de defensa és responsable de la gestió dels riscos inherents a la seva activitat, bàsicament en l'admissió, el seguiment, el mesurament i la valoració d'aquests i dels processos corresponents.

Són els responsables de la implementació d'accions correctives per posar remei a deficiències en els seus processos i controls. Les funcions que s'atribueixen a aquesta línia en el marc de control són:

- Mantenir els controls interns efectius i executar procediments d'avaluació i control de riscos en el seu dia a dia.
 - Identificar, avaluar, controlar i mitigar els seus riscos, complint amb polítiques i procediments interns establerts i assegurant que les activitats són consistents amb els seus propòsits i objectius.
 - Implantar processos adequats de gestió i supervisió per assegurar el compliment normatiu i fer èmfasi en errors de control, processos inadequats i esdeveniments inesperats.
- **Segona línia de defensa**, composta fonamentalment per:
 - La funció de control de risc, independent de la primera línia de defensa i responsable de la valoració, el seguiment i el control de tots els riscos rellevants del grup i de la presentació d'informació sobre aquests.
 - La funció de validació interna, responsable de revisar que aquests models funcionen tal com estava previst i que els resultats obtinguts d'aquests són adequats per als diferents usos a què s'apliquen, tant interns com reguladors.
 - La Direcció de Compliment Normatiu, Responsabilitat Social Corporativa i Govern Corporatiu, que té com a objectiu minimitzar la possibilitat que es produeixin incompliments normatius i assegurar que els que es puguin produir són identificats, reportats i solucionats amb diligència i que s'implanten les mesures preventives adequades.
 - La Direcció d'IT Control té com a objectiu identificar les situacions de risc associades a l'ús de la tecnologia, en l'àmbit de qualsevol unitat, que puguin derivar en risc operacional o reputacional per al grup, promoure entre les unitats del grup la formació i el suport necessaris perquè aquestes puguin resoldre les situacions de risc associat a les responsabilitats i actuacions del seu àmbit i traslladar a la Direcció de Risc Operacional del grup, de manera independent, els riscos residuals rellevants que no hagin pogut ser coberts pels controls implantats.

En termes generals, la segona línia de defensa assegura que la primera línia de defensa estigui ben dissenyada, compleix amb les funcions assignades i l'aconsella per a la seva millora contínua. Les funcions essencials que s'atribueixen a aquesta línia en el marc de control són:

- Proposar el marc de gestió de riscos.
 - Guiar i assegurar l'aplicació de les polítiques de riscos, definint responsabilitats i objectius per a la seva implementació efectiva.
 - Verificar el compliment de la normativa aplicable al grup en el desenvolupament dels seus negocis.
 - Proveir d'infraestructura tecnològica per a la gestió, el mesurament i el control dels riscos.
 - Analitzar i contrastar incidents existents i futurs mitjançant la revisió de la informació.
 - Identificar canvis en la gana de risc subjacent de l'organització.
 - Col·laborar amb l'equip directiu per desenvolupar processos i controls de gestió de riscos.
- **Tercera línia de defensa:**
 - Auditoria Interna desenvolupa una activitat de verificació i assessorament independent i objectiva, que es guia per una filosofia d'afegir valor i ajuda el grup a complir els seus objectius.
 - Assisteix el grup en el compliment dels seus objectius aportant un enfocament sistemàtic i disciplinat per avaluar la suficiència i eficàcia dels processos de govern i de les activitats de gestió del risc i de control intern en l'organització.

4.4 Gestió i seguiment dels principals riscos rellevants

4.4.1 Risc de crèdit

El risc de crèdit sorgeix davant l'eventualitat que es generin pèrdues per incompliment de les obligacions de pagament per part dels acreditats, així com pèrdues de valor pel simple deteriorament de la qualitat creditícia d'aquests.

4.4.1.1. Marc de gestió del risc de crèdit

Admissió i seguiment

L'exposició al risc de crèdit es gestiona i se segueix rigorosament basant-se en anàlisis regulars de solvència dels acreditats i del seu potencial per atendre el pagament de les seves obligacions amb el grup, i s'adeqüen els límits d'exposició establerts per a cada contrapart fins al nivell que es consideri acceptable. També és habitual modular el nivell d'exposició mitjançant la constitució de col·laterals i garanties a favor del banc per part de l'obligat.

El Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en diferents nivells de decisió. La implementació d'un control de les atribucions en els suports d'admissió permet que la delegació establerta per a cada nivell es basi en la pèrdua esperada calculada per a cada una de les operacions d'empreses presentades.

Amb la finalitat d'optimitzar les possibilitats de negoci amb cada client i garantir un grau de seguretat suficient, la responsabilitat tant en l'admissió del risc com en el seu seguiment està compartida entre el gestor de negoci i l'analista de riscos, cosa que, mitjançant una comunicació eficaç, permet una visió integral de la situació de cada client per part dels seus responsables.

El gestor duu a terme un seguiment operatiu que sorgeix del contacte directe amb el client i la gestió de la seva operativa diària, mentre que l'analista de risc aporta la part més sistemàtica, derivada de la seva especialització.

L'establiment de metodologies avançades de gestió del risc (adaptades al Nou Acord de Capital de Basilea – NACB– i les millors pràctiques) permet obtenir avantatges en la gestió d'aquests, ja que possibilita una política proactiva a partir de la seva identificació. En aquest sentit, cal ressaltar l'ús d'eines de qualificació com el ràting per a acreditats empreses o l'*scoring* per a particulars, així com indicadors d'alertes avançades per al seguiment dels riscos.

L'anàlisi d'indicadors i alertes avançades i també les revisions del ràting permeten mesurar contínuament la bondat del risc contret d'una manera integrada. L'establiment de procediments eficients de gestió dels riscos vius també permet obtenir avantatges en la gestió de riscos vençuts, ja que possibilita una política proactiva a partir de la identificació precoç dels casos amb tendència a convertir-se en morosos.

El sistema d'alertes d'anticipació permet mesurar de manera integrada la bondat del risc contret i el seu traspass a especialistes en la gestió de recobriment, els quals determinen els diferents tipus de procediments que convé aplicar. En aquest sentit, a partir de riscos superiors a cert límit i segons taxes de morositat prevista, s'estableixen grups o categories per al seu tractament diferenciat. S'ocupen d'aquestes alertes el gestor de negoci i l'analista de risc de manera complementària.

Gestió del risc irregular

Durant les fases de debilitat del cicle econòmic, en general els refinançaments o les reestructuracions de deute són tècniques de gestió del risc que presenten més rellevància. L'objectiu del banc és que, amb deutors o acreditats que presentin o es prevegi que puguin presentar dificultats financeres per atendre les seves obligacions de pagament en els termes contractuals, es faciliti la devolució del deute per reduir al màxim la probabilitat d'impagament. L'entitat en concret té establertes unes polítiques comunes, així com uns procediments d'aprovació, seguiment i control dels possibles processos de refinançament o reestructuració de deute. Les més rellevants són les següents:

- Disposar d'un historial de compliment del prestatari prou extens i una voluntat manifesta de pagament, avaluant la temporalitat de les dificultats financeres per les quals passa el client.
- Condicions de refinançament o reestructuració que se sustentin en un esquema de pagaments realistes i d'acord amb la capacitat de pagament actual i previsible de l'acreditat, per tal d'evitar el trasllat de problemes al futur.
- Si es tracta d'aportació de noves garanties, aquestes s'hauran de considerar com una font secundària i excepcional de recuperació del deute, i evitar el perjudici de les existents. En qualsevol cas, s'hauran de liquidar els interessos ordinaris meritats fins a la data del refinançament.
- Limitació de períodes dilatats de carència.

El grup porta a terme un seguiment continu del compliment de les condicions establertes i del compliment d'aquestes polítiques.

El grup Banc Sabadell disposa d'un model avançat de gestió del risc irregular per gestionar la cartera d'actius deteriorats. L'objectiu en la gestió del risc irregular és trobar la millor solució per al client amb els primers símptomes de deteriorament, reduir l'entrada en mora dels clients en dificultats, assegurar la gestió intensiva i evitar temps morts entre les diferents fases.

Per a més informació quantitativa vegeu aquesta mateixa nota en l'apartat 4.4.1.6 *"Risc de crèdit: operacions de refinançament i reestructuració"*.

Gestió del risc de crèdit immobiliari

El grup, dins la política general de riscos i en particular la relativa al sector de la construcció i la promoció immobiliària, té establertes una sèrie de polítiques específiques pel que fa a mitigació de riscos.

La mesura principal que es porta a terme és el seguiment continu del risc i la reavaluació de la viabilitat financera de l'acreditat en la nova situació conjuntural. En cas que aquesta sigui satisfactòria, la relació prossegueix en els termes previstos, i s'adopten nous compromisos en cas que aquests permetin una major adaptació a les noves circumstàncies.

La política que cal aplicar depèn, en cada cas, del tipus d'actiu que s'està finançant. Per a les promocions acabades es duen a terme accions de suport a la comercialització a través dels canals de distribució del grup, fixant un preu competitiu que permeti activar les transaccions i possibilitant l'accés a finançament per als compradors finals, sempre que compleixin els requisits de risc. En les promocions en curs, l'objectiu bàsic és la finalització d'aquesta, sempre que les expectatives de mercat a curt o mitjà termini puguin absorbir l'oferta d'habitatges resultant.

En els finançaments de sòl, es tenen en compte igualment les possibilitats de comercialització dels futurs habitatges abans de finançar-ne la construcció.

En cas que de l'anàlisi i el seguiment que es faci no s'entrevegi una viabilitat raonable, es recorre al mecanisme de la dació en pagament i/o la compra d'actius.

Quan no és possible cap d'aquestes solucions es recorre a la via judicial i a la posterior adjudicació dels actius.

Tots els actius que a través de la dació en pagament, compra o per la via judicial s'adjudica el grup per assegurar el cobrament o executar altres millores creditícies són principalment actius materials adjudicats que han estat rebuts pels prestataris i altres deutors del banc per satisfer actius financers que representen drets de cobrament davant d'aquells, i es gestionen de manera activa amb el principal objectiu de la desinversió.

En funció del grau de maduració dels actius immobiliaris, s'han establert tres línies estratègiques d'actuació:

1. Comercialització

Es disposa de diferents mecanismes de comercialització per a la venda del producte acabat (habitatges, locals comercials, naus industrials, places d'aparcament, etc.) a través de diferents canals de distribució i agents comercials, en funció de la tipologia, l'estat, la localització i l'estat de conservació. El portal immobiliari www.solvía.es és un factor fonamental en aquesta estratègia.

2. Mobilització

Davant un escenari de gran dificultat de venda de solars finalistes i obres en curs, s'ha adoptat l'estratègia de mobilització d'aquests actius immobiliaris per donar liquiditat als solars finalistes i s'han creat diferents mecanismes de mobilització d'actius:

- Programa de col·laboració amb promotors immobiliaris: aportació de solars en zones amb demanda d'habitatges, perquè els promotors desenvolupin i venguin les promocions.
- Programa d'inversors: desenvolupament de projectes immobiliaris terciaris amb la participació d'inversors.
- Programa d'habitatge protegit: desenvolupament de promocions d'habitatges de protecció oficial per a lloguer i posterior venda de les promocions llogades.

3. Gestió urbanística:

Per als sòls no finalistes és imprescindible consolidar els seus drets urbanístics basant-se en la gestió urbanística, cosa que constitueix un important mecanisme de posada en valor i la clau de qualsevol posterior desenvolupament i venda.

En el cas de nous finançaments de promocions immobiliàries, s'estableix un conjunt de criteris adaptats al tipus de negoci concret, fonamentalment a les diferents fases del procés de maduració del projecte i a la situació actual del mercat. Així mateix, hi ha un circuit de seguiment d'aquest tipus de risc especialitzat, gestionat per especialistes de negoci i de risc que controla les diverses alertes establertes i el comportament del client en les diferents fases de finançament, de manera que es regula la disposició de les facilitats concedides a mesura que es va acreditant un avenç en les obres.

El grup, atesa la rellevància que va tenir en el passat assolir una elevada concentració en aquest risc, disposa d'una mètrica del RAS de primer nivell que estableix un nivell màxim de concentració en termes de mètrica de concentració en promoció en funció del Tier 1 d'Espanya. Aquesta mètrica es monitora mensualment i es reporta al Comitè Tècnic de Riscos, la Comissió de Riscos i el Consell d'Administració.

Finalment, cal destacar que des de la Direcció de Control de Riscos, en col·laboració amb les direccions de Negoci i de Riscos, es fa un seguiment periòdic de l'adequació dels nous finançaments al marc promotor, en què es revisa el compliment de les polítiques i de l'*asset allocation*. Aquest seguiment és elevat al Comitè Tècnic de Riscos per a la seva informació.

Per a més informació quantitativa vegeu aquesta mateixa nota en l'apartat 4.4.1.7.4 "*Risc de crèdit: Concentració de riscos, exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària*".

4.4.1.2. Models de gestió de riscos

Ràting

Els riscos de crèdit contrets amb empreses, promotors, projectes de finançament especialitzat, entitats financeres i països es qualifiquen mitjançant un sistema de ràting basat en factors predictius i l'estimació interna de la seva probabilitat d'impagament.

El model de ràting es revisa anualment basant-se en l'anàlisi del comportament de la morositat real. A cada nivell de ràting intern se li assigna una taxa de morositat anticipada que, al seu torn, permet la comparació homogènia respecte a altres segments i a les qualificacions d'agències externes mitjançant una escala mestra.

En percentatge										
Distribució per ràting de la cartera d'empreses BS										
9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	TOTAL
1,87%	10,91%	17,76%	20,35%	26,99%	14,24%	5,71%	1,72%	0,34%	0,11%	100%

Scoring

En termes generals, els riscos crediticis contrets amb particulars es qualifiquen mitjançant sistemes de *scoring* basats també en la modelització quantitativa de dades estadístiques històriques, que detecten els factors predictius rellevants. En aquelles àrees geogràfiques en què hi ha *scoring*, es divideix en dos tipus:

Scoring de comportament: el sistema classifica automàticament tots els clients a partir de la informació de la seva operativa i de cadascun dels productes. Les seves aplicacions se centren en concessió d'operacions, assignació de límit de descobert en compte (autoritzat), campanyes comercials, seguiment i segmentació en els processos de reclamacions i/o recobraments.

Scoring reactiu: s'utilitza per avaluar propostes de préstecs al consum, hipotecaris i targetes. Una vegada incorporades totes les dades de l'operació, el sistema emet un resultat basant-se en l'estimació de capacitat d'endeutament, perfil financer i, si escau, nivell dels actius en garantia.

En cas que no hi hagi un sistema de *scoring*, aquest queda substituït per anàlisis individualitzades complementades amb polítiques.

En percentatge										
Distribució per ràting de la cartera de particulars										
9	8	7	6	5	4	3	2	1	0	TOTAL
1,48%	8,76%	8,65%	22,06%	26,92%	21,55%	9,49%	0,82%	0,12%	0,13%	100%

Eines d'alertes

Tant per al segment d'empreses com per al de particulars, en termes generals el grup Banc Sabadell disposa d'un sistema d'alertes, o bé individuals o bé models avançats d'alertes primerenques, que, basades en factors de comportament de les fonts d'informació disponibles (ràting o *scoring*, fitxa client, balanços, CIRBE, informació sectorial, operativa, etc.), modelitzen el mesurament del risc que implica el client a curt termini (anticipació a l'entrada en mora), de manera que s'obté una alta predictibilitat en la detecció de morosos potencials. La puntuació, que s'obté automàticament, s'integra en l'entorn de seguiment com un dels *inputs* bàsics en el seguiment del risc de particulars i empreses.

Aquest sistema d'alertes permet:

- Millora de l'eficiència, perquè focalitza el seguiment en els clients amb una puntuació pitjor (punts de tall diferenciats per grups).
- Anticipació en la gestió per qualsevol empitjorament del client (canvi de puntuació, noves alertes greus, etc.).
- Control periòdic dels clients que es mantenen en la mateixa situació i han estat analitzats per l'equip bàsic de gestió.

4.4.1.3. Exposició al risc de crèdit

Els actius financers exposats al risc de crèdit per carteres, tipus de contrapart i instruments, així com àrees en què el risc s'ha generat són, al final de cada exercici, els que tot seguit es mostren mitjançant el seu import comptable, com a expressió del màxim nivell d'exposició al risc de crèdit incorregut, ja que reflecteix el màxim nivell de deute de l'acreditat en la data a què es refereixen.

En milers d'euros

Exposició al risc de crèdit	2016			2015		
	Negocis a Espanya	Negocis a l'estranger	Total	Negocis a Espanya	Negocis a l'estranger	Total
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	6.698.325	4.989.926	11.688.250	2.556.385	4.787.096	7.343.481
Derivats	1.642.555	191.940	1.834.495	1.409.197	99.249	1.508.446
Valors representatius de deute	21.163.557	4.124.844	25.288.402	22.430.654	2.995.027	25.425.681
Bancs centrals	-	-	-	-	-	-
Administracions públiques	19.450.973	3.426.317	22.877.291	19.111.364	1.980.098	21.091.462
Entitats de crèdit	612.727	319.361	932.088	1.068.101	145.489	1.213.590
D'altres sectors	1.099.857	379.166	1.479.023	2.251.189	869.440	3.120.629
Del qual: Actius dubtosos	9.030	-	9.030	11.422	-	11.422
Préstecs i bestretes	106.929.401	47.464.488	154.393.890	110.179.308	46.625.728	156.805.036
Bancs centrals	-	66.229	66.229	-	-	-
Administracions públiques	9.630.502	125.376	9.755.878	8.887.684	78.394	8.966.078
Entitats de crèdit	3.434.759	797.690	4.232.448	4.156.500	662.878	4.819.378
D'altres sectors	93.864.141	46.475.194	140.339.334	97.135.124	45.884.456	143.019.580
Del qual: Actius dubtosos	9.411.042	230.853	9.641.894	12.185.068	285.911	12.470.979
Derivats - comptabilitat de cobertures	413.322	121.838	535.160	642.718	58.095	700.813
Garanties concedides	8.314.594	214.760	8.529.354	8.086.858	269.309	8.356.167
Compromisos contingents concedits	17.762.582	7.446.105	25.208.687	11.690.016	9.440.598	21.130.614
Total	162.924.336	64.553.902	227.478.237	156.995.136	64.275.102	221.270.238

El grup també manté garanties i compromisos contingents concedits amb acreditats, materialitzats mitjançant la constitució de garanties prestades o compromisos inherents en els contractes de crèdit fins a un nivell o límit de disponibilitat que assegura el finançament al client quan ho requereixi. Aquestes facilitats suposen també l'assumpció de risc de crèdit i estan subjectes als mateixos sistemes de gestió i seguiment descrits anteriorment.

A continuació, es presenta informació sobre el valor de les garanties financeres concedides el 31 de desembre de 2016 i al tancament de l'exercici de 2015:

En milers d'euros

	2016	2015
Compromisos de préstecs concedits	19.567.289	19.306.331
Del qual import classificat com a dubtós	-	-
Import registrat en el passiu del balanç	23.160	-
Garanties financeres concedides (*)	1.878.608	1.834.870
Del qual import classificat com a dubtós	42.507	53.254
Import registrat en el passiu del balanç (**)	35.382	45.259
Altres compromisos concedits	6.650.746	6.521.297
Del qual import classificat com a dubtós	61.632	36.573
Import registrat en el passiu del balanç	25.490	68.420

(*) Del qual concedides en relació amb la construcció i promoció immobiliària 89 i 514 milions d'euros al desembre de 2016 i 2015.

(**) Del qual import registrat en el passiu del balanç en relació amb la construcció i promoció immobiliària 2 i 43 milions d'euros al desembre de 2016 i 2015.

Al valor de l'exposició al risc de crèdit descrit anteriorment no se li ha deduït l'import de les garanties reals ni altres millores creditícies rebudes per assegurar-ne el compliment, d'ús comú en els tipus d'instruments financers gestionats per l'entitat.

4.4.1.4. Mitigació del risc de crèdit

L'exposició al risc de crèdit es gestiona i se segueix rigorosament basant-se en anàlisis regulars de solvència dels acreditats i del seu potencial per atendre el pagament de les seves obligacions amb el grup, i s'adeqüen els límits d'exposició establerts per a cada contrapart fins al nivell que es consideri acceptable. També és habitual modular el nivell d'exposició mitjançant la constitució de col·laterals i garanties a favor del banc per part de l'obligat.

Normalment, aquestes corresponen a garanties de tipus real, majoritàriament hipotecàries d'immobles destinats a habitatge, acabats o en construcció. L'entitat també accepta, encara que en menor grau, un altre tipus de garanties reals, com ara hipotecàries sobre immobles locals, naus industrials, etc., així com actius financers. Una altra tècnica de mitigació del risc de crèdit habitualment usada per l'entitat és l'acceptació d'aval, en aquest cas condicionada al fet que l'avalador presenti una solvència contrastada.

Totes aquestes tècniques de mitigació s'estableixen assegurant-ne la certesa jurídica, és a dir, amb contractes legals que vinculen totes les parts i permeten la seva exigibilitat legal en totes les jurisdiccions pertinents per assegurar en tot moment la possibilitat de liquidació de la garantia. Tot el procés està subjecte a un control intern d'adequació legal dels contractes, i es poden utilitzar opinions legals d'especialistes internacionals quan els contractes s'estableixen mitjançant legislació estrangera.

Les garanties reals es formalitzen davant de notari a través de document públic, a l'efecte de poder adquirir eficàcia davant de tercers. Aquests documents públics, en el cas d'hipoteques d'immobles, s'inscriuen, a més a més, en els registres corresponents per adquirir eficàcia constitutiva i davant de tercers. En el cas de pignoracions, els béns donats com a penyora habitualment es dipositen en l'entitat. No es permet la cancel·lació unilateral per part del deutor, i es manté la garantia efectiva fins al reemborsament total del deute.

Les garanties personals o fiances s'estableixen a favor de l'entitat i, llevat de supòsits excepcionals, es formalitzen també davant de notari a través d'un document públic, per tal de dotar el contracte de la màxima seguretat jurídica de formalització i poder reclamar jurídicament mitjançant un procediment executiu en cas d'impagament. Constitueixen un dret de crèdit davant del garant amb caràcter irrevocable i a primera demanda.

A més de la mitigació del risc provinent de les garanties formalitzades entre els deutors i l'entitat, com a conseqüència de l'adquisició de Banco CAM el grup disposa per a una cartera d'actius determinada d'una garantia adicional proporcionada per l'EPA, amb efectes retroactius al 31 de juliol de 2011 i per un període de 10 anys (vegeu-ne més detall en la nota 2).

El banc no ha rebut garanties significatives sobre les quals s'estigui autoritzat a vendre-la o pignorar-la, amb independència que s'hagi produït un impagament per part del propietari de la garantia esmentada, excepte per les pròpies de l'activitat de tresoreria, que majoritàriament són adquisició temporal d'actius amb venciments a no més de tres mesos, per la qual cosa el seu valor raonable no difereix substancialment del seu valor comptable (indicat en la nota 6). El valor raonable dels actius venuts amb pacte de recompra procedents de l'adquisició temporal s'inclouen en l'epígraf "*Passius financers mantinguts per negociar*" dins de posicions curtes de valors.

D'altra banda, els actius cedits procedents d'aquesta mateixa operativa pugen a 855.145 milers d'euros i estan inclosos segons la seva naturalesa en cessions temporals de les notes 19 i 20.

El desglossament del saldo de l'epígraf "*Préstecs i bestretes - Clientela*" per activitat i tipus de garantia, excloent-ne les bestretes que no tenen naturalesa de préstecs, el 31 de desembre de 2016 i 2015 respectivament és el següent:

	TOTAL	Dels quals: garantia immobiliària	Dels quals: resta de garanties reals	2016				
				Préstecs amb garantia real. Import comptable sobre import de l'última taxació disponible. <i>Loan-to-value</i>				
				Inferior al 40%	Superior al 40% i inferior al 60%	Superior al 60% i inferior al 80%	Superior al 80% i inferior al 100%	Superior al 100%
Administracions públiques	9.672.203	63.328	29.611	33.797	26.686	21.300	10.914	242
Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	1.529.964	225.431	11.544	129.186	61.213	32.120	418	14.038
Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	54.865.311	21.039.638	2.118.596	8.682.983	5.619.744	3.279.982	1.764.821	3.810.704
Construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)	7.384.262	6.414.054	59.769	1.873.838	1.312.792	794.888	564.358	1.927.947
Construcció d'obra civil	929.939	109.506	5.157	47.865	30.444	12.022	10.183	14.149
Resta de finalitats	46.551.110	14.516.078	2.053.670	6.761.280	4.276.508	2.473.072	1.190.280	1.868.608
Grans empreses	23.147.491	2.212.883	1.014.578	1.982.462	300.686	326.487	341.261	276.565
Pimes i empresaris individuals	23.403.619	12.303.195	1.039.092	4.778.818	3.975.822	2.146.585	849.019	1.592.043
Resta de llars	78.337.895	71.880.048	171.628	16.989.062	24.219.106	21.953.567	6.810.869	2.079.072
Habitatges	67.015.350	66.723.129	15.227	15.008.921	22.647.654	20.966.329	6.422.914	1.692.538
Consum	7.513.943	3.819.744	44.510	1.517.874	1.177.020	738.124	246.145	185.091
Altres finalitats	3.808.602	1.337.175	111.891	462.267	394.432	249.114	141.810	201.443
TOTAL	144.405.373	93.208.445	2.331.379	25.835.028	29.926.749	25.286.969	8.587.022	5.904.056
PROMEMÒRIA								
Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades	7.599.200	5.944.077	106.074	1.349.978	1.539.868	1.450.836	820.973	888.496

	2015							
	TOTAL	Dels quals: garantia Immobiliària	Dels quals: resta de garanties reals	Préstecs amb garantia real. Import comptable sobre import de l'última taxació disponible. <i>Loan-to-value</i>				
				Inferior o igual al 40%	Superior al 40% i inferior o igual al 60%	Superior al 60% i inferior o igual al 80%	Superior al 80% i inferior o igual al 100%	Superior al 100%
Administracions públiques	9.117.775	84.116	35.454	27.545	24.336	56.378	-	11.311
Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	1.930.145	96.692	73.552	34.811	52.148	26.123	56.238	923
Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	54.617.204	21.544.274	1.470.640	7.331.451	7.375.951	5.039.786	1.700.141	1.567.585
Construcció i promoció immobiliària (incloent-hi sòl)	6.482.205	5.489.223	158.548	1.389.145	1.472.436	1.601.418	618.009	566.763
Construcció d'obra civil	928.439	129.484	7.899	42.030	49.973	25.769	9.312	10.299
Reste de finalitats	47.206.560	15.925.567	1.304.193	5.900.276	5.853.542	3.412.598	1.072.820	990.523
Grans empreses	21.256.755	2.360.762	495.054	995.638	791.985	614.005	242.127	212.060
Pimes i empresaris individuals	25.949.805	13.564.805	809.140	4.904.638	5.061.558	2.798.593	830.693	778.463
Reste de llars	80.413.566	74.150.874	380.177	16.401.039	24.428.393	24.336.020	7.804.259	1.561.340
Habitatges	69.018.520	68.704.994	157.732	14.503.321	22.762.361	23.073.052	7.269.305	1.254.687
Consum	7.526.530	4.073.179	57.061	1.369.493	1.250.297	928.638	384.342	197.471
Altres finalitats	3.868.515	1.372.701	165.384	528.225	415.735	334.330	150.613	109.182
Menys: correccions de valor per deteriorament d'actius no imputades a operacions concretes	345.106	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL	145.733.584	95.875.956	1.959.822	23.794.846	31.880.828	29.458.306	9.560.639	3.141.159
PROMEMÒRIA								
Operacions de refinançament, refinançades i reestructurades	12.494.952	10.364.463	121.128	2.325.378	2.645.365	2.421.065	1.253.233	1.840.550

En relació amb els riscos amb LTV > 80%, principalment corresponen a operacions procedents d'entitats adquirides o a operacions empresarials en què, de manera accessòria a la valoració de l'operació, es disposa d'una garantia hipotecària com a cobertura d'aquesta. Així mateix, hi ha altres motius d'aprovació addicionals, que responen principalment a acreditats solvents i amb demostrada capacitat de pagament, així com a clients de perfil bo que aporten garanties addicionals (personals i/o pignoratives) a les garanties hipotecàries considerades en la ràtio LTV.

El valor de les garanties rebudes per assegurar el cobrament, distingint entre garanties reals i altres garanties, el 31 de desembre de 2016 i al tancament de l'exercici de 2015 és el següent:

En milers d'euros

Garanties rebudes	2016	2015
Valor de les garanties reals	87.667.577	88.011.916
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>4.500.350</i>	<i>6.472.226</i>
Valor d'altres garanties	8.911.554	8.625.811
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>485.640</i>	<i>386.881</i>
Total valor de les garanties rebudes	96.579.131	96.637.727

La principal concentració de risc en relació amb tots aquests tipus de garanties reals o millores creditícies correspon a l'ús de la garantia hipotecària com a tècnica de mitigació del risc de crèdit en exposicions de préstecs amb destinació de finançament o construcció d'habitatges o altres tipus d'immobles. En termes relatius, l'exposició garantida amb hipoteques suposa un 66,1% del total de la inversió bruta.

En el cas d'operacions de mercat, en línia amb les tendències generals, el grup Banc Sabadell també disposa de drets i acords contractuals de compensació (*netting*) amb totes les contraparts financeres amb què contracta instruments derivats, així com alguns acords de col·lateral (CSA); tot això amb l'objectiu de mitigar l'exposició al risc de crèdit i evitar concentracions excessives.

A continuació, es detalla l'import total reflectit en el balanç per als instruments financers subjectes a un acord mestre de compensació i de col·lateral per als exercicis de 2016 i 2015:

En milers d'euros						
2016						
			Imports relacionats no compensats en l'estat de situació financera			
	Imports bruts d'actius financers reconeguts	Imports bruts de passius financers reconeguts compensats en l'estat de situació financera	Import net d'actius financers presentats en l'estat de situació financera	Instruments financers	Garantia col·lateral d'efectiu rebuda	Import net
Derivats	1.681.362	-	1.681.362	(1.540.141)	(118.525)	22.696
Adquisició temporal d'actius	1.711.930	-	1.711.930	(1.699.240)	(12.690)	-
Total	3.393.292	-	3.393.292	(3.239.381)	(131.215)	22.696

En milers d'euros						
2016						
			Imports relacionats no compensats en l'estat de situació financera			
	Imports bruts de passius financers reconeguts	Imports bruts d'actius financers reconeguts compensats en l'estat de situació financera	Import net de passius financers presentats en l'estat de situació financera	Instruments financers	Garantia col·lateral d'efectiu lliurada	Import net
Derivats	2.712.049	-	2.712.049	(1.540.141)	(1.714.105)	(542.197)
Cessió temporal d'actius	10.093.135	-	10.093.135	(10.012.798)	(80.337)	-
Total	12.805.184	-	12.805.184	(11.552.939)	(1.794.442)	(542.197)

En milers d'euros						
2015						
			Imports relacionats no compensats en l'estat de situació financera			
	Imports bruts d'actius financers reconeguts	Imports bruts de passius financers reconeguts compensats en l'estat de situació financera	Import net d'actius financers presentats en l'estat de situació financera	Instruments financers	Garantia col·lateral d'efectiu rebuda	Import net
Derivats	1.401.047	-	1.401.047	(1.180.616)	(210.870)	9.561
Adquisició temporal d'actius	3.793.740	-	3.793.740	(3.786.560)	(7.180)	-
Total	5.194.787	-	5.194.787	(4.967.176)	(218.050)	9.561

En milers d'euros						
2015						
			Imports relacionats no compensats en l'estat de situació financera			
	Imports bruts de passius financers reconeguts	Imports bruts d'actius financers reconeguts compensats en l'estat de situació financera	Import net de passius financers presentats en l'estat de situació financera	Instruments financers	Garantia col·lateral d'efectiu lliurada	Import net
Derivats	1.894.664	-	1.894.664	(1.180.616)	(814.429)	(100.381)
Cessió temporal d'actius	8.986.432	-	8.986.432	(8.576.373)	(410.059)	-
Total	10.881.096	-	10.881.096	(9.756.989)	(1.224.488)	(100.381)

Les garanties dipositades a Banc Sabadell com a col·lateral al tancament de 2016 eren de 131 milions d'euros (218 milions d'euros al tancament de 2015).

Els imports d'instruments financers derivats que es liquiden a través d'una cambra de compensació representen 348.850 milers d'euros (58.255 milers d'euros al tancament de 2015), corresponents a actius financers, i 293.150 milers d'euros (84.911 milers d'euros al tancament de 2015), corresponents a passius financers.

L'import nocional dels instruments financers derivats comptabilitzat el 31 de desembre de 2016 és de 164.277 milions d'euros (143.297 milions d'euros al tancament de 2015), dels quals 2.195 milions d'euros corresponen a operacions amb mercats organitzats (1.720 milions d'euros al tancament de 2015) i 133.379 milions d'euros (115.313 milions d'euros al tancament de 2015) corresponen a operacions OTC, de les quals 25.140 milions d'euros es liquiden a través de cambres de compensació (10.450 milions d'euros al tancament de 2015).

4.4.1.5. *Qualitat creditícia dels actius financers*

Tal com s'ha exposat anteriorment, el grup, en termes generals, qualifica mitjançant models interns la majoria dels acreditats (o operacions) amb els quals incorre en risc de crèdit. Aquests models s'han dissenyat tenint en compte les millors pràctiques que planteja el NACB. No obstant això, no totes les carteres en què s'incorre en risc de crèdit disposen de models interns a causa, entre altres motius, del fet que, per al seu disseny raonable, cal un mínim d'experiència en casos d'impagament. Per això, com a millor descripció de la qualitat de la cartera des d'una perspectiva integral, en el quadre següent s'utilitzen els graus de qualificació del Banc d'Espanya a l'efecte d'anàlisi del risc de crèdit a què el grup està exposat i d'estimació de les necessitats de cobertura per deteriorament del seu valor de les carteres d'instruments de deute.

En percentatge

Qualitat creditícia dels actius financers	2016	2015
Sense risc apreciable	28	29
Risc baix	24	25
Risc mitjà-baix	13	11
Risc mitjà	32	29
Risc mitjà-alt	2	5
Risc alt	1	1
Total	100	100

El percentatge d'exposició (original) calculat segons models interns pel que fa a solvència per l'entitat és del 52,12%.

El desglossament del total de l'exposició qualificada segons els diferents nivells interns és el que s'exposa a continuació:

En percentatge

Distribució de l'exposició per nivell de qualificació	Risc assignat ràting/ scoring	
	2016	2015
AAA/AA	5	5
A	14	12
BBB	55	56
BB	20	19
B	5	7
Resta	1	1
Total	100	100

No s'inclouen les operacions provinents de TSB, ni les de particulars de Banco CAM, BMN-Penedès, Banco Gallego i Sabadell Solbank (abans Lloyds Bank).

En el transcurs de l'any 2016 s'ha observat una millora en l'evolució dels actius dubtosos, que s'han reduït en 2.814 milions d'euros el 2016 i comporten una ràtio de morositat com es mostra en el quadre següent:

En percentatge	2016	2015
Taxa de morositat (*)	6,14	7,79
Ràtio de cobertura de dubtosos (*)	51,55	53,64

(*) La taxa de morositat sense considerar la incorporació de TSB puja a 7,72, i la ràtio de cobertura de dubtosos, a 51,53 (el 2015, 9,86 i 53,1).

La ràtio de morositat detallada per segment de finançament es presenta a continuació:

En percentatge	4T15	Proforma 2T16 (*)	2T16	Proforma 4T16 (*)	4T16
Promoció i construcció immobiliària	38,71	33,29	33,21	29,05	28,98
Construcció no immobiliària	14,35	11,76	11,75	9,68	9,67
Empreses	4,62	3,89	3,89	3,82	3,82
Pimes i autònoms	10,76	9,39	9,33	8,47	8,42
Particulars amb garantia 1a hipoteca	4,71	7,47	4,56	7,25	4,36
Ràtio de morositat grup BS	7,79	8,54	6,83	7,72	6,14

(*) Correspon a la ràtio de morositat sense considerar la incorporació de TSB.

S'inclou més informació del detall quantitatiu sobre les cobertures i els actius dubtosos en la nota 11 d'aquests comptes anuals consolidats.

4.4.1.6. Operacions de refinançament i reestructuració

L'import dels saldos vigents de refinançaments i reestructuracions el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		2016						Informació addicional: finançament classificat com a actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venta
Entitats de crèdit	Administracions públiques	Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	De les quals: finançament a la construcció i promoció immobiliaria (incloent-hi sòl)	Reste de llars	Total		
TOTAL								
Sense garantia real								
Nombre d'operacions	-	-	56	19.308	700	60.132	79.496	-
Import comptable brut	-	-	134.220	1.403.486	152.090	214.648	1.752.354	-
Amb garantia real								
Nombre d'operacions	-	28	23	20.241	7.609	51.912	72.204	-
Import comptable brut	-	21.259	12.253	3.929.309	1.412.073	3.548.530	7.511.351	-
Correccions de valor per deteriorament	-	865	255	1.240.631	558.242	422.435	1.664.186	-
Del qual risc dubtós								
Sense garantia real								
Nombre d'operacions	-	-	11	5.219	381	24.434	29.664	-
Import comptable brut	-	-	417	602.180	136.516	89.514	692.111	-
Amb garantia real								
Nombre d'operacions	-	9	12	11.373	6.342	20.735	32.129	-
Import comptable brut	-	3.125	689	2.388.137	1.112.891	1.669.943	4.061.894	-
Cobertura específica	-	865	228	1.150.073	550.584	380.629	1.531.795	-
TOTAL								
Nombre d'operacions	-	28	79	39.549	8.309	112.044	151.700	-
Import brut	-	21.259	146.473	5.332.795	1.564.163	3.763.178	9.263.705	-
Correccions de valor per deteriorament	-	865	255	1.240.631	558.242	422.435	1.664.186	-

2015					Informació addicional: finançament classificat com a actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda			
Entitats de crèdit	Administracions públiques	Altres societats financeres i empresaris individuals (activitat empresarial financera)	Societats no financeres i empresaris individuals (activitat empresarial no financera)	De les quals: finançament a la construcció i promoció immobiliaria (Inclouent-hi sòl)	Resta de l'ars	Total		
TOTAL								
Sense garantia real								
Nombre d'operacions	-	-	39	14.217	728	56.756	71.012	-
Import comptable brut	-	-	137.614	2.158.922	177.239	236.782	2.533.318	-
Amb garantia real								
Nombre d'operacions	-	45	23	20.865	9.023	54.278	75.211	-
Import comptable brut	-	89.624	11.104	7.067.314	2.700.087	5.114.947	12.282.989	-
Correccions de valor per deteriorament	-	39	2.365	2.544.560	1.232.342	612.761	3.159.725	-
Del qual risc dubtós								
Sense garantia real								
Nombre d'operacions	-	-	7	3.733	450	21.646	25.386	-
Import comptable brut	-	-	228	790.083	150.328	79.875	870.186	-
Amb garantia real								
Nombre d'operacions	-	9	7	12.839	7.872	19.389	32.244	-
Import comptable brut	-	6.487	2.562	3.768.774	2.077.150	1.646.115	5.423.938	-
Cobertura específica	-	-	2.010	2.127.500	1.158.779	362.164	2.491.674	-
TOTAL								
Nombre d'operacions	-	45	62	35.082	9.751	111.034	146.223	-
Import brut	-	89.624	148.718	9.226.236	2.877.326	5.351.729	14.816.307	-
Correccions de valor per deteriorament	-	39	2.365	2.544.560	1.232.342	612.761	3.159.725	-

El valor de les garanties rebudes per assegurar el cobrament, relacionades amb les operacions de refinançament i reestructuració, distingint entre garanties reals i altres garanties, el 31 de desembre de 2016 i al tancament de l'exercici de 2015 és el següent:

En milers d'euros

Garanties rebudes	2016	2015
Valor de les garanties reals	5.817.830	8.453.534
Del qual: garanteix riscos dubtosos	2.621.019	3.082.379
Valor d'altres garanties	653.986	752.003
Del qual: garanteix riscos dubtosos	250.968	195.667
Total valor de les garanties rebudes	6.471.816	9.205.537

El moviment detallat del saldo de refinançaments i reestructuracions, així com de les provisions associades, durant els exercicis de 2016 i 2015 és el següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Saldo d'obertura	14.816.307	15.961.422
Per incorporació de TSB	-	596.000
(+) Refinançaments i reestructuracions del període	1.687.111	2.309.180
Promemòria: impacte registrat en el compte de pèrdues i guanys del període	89.471	293.281
(-) Amortitzacions de deute	(1.790.243)	(1.017.792)
(-) Adjudicacions	(551.942)	(945.528)
(-) Baixa del balanç (reclassificació a fallits)	(175.353)	(237.161)
(+)/(-) Altres variacions (*)	(4.722.175)	(1.849.814)
Saldo al final de l'exercici	9.263.705	14.816.307

(*) Inclou les operacions que han deixat d'estar identificades com a refinançament, refinançada o reestructurada, perquè han complert els requisits per tal de ser reclassificades de risc normal en vigilància especial a risc normal. (Vegeu la nota 1.3.4.)

A continuació, es mostra l'import de les operacions que, amb posterioritat al refinançament o reestructuració, s'han classificat com a dubtoses en els exercicis de 2016 i de 2015:

En milers d'euros

	2016	2015
Administracions públiques	707	5.964
Reste de persones jurídiques i empresaris individuals	444.792	571.709
Del qual: Finançament a la construcció i promoció	124.975	149.605
Reste de persones físiques	349.306	268.057
Total	794.805	845.730

La probabilitat d'incompliment mitjana el 31 de desembre de 2016 i de 2015 de les operacions vigents de refinançaments i reestructuracions per activitat és la següent:

En percentatge	2016	2015
Administracions públiques (*)	-	-
Resta de persones jurídiques i empresaris individuals	11	10
<i>Del qual: Finançament a la construcció i promoció</i>	12	12
Resta de persones físiques	12	11
Total	11	10

(*) No es disposa d'autorització per a l'ús de models interns per al càlcul de requeriments de capital respecte a aquesta dada.

La probabilitat d'incompliment mitjana està calculada en data de setembre de 2016.

4.4.1.7. Risc de concentració

El risc de concentració es refereix a exposicions amb potencial de generar pèrdues prou grans per amenaçar la solvència financera de la institució o la viabilitat de la seva activitat ordinària. Aquest risc es divideix en dos subtipus bàsics:

- Risc de concentració individual: imperfecta diversificació del risc idiosincràtic en la cartera a causa de la petita dimensió d'aquesta o d'exposicions molt grans en clients específics.
- Risc de concentració sectorial: imperfecta diversificació dels components sistemàtics del risc de la cartera, que poden ser factors sectorials, geogràfics, etc.

Per tal de dur a terme una gestió eficient del risc de concentració, Banc Sabadell disposa d'una sèrie d'eines i polítiques específiques:

- Mètriques quantitatives del risk appetite statement i el seu seguiment posterior com a mètriques de primer nivell.
- Límits individuals a riscos o clients considerats com a rellevants fixats per la Comissió Executiva.
- Delegacions que obliguen al fet que les operacions dels clients més rellevants siguin aprovades pel Comitè d'Operacions de Crèdit o fins i tot per la Comissió Executiva.

4.4.1.7.1. Exposició en clients o grans riscos

El 31 de desembre de 2016, no hi havia acreditats amb un risc concedit que individualment superés el 10% dels recursos propis del grup.

4.4.1.7.2. Risc de país: exposició geogràfica del risc de crèdit

El risc de país és aquell que concorre en els deutes d'un país globalment considerades com a conseqüència de raons inherents a la sobirania i a la situació econòmica d'un país, és a dir, per circumstàncies diferents del risc de crèdit habitual. Es manifesta amb la incapacitat eventual d'un deutor per afrontar les seves obligacions de pagament en divises davant de creditors externs, entre altres motius, perquè el país no permet l'accés a la divisa, perquè no es pot transferir, per la ineficàcia de les accions legals contra el prestatari per raons de sobirania, o per situacions de guerra, expropiació o nacionalització.

El risc de país no tan sols afecta els deutes contrets amb un estat o entitats garantides per aquest, sinó el conjunt de deutors privats pertanyents a aquest estat i que per causes alienes a la seva pròpia evolució o decisió experimenten una incapacitat general per fer front als seus deutes.

No hi ha restriccions significatives (com ara restriccions estatutàries, contractuals i reguladores) sobre la capacitat per accedir o utilitzar els actius i liquidar els passius del grup, sempre que l'entitat compleixi amb els requeriments reguladors que s'estableixin a cada país, i de cap altre tipus de restriccions previstes en la NIIF 12.

Per a cada país s'estableix un límit de risc, que s'aplica a tot el grup Banc Sabadell. Aquests límits els aprova la Comissió Executiva i òrgans de decisió corresponents segons les delegacions, i són objecte de seguiment continu amb l'objectiu de detectar amb anticipació qualsevol deteriorament en les perspectives econòmiques, polítiques o socials de cada país.

El marc d'admissió del risc de país i EEFF té com a principal component l'estructura de límits per a diferents mètriques, a partir de la qual es realitza el seguiment dels diferents riscos i a través de la qual l'alta direcció i òrgans delegats estableixen la gana de risc del grup.

L'estructura de límits s'articula a partir de dos nivells: mètriques de primer nivell en el risk appetite statement (RAS) i límits de segon nivell o de gestió.

Així mateix, per a la gestió del risc de país s'utilitzen diferents indicadors i eines: *ràtings*, CDS, indicadors macroeconòmics, etc.

La distribució de la concentració de riscos per activitat i en l'àmbit mundial el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és la següent:

En milers d'euros					
	2016				
	TOTAL	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món
Entitats de crèdit	18.269.730	8.058.200	8.463.915	1.208.778	538.837
Administracions públiques	32.794.943	19.758.603	9.533.956	3.425.625	76.759
Administració central	25.016.113	14.395.295	9.403.079	1.179.130	38.609
Resta	7.778.830	5.363.308	130.877	2.246.495	38.150
Altres institucions financeres	3.761.100	2.700.955	525.918	481.114	53.113
Societats no financeres i empresaris individuals	64.159.247	51.874.700	3.429.712	8.211.138	643.697
Construcció i promoció immobiliària	7.647.180	7.008.309	87.631	505.737	45.503
Construcció d'obra civil	1.879.036	1.820.929	23.810	22.712	11.585
Resta de finalitats	54.633.031	43.045.462	3.318.271	7.682.689	586.609
Grans empreses	24.658.629	16.496.530	2.424.411	5.408.744	328.944
Pimes i empresaris individuals	29.974.402	26.548.932	893.860	2.273.945	257.665
Resta de llars i ISFLSH	78.609.080	39.866.067	36.253.458	1.614.775	874.780
Habitatges	67.015.350	31.112.369	33.598.901	1.579.745	724.335
Consum	7.515.541	5.764.952	1.603.144	17.097	130.348
Altres finalitats	4.078.189	2.988.746	1.051.413	17.933	20.097
TOTAL	197.594.100	122.258.525	58.206.959	14.941.430	2.187.186

	2015				
	TOTAL	Espanya	Resta de la Unió Europea	Amèrica	Resta del món
Entitats de crèdit	16.156.173	6.403.443	8.363.438	1.006.313	382.979
Administracions públiques	30.358.097	18.361.762	8.671.837	3.289.083	35.415
Administració central	25.569.000	13.590.807	8.653.695	3.289.083	35.415
Resta	4.789.097	4.770.955	18.142	-	-
Altres institucions financeres	5.195.327	3.720.608	304.733	1.083.588	86.398
Societats no financeres i empresaris individuals	64.635.729	53.899.509	3.538.584	6.818.518	379.117
Construcció i promoció immobiliària	7.014.805	6.646.225	99.755	268.454	371
Construcció d'obra civil	1.916.850	1.876.893	16.776	19.722	3.459
Resta de finalitats	55.704.074	45.376.392	3.422.053	6.530.342	375.287
Grans empreses	26.444.931	18.951.422	2.447.837	4.748.993	296.679
Pimes i empresaris individuals	29.259.143	26.424.970	974.216	1.781.350	78.608
Resta de llars i ISFLSH	80.595.940	40.366.740	37.990.201	1.546.907	692.093
Habitatges	69.016.929	31.926.682	34.916.458	1.513.349	660.441
Consum	7.526.497	5.607.390	1.882.205	18.323	18.579
Altres finalitats	4.052.514	2.832.667	1.191.539	15.235	13.073
deteriorament d'actius no imputades a operacions concretes	345.106	-	-	-	-
TOTAL	196.596.160	122.752.062	58.868.794	13.744.409	1.576.001

4.4.1.7.3.Exposició al risc sobirà

El desglossament, per tipus d'instruments financers, de l'exposició al risc sobirà, amb el criteri requerit per l'Autoritat Bancària Europea (a partir d'ara, EBA), el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros

2016											
Exposició al risc sobirà per països (*)	Valors representatius de deute sobirà					Préstecs i bestretes clientela (**)	Derivats		Total	Altres exposicions (***)	%
	Mantinguts per negociar	Posicions curtes de valors	Disponibles per a la venda	Préstecs i partides a cobrar	Mantinguts fins al venciment		Exposició directa	Exposició indirecta			
Espanya	932.175	(59.891)	8.461.114	320.667	-	10.080.456	-	13.352	19.747.873	99.927	57,4%
Itàlia	502.026	-	2.711.220	-	2.818.518	-	-	4.026	6.035.790	2.362.526	24,3%
Estats Units	-	-	1.323.396	-	-	93.665	-	30.720	1.447.781	265.456	5,0%
Regne Unit	-	-	2.187.458	-	-	19	-	-	2.187.477	-	6,3%
Portugal	-	-	-	-	1.106.401	-	-	-	1.106.401	-	3,2%
Mèxic	-	-	201.802	-	550.184	-	-	-	751.986	-	2,2%
Resta del món	10.332	-	324.489	-	123.088	125.818	-	-	583.727	(1)	1,7%
Total	1.444.533	(59.891)	15.209.479	320.667	4.598.191	10.299.957	-	48.099	31.861.035	2.727.908	100,0%

(*) Es mostren les posicions de risc sobirà amb criteris EBA.

(**) Inclou els disponibles de les operacions de crèdit i altres riscos contingents (544 milions d'euros el 31 de desembre de 2015).

(***) Correspon als compromisos de compra i venda d'actius financers al comptat.

En milers d'euros

	2015										
	Valors representatius de deute sobirà					Préstecs i bestretes clientela (**)	Derivats		Total	Altres exposicions (***)	%
Exposició al risc sobirà per països (*)	Mantinguts per negociar	Posicions curtes de valors	Disponibles per a la venda	Préstecs i partides a cobrar	Mantingude s fins al venciment		Exposició directa	Exposició indirecta			
Espanya	419.990	(151.904)	6.171.544	962.177	-	9.589.055	-	(1.624)	13.536.438	355.677	53,8%
Itàlia	227.598	-	5.832.532	-	-	-	-	(8.872)	6.051.258	194.111	24,2%
Estats Units	-	-	2.352.299	-	-	46.746	-	-	2.399.045	-	9,3%
Regne Unit	-	-	1.690.073	-	-	-	-	-	1.690.073	-	6,5%
Portugal	-	-	675.933	-	-	-	-	212	676.145	-	2,6%
Mèxic	-	-	582.514	-	-	-	-	-	582.514	-	2,3%
Resta del món	-	-	304.301	-	-	46.760	-	-	351.061	-	1,4%
Total	647.588	(151.904)	17.609.196	962.177	-	9.682.561	-	(10.284)	25.286.534	549.788	100,0%

(*) Es mostren les posicions de risc sobirà amb criteris EBA. Principalment, no està inclòs el risc sobirà de les entitats d'assegurança del grup (1340 milions d'euros el 31 de desembre de 2015).

(**) Inclou els disponibles de les operacions de crèdit i altres riscos contingents (657 milions d'euros el 31 de desembre de 2015).

(***) Correspon als compromisos de compra i venda d'actius financers al comptat.

4.4.1.7.4.Exposició al sector de la construcció i promoció immobiliària

A continuació, es detalla el finançament destinat a la construcció i promoció immobiliària i les seves cobertures. La classificació dels crèdits que es presenta s'ha elaborat d'acord amb la finalitat dels crèdits i no amb la CNAE del deutor. Això implica, per exemple, que si el deutor és: (a) una empresa immobiliària, però dedica el finançament concedit a una finalitat diferent de la construcció o promoció immobiliària, no s'inclou en aquest quadre, i (b) una empresa l'activitat principal de la qual no és la de construcció o immobiliària, però destina el crèdit al finançament d'immobles destinats a la promoció immobiliària, sí que s'hi inclou.

En milions d'euros

	2016				
	Import comptable brut	Del qual: EPA (*)	Excés sobre el valor de la garantia real	Del qual: EPA (*)	Correccions de valor per deteriorament (**)
Finançament a la construcció i promoció immobiliària (Incloent-hi sòl) (negocis a Espanya)	7.762	3.008	2.602	1.301	1.183
<i>Del qual: dubtós</i>	<i>2.387</i>	<i>-</i>	<i>759</i>	<i>-</i>	<i>1.136</i>

(*) Exposició per a la qual, aplicant l'Esquema de Protecció d'Actius (vegeu la nota 2), s'ha transferit el risc de crèdit. Correspon, per tant, al 80% del valor total de l'exposició.
(**) Correccions de valor constituïdes per a l'exposició per a la qual el banc reté el risc de crèdit. No inclou, per tant, correccions de valor sobre l'exposició amb risc transferit.

En milions d'euros

	2015				
	Import comptable brut	Del qual: EPA (*)	Excés sobre el valor de la garantia real	Del qual: EPA (*)	Correccions de valor per deteriorament (**)
Finançament a la construcció i promoció immobiliària (Incloent-hi sòl) (negocis a Espanya)	9.517	3.567	2.902	1.119	2.039
<i>Del qual: dubtós</i>	<i>3.844</i>	<i>-</i>	<i>1.158</i>	<i>-</i>	<i>1.948</i>

(*) Exposició per a la qual, aplicant l'Esquema de Protecció d'Actius (vegeu la nota 2), s'ha transferit el risc de crèdit. Correspon, per tant, al 80% del valor total de l'exposició.
(**) Correccions de valor constituïdes per a l'exposició per a la qual el banc reté el risc de crèdit. No inclou, per tant, correccions de valor sobre l'exposició amb risc transferit.

En milions d'euros

Promemòria	Import comptable brut	
	2016	2015
Actius fallits	136	186

En milions d'euros

Promemòria:	Import 2016	Import 2015
Préstecs i bestretes a la clientela, excloent-ne administracions públiques (negocis a Espanya) (import comptable)	93.865	97.135
Total actiu (negocis totals) (import comptable)	212.508	208.628
Correccions de valor i provisions per a exposicions classificades normals (negocis totals)	880	354

Tot seguit, s'exposa el desglossament del finançament destinat a construcció i promoció immobiliària per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros

	Import comptable brut 2016	Del qual: EPA	Import comptable brut 2015	Del qual: EPA
Sense garantia immobiliària	701	62	699	70
Amb garantia immobiliària	7.061	2.945	8.818	3.497
Edificis i altres construccions acabats	4.820	1.717	5.754	2.061
Habitatge	3.487	1.281	3.999	1.519
Resta	1.333	436	1.755	542
Edificis i altres construccions en construcció	380	245	482	273
Habitatge	343	222	455	261
Resta	37	23	27	12
Sòl	1.861	984	2.582	1.163
Sòl urbà consolidat	1.555	805	2.147	949
Resta del sòl	306	179	435	214
Total	7.762	3.008	9.517	3.567

Les xifres presentades no mostren el valor total de les garanties rebudes, sinó el valor net comptable de l'exposició associat a aquestes.

Les garanties rebudes associades al finançament destinat a la construcció i promoció immobiliària es presenten a continuació, per a ambdós períodes:

En milions d'euros			
Garanties rebudes	2016	2015	
Valor de les garanties reals	4.142	6.266	
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>1.068</i>	<i>2.019</i>	
Valor d'altres garanties	309	285	
<i>Del qual: garanteix riscos dubtosos</i>	<i>64</i>	<i>47</i>	
Total valor de les garanties rebudes	4.451	6.551	

A continuació, es presenta el desglossament del crèdit a les llars per a l'adquisició d'habitatge per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros			
	2016		
	Import comptable brut	<i>Del qual: EPA</i>	<i>Dels quals: dubtosos</i>
Préstecs per a adquisició d'habitatge	33.697	693	2.052
Sense garantia immobiliària	199	1	4
Amb garantia immobiliària	33.497	692	2.047

En milions d'euros			
	2015		
	Import comptable brut	<i>Del qual: EPA</i>	<i>Dels quals: dubtosos</i>
Préstecs per a adquisició d'habitatge	34.995	771	2.286
Sense garantia immobiliària	135	1	3
Amb garantia immobiliària	34.860	770	2.283

Seguidament, es detalla el desglossament del crèdit amb garantia hipotecària a les llars per a l'adquisició d'habitatge segons el percentatge que suposa el risc total sobre l'import de l'última taxació disponible per a les operacions registrades per entitats de crèdit (negocis a Espanya):

En milions d'euros			
	2016		
	Import brut	<i>Del qual: EPA</i>	<i>Del qual: dubtós</i>
Rangs de LTV	33.497	692	2.047
LTV <= 40%	8.132	172	337
40% < LTV <= 60%	11.268	251	480
60% < LTV <= 80%	10.196	194	726
80% < LTV <= 100%	2.650	43	307
LTV > 100%	1.251	31	197

	2015		
	Import brut	Del qual: EPA	Del qual: dubtós
Rangs de LTV	34.860	770	2.283
LTV <= 40%	8.118	176	357
40% < LTV <= 60%	11.360	270	495
60% < LTV <= 80%	11.067	235	842
80% < LTV <= 100%	2.942	60	381
LTV > 100%	1.373	29	208

Finalment, detallem els actius adjudicats a les entitats del grup consolidat per a les operacions registrades per entitats de crèdit dins el territori nacional:

	2016			
	Import comptable brut	Correccions de valor	Import brut (**)	Correccions de valor (**)
Actius immobiliaris procedents de finançaments destinats a la construcció i promoció immobiliària	7.842	3.026	7.116	3.438
Edificis acabats	3.241	855	2.788	1.086
Habitatge	1.729	425	1.377	576
Resta	1.512	430	1.412	510
Edificis en construcció	564	176	477	212
Habitatge	467	140	389	171
Resta	97	36	88	41
Sòl	4.037	1.995	3.851	2.140
Terrenys urbanitzats	1.564	721	1.455	820
Resta de sòl	2.473	1.274	2.396	1.320
Actius immobiliaris procedents de finançaments hipotecaris a llars per a adquisició d'habitatge	1.999	599	1.918	859
Resta d'actius immobiliaris rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Instruments de capital adjudicats o rebuts en pagament de deutes	30	1	-	-
Instruments de capital d'entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes	-	-	-	-
Finançament a entitats tenidores d'actius immobiliaris adjudicats o rebuts en pagament de deutes (*)	-	-	-	-
Total cartera d'immobles	9.871	3.626	9.035	4.297

(*) El finançament de societats participades que no consoliden està inclòs en el primer quadre d'aquesta nota.

(**) Actius immobiliaris problemàtics incorporant els immobles fora del territori nacional, considerant la cobertura constituïda en el finançament original i el risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA.

	2015	
	Import comptable brut	Correccions de valor per deteriorament
Actius immobiliaris procedents de finançaments destinats a la construcció i promoció immobiliària	8.577	2.966
Edificis acabats	3.520	749
Habitatge	2.009	358
Resta	1.511	391
Edificis en construcció	624	167
Habitatge	524	139
Resta	100	28
Sòl	4.433	2.050
Terrenys urbanitzats	1.820	719
Resta de sòl	2.613	1.331
Actius immobiliaris procedents de finançaments hipotecaris a llars per a adquisició d'habitatge	2.129	460
Resta d'actius immobiliaris rebuts en pagament de deutes	-	-
Instruments de capital, participacions i finançaments a societats tenidores d'actius (*)	-	-
Total cartera d'immobles	10.706	3.426

(*) El finançament de societats participades que no consoliden està inclòs en el primer quadre d'aquesta nota.

Atès que per part dels actius el risc de pèrdua de valor està transferit per l'Esquema de protecció d'actius, a continuació es mostra una conciliació amb l'import d'actius immobiliaris problemàtics, incorporant els imports fora del territori nacional.

En milions d'euros

	2016		
	Valor brut	Valor comptable net	Correccions de valor
Total negoci territori nacional	9.841	6.216	3.625
Total negoci fora de territori nacional i altres	49	45	4
Risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA	(1.966)	(1.523)	(443)
Cobertura constituïda en el finançament original	1.111	-	1.111
Total	9.035	4.738	4.297

En milions d'euros

	2015		
	Valor brut	Valor comptable net	Correccions de valor
Total negoci territori nacional	10.706	7.280	3.426
Total negoci fora de territori nacional i altres	53	49	4
Risc de crèdit transferit en aplicació de l'EPA	(2.547)	(2.139)	(407)
Cobertura constituïda en el finançament original	1.022	-	1.022
Total	9.234	5.190	4.044

4.4.1.8. Risc de contrapartida

En aquest epígraf s'inclou el risc de crèdit per activitats en mercats financers que es desenvolupa a través de l'operativa específica de risc de contrapartida (derivats i operacions amb compromisos de recompra), operativa de mercats monetaris i operativa de renda fixa. D'aquesta manera es porta a terme una gestió i un seguiment integral de l'exposició com a resultat de l'activitat en els mercats financers.

L'exposició com a resultat de l'activitat en mercats financers sota criteris de gestió es concentra principalment en entitats financeres (EEFF) i cambres de compensació (CCP).

A continuació, es mostren dues taules amb la distribució de l'exposició per ràting i zones geogràfiques del grup.

En percentatge																
	AAA	AA+	AA	AA-	A+	A	A-	BBB+	BBB	BBB-	BB+	BB	BB-	B+	Sense ràting	
	2,30	0,39	2,17	6,44	37,27	16,66	8,94	12,54	5,11	3,04	1,22	2,24	0,00	0,42	1,26	100,00
En percentatge																
															2016	
Zona Euro																50,42
Resta Europa																35,75
EUA i Canadà																13,33
Resta món																0,50
Total																100,00

Tal com s'observa en la taula, el risc es concentra en contrapartides amb qualitat creditícia alta, tenint un 65% del risc amb contraparts amb un *rating* igual o superior a A.

Al juny de 2016, sota la llei EMIR (Regulation 648/2012) entra en aplicació per al grup l'obligació de liquidar i compensar per canvis de compensació (CCP) certs derivats OTC, i, per tant, els derivats contractats pel grup susceptibles d'anar per cambra s'estan canalitzant a través d'aquests agents. Al seu torn, des del grup s'ha fomentat l'estandardització dels derivats OTC de cara a fomentar la utilització de les cambres de compensació. L'exposició amb CP és equivalent a l'import de les garanties dipositades.

Pel que fa a l'operativa en derivats en mercats organitzats (MMOO), es considera sota criteris de gestió que no hi ha exposició, atès que el risc no existeix perquè els MMOO actuen com a contrapartida en les operacions i es disposa del mecanisme de liquidació i de garanties per assegurar la transparència i continuïtat de l'activitat. Igual que en les CCP, l'exposició és equivalent a les garanties dipositades.

La filosofia de la gestió del risc de contrapartida és consistent amb l'estratègia del negoci, i busca en tot moment la creació de valor dins d'un equilibri entre rendibilitat i riscos. En aquest sentit, s'han establert uns criteris de supervisió i seguiment del risc de contrapartida derivat de l'activitat en els mercats financers, que garanteix al banc desenvolupar la seva activitat de negoci respectant els llindars de riscos aprovats per l'alta direcció.

La metodologia de quantificació de l'exposició és de *mark-to-market* (a partir d'ara MTM) més *add-on*. L'MTM representa l'exposició actual i s'entén com el cost de substituir una operació a valor de mercat en cas que una contrapartida faci *default*. L'*add-on* representa el risc potencial futur que pot assolir una operació a un determinat termini de temps ateses les característiques de l'operació i les variables de mercat de què depèn. En el cas d'operacions sota acord de col·lateral, l'*add-on* representa la possible fluctuació de l'MTM entre el moment del *default* i el tancament en mercat de la posició. Si no està sota acord de col·lateral, representa la possible fluctuació de l'MTM al llarg de la vida de l'operació.

Amb caràcter diari, al tancament del mercat, es recalculen totes les exposicions d'acord amb els fluxos d'entrada i sortida d'operacions, amb les variacions de les variables de mercat i amb els mecanismes de mitigació del risc establerts en el grup. D'aquesta manera les exposicions queden sotmeses a un seguiment diari i a un control sota els límits aprovats per l'alta direcció. Aquesta informació queda integrada en els informes de riscos per tal de reportar-la als departaments i les àrees responsables de la gestió i el seguiment d'aquests.

En relació amb el risc de contrapartida, el grup adopta diferents mesures de mitigació. Les mesures principals són:

- Acords de *netting* en derivats (ISDA i CMOF)
- Acords de col·lateral en derivats (CSA i Annex III) i en *repos* (GMRA)

Els acords de *netting* permeten l'agregació dels MTM positius i negatius de les operacions amb una mateixa contrapartida, de manera que en cas de *default* s'estableix una única obligació de pagament o cobrament en relació amb totes les operacions tancades amb aquesta contrapartida.

Per defecte, el grup disposa d'acords de *netting* amb totes les contrapartides que vulguin operar en derivats.

Els acords de col·lateral, a més d'incorporar l'efecte *netting*, incorporen l'intercanvi periòdic de garanties que mitiguen l'exposició actual amb una contrapartida en relació amb les operacions subjectes a aquest contracte.

El grup estableix la necessitat de disposar d'acord de col·lateral per poder operar en derivats o *repos* amb entitats financeres. El contracte de col·lateral estàndard del grup és bilateral (és a dir, ambdues parts estan obligades a dipositar col·lateral) i amb intercanvi diari de garanties sempre en efectiu i en divisa euro.

4.4.1.9. *Actius compromesos en activitats de finançament*

Al tancament de 2016 i 2015 hi ha certs actius financers compromesos en operacions de finançament, és a dir, aportats com a col·lateral o garantia respecte a certs passius. Aquests actius corresponen principalment a préstecs vinculats a l'emissió de cèdules hipotecàries, cèdules territorials o bons titulitzats a llarg termini (vegeu la nota 21 i els annexos III i IV). La resta d'actius compromesos són valors representatius de deute que són lliurats en operacions de cessió temporal d'actius, els col·laterals pignorats (préstecs o instruments de deute) per accedir a determinades operacions de finançament amb bancs centrals i tota mena de col·lateral lliurat per garantir l'operativa de derivats.

El detall d'informació sobre els préstecs amb garantia hipotecària inclosos en la cartera "*Préstecs i bestretes - Clientela*" que, d'acord amb la Llei del mercat hipotecari, estan vinculats a l'emissió de cèdules hipotecàries es troba en l'Annex III sobre "Polítiques i procediments sobre el mercat hipotecari", registre comptable especial de l'entitat emissora Banc Sabadell requerida per la Circular 5/2011 del Banc d'Espanya, en aplicació del Reial decret 716/2009, de 24 d'abril (pel qual es desenvolupen determinats aspectes de la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari).

D'altra banda, el banc ha utilitzat part de la seva cartera de préstecs i crèdits homogenis en títols de renda fixa a través de la transferència dels actius a diferents fons de titulització creats amb aquesta finalitat. D'acord amb el que regula la normativa vigent, les titulitzacions en què no s'hagi produït una transferència substancial del risc no es poden donar de baixa del balanç.

El saldo dels actius financers titulitzats en aquests programes pel grup, identificant aquells dels quals s'han transferit els riscos i beneficis associats, és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Donats íntegrament de baixa en el balanç:	1.200.421	1.390.427
Actius hipotecaris titulitzats	294.998	358.803
Altres actius titulitzats	19.332	20.630
Altres actius financers transferits	886.092	1.010.994
Mantinguts íntegrament en el balanç:	17.873.959	15.943.390
Actius hipotecaris titulitzats	16.911.366	15.788.059
Altres actius titulitzats	962.593	155.331
Altres transferències a entitats de crèdit	-	-
Total	19.074.380	17.333.817

S'han mantingut en els estats financers consolidats els actius i passius corresponents als fons de titulització d'actius originats després de l'1 de gener de 2004, per als quals no s'han transferit a tercers els riscos i beneficis implícits en l'operació. Per als actius detallats no es transfereix el risc en haver concedit algun tipus de finançament subordinat o millora creditícia als fons de titulització.

Dins de la rúbrica altres actius financers transferits donats íntegrament de baixa del balanç, es van incloure principalment els actius transferits a la Sareb per part de Banco Gallego, ja que continuen sent administrats per l'entitat. L'import d'aquests actius puja a 698.084 milers d'euros.

Vegeu més detalls dels fons de titulització en l'Annex II.

4.4.2 Risc de liquiditat

4.4.2.1. Definició

El risc de liquiditat apareix per la possibilitat d'incórrer en pèrdues a causa de la incapacitat d'atendre els compromisos de pagament, encara que sigui de manera temporal, perquè no es disposa d'actius líquids o no es pot accedir als mercats per obtenir refinançament a un preu raonable. Aquest risc es pot derivar per motius sistèmics o particulars de l'entitat.

El grup està exposat a requeriments diaris dels seus recursos líquids disponibles per les mateixes obligacions contractuals dels instruments financers que negocia, com ara venciments de dipòsits, disposicions de crèdits, liquidacions d'instruments derivats, etc. L'experiència mostra, però, que acaba sent requerit un import mínim, fet que, a més a més, és predictable amb un alt nivell de confiança.

En aquest àmbit, el grup Banc Sabadell té com a objectiu mantenir uns actius líquids i una estructura de finançament que, d'acord amb els seus objectius estratègics i sobre la base del seu *risk appetite statement*, li permeti atendre amb normalitat els seus compromisos de pagament a un cost raonable, ja sigui en condicions de normalitat o en una situació d'estrès provocada tant per factors sistèmics com idiosincràtics.

L'estructura de governança de la gestió de liquiditat de Banc Sabadell té com a eixos fonamentals la implicació directa de l'alta direcció, la delimitació clara de les tres línies de defensa i l'estricta segregació de funcions i l'estructuració de responsabilitats en comitès, direccions o subdireccions generals i àrees funcionals.

La implicació de l'alta direcció de l'entitat en la gestió i el control del risc de liquiditat es vehicula tant a través del mateix Consell d'Administració, com a màxim òrgan de govern de l'entitat, com també en la participació directa de tres comissions delegades d'aquest:

- Comissió Executiva
- Comissió de Riscos
- Comissió d'Auditoria i Control

Aquests òrgans de govern reben informació periòdica de tots els àmbits vinculats a la gestió i el control del risc de liquiditat, a través dels diferents comitès i/o direccions/subdireccions generals.

4.4.2.2. Gestió de la liquiditat

La gestió de la liquiditat a Banc Sabadell té com a objectiu garantir el finançament de l'activitat comercial a un cost i termini adequats, tot minimitzant el risc de liquiditat. La política de finançament de l'entitat està enfocada a mantenir una estructura de finançament equilibrada, basada principalment en dipòsits a la clientela, i complementada amb l'accés a mercats majoristes, que permeti mantenir una posició de liquiditat del grup folgada en tot moment.

El grup, en relació amb la gestió de la liquiditat, segueix una estructura basada en unitats de gestió de la liquiditat (UGLs). Cada UGL és responsable de la gestió de la seva liquiditat i de fixar les seves pròpies mètriques de control del risc de liquiditat, en coordinació amb les funcions corporatives del grup. Actualment, les UGL són Banc Sabadell (inclou OFEX), Sabadell United Bank (SUB), BancSabadell d'Andorra (BSA) i TSB. Per complir amb els objectius, l'estratègia actual de gestió del risc de liquiditat del grup es basa en els següents principis i pilars, tenint en compte el model de negoci detallista de les UGL i els objectius estratègics definits:

- Implicació del Consell d'Administració i de l'alta direcció en la gestió i el control del risc de liquiditat i finançament.
- Clara segregació de funcions entre les diferents àrees dins de l'organització, amb una delimitació clara entre les tres línies de defensa, que proporciona independència en la valoració de posicions i en el control i l'anàlisi de riscos.
- Sistema de gestió de liquiditat descentralitzat per a les unitats més rellevants, però amb un sistema de supervisió i gestió del risc centralitzat.

- Processos sòlids d'identificació, mesurament, gestió, control i informació sobre els diferents riscos de liquiditat i finançament a què es troba sotmès el grup.
- Existència d'un sistema de preus de transferència per traslladar el cost de finançament.
- Estructura de finançament equilibrada, basada fonamentalment en dipòsits de la clientela.
- Base àmplia d'actius líquids no compromesos i immediatament disponibles per generar liquiditat que componen la primera línia de defensa del grup.
- Diversificació de les fonts de finançament, amb recurs controlat al finançament majorista a curt termini i sense dependència de proveïdors de fons individuals.
- Autofinançament de les filials bancàries estrangeres rellevants.
- Vigilància del grau d'*encumbrance* del balanç.
- Manteniment d'una segona línia de liquiditat que inclou la capacitat d'emissió de cèdules hipotecàries i territorials.
- Disponibilitat d'un pla de contingència de liquiditat.

Pel que fa a TSB, tot i que el *ring-fencing* no entra oficialment en vigor fins al 2019, l'entitat constitueix una unitat autònoma dins de la gestió de liquiditat del grup com una UGL independent. La futura evolució econòmica del Regne Unit no hauria de causar problemes de liquiditat, ja que opera de manera independent respecte a la seva matriu.

Eines/mètriques de seguiment i control de la gestió del risc

El grup Banc Sabadell defineix dos conjunts de mètriques que permeten mesurar i controlar el risc de liquiditat: 1) mètriques RAS de primer nivell; 2) mètriques de segon nivell. Així mateix, es fa un seguiment i control diari del risc de liquiditat a través del sistema d'alertes primerenques de liquiditat (*EWI - early warning indicators*) i de l'Informe de Tresoreria Estructural.

El Consell d'Administració de Banc Sabadell és l'encarregat de definir la gana de risc de liquiditat i finançament (RAS) del grup en l'àmbit consolidat i de fixar els indicadors que les UGL han d'incorporar en els seus RAS locals amb independència que s'incorporin altres indicadors addicionals.

El RAS inclou mètriques quantitatives, que permeten un seguiment objectiu de la gestió del risc, així com aspectes qualitatius que les complementen.

Els consells d'administració de les UGL són els encarregats d'aprovar els RAS locals en què han de tenir en consideració les directrius corporatives i els seus respectius requeriments locals. Al marge de les mètriques incloses en el marc de la gana del risc, cada UGL defineix un conjunt de mètriques de segon nivell que contribueixen a l'anàlisi i el seguiment del risc de finançament i liquiditat. Aquestes mètriques se segueixen de manera continuada en cada un dels ALCO locals.

Finalment, cal esmentar que el grup té dissenyat i implementat un sistema d'alertes primerenques (EWI) pel que fa a les UGL, que inclouen indicadors de mercat i liquiditat adaptats a l'estructura de finançament i model de negoci de cada UGL. El desplegament d'aquestes mètriques pel que fa a les UGL complementa els indicadors RAS i mètriques de segon nivell i permet identificar anticipadament tensions en la posició de liquiditat i estructura de finançament local, de manera que facilita la presa de mesures i accions correctives i minimitza el risc de contagi entre les diferents unitats de gestió.

Les alertes se segueixen d'acord amb una categorització per nivells de gravetat a partir de la qual el grup ha de considerar la presa de diferents mesures i accions correctives amb l'objectiu de retornar a una situació de normalitat. Aquest sistema d'alertes es troba vinculat al Pla de contingència de liquiditat (PCL).

En aquest sentit, Banc Sabadell té establert un PCL en què s'estableix l'estratègia per garantir que l'entitat disposa de les capacitats de gestió i les mesures suficients per minimitzar els efectes negatius d'una situació de crisi en la seva posició de liquiditat i per retornar a una situació de normalitat. Així mateix, el PCL també té com a objectiu facilitar la continuïtat operativa en la gestió de la liquiditat, especialment en cas que la situació de crisi estigui originada per un funcionament deficient d'una o diverses infraestructures de mercat. El PCL pot ser activat en resposta a diferents situacions de crisi dels mercats o de la mateixa entitat. En

general, i seguint els canals d'impacte previstos en els exercicis d'estrès de l'entitat, aquestes situacions es poden categoritzar en crisis sistèmiques, crisis idiosincràtiques o crisis combinades.

El marc de *reporting* i control del risc dels límits de gestió del risc inclou:

- Supervisió dels riscos de liquiditat en l'àmbit global calculant de manera independent les mètriques de gestió de risc dins dels sistemes de riscos.
- Definir les metodologies de mesurament de riscos i comprovar el correcte funcionament dels sistemes de mesurament i control.
- Seguiment diari dels indicadors i límits de risc reportant a les diferents unitats de gestió.
- Control i anàlisi sistemàtica del consum de límits, identificant els incompliments i activant els protocols necessaris per a la seva correcció.
- Establir i generar el marc d'informació necessari per a l'òptim seguiment i control dels límits de gestió del risc.

A més a més, el marc de *reporting* i control del risc dels indicadors RAS inclou:

- Realitzar i actualitzar periòdicament un quadre de comandament que reculli l'evolució de les mètriques principals i vetlli per la seva adequació al marc i límit establerts.
- Controlar i analitzar sistemàticament l'evolució de tots els riscos materials.
- Reportar i proposar accions oportunes (activació de protocols, canvis en directrius, etc.) derivades de l'anàlisi de l'evolució dels riscos.

4.4.2.3. *Termini residual de les operacions*

A continuació, es presenta el detall per terminis de venciments contractuals dels saldos, sense considerar, en alguns casos, els ajustos de valoració ni les pèrdues per deteriorament de determinats epígrafs del balanç de situació consolidat el 31 de desembre de 2016 i 2015, en un escenari de condicions de normalitat de mercats:

En milers d'euros

Venciments residuals contractuals	A la vista	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Mercat monetari	383.232	11.063.550	507.680	883.355	10.056	15.433	435.058	-	-	13.298.364
Prèstecs i partides a cobrar	318.850	4.238.238	5.884.157	15.517.248	13.888.186	11.664.735	9.733.905	9.008.065	60.823.760	131.077.143
Valors representatius de deute	-	38.307	59.429	1.100.296	1.014.272	938.892	907.656	1.827.359	18.552.479	24.438.690
Resta d'actius	546.756	10.679	-	-	-	-	-	-	-	557.435
Total actiu	1.248.837	15.350.774	6.451.267	17.500.899	14.912.514	12.619.060	11.076.620	10.835.424	79.376.239	169.371.633
Mercat monetari	1.534	9.548.830	1.954.808	2.423.471	304.337	2.244.063	10.650.509	66.769	53.170	27.247.492
Recursos de clients	80.027.468	6.350.790	8.471.037	22.525.772	5.394.356	1.588.454	801.168	818.282	55.571	126.032.898
Dèbits representatius per valors negociables (*)	-	2.093.982	2.440.386	4.909.701	3.366.905	1.757.627	3.998.428	3.278.376	5.985.687	27.831.091
Del qual: Passius subordinats	-	-	-	83.730	-	-	424.600	490.061	533.425	1.531.817
Altres passius	-	410.667	243.272	1.397.473	802.843	614.196	403.583	298.528	1.767.318	5.937.879
Total passiu	80.029.002	18.404.269	13.109.502	31.256.417	9.868.440	6.204.340	15.853.688	4.461.955	7.861.746	187.049.360
Del qual:										
Passius garantits	-	8.478.820	1.882.382	3.974.636	2.094.706	3.822.941	3.663.130	2.682.400	5.385.729	31.984.744
Passius no garantits	80.029.002	9.925.449	11.227.121	27.281.780	7.773.734	2.381.399	12.190.558	1.779.555	2.476.018	155.064.615
Derivats negociació i cobertura										
Posicions rebut	406	9.001.830	9.145.760	18.968.059	16.589.433	7.200.243	5.940.177	8.066.168	44.857.154	119.769.230
Posicions pagament	-	11.218.731	16.426.905	21.866.001	16.740.936	7.359.623	9.392.160	6.721.421	45.770.028	135.495.805
Net	406	(2.216.901)	(7.281.145)	(2.897.942)	(151.503)	(159.380)	(3.451.983)	1.344.747	(912.874)	(15.726.575)
Riscos contingents										
Garanties financeres	177	93.030	109.441	497.196	207.737	223.510	80.672	109.238	1.350.151	2.671.150

(*) Vegeu el detall de venciments d'emissions adreçades a inversors institucionals de l'apartat 4.4.2.4.

Venciments residuals contractuals	A la vista	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Mercat monetari	391.065	9.413.792	445.450	306.027	-	-	-	301.580	-	10.857.915
Préstecs i partides a cobrar	8.680	5.805.725	7.386.137	18.498.673	20.598.107	15.271.840	11.429.305	10.484.936	41.549.170	131.032.575
Valors representatius de deute	13.749	63.365	72.594	1.799.352	1.278.195	842.971	1.082.323	1.026.202	17.927.448	24.106.198
Resta d'actius	-	-	-	-	-	12.355	-	-	-	12.355
Total actiu	413.494	15.282.883	7.904.182	20.604.053	21.876.302	16.127.166	12.511.628	11.812.718	59.476.617	166.009.043
Mercat monetari	3.143	5.844.513	3.339.127	462.042	-	11.000.000	3.200.491	552.585	-	24.401.902
Recursos de clients	78.362.599	5.802.802	7.117.230	25.203.139	5.987.693	1.984.034	311.899	770.482	96.975	125.636.854
Valors representatius de deute emesos	-	2.263.333	1.670.623	8.346.885	4.423.114	2.108.140	1.616.318	3.827.523	5.948.667	30.204.603
<i>Del qual: Passius subordinats</i>	-	-	12.600	329.088	101.410	-	-	424.600	598.384	1.466.082
Altres passius	-	153.040	272.013	1.498.599	1.293.407	596.506	415.350	237.867	613.301	5.080.082
Total passiu	78.365.742	14.063.688	12.398.994	35.510.665	11.704.214	15.688.680	5.544.058	5.388.457	6.658.942	185.323.441
Derivats negociació i cobertura										
Posicions rebut	227	10.274.530	6.890.247	20.901.948	16.104.460	11.772.818	5.687.379	5.457.472	33.915.963	111.005.045
Posicions pagament	-	11.356.744	8.560.152	23.358.811	15.153.056	11.621.381	5.696.020	8.264.069	34.621.332	118.631.566
Net	227	(1.082.214)	(1.669.905)	(2.456.863)	951.404	151.437	(8.641)	(2.806.597)	(705.369)	(7.626.521)
Riscos contingents										
Garanties financeres	96	111.405	135.530	451.011	254.863	128.974	170.322	59.095	1.225.625	2.536.921

Tradicionalment, en aquesta anàlisi els trams a molt curt termini presenten necessitats de finançament perquè recullen els venciments continus del passiu a curt termini que en l'activitat típicament bancària presenta una rotació més gran que els actius, però que en renovar-se contínuament acaben, de fet, cobrint aquestes necessitats i fins i tot incorporant un creixement dels saldos vius.

Cal mencionar que es comprova de manera sistemàtica que la capacitat de finançament del grup en els mercats de capitals garanteixi les necessitats a curt, mitjà i llarg termini.

Respecte a la informació inclosa en aquesta taula, cal indicar que es tracta d'una foto del balanç que mostra els venciments contractuals romanents dels saldos de les posicions d'actiu i passiu del balanç, distribuïts en diferents trams temporals.

La informació que es facilita és estàtica i no reflecteix les necessitats de finançament previsibles, perquè no inclou models de comportament de les partides d'actiu i/o passiu.

Així mateix, cal indicar que els fluxos de caixes desglossats en la matriu no han estat objecte de descompte.

A continuació, s'indica el tractament donat a la matriu de venciments contractuals als passius financers amb certes particularitats a l'efecte del seu reflex:

- Per a qualsevol operació que inclogui fluxos d'amortització anticipada (regular o irregular), es mostren cada un d'aquests fluxos de capital en la banda temporal en què està previst que es produeixi el pagament/cobriment (segons el calendari d'amortització contractual).

En el cas dels passius a la vista s'inclouen en el tram de "a la vista" sense tenir-ne en compte la tipologia (estables vs. no estables).

- Hi ha compromisos de tipus contingent que també poden modificar les necessitats de liquiditat, i es tracta fonamentalment de facilitats de crèdit amb límits concedits que no han estat disposats en la data de balanç pels acreditats. El Consell d'Administració també estableix límits en aquest sentit per al seu control.

En la nota 29 es desglossen els saldos per compromisos contingents. Ateses les característiques d'aquests contractes, els compromisos contingents són exigibles en general des del moment de la seva formalització contractual. Per això haurien de figurar en "a la vista" en la matriu de venciments contractuals.

- S'han inclòs en la matriu els saldos per contractes de garanties financeres, i s'ha assignat l'import màxim de la garantia al primer exercici en què la garantia pugui ser executada.
- El finançament en el mercat de capitals a través d'instruments que incloguin clàusules que puguin provocar el reemborsament accelerat (*puttables* o instruments amb clàusules lligades a la rebaixa en la qualificació creditícia) és reduït en relació amb els passius financers del grup. Per això l'impacte estimat en la matriu no seria significatiu.
- El grup no presenta el 31 de desembre de 2016 i 2015 instruments addicionals als regulats per contractes marc associats a la contractació de productes derivats i les operacions d'adquisició/cessió temporal d'actius financers.

- El grup no té instruments que permetin a l'entitat decidir si liquida els seus passius financers mitjançant el lliurament d'efectiu (o un altre actiu financer) o mitjançant el lliurament de les seves pròpies accions el 31 de desembre de 2016 i 2015.
- El grup no té instruments que estiguin subjectes a acords bàsics de compensació el 31 de desembre de 2016 i 2015.

4.4.2.4. Estratègia de finançament i evolució de la liquiditat el 2016

La font principal de finançament del grup és la base de dipòsits a la clientela (principalment comptes a la vista i dipòsits a termini captats a través de la xarxa comercial), complementada amb el finançament via mercat interbancari i mercats de capitals en què l'entitat manté vius diferents programes de finançament a curt i llarg termini amb l'objectiu d'assolir un nivell de diversificació adequat per tipus de producte, termini i inversor. L'entitat manté una cartera diversificada d'actius líquids majoritàriament elegibles com a col·lateral per a les operacions de finançament amb el Banc Central Europeu (BCE).

Recursos de clients en el balanç

El 31 de desembre de 2016, els recursos de clients en el balanç presenten un saldo de 133.457 milions d'euros, enfront d'un saldo de 131.489 milions d'euros al tancament de l'any 2015 i de 94.461 milions d'euros al tancament de 2014 (1,5% d'increment al desembre de 2016 respecte al desembre de 2015 i 39,2% d'increment al desembre de 2015 respecte al desembre de 2014 com a resultat de l'adquisició de TSB al juny de 2015). L'any 2016 s'ha continuat amb el moviment de saldos des de dipòsits a termini a comptes a la vista i a fons d'inversió, com a resultat de l'evolució decreixent dels tipus d'interès. El 31 de desembre de 2016 el saldo dels comptes a la vista totalitzava 92.011 milions d'euros (+8,8%), en detriment dels dipòsits a termini, que van presentar una caiguda del 13,3%.

Els recursos de clients en el balanç per venciments:

En milions d'euros						
	2016	3 mesos	6 mesos	12 mesos	12 mesos	venc.
Total recursos de clients en el balanç (*)	133.457	10,3%	6,8%	7,9%	5,9%	68,9%
Dipòsits a termini	37.214	34,7%	21,3%	26,7%	17,3%	0,0%
Comptes a la vista	92.011	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Emissions detallistes	4.232	21,4%	28,0%	15,7%	34,9%	0,0%

(*) Inclou dipòsits de clients (ex-repos) i altres passius col·locats per la xarxa comercial: obligacions necessàriament convertibles en accions, bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc.

En milions d'euros						
	2015	3 mesos	6 mesos	12 mesos	12 mesos	venc.
Total recursos de clients en el balanç (*)	131.489	8,7%	8,0%	12,7%	6,3%	64,3%
Dipòsits a termini	42.947	25,2%	22,5%	34,6%	17,7%	0,0%
Comptes a la vista	84.536	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Emissions detallistes	4.006	15,9%	21,6%	46,4%	16,1%	0,0%

(*) Inclou dipòsits de clients (ex-repos) i altres passius col·locats per la xarxa comercial: obligacions necessàriament convertibles en accions, bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc.

Vegeu el detall dels recursos de clients fora del balanç, gestionats pel grup i els comercialitzats però no gestionats en la nota 30 d'aquests comptes anuals consolidats.

Els dipòsits de l'entitat es comercialitzen a través de les següents unitats /societats de negoci del grup (Banca Comercial, Banca Corporativa i Negocis Globals, Banca Privada, SUB i TSB). Vegeu el detall de volums d'aquestes unitats de negoci en l'apartat de "Resultats per negocis" de l'informe de gestió.

Durant el 2016 s'ha continuat amb la tendència creixent de generació de *gap* comercial observada els últims anys, fet que ha permès, d'una banda, continuar amb la política de l'entitat de refinançar parcialment els venciments en mercat de capitals, i al mateix temps, amb la pauta de reducció de la ràtio *loan-to-deposit* (LTD) del grup (des d'un 147% al tancament de 2010 a un 105,1% al tancament de 2016). Per al càlcul de la ràtio *loan-to-deposit* (LTD) es computa en el numerador el crèdit a la clientela net ajustat pel finançament subvencionat i en el denominador el finançament detallista.

Mercat de capitals

El nivell de finançament en el mercat de capitals ha anat minorant els últims anys, resultat, entre d'altres, d'una evolució positiva del *gap* comercial. Al tancament de 2016, el saldo viu de finançament en el mercat de capitals era de 25.160 milions d'euros, respecte d'un saldo de 27.436 milions d'euros al tancament de 2015. Per tipus de producte, al desembre de 2016, 13.607 milions de l'import total col·locat en mercat de capitals corresponien a cèdules hipotecàries; 2.612 milions d'euros, a pagarés i ECP col·locats a inversors majoristes; 1.741 milions, a deute sènior (dels quals 1.059 corresponen a operacions amb aval de l'Estat provinents de la integració de Banco CAM); 1.514 milions, a emissions de deute subordinat i participacions preferents; 5.653 milions d'euros, a bons de titulització col·locats en mercat (dels quals 3.433 milions d'euros corresponen a TSB), i 33 milions d'euros, a altres instruments financers a mitjà i llarg termini.

El desglossament dels venciments de les emissions adreçades a inversors institucionals per tipus de producte el 31 de desembre de 2016 és el següent:

En milions d'euros	2017	2018	2019	2020	2021	2022 > 2023	Saldo viu
Bons i cèdules hipotecàries (*)	2.022	1.560	1.124	2.165	2.108	1.119	13.607
Emissions avalades (*)	1.059	-	-	-	-	-	1.059
Deute sènior (**)	57	600	-	-	-	25	682
Deute subordinat i preferents (**)	66	-	-	425	490	-	1.514
Altres instruments financers a mitjà i llarg termini (**)	-	18	-	-	10	-	33
Total	3.204	2.178	1.124	2.590	2.608	1.144	16.895

(*) Emissions garantides

(**) Emissions no garantides

El grup Banc Sabadell fa actuacions i manté actius diversos programes de finançament en els mercats de capitals, amb l'objectiu de diversificar les diferents fonts de liquiditat.

En relació amb el finançament a curt termini, l'entitat manté un programa de pagarés d'empresa i un programa d'euro *commercial paper* (ECP):

- Programa de pagarés d'empresa: Aquest programa regula les emissions de pagarés i està dirigit a inversors institucionals i minoristes. El 3 de març de 2016 es va registrar a la CNMV el Programa de pagarés 2016 de Banc Sabadell, amb un límit d'emissió de 7.000 milions d'euros ampliables fins a 9.000 milions d'euros. El saldo viu del Programa de pagarés s'ha mantingut estable, de manera que s'ha reduït lleugerament el saldo viu col·locat entre inversors institucionals i s'ha incrementat marginalment el saldo col·locat a inversors no qualificats. El 31 de desembre el saldo viu era de 3.676 milions d'euros (net dels pagarés subscrits per empreses del grup) respecte als 3.661 milions d'euros el 31 de desembre de 2015.
- Programa d'euro *commercial paper* (ECP), adreçat a inversors institucionals, amb el qual s'emeten valors a curt termini en diferents divises: euros, dòlars americans i lliures. El 18 de desembre de 2015 Banc Sabadell va renovar el seu Programa d'euro *commercial paper* per un import nominal màxim de 3.500 milions d'euros. El 31 de desembre de 2016 el saldo viu era de 246 milions d'euros, respecte als 275,9 milions d'euros al tancament de 2015.

En relació amb el finançament a mitjà i llarg termini, l'entitat manté els següents programes vius:

- Programa d'emissió de valors no participatius registrat a la CNMV (Programa de renda fixa): Aquest programa regula les emissions de bons i obligacions, simples i subordinades i cèdules hipotecàries i territorials i bons estructurats efectuades segons la legislació espanyola a través de la CNMV i dirigides a inversors tant nacionals com estrangers. El límit disponible per a noves emissions en el Programa d'emissió de valors no participatius 2016 de Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 era de 10.638,8 milions d'euros (el 31 de desembre de 2015 el saldo viu en el Programa de renda fixa de 2015 era de 6.145,8 milions d'euros).
- Durant el 2016, Banc Sabadell ha realitzat emissions sota el Programa de renda fixa vigent en cada moment per un total de 7.658,5 milions d'euros. Al llarg de l'any, l'entitat ha accedit al mercat en diferents ocasions aprofitant les finestres de liquiditat disponibles. Concretament, Banc Sabadell va fer 2 emissions públiques de cèdules hipotecàries a 8 i 7 anys al juny i a l'octubre de 2016, per un total de 1.000 milions d'euros, respectivament; una ampliació d'una cèdula hipotecària existent per un import de 100 milions d'euros el mes de març; 3 emissions de cèdules hipotecàries a 8 anys per un

import conjunt de 850 milions d'euros subscrites íntegrament pel Banc Europeu d'Inversions (BEI); 8 emissions de deute sènior a un termini entre 1 i 3,25 anys per un import total de 2.488 milions d'euros, i 11 emissions de bons estructurats per un total de 220,6 milions d'euros i terminis compresos entre 1 i 5 anys. En el context actual de mercat, l'entitat tindria capacitat per emetre en diferents formats i terminis.

- Programa d'emissió Euro Medium Term Notes (programa EMTN), registrat el 31 de març de 2016 a la borsa d'Irlanda. Aquest programa permet l'emissió de deute sènior i subordinat en qualsevol divisa, amb un límit màxim de 5.000 milions d'euros. El 6 de maig de 2016, Banc Sabadell va emetre sota aquest nou programa EMTN una emissió de deute subordinat a 10 anys per un import de 500 milions d'euros.

D'altra banda, l'activitat en mercats primaris de Banc Sabadell de moment no ha estat afectada pel resultat del referèndum britànic de juny de 2016 sobre la sortida del Regne Unit de la Unió Europea. Com a exemple, el mes d'octubre de 2016 el banc va efectuar una de les seves emissions de cèdules hipotecàries en el mercat per un import de 1.000 milions d'euros i a un termini de 7 anys i va aconseguir un cost històricament baix.

TSB ha continuat construint la seva posició com un emissor de referència, i sembla que el mercat així ho percep. En aquest sentit, si bé TSB segueix tenint accés als mercats majoristes, no s'esperen volums gaire significatius, atesa la facilitat de l'entitat per accedir als mercats detallistes i la posada en marxa el mes d'agost del Term Funding Scheme (TFS) pel Banc d'Anglaterra, un programa d'incentivació del crèdit mitjançant el qual els bancs anglesos poden dur a terme disposicions a 4 anys aportant col·lateral elegible com a contraprestació.

- Titulització d'actius: Des de l'any 1993 el grup ha estat molt actiu en aquest mercat i ha participat en diversos programes de titulització, en alguns casos conjuntament amb altres entitats de màxima solvència, cedint préstecs hipotecaris, préstecs a petites i mitjanes empreses, préstecs al consum i drets de crèdit derivats de contractes d'arrendaments financers.

Actualment, hi ha 34 operacions de titulització d'actius vives (incloent-hi les titulitzacions de Banco Guipuzcoano, Banco CAM, BMN, Banco Gallego i TSB). Si bé una part dels bons emesos van ser retinguts per l'entitat com a actius líquids elegibles per a operacions de finançament amb el Banc Central Europeu, la resta dels bons es van col·locar en el mercat de capitals. Al tancament de 2016 el saldo de bons de titulització col·locats en el mercat era de 5.653 milions d'euros.

Per raons d'eficiència, durant el 2016 s'han cancel·lat anticipadament tres operacions de titulització amb saldos vius relativament reduïts (vegeu més detall d'informació sobre els fons de titulització en l'Annex II de la memòria).

Així mateix, el 28 de juliol de 2016, Banc Sabadell va realitzar una nova titulització de préstecs concedits a pimes anomenada IM Sabadell Pyme 10 per un import total de 1.750 milions d'euros, l'import de la qual ha estat íntegrament retingut en cartera.

Per la seva banda, TSB durant el primer semestre de 2016 ha llançat una nova titulització hipotecària anomenada Duncan Funding 2016-1 PLC per un import contravalorat en euros de 3.934 milions, dels quals 664 milions d'euros han estat col·locats a mercat.

En termes generals, el 2016 el to en els mercats ha estat positiu, tot i que hi ha hagut diferents episodis de volatilitat causats per les incerteses polítiques i reguladores que han redundat en tensions i, fins i tot, en un tancament de mercats durant períodes relativament prolongats. En el conjunt del sistema no s'han refinançat gran part dels venciments en el mercat, fet que, juntament amb les mesures de l'estímul del BCE a l'economia de l'últim trimestre de 2014 i de principis de 2016, ha redundat en un excés de liquiditat.

Durant el mes de març de 2016, el Banc Central Europeu va anunciar noves mesures d'estímul a l'economia a través d'un nou programa d'operacions de refinançament a llarg termini, TLTRO II (*targeted longer-term refinancing operations*), consistent en quatre subhastes de liquiditat a 4 anys amb dates d'execució entre els mesos de juny de 2016 i març de 2017. En aquest sentit, Banc Sabadell ha participat en la TLTRO II per un import total de 10.000 milions d'euros, i ha amortitzat anticipadament els 11.000 milions d'euros procedents de les subhastes de la TLTRO I que el BCE va anunciar al juny de 2014. L'entitat també ha participat en el Programa de compra de cèdules hipotecàries (CBPP3) posat en marxa pel Banc Central Europeu.

D'altra banda, el Banc d'Anglaterra també va posar en marxa durant el mes d'agost un paquet de mesures de suport al creixement econòmic. Aquest paquet inclou una reducció del *bank base rate* i la introducció del Term Funding Scheme (TFS). TSB, com a membre de l'Sterling Monetary Framework (SMF), té previst fer ús de manera habitual del TFS, amb l'interès d'obtenir finançament a baix cost. No hi ha un import disposat sota el TFS al tancament de 2016.

L'excés de liquiditat en el mercat, en combinació amb un escenari de tipus negatius a curt termini, ha abaratit els finançaments en *repo* respecte a altres alternatives. El 31 de desembre de 2016, l'import net del finançament *repo* en termes nominals pujava a 7.927 milions d'euros.

Actius líquids

A més d'aquestes fonts de finançament, Banc Sabadell manté un coixí de liquiditat en forma d'actius líquids per afrontar eventuais necessitats de liquiditat.

En milions d'euros	2016	2015
<i>Cash</i> (*) + Posició neta interbancari	8.002	4.016
Disponible en pòlissa	6.869	4.349
Actius pignorat en pòlissa (**)	18.687	15.899
Saldo disposat de pòlissa del Banc d'Espanya (***)	11.818	11.550
Actius elegibles pel BCE fora de pòlissa	8.423	10.785
Altres actius negociables no elegibles pel banc central (****)	3.587	3.097
Total actius líquids disponibles	26.881	22.247

(*) Excés de reserves en bancs centrals.

(**) En valor de mercat i una vegada aplicada la retallada del BCE per a operacions de política monetària.

(***) Dels quals 10.000 corresponen, el 2016, a la subhasta de liquiditat del BCE a quatre anys amb objectiu específic (TLTRO II o *targeted longer-term refinancing operations*) de 29 de juny de 2016. El 2015, 11.000 milions corresponen a la subhasta del BCE de la TLTRO de 17 de desembre de 2014.

(****) En valor de mercat i una vegada aplicada la retallada de la ràtio *liquidity coverage ratio* (LCR). Inclou renda fixa considerada com a actiu d'alta qualitat i liquiditat segons l'LCR (HQLA) i altres actius negociables de diferents entitats del grup.

Pel que fa al 2015, la primera línia de Banc Sabadell s'ha incrementat en 4.634 milions d'euros en part per la generació de *gap* comercial, la variació de la cartera d'immobles i la creació de col·laterals propis.

En el cas de TSB la primera línia de liquiditat el 31 de desembre de 2016 està composta principalment per *gilts* per un import de 1.678 milions d'euros (1.718 milions d'euros el 31 de desembre de 2015) i un excés de reserves en el Banc Central d'Anglaterra (BoE) de 4.191 milions d'euros (3.383 milions d'euros el 31 de desembre de 2015).

Cal esmentar que el grup Banc Sabadell segueix un model descentralitzat de gestió de la liquiditat. En aquest sentit, aquest model tendeix a limitar la transferència de liquiditat entre les diferents filials involucrades en la seva gestió, i limitar d'aquesta manera les exposicions intragrup, més enllà de les potencials restriccions imposades pels reguladors locals de cada filial. Així, les filials involucrades en la gestió determinen la seva situació de liquiditat considerant únicament aquells actius de la seva propietat que compleixin amb els criteris d'elegibilitat, disponibilitat i liquiditat que s'hagin establert tant en l'àmbit intern com normatiu per al compliment dels mínims reguladors.

No hi ha imports significatius d'efectiu i equivalents que no estiguin disponibles per ser utilitzats pel grup.

A més de la primera línia de liquiditat, l'entitat manté un coixí d'actius hipotecaris i préstecs a administracions públiques elegibles com a col·lateral de cèdules hipotecàries i territorials, respectivament, que al tancament de 2016 afegien 4.924 milions en termes de capacitat d'emissió de noves cèdules pròpies elegibles com a col·lateral per al descompte en el BCE. Al tancament de 2016, la liquiditat disponible pujava a 31.805 milions d'euros en import efectiu, corresponent a l'import de la primera línia de liquiditat més la capacitat d'emissió de cèdules hipotecàries i territorials de l'entitat al tancament de l'any ajustada al *haircut* mitjà aplicable a les cèdules pel BCE.

4.4.2.5. Compliment dels coeficients reguladors

El grup Banc Sabadell ha inclòs dins la seva gestió de liquiditat el seguiment de la ràtio de cobertura de liquiditat a curt termini o LCR (*liquidity coverage ratio*) i la ràtio de finançament estable neta o NSFR (*net stable funding ratio*), i ha reportat al regulador la informació requerida en base mensual i trimestral, respectivament. El mesurament de la liquiditat basant-se en aquestes mètriques forma part del control del risc de liquiditat en el conjunt de les UGL.

En relació amb la ràtio LCR, des de l'1 de gener de 2016 el mínim exigible reguladorament és el 70%, nivell àmpliament superat per totes les UGL de l'entitat, en què destaquen els casos de TSB i BS Espanya amb uns nivells de LCR molt folgats. Pel que fa al grup, la ràtio LCR de l'entitat s'ha situat de manera permanent i estable al llarg de l'any àmpliament per sobre del 100%.

Pel que fa a la ràtio NSFR, encara està en fase d'estudi i definició final. La data prevista d'implementació és el gener de 2018 i, igual que en la ràtio LCR, està previst un període d'aplicació gradual. Tanmateix, el banc ja ha implantat el seguiment d'aquesta ràtio com a mètrica de liquiditat per a les UGL.

Atesa l'estructura de finançament de l'entitat, amb un gran pes de dipòsits de la clientela, i la majoria del finançament en el mercat centrada en el mitjà/llarg termini, l'entitat s'ha mantingut de manera estable en nivells àmpliament superiors al 100%.

4.4.3 Risc de mercat

Aquest risc es defineix com el que sorgeix davant l'eventualitat d'incórrer en pèrdues de valor de mercat en les posicions mantingudes en actius financers, a causa de la variació de factors de risc pels quals són afectats els seus preus o cotitzacions, les seves volatilitats o les correlacions entre ells.

Aquestes posicions generadores de risc de mercat es mantenen habitualment dins de l'activitat de negociació, que consisteix en l'operativa de cobertura que efectua el banc per donar servei als seus clients i el manteniment de posicions pròpies de caràcter discrecional.

També es pot generar pel mer manteniment de posicions globals de balanç (també denominades "de caràcter estructural") que en termes nets queden obertes. En aquest últim cas, l'entitat tracta sota el sistema de gestió i seguiment de riscos de mercat la posició de risc de canvi estructural. Altres riscos de mercat de caràcter estructural motivats per factors com ara els tipus d'interès es tracten en els apartats corresponents.

El sistema d'admissió, gestió i supervisió de risc de mercat es basa en l'establiment de límits per a posicions expressament assignades i l'aprovació d'operacions de cada unitat de negoci, de tal manera que les diferents unitats de gestió tenen l'obligació de gestionar les seves posicions sempre dins els límits concedits i l'aprovació de les operacions per part de l'àrea de riscos.

Activitat de negociació

Els principals factors de risc de mercat considerats a Banc Sabadell en l'activitat de negociació són:

- Risc de tipus d'interès: risc associat al fet que les fluctuacions dels tipus d'interès puguin afectar de manera adversa el valor d'un instrument financer. Aquest es reflecteix, per exemple, en operacions de dipòsits interbancaris, renda fixa i derivats sobre tipus d'interès.
- Risc de *spread* creditici: risc procedent de la fluctuació dels diferencials o *spreads* crediticis amb què cotitzen els instruments respecte d'altres instruments de referència, com ara els tipus d'interès interbancari. Aquest risc es dona principalment en els instruments de renda fixa.
- Risc de tipus de canvi: risc associat a la fluctuació de la cotització de les divises respecte a la divisa de referència. En el cas de Banc Sabadell la divisa de referència és l'euro. Aquest risc es dona principalment en operacions d'intercanvi de divises i els seus derivats.
- Risc de renda variable: risc procedent de la fluctuació de valor dels instruments de capital (accions i índexs cotitzats). Aquest risc es reflecteix en els mateixos preus de mercat dels valors, així com en els derivats sobre aquests.

La variació de preus de les matèries primeres no ha tingut impacte en l'exercici, atès que el grup manté exposicions residuals, tant directes com en actius subjacents.

El mesurament del risc de mercat de l'activitat de negociació s'efectua utilitzant la metodologia VaR i *stressed* VaR, que permet l'homogeneïtzació dels riscos dels diferents tipus d'operacions en els mercats financers.

El VaR proporciona una estimació de la pèrdua màxima potencial que presenta una posició a causa d'un moviment advers, però normal, d'algun dels paràmetres identificats que influeixen en el risc de mercat. Aquesta estimació s'expressa en termes monetaris i està referida a una data concreta, a un determinat nivell de confiança i a un horitzó temporal especificat. L'interval de confiança utilitzat és el 99%. Atesa la poca complexitat dels instruments i l'alta liquiditat de les posicions, l'horitzó temporal utilitzat és d'1 dia.

La metodologia utilitzada per al càlcul de VaR és la simulació històrica. Els avantatges d'aquesta metodologia són que es basa en la revaluació completa de les operacions en els escenaris històrics recents i que no cal fer supòsits sobre la distribució dels preus de mercat. La seva principal limitació és la dependència de les dades històriques utilitzades, ja que si un esdeveniment possible no s'ha produït dins el rang de dades històriques utilitzades no es reflectirà en la dada de VaR.

La fiabilitat de la metodologia VaR utilitzada es comprova mitjançant tècniques de *backtesting*, amb les quals es verifica que les estimacions de VaR estan dins el nivell de confiança considerat. Les proves de *backtesting* consisteixen en la comparació entre el VaR diari i els resultats diaris. En cas que les pèrdues superin el nivell de VaR es produeix una excepció. El 2016, no s'ha produït cap excepció en el *backtest* per la baixa exposició als esdeveniments significatius de l'any, com el referèndum del Brexit (24 de juny).

L'*stressed* VaR es calcula com el VaR, però amb una finestra històrica de variacions dels factors de risc en situació d'estrès de mercat. Aquesta situació d'estrès es determina prenent com a base les operacions vigents, i pot variar si canvia el perfil de risc de les carteres. La metodologia utilitzada per a aquesta mesura de risc és la simulació històrica.

La supervisió es complementa amb mesures addicionals de riscos com les sensibilitats, que fan referència al canvi que es produeix en el valor d'una posició o cartera davant la variació d'un factor de risc concret, i també amb el càlcul de resultats de gestió, que s'utilitzen per seguir els límits *stop-loss*.

A més a més, es duen a terme exercicis de simulació específics i amb escenaris de situacions extremes de mercat (*stress testing*), en què s'analitzen els impactes de diferents escenaris històrics i teòrics en les carteres.

El seguiment del risc de mercat s'efectua diàriament i es reporta als òrgans de control sobre els nivells de risc existents i el compliment dels límits establerts per la Comissió de Riscos per a cada unitat de gestió (límits basant-se en nominal, VaR i sensibilitat, segons els casos). Això permet percebre variacions en els nivells de risc i conèixer la contribució dels factors de risc de mercat.

El risc de mercat per activitat de negociació incorregut en termes de VaR a 1 dia amb 99% de confiança per als exercicis de 2016 i de 2015, ha estat el següent:

En milions d'euros	2016			2015		
	Mitjà	Màxim	Mínim	Mitjà	Màxim	Mínim
Per tipus d'interès	0,90	2,86	0,45	0,94	1,68	0,54
Per tipus de canvi posició operativa	0,20	0,55	0,04	0,14	0,51	0,03
Renda variable	0,69	1,62	0,30	0,52	1,15	0,21
Spread creditici	0,99	3,58	0,32	0,10	0,18	0,06
VaR agregat	2,78	7,90	1,23	1,70	3,52	0,84

4.4.3.1. *Riscos estructurals de tipus d'interès i tipus de canvi*

Risc estructural de tipus d'interès

El risc estructural de tipus d'interès (també conegut com a IRRBB, per les sigles en anglès, *Interest Rate Risk in the Banking Book*) és inherent a l'activitat bancària i es defineix com la probabilitat de tenir pèrdues com a conseqüència de l'impacte que originen els moviments dels tipus d'interès en el compte de resultats (ingressos i despeses) i en la seva estructura patrimonial (valor actual d'actius, passius i posicions comptabilitzades fora del balanç sensibles al tipus d'interès).

Dins del risc estructural de tipus d'interès es consideren les tipologies següents:

- Risc de repreciaació: relacionat amb el desajust temporal entre les dates de venciment i repreciaació d'actius, passius i posicions fora del balanç a curt i llarg termini.
- Risc de corba: provinent de canvis en el pendent i la forma de la corba de tipus.
- Risc de base: provinent de cobrir l'exposició d'un tipus d'interès amb l'exposició a un tipus que reprecia sota diferents condicions.
- Risc d'opcionalitat: provinent de les opcions, incloent-hi les opcions implícites.

Les mètriques desenvolupades per al control i seguiment del risc estructural de tipus d'interès del grup estan alineades amb les millors pràctiques del mercat i implementades de manera coherent en totes les unitats de gestió del balanç (UGB) i en el si de cada un dels comitès d'actius i passius locals. L'efecte diversificació entre divises i UGB es té en compte en la presentació de les xifres globals.

L'estratègia actual de gestió del risc de tipus d'interès del grup es basa particularment en els següents principis i pilars, tenint en compte el model de negoci i els objectius estratègics definits:

- Cada UGB compta amb eines adequades i processos i sistemes robustos que permetin una adequada identificació, mesurament, gestió, control i informació de l'IRRBB. D'aquesta manera, poden capturar totes les fonts d'IRRBB identificades, valorar-ne l'efecte sobre el marge financer i el valor econòmic i mesurar la vulnerabilitat del grup/UGB en cas de potencials pèrdues derivades de l'IRRBB en diferents escenaris d'estrès.
- En l'àmbit corporatiu fixen un conjunt de límits de control i vigilància de l'exposició a l'IRRBB adequats a les polítiques internes de tolerància al risc. Tanmateix, cada UGB té l'autonomia de fixar, a més, altres límits que consideri oportuns, tenint en compte les seves particularitats i la naturalesa de les seves activitats.
- L'existència d'un sistema de preus de transferència.
- El conjunt de sistemes, processos, mètriques, límits, *reporting* i sistema de govern englobats dins de l'estratègia de l'IRRBB han de complir els preceptes normatius.

Les mètriques utilitzades per al seguiment del risc estructural de tipus d'interès comprenen, d'una banda, el *gap* de tipus d'interès, que és una mesura estàtica que mostra la distribució de venciments i repreciaacions de les masses sensibles del balanç. Per a les masses sense venciment contractual, s'han considerat venciments esperats estimats d'acord amb l'experiència de l'entitat, establint hipòtesis d'estabilitat i remuneració segons la tipologia de producte.

En milers d'euros

Terminis fins a revisió o venciment	Fins a 1 mes	Entre 1 i 3 mesos	Entre 3 i 12 mesos	Entre 1 i 2 anys	Entre 2 i 3 anys	Entre 3 i 4 anys	Entre 4 i 5 anys	Més de 5 anys	Total
Mercat monetari	11.582.282	995.726	694.867	10.056	15.433	-	-	-	13.298.364
Préstecs i partides a cobrar	30.239.930	24.172.993	45.704.621	9.829.568	4.643.156	4.606.265	3.652.136	10.718.929	133.567.598
Valors representatius de deute	777.973	425.453	470.589	595.616	965.449	792.510	1.758.988	16.708.412	22.494.992
Resta d'actius	10.679	-	-	-	-	-	-	-	10.679
Total actiu	42.610.865	25.594.173	46.870.078	10.435.240	5.624.039	5.398.775	5.411.124	27.427.341	169.371.633
Mercat monetari	9.833.363	5.315.743	1.528.052	300.052	-	10.264.091	-	6.190	27.247.492
Recursos de clients	29.916.721	27.956.566	20.218.285	7.942.095	3.874.426	2.588.029	35.293.842	10.080	127.800.043
Dèbits representats per valors negociables	5.838.507	6.244.639	3.626.795	2.763.070	635.725	2.671.713	2.168.561	3.882.080	27.831.091
Del qual: Passius subordinats	66.050	58.800	17.680	-	-	424.600	449.661	515.025	1.531.817
Altres passius	413.359	578.921	1.915.619	405.944	306.036	178.685	109.491	262.678	4.170.734
Total passiu	46.001.950	40.095.869	27.288.751	11.411.161	4.816.187	15.702.518	37.571.894	4.161.028	187.049.360
Derivats de cobertura	479.189	4.499.515	(1.712.535)	(704.377)	121.734	65.789	391.706	(3.141.020)	-
Gap de tipus d'interès	(2.911.897)	(10.002.181)	17.868.792	(1.680.299)	929.586	(10.237.954)	(31.769.065)	20.125.293	(17.677.726)

D'altra banda, es calculen les sensibilitats de diferents magnituds econòmiques (marge financer, valor econòmic) en cas de canvis en la corba de tipus d'interès. En la taula següent es presenten els nivells de risc de tipus d'interès en termes de sensibilitat de les principals divises del grup al tancament de 2016:

Sensibilitat al tipus d'interès	Increment instantani i paral·lel de 100 pbs	
	Impacte marge financer	Impacte valor econòmic
EUR	0,1%	1,3%
GBP	1,9%	(2,2%)
USD	0,2%	(0,3%)

A més de l'impacte en el marge financer en l'horitzó temporal d'un any presentat en la taula anterior, el grup calcula l'impacte en el marge en l'horitzó temporal de dos anys, el resultat del qual és notablement més positiu per a totes les divises.

A causa del nivell actual dels tipus d'interès de mercat, a l'escenari de baixada se li aplica un desplaçament màxim de 100 punts bàsics en cada termini, de manera que el tipus resultant sigui sempre superior o igual a zero.

Com a instruments de cobertura del risc, es contracten derivats en els mercats financers, principalment permutes de tipus d'interès (IRS), considerats de cobertura a efectes comptables. S'utilitzen dues macrocobertures diferenciades:

- Macrocobertura de risc de tipus d'interès de fluxos d'efectiu, l'objectiu de la qual és reduir la volatilitat del marge per variacions de tipus d'interès per a un horitzó temporal d'un any.
- Macrocobertura de risc de tipus d'interès de valor raonable, l'objectiu de la qual és el manteniment del valor econòmic de les masses cobertes, constituïdes per actius i passius a tipus d'interès fix.

Les partides del balanç comptabilitzades a cost amortitzat no presenten ajustos de valoració associats a variacions de tipus d'interès. D'altra banda, per als actius financers classificats en "*Actius financers disponibles per a la venda*" valorats a valor raonable, ha tingut més impacte la variació de les primes de risc que la caiguda de tipus d'interès produïda durant aquest exercici.

Risc estructural de tipus de canvi

El risc de tipus de canvi estructural sorgeix per l'eventualitat que variacions dels tipus de canvi de mercat entre les diferents divises puguin generar pèrdues per les inversions financeres i per les inversions permanents en oficines i filials estrangeres amb divises funcionals diferents de l'euro.

L'objectiu de la gestió del risc estructural de tipus de canvi és minimitzar l'impacte en el valor de la cartera/patrimoni de l'entitat a causa de moviments adversos dels mercats dels canvis de divises. Tots aquests subjectes a la gana de risc expressada en el RAS i havent de complir en tot moment amb els nivells fixats sobre les mètriques de risc establertes.

El seguiment del risc de canvi s'efectua diàriament, i es reporten als òrgans de control els nivells de risc existents i el compliment dels límits establerts per la Comissió de Riscos. La principal mètrica de seguiment és l'exposició a divisa (com a percentatge sobre Tier 1), que mesura la suma de la posició neta oberta (actiu menys passiu) mantinguda per l'entitat en cadascuna de les divises a través de qualsevol tipus d'instrument financer (divisa al comptat, a termini i opcions), tot això contravalorat a euros i en relació amb el Tier 1.

Amb periodicitat mensual, es monitoren i reporten a la Comissió de Riscos i a la Comissió d'Auditoria i Control, respectivament, el compliment i l'efectivitat dels objectius i les polítiques del grup.

La Direcció Financera, a través del COAP, dissenya i executa les estratègies de cobertura de la posició estructural en divisa amb l'objectiu prioritari de minimitzar l'impacte negatiu en les ràtios de capital –CET1– per fluctuacions en els tipus de canvi.

El 2016, en un context d'incertesa continuada motivada per les negociacions posteriors al referèndum que va tenir lloc el passat mes de juny sobre la permanència del Regne Unit a la Unió Europea, Banc Sabadell continua atent pel que fa al tipus de canvi EUR/GBP. El grup ha adoptat en aquest període una política de cobertura que persegueix mitigar els efectes negatius en les ràtios de capital, així com en els resultats generats en el seu negoci en GBP, que puguin resultar de l'evolució d'aquest tipus de canvi EUR/GBP.

Així, durant l'any 2016 s'ha incrementat la cobertura de capital, des dels 768 milions de lliures esterlines de 2015 fins als actuals 1.368 milions de lliures esterlines, que representen un 73% de la inversió total realitzada (vegeu la nota 13. Apartat "Cobertures de les inversions netes en negocis a l'estranger").

Aquesta cobertura de divises es monitora contínuament en vista dels moviments que es produeixen en els mercats.

El contravalor en euros dels actius i passius en moneda estrangera, classificats per la seva naturalesa, mantinguts pel grup el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros

	2016			
	Dòlar EUA	Lliura esterlina	Altres monedes	Total
Actius en moneda estrangera:	15.878.614	44.435.457	1.133.974	61.448.045
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	652.889	4.266.002	165.408	5.084.299
Valors representatius de deute	3.731.567	2.450.815	60.693	6.243.075
Préstecs i bestretes				
Bancs centrals i entitats de crèdit	277.689	721.908	12.572	1.012.168
Clientela	10.735.376	35.012.927	810.188	46.558.492
Resta d'actius	481.094	1.983.805	85.112	2.550.010
Passius en moneda estrangera:	14.864.643	41.702.364	418.332	56.985.338
Dipòsits				
Bancs centrals i entitats de crèdit	4.639.081	969.118	208.281	5.816.480
Clientela	9.873.168	35.482.586	166.121	45.521.875
Resta de passius	352.393	5.250.659	43.930	5.646.983

En milers d'euros

	2015			
	Dòlar EUA	Lliura esterlina	Altres monedes	Total
Actius en moneda estrangera:	14.737.033	46.239.931	665.890	61.642.854
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	570.278	4.211.810	38.684	4.820.772
Valors representatius de deute	4.290.721	1.690.073	38.925	6.019.719
Préstecs i bestretes				
Bancs centrals i entitats de crèdit	201.959	28.587	50.827	281.373
Clientela	9.097.497	36.296.135	456.138	45.849.770
Resta d'actius	576.578	4.013.326	81.316	4.671.220
Passius en moneda estrangera:	11.731.015	41.052.234	221.502	53.004.751
Dipòsits				
Bancs centrals i entitats de crèdit	3.525.967	31.655	110.588	3.668.210
Clientela	7.898.875	35.528.670	94.662	43.522.207
Resta de passius	306.173	5.491.909	16.252	5.814.334

La posició neta d'actius i passius en divisa inclou la posició estructural de l'entitat valorada a canvi històric per un import de 1.685 milions d'euros, dels quals 597 milions d'euros corresponen a les participacions permanents en divisa GBP; 769 milions d'euros, a les participacions permanents en divisa USD, i 279 milions d'euros, a les participacions en divisa MXN. El net d'actius i passius valorats a canvi està cobert amb operacions de *forwards* i opcions en divisa seguint la política de gestió de riscos del grup.

Al tancament de l'exercici de 2016, la sensibilitat de l'exposició patrimonial per una depreciació de l'1% en els tipus de canvi respecte de l'euro de les principals monedes a les quals hi ha exposició va pujar a 17 milions d'euros, dels quals el 35% correspon a la lliura esterlina, el 46% correspon al dòlar americà i la resta, al *peso* mexicà i a altres divises.

4.4.4 Risc operacional

El risc operacional es defineix com el risc de tenir pèrdues com a conseqüència d'errades o falta d'adequació de les persones, processos, sistemes o per esdeveniments externs imprevistos. Aquesta definició inclou el risc reputacional (que al seu torn inclou el risc conductual), tecnològic, de model i d'*outsourcing*.

La gestió efectiva del risc operacional està descentralitzada en els diferents gestors de processos que comprenen tota l'organització. Aquests processos es troben, tots ells, identificats en el mapa de processos corporatiu, que facilita la integració de la informació segons l'estructura organitzativa. El grup disposa d'una unitat central especialitzada en la gestió de risc operacional, les funcions principals de la qual són coordinar, supervisar i impulsar tant la identificació com la valoració i la gestió dels riscos que duen a terme els gestors de procés, prenent com a base el model de gestió adoptat pel grup Banc Sabadell.

L'alta direcció i el Consell d'Administració s'impliquen directament i de manera efectiva en la gestió d'aquest risc, mitjançant l'aprovació del marc de gestió i la seva implantació, que proposa el Comitè de Risc Operacional, integrat per membres de l'alta direcció de diferents àrees funcionals de l'entitat, i s'assegura que regularment es portin a terme auditories sobre l'aplicació del marc de gestió i la fiabilitat de la informació reportada, així com les proves de validació interna del model de risc operacional. La gestió del risc operacional es fonamenta en dues línies d'actuació.

La primera línia d'actuació es basa en l'anàlisi dels processos, la identificació dels riscos vinculats a aquests que presenten una pèrdua potencial i la valoració qualitativa dels processos i dels controls associats; tot això de manera conjunta entre els gestors de procés i la unitat central de risc operacional. El resultat és una valoració que permet conèixer l'exposició al risc a futur en termes de pèrdua esperada i pèrdua inesperada, així com anticipar tendències i planificar les accions mitigadores orientadament.

Es complementa amb la detecció, el seguiment i la gestió activa del risc mitjançant l'ús d'indicadors clau, afavorint l'establiment d'alertes per increments de l'exposició, la identificació de les causes que la generen, el mesurament de l'eficàcia dels controls i les millores efectuades.

Al mateix temps es verifica que els processos identificats de criticitat elevada per una falta de servei tinguin definits i implantats plans de continuïtat de negoci específics. Sobre els riscos identificats s'estima qualitativament l'impacte reputacional que podria implicar que se'n produís algun.

La segona línia d'actuació es fonamenta en l'experiència. Consisteix a recollir en una base de dades totes les pèrdues que es produeixen en l'entitat, cosa que proporciona una informació de risc operacional esdevingut per línia de negoci i les causes que l'han originat, per poder-hi actuar per tal de minimitzar-les.

A més a més, aquesta informació permet contrastar la coherència entre les estimacions efectuades sobre pèrdues potencials i la realitat, tant en termes de freqüència com de severitat, i millorar iterativament les estimacions sobre els nivells d'exposició.

Dins el risc operacional, s'inclou la gestió i el control dels següents riscos rellevants:

- Risc reputacional: possibilitat de pèrdues derivades de la publicitat negativa relacionada amb pràctiques i negocis de l'entitat, que pot generar pèrdua de confiança en la institució i afectar-ne la solvència.
- Risc tecnològic: possibilitat de pèrdues derivades de la incapacitat de la infraestructura de sistemes de permetre continuar completament amb l'activitat ordinària.
- Risc d'*outsourcing*: possibilitat de pèrdues derivades d'errors dels proveïdors en la prestació de serveis subcontractats o la seva interrupció, deficiències en la seguretat dels seus sistemes, la deslleialtat dels seus empleats o l'incompliment de les regulacions aplicables.
- Risc de model: possibilitat de pèrdues derivades de la presa de decisions basada en l'ús de models inadequats.

4.4.5 Risc fiscal

El risc fiscal es defineix com la probabilitat d'incomplir els objectius establerts en l'estratègia fiscal de Banc Sabadell des d'una doble perspectiva i a causa de factors interns o externs:

- D'una banda, la probabilitat d'incórrer en un incompliment de les obligacions tributàries que pugui derivar en una falta d'ingrés indeguda, o la concurrència de qualsevol altre esdeveniment que generi un perjudici potencial per al banc en el compliment dels seus objectius.
- De l'altra, la probabilitat d'incórrer en un ingrés indegut en el compliment de les obligacions tributàries, de manera que es generi un perjudici per a l'accionista o altres grups d'interès.

Les polítiques de riscos fiscals de Banc Sabadell tenen com a objectiu establir els principis i les directrius amb la finalitat d'assegurar que els riscos fiscals que puguin afectar l'estratègia i els objectius fiscals del grup siguin identificats, valorats i gestionats de manera sistemàtica, per tal de complir amb els nous requeriments de la Llei de societats de capital i dels grups d'interès del grup Banc Sabadell.

Banc Sabadell, en matèria de risc fiscal, té com a objectiu atendre sempre les obligacions fiscals observant el marc legal vigent en matèria fiscal.

Així mateix, l'estratègia fiscal de Banc Sabadell posa de manifest el seu compromís amb el foment de la fiscalitat responsable, l'impuls de la prevenció i el desenvolupament de programes de transparència clau per fomentar la confiança dels diferents grups d'interès.

L'estratègia fiscal està alineada amb l'estratègia de negoci del grup, i els aspectes fiscals es gestionen de manera eficient i sota els principis de prudència i minimització del risc fiscal.

El Consell d'Administració de Banc Sabadell, i en el marc del mandat que preveu la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu, és responsable, de manera indelegable, de les facultats següents:

- Determinar l'estratègia fiscal de la companyia.
- Aprovar les inversions o operacions de tota mena que, per la seva elevada quantia o especials característiques, tinguin caràcter estratègic o especial risc fiscal, llevat que la seva aprovació correspongui a la Junta General.
- Aprovar la creació o adquisició de participacions en entitats de propòsit especial o domiciliades en països o territoris que tinguin la consideració de paradisos fiscals.
- Aprovar qualsevol transacció anàloga que, per la seva complexitat, pugui menyscabar la transparència de la societat i el seu grup.

Per tant, el Consell d'Administració de Banc Sabadell inclou, dins les seves funcions, l'obligació d'aprovar la política fiscal corporativa i vetllar pel seu compliment mitjançant l'establiment d'un apropiat sistema de control i supervisió, que s'enquadra dins el marc global de gestió i control de riscos del grup.

4.4.6 Risc de compliment normatiu

El risc de compliment normatiu es defineix com la possibilitat d'incórrer en sancions legals o administratives, pèrdues financeres significatives o pèrdues de reputació per l'incompliment de lleis, regulacions, normes internes i codis de conducta aplicables a l'activitat bancària.

Un dels aspectes essencials de la política del grup Banc Sabadell, i base de la seva cultura organitzativa, és el compliment rigorós de totes les disposicions legals. La consecució dels objectius empresarials s'ha de fer de manera compatible, en tot moment, amb el compliment de l'ordenament jurídic i aplicant les millors pràctiques.

En aquest sentit, el grup disposa de la Direcció de Compliment Normatiu, que té com a missió impulsar i procurar els nivells més alts de compliment de la legislació vigent i l'ètica professional dins el grup, minimitzar la possibilitat que es produeixi un incompliment i assegurar que els que es puguin produir s'identifiquin, es reportin i se solucionin amb diligència i que es prenguin les mesures preventives oportunes, si no n'hi hagués.

El model de compliment normatiu centralitza en la matriu la definició de polítiques, procediments i controls, així com l'execució dels programes de control, i descentralitza en les filials i oficines de l'exterior l'execució dels que són propis d'aquestes, tot mantenint la responsabilitat funcional sobre aquests.

És un model flexible, enfocat al risc, que s'adapta a l'estratègia del grup en cada moment i que aprofita les sinèrgies, mantenint l'enfocament global en els aspectes d'abast general i/o que requereixen desenvolupaments tecnològics importants, però adaptat alhora a les especificitats i la legislació que afectin cada negoci o cada país.

El repte principal és l'homogeneïtzació en el grup dels nivells de control de compliment normatiu, i es fixen estàndards mínims d'obligat compliment, amb independència de l'activitat o el país en què es desenvolupa l'activitat.

Aquest model s'estructura en dos pilars:

(i) Una unitat central que dona serveis a tot el grup i orientada a la gestió global del risc de compliment normatiu. La seva activitat principal és l'anàlisi, la distribució i el control d'implantació de qualsevol nova normativa que tingui impacte en el grup, així com el control, focalitzat en el risc, del correcte compliment de les normatives ja implantades.

A més a més, té com a responsabilitat directa l'execució de diversos processos, catalogats com d'alt risc, perquè requereixen un control directe i integral: la prevenció del blanqueig de capitals i el bloqueig al finançament del terrorisme; el control de pràctiques d'abús de mercat; el control del compliment del Reglament Intern de Conducta, i la implantació i el seguiment d'elements de protecció a l'inversor (MiFID).

(ii) Una xarxa de responsables de compliment normatiu ubicats en cadascuna de les filials i oficines de l'exterior (amb dependència funcional de la unitat central de compliment normatiu i jeràrquica del director de la filial o oficina a l'exterior), que executen els seus propis programes de control i envien informes periòdicament a la unitat central per assegurar el compliment de les normes internes i de la legislació vigent en tots els països i activitats en què opera.

A fi d'assegurar-ne l'eficiència, aquest model s'articula i potencia a través de sis catalitzadors: tecnologia, formació, procediments, canals de comunicació, programes de control i seguiment i procés d'aprovació de productes i normatives.

Nota 5 – Recursos propis mínims i gestió de capital

Marc regulador

L'1 de gener de 2014 va entrar en vigor el nou marc normatiu a través del qual la Unió Europea ha implementat les normes de capital dels acords de Basilea III del Comitè de Supervisió Bancària (BCBS) amb un model d'introducció per fases (*phased-in*) fins a l'1 de gener de 2019.

Aquesta normativa, estructurada en tres pilars, regula els recursos propis mínims que han de mantenir les entitats de crèdit, tant a títol individual com consolidat, i la manera com s'han de determinar aquests recursos propis (Pilar I), així com el procés d'autoavaluació de capital (Pilar II) i la informació de caràcter públic que s'ha de remetre al mercat (Pilar III).

Aquest marc normatiu està integrat per:

- La Directiva 2013/36/UE (generalment coneguda com a CRD-IV), de 26 de juny, del Parlament Europeu i del Consell, relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, per la qual es va modificar la Directiva 2002/87/CE i es van derogar les directives 2006/48/CE i 2006/49/CE.
- El Reglament (UE) 575/2013 (generalment conegut com a CRR), de 26 de juny de 2013, del Parlament Europeu i del Consell, sobre els requisits prudencials de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, i pel qual es va modificar el Reglament (UE) 648/2012.

La Directiva CRD-IV s'ha transposat a Espanya mitjançant:

- Reial decret llei 14/2013, de 29 de novembre, de mesures urgents per adaptar al dret espanyol la normativa de la Unió Europea en matèria de supervisió i solvència d'entitats financeres.
- Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit.
- Reial decret 84/2015, de 13 de febrer, pel qual es desenvolupa la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència de les entitats de crèdit, que completa el desplegament reglamentari d'aquesta llei, alhora que refon en un text únic totes les normes amb rang reglamentari d'ordenació i disciplina d'entitats de crèdit.
- Circular 2/2016, de 2 de febrer, del Banc d'Espanya, que té com a objectiu fonamental completar, pel que fa a les entitats de crèdit, la transposició de la Directiva 2013/36/UE (supervisió d'entitats de crèdit) a l'ordenament jurídic espanyol.

El Reglament CRR, que és d'aplicació directa als estats membres i, per tant, a les entitats de crèdit espanyoles, implementa els requeriments de la Directiva CRD-IV, i deixa potestat a les autoritats competents nacionals perquè en facin ús respecte a determinades opcions reguladores.

En aquest sentit, el Banc d'Espanya, en virtut de l'habilitació donada pel Reial decret llei 14/2013, va publicar les circulars 2/2014 i 3/2014, de 31 de gener i 30 de juliol respectivament, i recentment la Circular 2/2016, per les quals fa ús d'aquestes opcions reguladores.

D'acord amb els requeriments establerts en el Reglament CRR, les entitats de crèdit han de complir en tot moment amb una ràtio total de capital del 8%. Tanmateix, cal tenir en compte que els reguladors poden exercir les seves potestats sota el nou marc normatiu i requerir a les entitats el manteniment de nivells addicionals de capital.

L'exercici d'estrès test dut a terme per l'Autoritat Bancària Europea, en cooperació amb el Banc Central Europeu, va concloure al juliol de 2016 que, en l'escenari més advers plantejat, el grup Banc Sabadell tindria una ràtio de capital *common equity* Tier 1 (CET1) del 8,19% *phased-in* i del 8,04% *fully loaded* el 2018, fet que prova l'elevada solvència del grup i la seva capacitat per fer front a escenaris econòmics molt adversos.

D'altra banda, l'entitat va rebre una comunicació al novembre de 2016 per part del Banc Central Europeu respecte a la decisió sobre els requeriments mínims prudencials aplicables a l'entitat per al 2017, després del Procés de Revisió i Avaluació Supervisora (SREP), pel qual el grup Banc Sabadell ha de mantenir en base consolidada una ràtio de CET1 del 7,375% mesurada sobre el capital regulador *phased-in*. Aquest requisit inclou el mínim exigít pel Pilar I (4,50%), el requeriment del Pilar II (1,50%), el coixí de conservació de capital

(1,25%) i el requeriment derivat de la seva consideració com una altra entitat d'importància sistèmica (0,125%). A més a més, aquest és el nivell de CET1 consolidat per sota del qual el grup es veuria obligat a calcular l'import màxim distribuïble (MDA), que limitaria les seves distribucions en forma de dividends, de retribució variable i pagaments de cupó als titulars dels valors de capital de nivell 1 adicional.

Així mateix, i d'acord amb la nota publicada pel Banc d'Espanya el 14 de desembre de 2016, en què designa les entitats sistèmiques el 2017 i estableix els seus coixins de capital seguint les directrius de l'Autoritat Bancària Europea sobre la identificació d'OEIS (EBA/GL/2014/10) recollides en la Norma 14 i en l'Annex 1 de la Circular 2/2016 del Banc d'Espanya, es designa Banc Sabadell com a OEIS (altres entitats d'importància sistèmica) i es fixa en un 0% el coixí de capital anticíclic per al 2017 i en un 0,125% el coixí de capital prudencial.

El grup, el 31 de desembre de 2016, manté una ràtio de capital CET1 del 12%. Per tant, aquests requeriments de capital no impliquen cap de les limitacions esmentades.

Gestió de capital

La gestió dels recursos de capital és el resultat del procés continu de planificació de capital. Aquest procés considera l'evolució esperada de l'entorn econòmic, regulador i sectorial, així com escenaris més adversos. Recull el consum de capital esperat de les diferents activitats, en els diferents escenaris establerts, així com les condicions de mercat que poden determinar l'efectivitat de les diferents actuacions que es puguin plantejar. El procés s'emmarca sempre en els objectius estratègics del banc i en la recerca d'una rendibilitat atractiva per a l'accionista, i s'assegura sempre un nivell de recursos propis adequat als riscos inherents de l'activitat.

Com a política general, l'entitat té com a objectiu, pel que fa a la gestió de capital, l'adequació de la disponibilitat d'aquest al nivell global dels riscos incorreguts.

El grup segueix les pautes definides per l'Acord de capital de Basilea com a principi bàsic que relaciona més estretament els requeriments de recursos propis de les entitats amb els riscos realment incorreguts, basant-se en models interns de mesurament de riscos després de la seva validació independent.

El grup compta amb l'autorització del supervisor per utilitzar la majoria dels models interns per al càlcul dels requeriments de capital regulador. Partint de les mesures de risc que proporcionen aquestes noves metodologies, el grup disposa d'un model de mesurament integral de riscos sota una unitat de mesura interna en termes de capital assignat.

El mapa de capital per tipus de risc al tancament de l'exercici de 2016 és el següent:

En percentatge	2016
Risc de crèdit	82%
Risc estructural	4%
Risc operacional	8%
Risc de mercat	1%
Altres	5%
Total	100%

La valoració del risc en termes del capital necessari atribuït permet la seva relació amb la rendibilitat obtinguda des del nivell d'operació i client fins al nivell d'unitat de negoci. El grup té implantat un sistema analític de rendibilitat ajustada a risc (RaRoC) que proporciona aquesta valoració, la qual cosa possibilita dur a terme comparacions homogènies així com la seva inclusió en el procés de fixació de preus de les operacions.

El grup té establert un complex sistema de mesurament de cada tipus de risc en què s'incorre i unes metodologies d'integració de cada un d'aquests; tot això des d'un punt de vista comprensiu i considerant possibles escenaris d'estrès i la planificació financera pertinent. Aquests sistemes d'avaluació del risc estan adaptats a les millors pràctiques en aquest sentit.

El grup porta a terme anualment un procés d'autoavaluació del capital, circumscrit en el nou marc establert pel Nou Acord de Capital de Basilea (NACB), i més concretament en la normativa d'adequació de recursos propis reguladors, que reporta al supervisor.

Aquest procés parteix d'un ampli inventari de riscos identificats prèviament i de l'autoavaluació qualitativa de polítiques, procediments, sistemes d'assumpció, mesurament i control de cada un, així com de les tècniques de mitigació pertinents.

Posteriorment, s'estableix una evaluació quantitativa global del capital necessari sota paràmetres interns fent servir els models utilitzats per l'entitat (per exemple, els sistemes de qualificació d'acreditats tipus ràtings o *scorings* en risc de crèdit), així com altres estimacions internes adequades a cada tipus de risc. Seguidament, s'integren les avaluacions de cada un i es determina una xifra sota un indicador en termes de capital assignat. A més a més, es tenen en compte els plans de negoci i financers de l'entitat i exercicis de *stress test*, per tal d'acabar de verificar si l'evolució del negoci i possibles escenaris extrems poden posar en perill el seu nivell de solvència en comparar-lo amb els recursos propis disponibles.

El nivell i la qualitat de capital són mètriques del *risk appetite statement* dins del Marc Estratègic de Riscos del grup, que s'explica en la nota 4, "Gestió de riscos financers".

Per a més informació sobre la gestió del capital cal veure el document publicat anualment sobre Informació amb rellevància prudencial disponible al web del banc (www.grupbancsabadell.com) a l'apartat d'Informació a accionistes i inversors / Informació financera.

Recursos propis computables i ràtios de capital

El 31 de desembre de 2016, els recursos propis computables del grup pugen a 11.852 milions d'euros, que suposen un excedent de 4.966 milions d'euros, com es mostra a continuació.

En milers d'euros

	2016	2015	Variació (%) interanual
Capital	702.019	679.906	3,25
Reserves	11.874.214	11.428.739	3,90
Obligacions convertibles en accions	-	-	-
Interessos de minoritaris	21.490	24.339	(11,71)
Deduccions	(2.265.363)	(1.923.514)	17,77
Recursos CET1	10.332.360	10.209.470	1,20
<i>CET1 (%)</i>	12,0	11,5	
Accions preferents, obligacions convertibles i deduccions	-	-	-
Recursos de primera categoria	10.332.360	10.209.470	1,20
Tier 1 (%)	12,0	11,5	
Recursos de segona categoria	1.519.237	1.207.912	25,77
Tier 2 (%)	1,8	1,4	
Base de capital	11.851.597	11.417.382	3,80
Recursos mínims exigibles	6.885.598	7.101.497	(3,04)
Excedents de recursos	4.965.998	4.315.885	15,06
Ràtio BIS (%)	13,8	12,9	7,06
Actius ponderats per risc (RWA)	86.069.980	88.768.713	(3,04)

Els recursos propis de *common equity* Tier 1 (CET1) suposen el 87,2% dels recursos propis computables.

El Tier 1 a Basilea III està compost, a més de pels recursos CET1, per les obligacions convertibles i per la deducció dels actius intangibles pel mateix import.

Els recursos propis de segona categoria, que aporten el 12,8% a la ràtio BIS, estan compostos bàsicament per deute subordinat i provisions genèriques (amb els límits de computabilitat establerts en la regulació), així com la resta de deduccions requerides.

Els últims cinc anys, el banc ha incrementat la base de capital a través d'emissions que es qualifiquen com de capital de primera categoria, que han permès incrementar el capital en més de 6.600 milions d'euros. En aquests s'inclou l'ampliació de capital amb dret de subscripció preferent per 1.607 milions d'euros duta a terme el mes d'abril de 2015, com a conseqüència de l'adquisició de TSB.

Durant el 2016 s'ha produït la conversió necessària total per venciment de l'emissió d'obligacions subordinades necessàriament convertibles (sèrie III/2013) i la conversió del 25% de l'import nominal de les OSNC (sèrie IV/2013), sense impacte en les ràtios de capital. A més a més, el 2016, es va dur a terme una emissió de deute subordinat per valor de 500 milions d'euros, i es van portar els recursos de Tier 2 computables a 1.519 milions d'euros.

La variació del *common equity* Tier 1 (CET1) *phased-in* de 2015 (10.209 milions d'euros) i 2016 (10.332 milions d'euros) es deu principalment al benefici retingut de l'exercici, a més deduccions i a la inclusió de la totalitat dels ajustos de valoració (incorporant-hi els ajustos de valoració dels instruments de deute sobirans).

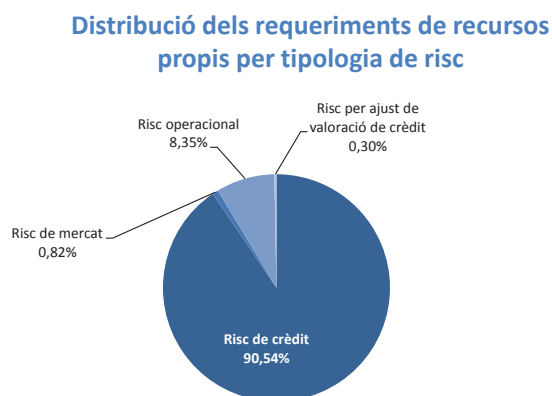
Els actius ponderats per risc (APR o RWA) del període se situen en 86.069.980 milers d'euros, fet que representa un decrement del 3,04% respecte al període anterior a causa, majoritàriament, de la depreciaió durant el període de la lliura esterlina respecte a l'euro.

Totes aquestes actuacions i esdeveniments han permès que Banc Sabadell arribi a un nivell de *common equity* Tier 1 (CET1) *phased-in* al desembre de 2016 de 12,0% i una ràtio de capital total de 13,8%, molt per sobre dels estàndards exigits pel marc de regulació.

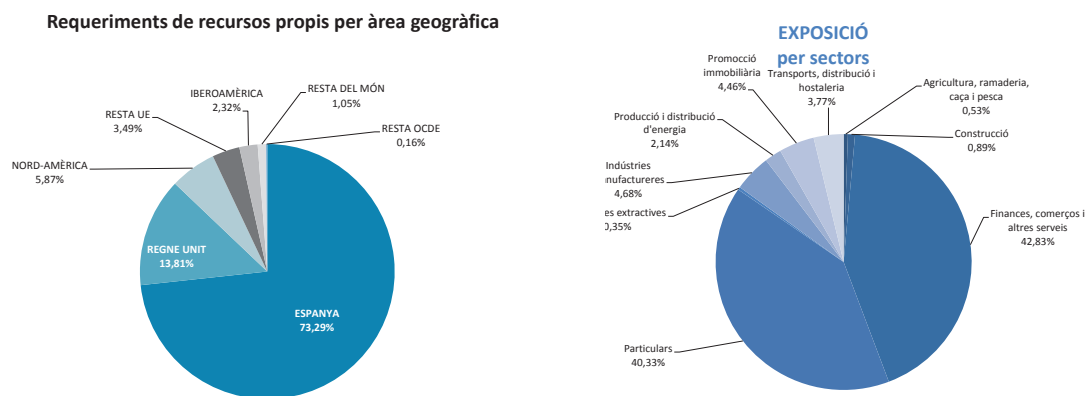
A continuació, es presenta una conciliació entre el patrimoni net i el capital regulador:

En milions d'euros	2016	2015
Fons propis	12.926	12.275
Ajustos per valoració	107	456
Interessos minoritaris	50	37
Total patrimoni net comptable	13.083	12.767
Fons de comerç i intangibles	(2.128)	(1.989)
Altres ajustos	(623)	(569)
Ajustos reguladors a la comptabilitat	(2.751)	(2.558)
Capital ordinari del capital de nivell 1	10.332	10.209
Capital de nivell 1 addicional	-	-
Capital de nivell 2	1.519	1.208
Total capital regulador	11.852	11.417

Els actius ponderats per risc es distribueixen per tipus de risc com es mostra a continuació, en què el risc de crèdit és el de més volum:

La distribució dels requeriments de recursos propis per aquesta tipologia de risc (risc de crèdit), desglossats per segment, àrea geogràfica i sector, és la següent:

Per al càlcul dels actius ponderats per risc de crèdit, el banc compta, per a algunes carteres, amb l'autorització supervisora per al seu tractament mitjançant el mètode basat en qualificacions internes, que representa un 52,12% del total.

El quadre següent resumeix la situació dels models de qualificació creditícia desenvolupats pel grup Banc Sabadell pel que fa a l'autorització per part del supervisor a l'efecte de la seva utilització en el càlcul dels requeriments de recursos propis.

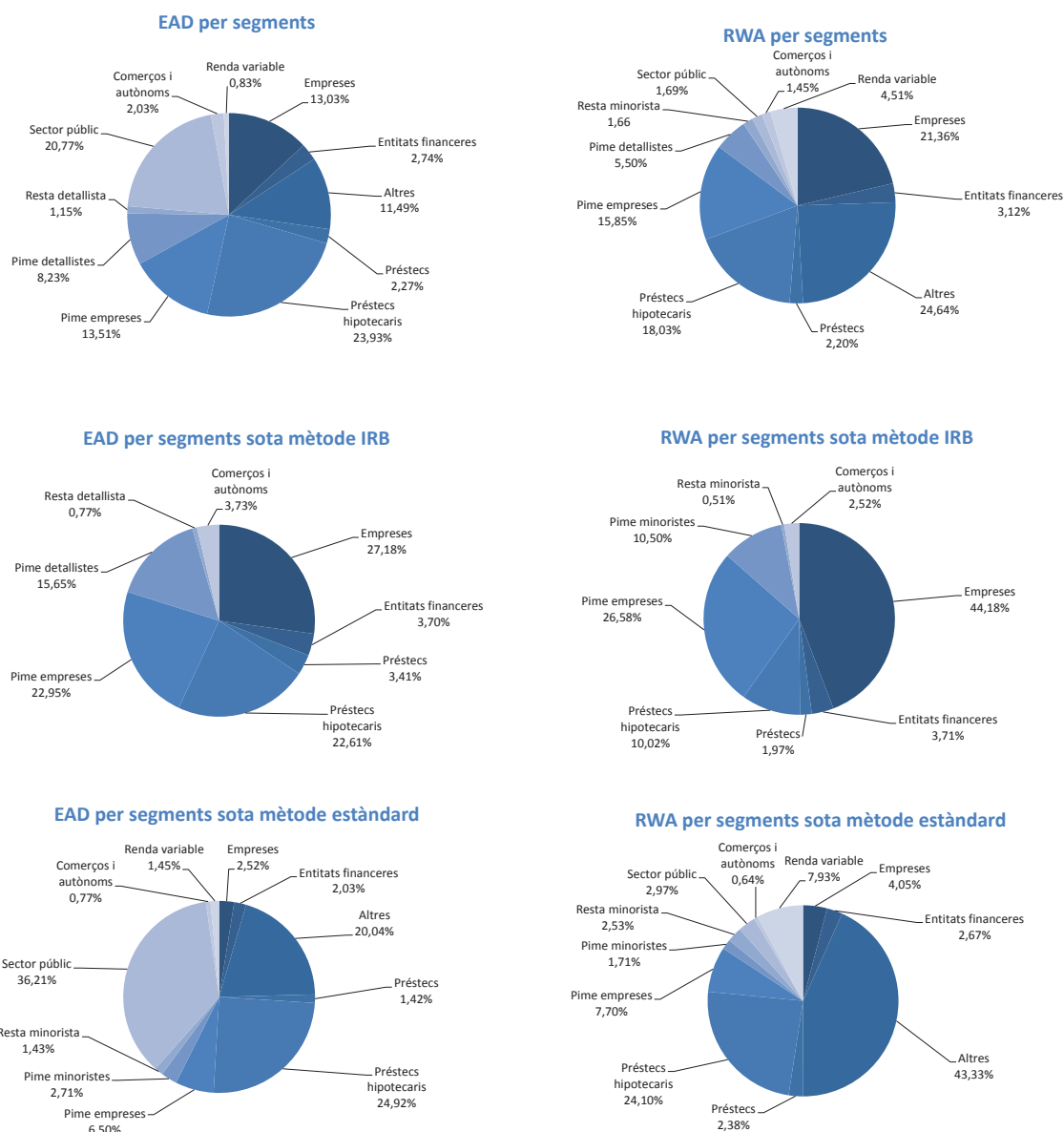
Distribució de carteres amb autorització del supervisor per a la utilització o per a l'aplicació successiva de mètodes basats en qualificacions internes (IRB)

Entitat	Cartera exposició reguladora	Cartera interna	Estimacions internes emprades	Mètode basat en qualificacions internes	Estat
BS	Empreses	Carteres sustentades en models de ràting que qualifiquen des de banca corporativa fins a pimes i promotors	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 01/2008
BS	Detallistes	Scoring hipotecari	Probability of default (PD) Loss given default (LGD)	Advanced IRB	Autoritzat en data 01/2008
BS	Detallistes	Scoring de consum	Probability of default (PD) Loss given default (LGD)	Advanced IRB	Autoritzat en data 01/2008
BS	Empreses	Project Finance	Probability of default (PD)	Supervisory slotting criteria	Autoritzat en data 12/2009
BS	Detallistes	Comerços i autònoms	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 12/2010
BS	Detallistes	Scoring comportamental de targetes i crèdits	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 12/2011
BS	Institucions	Entitats financeres	Probability of default (PD)	Foundation IRB	Autoritzat en data 12/2012
TSB	Detallistes	Scoring hipotecari	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 06/2014
TSB	Detallistes	Scoring de préstecs consum	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 10/2014
TSB	Detallistes	Scoring targetes	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 06/2015
TSB	Detallistes	Scoring de comptes corrents	Probability of default (PD) Loss given default (LGD) Credit conversion factor (CCF)	Advanced IRB	Autoritzat en data 06/2015

Dades de models aprovats pel supervisor, el 31/12/2015.

El grup efectua regularment proves de contrast o *backtesting* dels seus models interns IRB, almenys amb una freqüència anual. Aquests exercicis són revisats de manera independent per la unitat de Validació Interna i reportats per al seu seguiment als òrgans de govern intern establerts, com ara el Comitè Tècnic de Riscos o la Comissió de Riscos (delegada del Consell). Així mateix, en l'informe anual de rellevància prudencial es presenten els resultats de les proves de contrast que afecten els paràmetres de risc i les principals conclusions d'aquests tenint en compte els criteris que estableix l'EBA en les seves guies de *disclosure*.

A continuació, es mostra la distribució segons el mètode de càlcul de les exposicions i actius ponderats per risc per a les diferents carteres:

La ràtio de palanquejament (*leverage ratio*) pretén reforçar requeriments de capital amb una mesura complementària desvinculada del nivell de risc. Es defineix com el quocient entre els recursos propis computables de nivell 1 (Tier 1) i l'exposició.

La CRR defineix una ràtio de palanquejament el compliment de la qual és obligatori a partir de l'1 de gener de 2018. Prèviament, s'ha establert un període de definició i calibratge comprès entre 2014 i 2017, en què les entitats estan obligades a publicar-lo i a enviar informació relativa a la ràtio al supervisor, que, en funció dels resultats observats, realitzarà les adaptacions que consideri oportunes per a la seva entrada en vigor. Actualment, es reporta al supervisor amb caràcter trimestral, i el nivell de referència que s'està considerant és del 3%.

El càlcul de la mesura de l'exposició s'ha realitzat segons la definició del Reglament delegat (UE) 62/2015. A continuació, es presenta la ràtio de palanquejament el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015:

En milers d'euros		
	2016	2015
Capital de nivell 1	10.332.360	10.209.470
Exposició	217.918.574	210.369.669
Ràtio de palanquejament	4,74%	4,85%

Nota 6 – Valor raonable dels actius i passius

Actius i passius financers

S'entén per valor raonable d'un actiu o passiu financer en una data determinada l'import pel qual podria ser venut o transferit, respectivament, en aquesta data entre dues parts, independents i expertes en la matèria, que actuessin lliurement i prudentment, en condicions de mercat. La referència més objectiva i habitual del valor raonable d'un actiu o passiu financer és el preu que se'n pagaria en un mercat organitzat, transparent i profund (preu de cotització o preu de mercat).

Quan no hi ha preu de mercat per a un determinat actiu o passiu financer, per estimar el seu valor raonable es recorre a l'establert en transaccions recents d'instruments anàlegs i, si no n'hi ha, a models matemàtics de valoració suficientment contrastats per la comunitat financera internacional. En la utilització d'aquests models es tenen en consideració les peculiaritats específiques de l'actiu o passiu que s'ha de valorar i, molt especialment, els diferents tipus de riscos que l'actiu o passiu porta associats. No obstant això, les mateixes limitacions dels models de valoració desenvolupats i les possibles inexactituds en les hipòtesis i els paràmetres exigits per aquests models poden donar lloc al fet que el valor raonable estimat d'un actiu o passiu no coincideixi exactament amb el preu a què l'actiu o passiu podria ser lliurat o liquidat en la data de la seva valoració.

El valor raonable dels derivats financers amb valor de cotització en un mercat actiu és el seu preu de cotització diari.

Per als instruments en què no es puguin observar cotitzacions, s'efectua l'estimació del preu fent servir models interns desenvolupats pel banc, que utilitzen en la majoria dels casos dades basades en paràmetres observables de mercat com a *inputs* significatius i, en la resta de casos, utilitzen altres *inputs* que depenen d'assumpcions pròpies que recullen pràctiques comunament acceptades per la comunitat financera.

En relació amb els instruments financers, les valoracions a valor raonable reflectides en els estats financers es classifiquen utilitzant la següent jerarquia de valors raonables en els nivells següents:

- Nivell 1: Els valors raonables s'obtenen de preus cotitzats (sense ajustar) en mercats actius per al mateix instrument.
- Nivell 2: Els valors raonables s'obtenen de preus cotitzats en mercats actius per a instruments similars, preus de transaccions recents o fluxos esperats o altres tècniques de valoració en què tots els *inputs* significatius estan basats en dades de mercat observables directament o indirectament.
- Nivell 3: Els valors raonables s'obtenen de tècniques de valoració en què algun *input* significatiu no està basat en dades de mercat observables.

A continuació, es presenten els principals mètodes de valoració, hipòtesi i *inputs* utilitzats en l'estimació del valor raonable dels instruments financers classificats en els nivells 2 i 3, segons el tipus d'instrument financer de què es tracti:

Instruments financers Nivell 2	Tècniques de valoració	Hipòtesis principals	Principals <i>inputs</i> utilitzats
Valors representatius de deute	Mètode del valor present	Càlcul del valor present dels instruments financers com a valor actual dels fluxos d'efectiu futurs (descomptats a tipus d'interès del mercat), tenint en compte: - Una estimació de les taxes de prepagament - El risc de crèdit dels emissors	- <i>Spreads</i> de crèdit de l'emissor - Tipus d'interès de mercat observables
Instruments de capital	Múltiples sectorials (P/VC)	A partir de la CNAE que s'ajusti millor a l'activitat principal de la companyia, s'aplica el múltiple P/VC obtingut en els comparables.	- CNAE - Cotitzacions en mercats organitzats
Derivats (*)	Model Black-Scholes (fórmules analítica / semianalítica)	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: - Les hipòtesis de Black-Scholes assumeixen un procés log-normal dels tipus <i>forward</i> i tenen en compte els possibles ajustos a la convexitat.	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: - Estructura <i>forward</i> del subjacent, donades per dades de mercat (dividends, punts <i>swaps</i> , etc.) - Superfícies de volatilitat d'opcions
	Per a derivats sobre accions, divises o matèries primeres: - Simulacions de Monte Carlo - SABR	Model de Black-Scholes: s'assumeix una difusió log-normal del subjacent amb la volatilitat depenent del termini. - SABR: model de volatilitat estocàstica.	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Estructura temporal de tipus d'interès - Superfícies de volatilitat d'opcions sobre tipus LIBOR (<i>caps</i>) i sobre tipus <i>swaps</i> (<i>swaptions</i>) - Probabilitat de <i>default</i> per a càlcul CVA i DVA (**)
	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Model normal - Model Shifted LIBOR Market Model	Aquests models assumeixen que: - El model normal i <i>shifted</i> permeten tipus negatius - Els tipus <i>forward</i> en l'estructura de terminis de la corba de tipus d'interès estan perfectament correlacionats	Per a derivats de crèdit: - Cotitzacions dels <i>credit default swaps</i> (CDS) - Volatilitat històrica de <i>spreads</i> de crèdit
	Per a derivats de crèdit: - Models d'intensitat	Aquests models assumeixen una estructura de probabilitats d'impagament donada per unes taxes d'intensitats de <i>default</i> per terminis	

(*) Atesa la reduïda posició neta de Banc Sabadell s'estima que el *funding value adjustment* (FVA) té un impacte no material en la valoració de derivats.

(**) Per al càlcul del CVA i DVA s'han utilitzat severitats fixes al 60% que corresponen a l'estàndard de mercat per a deute sènior. Les exposicions mitjan futures, positiva i negativa, s'han estimat mitjançant models de mercat, LIBOR per a tipus i Black per a divisa, utilitzant *inputs* de mercat. Les probabilitats de *default* de clients que no tenen deute cotitzat ni CDS s'han obtingut del model intern de ràting, i per a Banc Sabadell s'han assignat les que s'obtenen de la cotització de CDS.

Instruments financers Nivell 3	Tècniques de valoració	Hipòtesis principals	Principals <i>inputs</i> no observables
Valors representatius de deute	Mètode del valor present	Càlcul del valor present dels instruments financers com a valor actual dels fluxos d'efectiu futurs (descomptats a tipus d'interès del mercat), tenint en compte: - Una estimació de les taxes de prepagament - El risc de crèdit dels emissors - Els tipus d'interès de mercat actuals	- <i>Spreads</i> de crèdit estimats de l'emissor o d'un emissor semblant.
Instruments de capital	Mètode de descompte de fluxos de caixa	Càlcul del valor present dels fluxos d'efectiu futurs descomptats a tipus d'interès del mercat ajustats per risc (mètode CAPM), tenint en compte: - Una estimació de les projeccions de fluxos de caixa de la companyia - El risc del sector de la companyia - <i>Inputs</i> macroeconòmics	- Plans de negoci de l'entitat - Primes de risc del sector de la companyia - Ajust per risc sistemàtic (paràmetre beta)
Derivats (*)	Per a derivats sobre accions, divises o matèries primeres: - Simulacions de Monte Carlo	Model de Black-Scholes: s'assumeix una difusió log-normal del subjacent amb la volatilitat depenent del termini. - SABR: model de volatilitat estocàstica.	Per a derivats sobre accions, inflació, divises o matèries primeres: - Volatilitats històriques - Correlacions històriques - Probabilitat de <i>default</i> internes per a càlcul CVA i DVA (**)
	Per a derivats de crèdit: - Models d'intensitat	Aquests models assumeixen una estructura de probabilitats d'impagament donada per unes taxes d'intensitats de <i>default</i> per terminis	Per a derivats de crèdit: - <i>Spreads</i> de crèdit estimats de l'emissor o d'un emissor semblant. - Volatilitat històrica de <i>spreads</i> de crèdit
	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Model normal - Model Shifted LIBOR Market Model	Aquests models assumeixen que: - El model normal i <i>shifted</i> permeten tipus negatius - Els tipus <i>forward</i> en l'estructura de terminis de la corba de tipus d'interès estan perfectament correlacionats	Per a derivats sobre tipus d'interès: - Probabilitat de <i>default</i> interna per a càlcul CVA i DVA (**)

(*) Atesa la reduïda posició neta de Banc Sabadell s'estima que el *funding value adjustment* (FVA) té un impacte no material en la valoració de derivats.

(**) Per al càlcul del CVA i DVA s'han utilitzat severitats fixes al 60% que corresponen a l'estàndard de mercat per a deute sènior. Les exposicions mitjanes futures, positiva i negativa, s'han estimat mitjançant models de mercat, LIBOR per a tipus i Black per a divisa, utilitzant *inputs* de mercat. Les probabilitats de *default* de clients que no tenen deute cotitzat ni CDS s'han obtingut del model intern de ràting, i per a Banc Sabadell s'han assignat les que s'obtenen de la cotització de CDS.

Determinació del valor raonable dels instruments financers

A continuació, es presenta una comparació entre el valor pel qual consten registrats els actius i passius financers del grup en els balanços consolidats adjunts i el seu valor raonable corresponent:

En milers d'euros					
Nota	2016		2015		
	Saldo comptable	Valor raonable	Saldo comptable	Valor raonable	
Actius:					
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	7	11.688.250	11.688.250	7.343.481	7.344.287
Actius financers mantinguts per negociar	8,9	3.484.221	3.484.221	2.312.118	2.312.118
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	9	34.827	34.827	77.328	77.328
Actius financers disponibles per a la venda	8,9	18.718.339	18.718.339	23.460.356	23.460.356
Préstecs i partides a cobrar	11	150.384.445	158.022.457	153.550.281	160.473.352
Inversions mantingudes fins al venciment		4.598.190	4.956.486	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	535.160	535.160	700.813	700.813
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès	12	965	965	7.693	7.693
Total actius		189.444.397	197.440.705	187.452.070	194.375.947

		2016		2015	
	Nota	Saldo comptable	Valor raonable	Saldo comptable	Valor raonable
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar		1.975.806	1.975.806	1.636.826	1.636.826
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-
Passius financers a cost amortitzat	19, 20, 21 i 22	192.011.024	193.175.272	189.468.677	190.919.750
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	1.105.806	1.105.806	681.461	681.461
Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès	12	64.348	64.348	16.330	16.330
Total passius		195.156.984	196.321.232	191.803.294	193.254.367

En relació amb els instruments financers el valor comptable dels quals difereix del seu valor raonable, aquest últim s'ha calculat de la manera següent:

– El valor raonable de *“Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista”* s'ha assimilat al seu valor comptable, perquè es tracta principalment de saldos a curt termini.

– El valor raonable de *“Préstecs i partides a cobrar”* i *“Passius financers a cost amortitzat”* s'ha estimat utilitzant el mètode del descompte de fluxos futurs de caixa previstos, fent servir tipus d'interès de mercat al tancament de cada exercici.

– En els epígrafs dels balanços consolidats adjunts *“Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès”* es registra la diferència entre el valor comptable dels dipòsits prestats coberts (registrats en *“Préstecs i partides a cobrar”*) i el valor raonable calculat amb models interns i variables observables de dades de mercat.

La taula següent presenta els principals instruments financers registrats a valor raonable en els balanços consolidats adjunts, desglossats segons el mètode de valoració utilitzat per a l'estimació del seu valor raonable:

		2016			
	Nota	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Actius:					
Actius financers mantinguts per negociar		1.624.748	1.859.473	-	3.484.221
Derivats	10	3.774	1.830.721	-	1.834.495
Instruments de patrimoni	9	-	10.629	-	10.629
Valors representatius de deute	8	1.620.974	18.123	-	1.639.097
Préstecs i bestretes - Clientela		-	-	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	34.827	-	34.827
Instruments de patrimoni		-	34.827	-	34.827
Valors representatius de deute		-	-	-	-
Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit		-	-	-	-
Actius financers disponibles per a la venda		16.784.526	1.683.006	250.807	18.718.339
Instruments de patrimoni	9	100.006	246.996	250.807	597.809
Valors representatius de deute	8	16.684.520	1.436.010	-	18.120.530
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	108.078	427.082	-	535.160
Total actius		18.517.352	4.004.388	250.807	22.772.547

2016					
	Nota	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar		59.900	1.915.906	-	1.975.806
Derivats	10	8	1.915.906	-	1.915.914
Posicions curtes de valors		59.892	-	-	59.892
Dipòsits en entitats de crèdit		-	-	-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	63.745	1.042.061	-	1.105.806
Total passius		123.645	2.957.967	-	3.081.612

2015					
	Nota	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Actius:					
Actius financers mantinguts per negociar		794.117	848.633	669.368	2.312.118
Derivats		28	848.433	659.985	1.508.446
Instruments de patrimoni	9	11.212	-	-	11.212
Valors representatius de deute	8	782.877	200	9.383	792.460
Préstecs i bestretes - Clientela		-	-	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	77.328	-	77.328
Instruments de patrimoni	9	-	77.328	-	77.328
Valors representatius de deute		-	-	-	-
Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit		-	-	-	-
Actius financers disponibles per a la venda		21.917.058	1.383.697	159.601	23.460.356
Instruments de patrimoni	9	202.301	211.677	158.752	572.730
Valors representatius de deute	8	21.714.757	1.172.020	849	22.887.626
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	1.814	560.363	138.636	700.813
Total actius		22.712.989	2.870.021	967.605	26.550.615

2015					
	Nota	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Passius:					
Passius financers mantinguts per negociar		151.904	1.235.836	249.086	1.636.826
Derivats	10	-	1.235.836	249.086	1.484.922
Posicions curtes de valors		151.904	-	-	151.904
Dipòsits en entitats de crèdit		-	-	-	-
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	12.098	484.211	185.152	681.461
Total passius		164.002	1.720.047	434.238	2.318.287

Els derivats sense contracte de col·lateral (CSA) incorporen en el valor raonable l'ajust per risc de crèdit i dèbit (*credit valuation adjustment* o CVA i *debit valuation adjustment* o DVA) respectivament. El valor raonable d'aquests derivats representa un 7,16% sobre el total, i el seu ajust per risc de crèdit i dèbit representa un 4,86% del seu valor raonable.

El moviment dels saldos dels actius i passius financers classificats en el nivell 3, que consten en els balanços consolidats adjunts, es mostra a continuació:

En milers d'euros

	Actiu	Passiu
Saldo el 31 de desembre de 2014	880.713	409.262
Ajustos de valoració registrats en resultats (*)	35.758	75.980
Ajustos de valoració no registrats en resultats	69.638	-
Compres, vendes i liquidacions	(199.051)	(58.725)
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	181.672	6.117
Diferències de canvi i altres	(1.125)	1.604
Saldo el 31 de desembre de 2015	967.605	434.238
Ajustos de valoració registrats en resultats (*)	-	-
Ajustos de valoració no registrats en resultats	-	-
Compres, vendes i liquidacions	61.447	(24.339)
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	(773.540)	(409.899)
Diferències de canvi i altres	(4.705)	-
Saldo el 31 de desembre de 2016	250.807	-

(*) Correspon a títols que es mantenen en el balanç.

Els instruments financers que es van traspasar entre els diferents nivells de valoració durant l'exercici de 2016 presenten els saldos següents en el balanç consolidat adjunt el 31 de desembre de 2016:

En milers d'euros

		2016					
De:		Nivell 1		Nivell 2		Nivell 3	
Nota	A:	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 2
Actius:							
Actius financers mantinguts per negociar		-	-	-	-	-	634.920
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Actius financers disponibles per a la venda		-	-	-	-	-	-
Derivats	10	-	-	-	-	-	138.620
Passius:							
Passius financers mantinguts per negociar		-	-	-	-	-	226.050
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	-	-	-	-	-	183.849
Total		-	-	-	-	-	1.183.439

Els traspassos de nivell 3 a nivell 2 es deuen al fet que s'ha avaluat l'impacte que les dades no observables en el mercat tenen en la valoració d'aquests instruments, i, com que aquest és residual, s'ha considerat adequat traspasar aquests instruments financers a nivell 2.

En milers d'euros

		2015					
De:		Nivell 1		Nivell 2		Nivell 3	
Nota	A:	Nivell 2	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 3	Nivell 1	Nivell 2
Actius:							
Actius financers mantinguts per negociar		-	-	64.187	-	-	1.380
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Actius financers disponibles per a la venda		-	-	-	-	-	-
Derivats		-	-	-	-	-	-
Passius:							
Passius financers mantinguts per negociar		-	-	6.171	-	-	54
Passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats		-	-	-	-	-	-
Derivats - comptabilitat de cobertures	13	-	-	-	-	-	-
Total		-	-	-	70.358	-	1.434

El 31 de desembre de 2015, l'efecte resultant de canviar les principals assumpcions utilitzades en la valoració dels instruments financers de nivell 3 per unes altres hipòtesis raonablement possibles, prenent el valor més alt (hipòtesis més favorables) o més baix (hipòtesis menys favorables) del rang que s'estima probable, no és significatiu perquè l'import d'instruments financers classificats en el nivell 3 és immaterial.

El 31 de desembre de 2016 no s'ha presentat aquesta estimació, ja que els instruments considerats de nivell 3 es corresponen principalment amb la inversió que manté l'entitat en la Societat de Gestió d'Actius procedents de la Reestructuració Bancària (Sareb) i que, atesa la singularitat d'aquesta inversió, valora pel cost d'adquisició corregit per la valoració per deteriorament si escau (vegeu la nota 9).

El 31 de desembre de 2016, el resultat per vendes dels actius immobiliaris classificats en el nivell 3, registrat en el compte de pèrdues i guanys adjunt, no era significatiu.

Préstecs i passius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys

El 31 de desembre de 2016 i 2015 no hi havia préstecs ni passius financers a valor raonable diferents dels registrats en els epígrafs "*Actius financers mantinguts per negociar - Préstecs i bestretes - Clientela*", "*Altres actius a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys*" i "*Altres passius a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys*" dels balanços adjunts.

Instruments financers a cost

El 31 de desembre de 2016 i de 2015, hi havia instruments de patrimoni que es van registrar al seu cost en els balanços consolidats perquè no se'n va poder estimar el valor raonable de manera prou fiable, ja que corresponien a participacions en companyies que no cotitzen en mercats organitzats i són de caràcter singular. Tal com s'esmenta anteriorment, així s'ha registrat la participació en la Sareb (vegeu la nota 9).

Al tancament d'ambdós exercicis no hi ha derivats amb aquests instruments com a subjacents i participacions de beneficis discrecionals en algunes societats.

Durant l'exercici de 2016 no s'ha produït cap venda d'instruments financers registrats a cost.

Actius no financers

Actius immobiliaris

El 31 de desembre de 2016 i de 2015, els valors comptables nets dels actius immobiliaris no difereixen significativament dels valors raonables d'aquests actius (vegeu les notes 14, 16 i 18).

Els criteris de selecció de proveïdors de valoracions i d'actualització de taxacions es troben definits en l'apartat "Garanties" de la nota 1.3.4 d'aquests comptes anuals consolidats.

Les tècniques de valoració són utilitzades de manera generalitzada per totes les societats de taxació en funció de la tipologia de cada actiu immobiliari.

Per requeriment normatiu, les taxadores maximitzen en les tècniques de valoració emprades l'ús de dades observables de mercat i altres factors que els participants en el mercat considerarien en fixar el preu, i limiten en tot el que poden l'ús de consideracions subjectives i de dades no observables o contrastables.

Als mètodes de valoració principals aplicats els correspondrien els següents nivells de jerarquia de mesura:

Nivell 2

- Mètode de comparació - aplicable a tota classe d'immobles, sempre que hi hagi un mercat representatiu d'immobles comparables i es disposi de prou dades sobre transaccions que reflecteixin la situació actual del mercat.

- Mètode d'actualització de rendes - aplicable quan l'immoble valorat estigui produint o pugui produir rendes i hi hagi un mercat representatiu de comparables.

- Model estadístic - aquest model corregeix el valor dels actius en funció de la data d'adquisició i la seva ubicació, i l'actualitza segons l'evolució de preus de la zona des del moment de la compra. Per fer-ho, incorpora informació estadística sobre el comportament de preus en totes les províncies facilitades per les empreses taxadores externes i dades demogràfiques de l'INE per aconseguir sensibilitat en l'àmbit de municipi. Al seu torn, el valor obtingut es penalitza en funció del grau de maduresa (producte acabat, promoció en curs, solars o sòls en gestió) i de l'ús (residencial, industrial, etc.) de l'actiu.

Nivell 3

- Mètode de cost - aplicable per determinar el valor d'edificis en projecte, en construcció o rehabilitació.

- Mètode residual - optant, en l'actual situació macroeconòmica, principalment pel procediment de càlcul dinàmic en les noves valoracions de sòls sol·licitades en detriment del procediment estàtic, que es reserva per a casos concrets en què els terminis d'execució previstos s'ajusten al que recull la normativa.

En funció del tipus d'actiu, els mètodes usats per a la valoració de la cartera del grup serien els següents:

- *Edificis acabats*: es valora per comparació, actualització de rendes o model estadístic (nivell 2).
- *Edificis en construcció*: es valora per mètode de cost com a suma del valor del sòl i de l'obra executada (nivell 3).
- *Sòl*: es valora pel mètode residual (nivell 3).

Determinació del valor raonable

La taula següent presenta els actius immobiliaris principals desglossats segons el mètode de valoració utilitzat en l'estimació del seu valor raonable:

En milers d'euros

	Valor raonable			
	Nivell 1	Nivell 2	Nivell 3	Total
Habitatge	-	2.704.401	-	2.704.401
Oficines, locals i resta d'immobles	-	3.456.469	-	3.456.469
Sòls i solars	-	-	2.041.785	2.041.785
Obres en curs	-	-	387.736	387.736
Total actius	-	6.160.870	2.429.521	8.590.391

Les variables no observables significatives utilitzades en les valoracions classificades en el nivell 3 no han estat desenvolupades pel grup, sinó pels tercers experts independents que fan les taxacions. Atès l'ús generalitzat de les taxacions, que tenen tècniques de valoració clarament definides en la normativa sobre valoració d'immobles, les variables no observables emprades reflecteixen les hipòtesis que habitualment utilitzen totes les societats de taxació. El grup no té a la seva disposició el 31 de desembre de 2016 ni de 2015 la quantificació d'aquestes variables no observables utilitzades en les taxacions. Per tant, com que no s'ha definit internament, no s'ha considerat necessari fer anàlisis de sensibilitat.

El moviment dels saldos en l'exercici de 2016 classificats en el nivell 3 es mostra a continuació:

En milers d'euros

	Habitatges	Oficines, locals i resta d'immobles	Sòls, solars i obres en curs
Saldo el 31 de desembre de 2015	-	-	2.840.000
Compres	-	-	402.403
Vendes	-	-	(378.629)
Deterioraments registrats en resultats (*)	-	-	(318.623)
Entrades/(sortides) netes en nivell 3	-	-	(115.630)
Saldo el 31 de desembre de 2016	-	-	2.429.521

(*) Correspon a actius que es mantenen en el balanç el 31 de desembre de 2016 i de 2015.

El 31 de desembre de 2016, el resultat per vendes dels actius immobiliaris classificats en el nivell 3, registrat en el compte de pèrdues i guanys adjunt, no era significatiu.

A continuació, es detalla el valor raonable dels actius immobiliaris valorats per societats de taxació, de les carteres d'adjudicats i ús propi classificats en actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda, inversions immobiliàries i existències en l'exercici de 2016:

En milers d'euros

Taxadora	Actius no corrents en venda		Actius tangibles		Existències
	Ús propi	Adjudicats	Ús propi	Inversions immobiliàries	
Afes Técnicas de Tasacion, S.A.	11.310	15.830	117.185	85.081	9.169
Alia Tasaciones, S.A.	-	120.074	8.359	94.944	63.749
Arco Valoraciones, S.A.	1.664	10.759	29.132	22.925	4.664
Col·lectiu d'arquitectes Taxadors, S.A.	86	27.266	15.540	13.743	28.987
Cushman & Wakefield	-	-	1.544	-	-
Egara Informes, S.L.	-	1.807	-	628	-
Eurovaloraciones, S.A.	16.979	47.111	102.530	42.415	35.330
Gestion de Valoraciones y Tasaciones, S.A.	3.186	256.948	114.214	541.657	367.597
Iberica de Tasaciones, S.A.	-	21.463	-	18.856	-
Ibertasa, S.A.	2.238	165.478	21.778	143.901	531.118
Knight Frank Madrid S.A.	-	-	-	-	15.222
Krata, S.A.	1.506	163.612	158.169	95.853	194.185
Servatas S.A.	-	82	-	647	-
Sociedad de Tasacion, S.A.	604	738.605	236.304	561.272	965.171
Tabimed Gestion de Proyectos, S.L.	-	23.750	-	3.233	2.392
Tasaciones de Bienes Mediterraneo, S.A.	-	67.738	-	10.001	1.796
Tasaciones Hipotecarias	369	16.201	-	17.817	12.025
Tasaciones Inmobiliarias, S.A.	-	13.084	-	1.945	29.488
Tasaciones Madrid, S.A.	-	274	-	-	7.206
Técnicos en Tasación, S.A.	654	-	-	-	-
Tecnitasa Técnicos en Tasación, S.A.	1.340	104.036	17.913	54.684	222.682
Thirsa	-	17.830	-	3.347	3.624
Tinsa Tasaciones Inmobiliarias, S.A.	2.126	223	130.198	2.058	82
Valoraciones Mediterraneo, S.A.	-	1.090	-	543	2.578
Valtecnic, S.A.	-	692	-	129	1.239
Resta (*)	429	246.642	205.733	688.568	426.155
Total	42.491	2.060.595	1.158.599	2.404.247	2.924.459

(*) Inclou valoracions actualitzades mitjançant mètodes estadístics (vegeu la nota 1).

Nota 7 - Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista

El desglossament d'aquest epígraf d'actiu en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Per naturalesa:		
Efectiu	759.357	734.362
Saldos en efectiu en bancs centrals	10.122.725	5.405.097
Altres dipòsits a la vista	806.168	1.204.022
Total	11.688.250	7.343.481
Per moneda:		
En euros	6.603.951	2.522.709
En moneda estrangera	5.084.299	4.820.772
Total	11.688.250	7.343.481

El tipus d'interès mitjà anual durant els exercicis de 2016 i 2015 dels dipòsits en entitats de crèdit de l'actiu ha estat del 0,30% i del 0,57%, respectivament.

Nota 8 – Valors representatius de deute

El desglossament del saldo dels valors representatius de deute en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros	2016	2015
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	1.639.097	792.460
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Actius financers disponibles per a la venda	18.120.530	22.887.626
Préstecs i partides a cobrar	918.584	1.732.478
Inversions mantingudes fins al venciment	4.598.190	-
Total	25.276.401	25.412.564
Per naturalesa:		
Bancs centrals	-	-
Administracions públiques	22.877.291	21.091.462
Entitats de crèdit	925.180	1.204.554
D'altres sectors	1.476.902	3.118.243
Actius dubtosos	9.030	11.422
Correccions de valor per deteriorament d'actius	(12.001)	(13.117)
Total	25.276.401	25.412.564
Per moneda:		
En euros	19.033.326	19.392.845
En moneda estrangera	6.243.075	6.019.719
Total	25.276.401	25.412.564

El tipus d'interès mitjà anual durant els exercicis de 2016 i de 2015 dels valors representatius de deute ha estat del 2,37% i del 2,79%, respectivament (2,42% el 2016 sense considerar TSB).

Pel que fa als instruments de deute inclosos dins la partida d'actius financers disponibles per a la venda s'adjunta la informació següent:

En milers d'euros	2016	2015
Cost amortitzat (*)	17.825.735	22.180.596
Valor raonable	18.120.530	22.887.626
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	(101.268)	(231.960)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	396.063	938.990

(*) Inclou els resultats nets per deteriorament en el compte de pèrdues i guanys de l'exercici de 2016 i de 2015 per 521 i 1.719 milers d'euros, dels quals per minusvàlues pugen a (3.935) i (1.106) en els exercicis de 2016 i 2015.

A continuació, s'adjunta el desglossament de l'exposició mantinguda en títols de deute públic classificat com a actius financers disponibles per a la venda:

En milers d'euros	2016	2015
Cost amortitzat	16.174.690	18.941.738
Valor raonable	16.443.443	19.450.687
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	(78.972)	(211.136)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net la data de tancament	347.725	720.085

En relació amb la cartera d'inversió al venciment, es presenta el detall següent:

En milers d'euros	2016	2015
Bancs centrals	-	-
Administracions públiques	4.598.190	-
Entitats de crèdit	-	-
D'altres sectors	-	-
Correccions per deteriorament	-	-
Total	4.598.190	-

En el segon semestre del 2016, s'han reclassificat certs valors representatius de deute des de l'epígraf *"Actius financers disponibles per a la venda"* a l'epígraf *"Inversions mantingudes fins al venciment"*. Aquesta reclassificació s'ha dut a terme un cop passats els dos anys de penalització que estableix la norma NIC 39 (penalització que va suposar no poder mantenir cartera a venciment a causa de les vendes significatives que es van produir en l'exercici de 2013) i atès que la intenció del grup, pel que fa a la manera de gestionar aquests títols, és mantenir-los fins al seu venciment.

Nota 9 – Instruments de patrimoni

El desglossament del saldo d'instruments de patrimoni en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros	2016	2015
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	10.629	11.212
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	34.827	77.328
Actius financers disponibles per a la venda	597.809	572.730
Total	643.265	661.270
Per naturalesa:		
Sector resident	361.290	168.931
Entitats de crèdit	9.418	9.207
Altres	351.872	159.724
Sector no resident	148.839	324.737
Entitats de crèdit	95.955	227.247
Altres	52.884	97.490
Participacions en el patrimoni de fons i societats d'inversió	133.136	167.602
Total	643.265	661.270
Per moneda:		
En euros	496.356	514.216
En moneda estrangera	146.909	147.054
Total	643.265	661.270

Al tancament de l'exercici de 2016 no hi ha inversions en instruments de patrimoni cotitzats per als quals al tancament no s'hagi considerat com a referència del seu valor raonable el preu de cotització.

Els actius financers a valor raonable amb canvis en pèrdues i guanys corresponen a inversions associades als productes *unit linked*, comercialitzats a través de la filial Assegurances Segur Vida, S.A.

En relació amb els instruments de patrimoni inclosos dins de l'epígraf "*Actius financers disponibles per a la venda*" s'adjunta la informació següent:

En milers d'euros			
	Nota	2016	2015
Cost d'adquisició		532.378	452.213
Valor raonable		597.809	572.730
Minusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net a la data de tancament		(2.333)	(1.236)
Plusvàlues acumulades registrades en el patrimoni net a la data de tancament		67.764	121.753
Minusvàlues registrades com a deteriorament en el compte de pèrdues i guanys de l'exercici	37	(112.806)	(134.109)

Durant el primer semestre del 2016, Banc Sabadell i la seva participada BanSabadell Holding, S.L., van deteriorar el valor de la participació que tenien a Banco Comercial Português, S.A. (Millennium BCP) per un import de 92.324 milers d'euros (71.215 milers d'euros el 2015).

Posteriorment (desembre de 2016), ambdues societats han venut un paquet de 38.577.892 accions de Millennium BCP, representatives d'un 4,08% del seu capital social i dels seus drets de vot. El preu de venda ha estat d'1,15 euros per acció, la qual cosa va representar un total de 44.364 milers d'euros pel conjunt de les accions, i el resultat global de la venda és una pèrdua de 8.375 milers d'euros.

Després d'aquesta operació, Banc Sabadell conserva la titularitat directa d'1.353.619 accions de Millennium BCP, representatives d'un 0,14% del seu capital valorades en 1.450 milers d'euros.

D'altra banda, durant aquest exercici Banc Sabadell va incrementar el cost de la seva participació en 143.550 milers d'euros, en la Societat de Gestió d'Actius procedents de la Reestructuració Bancària (Sareb), com a conseqüència de l'execució de l'augment de capital per convertir les "obligacions subordinades contingentment convertibles no garantides 2013".

El 31 de desembre de 2016 el deteriorament de valor d'aquesta participació és de 56.756 milers d'euros, i queda valorada en 170.174 milers d'euros (26.624 milers d'euros el 2015).

El 2 de novembre de 2015, Visa Inc. va anunciar una oferta de compra sobre la totalitat de les accions de Visa Europe, que s'ha materialitzat el 21 de juny de 2016. La contraprestació per les accions que té el grup ha consistit en el lliurament *up-front* d'un import en caixa més el lliurament d'accions preferents convertibles en accions de Visa Inc, així com un import en efectiu a cobrar al cap de tres anys. La plusvàlua registrada ha estat de 109 milions d'euros.

El 31 de desembre de 2016 s'ha actualitzat la valoració de la participació mantinguda a Visa Inc, i s'han registrat 3 milions d'euros amb contrapartida en un altre resultat global del patrimoni net.

Nota 10 – Derivats mantinguts per negociar d'actiu i passiu

El desglossament per tipus d'operació dels saldos d'aquest epígraf de l'actiu i del passiu dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros				
	2016		2015	
	Actiu	Passiu	Actiu	Passiu
Risc sobre valors	169.449	170.058	259.555	233.732
Risc sobre tipus d'interès	1.122.057	1.137.713	916.789	961.604
Risc sobre divisa	467.291	530.860	312.200	269.290
Altres tipus de risc	75.698	77.283	19.902	20.296
Total	1.834.495	1.915.914	1.508.446	1.484.922
Per moneda:				
En euros	1.609.077	1.738.788	1.367.187	1.342.124
En moneda estrangera	225.418	177.126	141.259	142.798
Total	1.834.495	1.915.914	1.508.446	1.484.922

A continuació, es desglossen, per tipus d'instrument derivat, els valors raonables el 31 de desembre de 2016 i de 2015:

En milers d'euros		
	2016	2015
Actius		
<i>Derivats mantinguts per negociar:</i>	<i>1.834.495</i>	<i>1.508.446</i>
<i>Swaps, CCIRS, call money swap</i>	1.128.670	910.320
Opcions sobre tipus de canvi	30.068	22.631
Opcions sobre tipus d'interès	54.365	56.296
Opcions sobre índexs i valors	184.169	279.457
<i>Forward</i> divisa	437.223	239.742
Total d'actius mantinguts per negociar	1.834.495	1.508.446
Passius		
<i>Derivats mantinguts per negociar:</i>	<i>1.915.914</i>	<i>1.484.922</i>
<i>Swaps, CCIRS, call money swap</i>	1.125.749	894.460
Opcions sobre tipus de canvi	31.323	29.298
Opcions sobre tipus d'interès	100.774	103.588
Opcions sobre índexs i valors	186.571	254.027
<i>Forward</i> divisa	471.497	203.549
Total de passius mantinguts per negociar	1.915.914	1.484.922

Nota 11 – Préstecs i bestretes

Bancs centrals i entitats de crèdit

El desglossament del saldo dels epígrafs “Préstecs i bestretes - Bancs centrals” i “Préstecs i bestretes - Entitats de crèdit” dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015 és el següent:

En milers d'euros	2016	2015
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Préstecs i partides a cobrar	4.291.996	5.002.066
Total	4.291.996	5.002.066
Per naturalesa:		
Dipòsits a termini	2.320.133	1.311.414
Adquisició temporal d'actius	1.704.404	3.101.716
Actius financers híbrids	89	3.176
Altres	269.122	583.416
Actius dubtosos	368	566
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(6.681)	(1.801)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	4.560	3.579
Total	4.291.996	5.002.066
Per moneda:		
En euros	3.279.828	4.720.693
En moneda estrangera	1.012.168	281.373
Total	4.291.996	5.002.066

Clientela

El desglossament del saldo de l'epígraf "*Préstecs i bestretes - Clientela*" (administracions públiques i altres sectors) dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015 és el següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Per epígrafs:		
Actius financers mantinguts per negociar	-	-
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	-	-
Préstecs i partides a cobrar	145.173.865	146.815.737
Total	145.173.865	146.815.737
Per naturalesa:		
Deutors a la vista i diversos	6.801.456	7.206.937
Crèdit comercial	5.530.045	5.665.062
Arrendaments financers	2.168.803	2.070.028
Deutors amb garantia real	90.693.505	92.739.951
Adquisició temporal d'actius	7.930	728.475
Altres deutors a termini	35.363.490	32.685.849
Actius dubtosos	9.641.526	12.470.413
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(4.921.348)	(6.609.577)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	(111.543)	(141.401)
Total	145.173.865	146.815.737
Per sector:		
Administracions públiques	9.683.466	8.954.620
D'altres sectors	130.881.764	132.141.682
Actius dubtosos	9.641.526	12.470.413
Correcció de valor per deteriorament d'actius	(4.921.348)	(6.609.577)
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	(111.543)	(141.401)
Total	145.173.865	146.815.737
Per moneda:		
En euros	98.615.373	100.965.967
En moneda estrangera	46.558.492	45.849.770
Total	145.173.865	146.815.737
Per àmbit geogràfic:		
Espanya	98.965.788	104.752.006
Resta de la Unió Europea	39.707.952	36.417.861
Iberoamèrica	3.519.712	2.351.185
Amèrica del Nord	6.431.602	9.235.497
Resta de l'OCDE	245.475	149.741
Resta del món	1.224.683	519.024
Correccions de valor per deteriorament d'actius	(4.921.347)	(6.609.577)
Total	145.173.865	146.815.737

El tipus d'interès mitjà anual durant els exercicis de 2016 i de 2015 del crèdit a la clientela de l'actiu ha estat del 3,16% i del 3,27%, respectivament (2,94% el 2016 sense considerar TSB).

En l'epígraf "*Préstecs i bestretes*" dels balanços consolidats s'inclouen certs actius compromesos en operacions de finançament, és a dir, aportats com a col·lateral o garantia pel que fa a certs passius. Vegeu-ne més informació en la nota 4 "*Gestió de riscos financers - Risc de crèdit*".

Arrendament financer

Els béns cedits en règim d'arrendament financer es recullen pel valor del cost amortitzat de les quotes que ha de pagar l'arrendatari, més el valor residual garantit i no garantit, sense incloure les càrregues financeres ni l'impost sobre el valor afegit. A continuació, se'n dona el detall:

En milers d'euros		
	2016	2015
Arrendaments financers		
Inversió bruta total	2.137.815	2.083.279
<i>dels quals: Quotes contingents reconegudes en els ingressos</i>	74.007	77.630
Ingressos financers no meritats	245.716	272.662
Valor residual no garantit	139.827	126.034
Correccions de valor per deteriorament	38.881	68.509

A continuació, es presenta un detall per terminis del valor actual dels pagaments futurs mínims a rebre pel grup durant el període d'obligat compliment (perquè es considera que no s'exerciran pròrrogues ni opcions de compra existents).

En milers d'euros				
	Fins a 1 any	Entre 1 i 5 any	Més de 5 anys	Total
Pagaments mínims a rebre d'arrendaments financers				
Pagaments mínims a rebre d'obligat compliment	510.790	1.312.388	456.022	2.279.200

Actius financers vençuts no deteriorats

El saldo de crèdit a la clientela vençut, pendent de cobrament no dubtós, el 31 de desembre de 2016, és de 222.083 milers d'euros (161.702 milers d'euros el 31 de desembre de 2015). D'aquest total, més del 75% del saldo el 31 de desembre de 2016 (60% del saldo el 31 de desembre de 2015) ha vençut en un termini no superior a un mes.

Actius dubtosos

L'import dels actius dubtosos en els diferents epígrafs de l'actiu del balanç el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros			
	Nota	2016	2015
Valors representatius de deute		9.030	11.422
Préstecs i bestretes			
Clientela		9.641.526	12.470.413
Bancs centrals i entitats de crèdit		368	566
Total		9.650.925	12.482.401
Per sector:			
Administracions públiques		13.863	11.458
Bancs centrals i entitats de crèdit		7.276	566
Altres sectors privats		9.629.785	12.470.377
Total		9.650.925	12.482.401

El moviment dels actius dubtosos és el següent:

En milers d'euros

Saldo el 31 de desembre de 2014	15.726.087
Incorporació de TSB (*)	252.697
Altes	1.984.531
Baixes	(4.443.097)
Amortitzacions	(1.037.817)
Saldo el 31 de desembre de 2015	12.482.401
Altes	1.755.062
Baixes	(4.058.422)
Amortitzacions	(528.116)
Saldo el 31 de desembre de 2016	9.650.925

(*) Vegeu la nota 2.

El desglossament dels actius dubtosos per tipologia de garantia el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Amb garantia hipotecària (*)	5.694.291	7.308.197
Altres garanties reals (**)	1.838.432	2.878.060
Resta	2.118.202	2.296.144
Total	9.650.925	12.482.401

(*) Actius amb garantia hipotecària amb risc viu inferior al 100% del valor de taxació.

(**) Inclou la resta d'actius amb garantia real.

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo d'actius dubtosos el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Espanya	9.070.695	11.699.177
Resta de la Unió Europea	479.338	589.474
Iberoamèrica	33.933	101.482
Amèrica del Nord	25.631	42.602
Resta de l'OCDE	6.471	9.507
Resta del món	34.857	40.159
Total	9.650.925	12.482.401

L'import dels ingressos financers acumulats i no reconeguts en el compte de pèrdues i guanys consolidat dels actius financers deteriorats puja, el 31 de desembre de 2016, a 610.673 milers d'euros i, el 31 de desembre de 2015, a 723.241 milers d'euros.

El moviment dels actius financers deteriorats donats de baixa de l'actiu perquè s'ha considerat remota la seva recuperació és el següent:

En milers d'euros	
Saldo el 31 de desembre de 2014	5.610.127
Addicions/retirades en el perímetre (*)	
Incorporació de TSB (*)	118.093
Altes	1.124.696
Amb càrrec a correccions de valor per deteriorament d'actius	1.037.225
Amb càrrec directe al compte de pèrdues i guanys	43.999
Productes vençuts i no cobrats	43.472
Altres conceptes	-
Baixes	(897.205)
Per recuperació en efectiu de principal (**)	(100.013)
Per recuperació en efectiu de productes vençuts i no cobrats (**)	(18.865)
Per adjudicació d'actiu material i condonacions	(19.714)
Per prescripció	-
Per refinançament o reestructuració de deute	-
Per baixa permanent de fallit	(758.613)
Diferències de canvi	-
Saldo el 31 de desembre de 2015	5.955.711
Altes	648.028
Amb càrrec a correccions de valor per deteriorament d'actius	612.583
Amb càrrec directe al compte de pèrdues i guanys	1.296
Productes vençuts i no cobrats	33.591
Altres conceptes	558
Baixes	(1.327.929)
Per recuperació en efectiu de principal (**)	(109.360)
Per recuperació en efectiu de productes vençuts i no cobrats (**)	(64.960)
Per adjudicació d'actiu material i condonacions	(92.933)
Per prescripció	-
Per refinançament o reestructuració de deute	-
Per baixa permanent de fallit	(1.060.676)
Diferències de canvi	(26.127)
Saldo el 31 de desembre de 2016	5.249.683
(*) Vegeu la nota 2.	
(**) Les baixes per recuperació en efectiu de principal i per recuperació d'efectiu de productes vençuts i no cobrats es reflecteixen en l'epígraf "Pèrdues per deteriorament d'actius financers" (Vegeu la nota 37.)	

Correccions de valor

L'import de les correccions de valor per deteriorament d'actius en els diferents epígrafs de l'actiu del balanç el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Valors representatius de deute	12.001	13.117
Préstecs i bestretes		
Clientela	4.921.348	6.609.577
Bancs centrals i entitats de crèdit	6.681	1.801
Total	4.940.030	6.624.495

El banc considera que les correccions de valor per deteriorament i provisions constituïdes pel grup són suficients per absorbir possibles minusvàlues que tinguin els seus actius i els desenllaços de qualsevol contingència oberta que tingui el banc.

Les correccions de valor per deteriorament inclouen 410 milions d'euros per cobrir el final de contingències relacionades amb les clàusules terra. Sense considerar aquest deteriorament, la ràtio de cobertura de dubtosos seria de 47,34% i la ràtio de cobertura d'actius problemàtics, de 47,45% (47,25% i 47,40%, respectivament, sense la incorporació de TSB).

El moviment detallat de les correccions de valor constituïdes per a la cobertura del risc de crèdit i l'import acumulat d'aquestes a l'inici i al final de l'exercici és el següent:

En milers d'euros					
	Determinada individualment	Determinada col·lectivament	Cobertura IBNR (**)	Risc de pafs	Total
Saldo el 31 de desembre de 2014	1.399.618	5.194.280	1.136.010	3.761	7.733.669
Addicions/retirades en el perímetre (*)	-	-	-	-	-
Incorporació de TSB (*)	1.873	76.755	183.053	-	261.681
Moviments amb reflex en resultats d'insolvències (**)	781.673	155.376	192.533	653	1.130.235
Moviments sense reflex en resultats d'insolvències	181.108	(2.496.182)	(193.239)	-	(2.508.313)
Utilització de provisions constituïdes	(761.152)	(1.205.625)	(282.651)	-	(2.249.428)
Altres moviments (***)	942.260	(1.290.557)	89.412	-	(258.885)
Ajustos per diferències de canvi	-	1.142	5.940	141	7.223
Saldo el 31 de desembre de 2015	2.364.272	2.931.371	1.324.297	4.555	6.624.495
Moviments amb reflex en resultats d'insolvències (**)	86.581	190.444	103.911	(1.965)	378.971
Moviments sense reflex en resultats d'insolvències	(1.128.701)	(671.925)	(261.218)	5.414	(2.056.430)
Utilització de provisions constituïdes	(967.417)	(685.173)	(241.775)	-	(1.894.365)
Altres moviments (***)	(161.284)	13.248	(19.443)	5.414	(162.065)
Ajustos per diferències de canvi	(193)	(1.797)	(5.518)	502	(7.006)
Saldo el 31 de desembre de 2016	1.321.959	2.448.093	1.161.472	8.506	4.940.030

(*) Vegeu la nota 2.

(**) Aquesta xifra, l'amortització amb càrrec a resultats d'actius financers deteriorats donats de baixa de l'actiu i la recuperació de fallits es reflecteix en l'epígraf "Pèrdues per deteriorament d'actius financers" (vegeu la nota 37).

(***) Correspon al traspàs de 162.065 milers d'euros de correccions de valor constituïdes per a la cobertura del risc de crèdit a actius no corrents en venda (vegeu la nota 14) i a inversions immobiliàries (vegeu la nota 16).

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo de correccions de valor per deteriorament d'actius el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Espanya	4.657.319	6.238.422
Resta de la Unió Europea	220.814	309.367
Iberoamèrica	38.610	49.408
Amèrica del Nord	2.317	7.057
Resta de l'OCDE	2.998	4.630
Resta del món	17.972	15.611
Total	4.940.030	6.624.495

Nota 12 – Canvis del valor raonable dels elements coberts d'una cartera amb cobertura del risc de tipus d'interès

Els saldos reflectits en aquest epígraf de l'actiu i del passiu del balanç consolidat corresponen a les plusvàlues o minuscàlues dels elements coberts per cobertura de valor raonable de tipus d'interès sobre carteres d'instruments financers que es compensen pràcticament en la seva totalitat, per plusvàlues o minuscàlues associades al seu corresponent derivat de cobertura.

Nota 13 – Derivats - comptabilitat de cobertures d'actiu i passiu

El desglossament dels valors raonables d'aquests epígrafs dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015, tenint en compte el tipus de cobertura realitzat, és el següent:

En milers d'euros	2016		2015	
	Actiu	Passiu	Actiu	Passiu
Microcobertures:				
Cobertures del valor raonable	147.563	54.611	171.755	379.355
Cobertures dels fluxos d'efectiu	339.357	216.022	436.441	161.281
Cobertures d'inversió neta de negocis a l'estranger	26.934	-	13.383	173
Macrocobertures:				
Cobertures del valor raonable	21.306	785.819	79.234	76.857
Cobertures dels fluxos d'efectiu	-	49.354	-	63.795
Total	535.160	1.105.806	700.813	681.461
Per moneda:				
En euros	379.914	484.487	537.267	353.525
En moneda estrangera	155.246	621.320	163.546	327.936
Total	535.160	1.105.806	700.813	681.461

Per dur a terme la política de gestió del risc de tipus d'interès (vegeu la nota 4 sobre gestió de riscos financers), el grup contracta operacions de cobertura.

A continuació, es descriuen les principals tipologies de les cobertures:

a) Cobertura de valor raonable

Són les que cobreixen l'exposició a la variació en el valor raonable d'un tipus de risc concret, i són operacions de microcobertura si cobreixen el risc d'una operació d'actiu o passiu, o de macrocobertura si cobreixen una cartera d'actius o passius financers.

En aquesta categoria el grup classifica els derivats contractats amb l'objectiu de mitigar el risc de tipus d'interès en operacions d'actiu i passiu a tipus fix.

Els derivats emprats en aquestes cobertures consisteixen principalment en permutes de tipus d'interès. A continuació, es detalla la composició de les cobertures:

- Macrocobertura de passius a tipus fix en què s'inclouen operacions de finançament de l'entitat en mercat de capitals i operacions de dipòsits a termini contractats amb clients. El valor raonable de les permutes incloses en aquestes cobertures puja, el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015, a un import creditor de 72 milers d'euros i 32.740 milers d'euros, respectivament.
- Macrocobertures de valors representatius de deute a tipus fix classificats en la cartera de disponible per a la venda. El valor raonable de les permutes incloses en aquestes cobertures puja, el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015, a un import creditor de 741.648 milers d'euros i 16.683 milers d'euros, respectivament.
- Macrocobertures de préstecs hipotecaris concedits a clients. El valor raonable de les permutes incloses en aquestes cobertures puja, el 31 de desembre de 2016, a un import creditor de 22.792 milers d'euros (971 milers d'euros al tancament de 2015).
- Microcobertures d'operacions de passiu a tipus fix compostes per dipòsits a termini contractats amb clients, i deute subordinat emès. El valor raonable de les permutes incloses en aquestes cobertures puja, el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015, a un import creditor de 2.666 milers d'euros i 22.853 milers d'euros, respectivament.
- Microcobertures d'operacions de passiu a tipus fix compostes per comptes a la vista de clients. El valor raonable de les permutes incloses en aquestes cobertures puja, el 31 de desembre de 2016, a un import creditor de 14.905 milers d'euros (271 milers d'euros al tancament de 2015).
- Microcobertures d'operacions d'actiu a tipus fix. El valor raonable de les permutes incloses en aquestes cobertures puja, el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015, a un import creditor de 8.547 milers d'euros i 323.165 milers d'euros, respectivament.

En relació amb aquestes, les pèrdues i els guanys reconeguts en l'exercici, tant dels instruments de cobertura com dels elements coberts, es detallen a continuació:

En milers d'euros

	2016		2015	
	Instruments de cobertura	Elements coberts	Instruments de cobertura	Elements coberts
Microcobertures	(36.928)	33.031	(25.763)	24.604
Actius a tipus fix	(38.816)	35.366	(16.526)	16.604
Mercat de capitals	(2.327)	2.607	(5)	(570)
Passius a tipus fix	4.215	(4.942)	(9.232)	8.570
Macrocobertures	(248.285)	277.980	(15.053)	24.252
Mercat de capitals i passius a tipus fix	32.129	5.958	6.338	3.411
Actius a tipus fix	(280.414)	272.022	(21.391)	20.841
Total	(285.213)	311.011	(40.816)	48.856

b) Cobertura de flux d'efectiu

Són les que cobreixen la variació en fluxos d'efectiu d'instruments financers associats a un risc concret o a una transacció prevista altament probable.

Els derivats emprats en aquestes cobertures consisteixen principalment en permutes de tipus d'interès i operacions *forward*. A continuació, es detalla la composició de les cobertures principals:

- Microcobertures de tipus d'interès d'operacions futures de títols de renda fixa. L'entitat designa com a element de cobertura els contractes derivats que es liquidaran pel seu import brut mitjançant el lliurament de l'actiu subjacent (segons el preu contractat), que, d'acord amb les guies d'implementació de la NIC 39, es poden considerar com a cobertura de fluxos d'efectiu respecte a la contraprestació que es liquidarà en una transacció futura que es produirà per la liquidació del mateix derivat en termes bruts. En cas de no haver contractat el derivat, el grup estaria exposat a la variabilitat en el preu de compra. El valor raonable dels *forwards* contractats el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015 pujava a un import deutor de 44.332 milers d'euros i de 10.284 milers d'euros, respectivament.
- Microcobertures de tipus d'interès de bons vinculats a la inflació. El banc ha contractat permutes financeres per cobrir la variació en els fluxos d'efectiu futurs que seran liquidats pels bons inflació. El valor raonable d'aquestes permutes, el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015, pujava a un import creditor de 15.580 milers d'euros i deutor de 280.814 milers d'euros, respectivament.
- Macrocobertures dels fluxos d'efectiu amb l'objectiu de reduir la volatilitat del marge d'intermediació per variacions de tipus d'interès per a un horitzó temporal d'un any. Així, aquesta macrocobertura cobreix els fluxos d'efectiu futurs en funció de l'exposició neta d'una cartera formada per passius altament probables amb una exposició similar al risc del tipus d'interès. Els instruments de cobertura utilitzats amb aquesta finalitat són permutes financeres de tipus d'interès. El valor raonable d'aquestes permutes, el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015, pujava a un import creditor de 49.354 milers d'euros i de 60.211 milers d'euros, respectivament.
- Microcobertures de bons de titulització expressats en moneda estrangera per reduir la volatilitat davant de variacions del tipus de canvi. S'ha contractat per a aquesta cobertura un *cross currency interest rate swap* el valor raonable del qual, el 31 de desembre de 2016, pujava a un import deutor de 65.283 milers d'euros (10.288 milers d'euros al tancament de 2015).
- Microcobertures de tipus de canvi per transaccions futures. L'entitat ha contractat operacions *forward* de divises per cobrir la variació dels tipus de canvi. El valor raonable dels *forward* contractats el 31 de desembre de 2016 pujava a un import deutor de 23.364 milers d'euros.

Els imports que van ser reconeguts en el patrimoni net durant l'exercici i els imports que van ser donats de baixa del patrimoni net i inclosos en els resultats durant l'exercici s'indiquen en l'estat total de canvis en el patrimoni net de Banc Sabadell.

No s'ha reconegut ineficàcia en els resultats de l'exercici de 2016 relacionada amb les microcobertures de fluxos d'efectiu pel fet de ser immaterial.

c) Cobertures de les inversions netes en negocis a l'estranger

L'entitat manté polítiques de cobertura amb l'objectiu prioritari de minimitzar l'impacte negatiu a causa de moviments adversos dels mercats dels canvis de divises sobre les ràtios de capital, així com sobre els resultats generats en el seu negoci en divisa. Les operacions de cobertura cobreixen el risc de canvi de les inversions efectuades en les societats del grup radicades en països que no tenen l'euro com a moneda funcional (vegeu la nota 4.4.3.1, apartat "Risc estructural de tipus de canvi").

Actualment, s'estan cobrint 1.368 milions de lliures esterlines, 100 milions de dòlars nord-americans i 1.293 milions de pesos mexicans mitjançant operacions *forward* de divisa. El valor raonable d'aquests derivats de cobertura el 31 de desembre de 2016 pujava a un import deutor de 29.192 milers d'euros.

Durant l'any 2016 s'ha incrementat la cobertura de capital, des dels 768 milions de lliures esterlines de 2015 fins als actuals 1.368 milions de lliures esterlines, que representen un 73% de la inversió total realitzada.

Aquesta cobertura de divises es monitora contínuament en vista dels moviments que es produeixen en els mercats.

Nota 14 – Actius no corrents i actius i passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda

El desglossament d'aquests epígrafs dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros	2016	2015
Actiu	5.423.159	3.165.293
Préstecs i bestretes	28.584	-
Entitats de crèdit	28.284	-
Clientela	301	-
Valors representatius de deute	2.375.232	-
Instruments de patrimoni	7.012	19.452
Actiu tangible	2.942.683	3.145.841
Actiu tangible d'ús propi	66.958	97.351
Actiu tangible adjudicat	2.874.314	3.047.535
Credits en arrendament operatiu	1.411	955
Resta dels altres actius	69.648	-
Correccions de valor per deteriorament	(844.464)	(622.907)
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	4.578.694	2.542.386
Passiu		
Passius financers a cost amortitzat	2.058	-
Passius per impostos	52.106	-
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança	2.159.084	-
Resta	119	-
Passius inclosos en grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	2.213.368	-

La principal variació interanual correspon a la reclassificació dels actius i passius de Mediterráneo Vida, Sociedad Anónima de Seguros y Reaseguros en aquest epígraf, explicada en la nota 2 d'aquests comptes anuals consolidats.

La contribució de Mediterráneo Vida en l'epígraf "*Un altre resultat global acumulat*" del patrimoni net consolidat ha estat reclassificada al subepígraf "*Elements que es poden reclassificar en resultats – Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*". Aquesta contribució inclou dos conceptes: els ajustos de valoració dels actius financers disponibles per a la venda i l'efecte de les asimetries comptables com a conseqüència de la valoració diferent dels actius financers i els compromisos d'assegurança associats.

En actiu tangible adjudicat es registren els actius que han estat rebuts pels prestataris o altres deutors del banc, per a la satisfacció, total o parcial, d'actius financers que representen drets de cobrament davant d'aquells.

La totalitat de l'actiu material d'ús propi correspon a residencial (oficines).

En relació amb els actius procedents d'adjudicacions, un 90,37% del saldo correspon a actius residencials, un 7,74% a actius industrials i un 1,89% a agrícola.

El termini mitjà en què els actius es mantenen en la categoria *“Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda - actius adjudicats”* és de 31,6 mesos en l'exercici de 2016. Vegeu en la nota 4 les polítiques per alienar o disposar per una altra via aquests actius.

El percentatge d'actius adjudicats venuts amb finançament al comprador per part del banc el 2016 ha estat d'un 30,49% (el 2015 va ser d'un 34,73%).

El moviment d'actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda durant els exercicis de 2016 i 2015 ha estat el següent:

En milers d'euros

		Actius no corrents en venda
Cost:		
Saldos el 31 de desembre de 2014	Nota	2.873.974
Altes		1.373.440
Baixes		(722.570)
Altres traspassos	16	(113.611)
Traspassos d'insol·vències (*)		(245.940)
Saldos el 31 de desembre de 2015		3.165.293
Reclassificació Mediterráneo Vida		2.438.066
Altes		1.094.360
Baixes		(1.062.491)
Altres traspassos	16	(58.107)
Traspassos d'insol·vències (*)		(153.962)
Saldos el 31 de desembre de 2016		5.423.159
Correccions de valor per deteriorament:		
Saldos el 31 de desembre de 2014		624.039
Dotació amb impacte en resultats	41	261.552
Reversió amb impacte en resultats	41	(160.291)
Utilitzacions		(61.653)
Altres traspassos	16	(40.740)
Saldos el 31 de desembre de 2015		622.907
Dotació amb impacte en resultats	41	778.838
Reversió amb impacte en resultats	41	(495.648)
Utilitzacions		(49.010)
Altres traspassos	16	(12.623)
Saldos el 31 de desembre de 2016		844.464
Saldos nets el 31 de desembre de 2015		2.542.386
Saldos nets el 31 de desembre de 2016		4.578.695

(*) Fons procedent de correccions de valor constituïdes per la cobertura del risc de crèdit.

Nota 15 – Inversions en negocis conjunts i associades

El moviment d'aquest epígraf el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros	
Saldo el 31 de desembre de 2014	513.227
Addicions/retirades en el perímetre	-
Per resultats de l'exercici	48.795
Per adquisició o ampliació de capital	116.469
Per venda o dissolució	(273.253)
Per dividends	(35.070)
Per traspàs	-
Per deterioraments, ajustos de valoració, diferències de conversió i altres	(29.172)
Saldo el 31 de desembre de 2015	340.996
Addicions/retirades en el perímetre	(249)
Per resultats de l'exercici	74.573
Per adquisició o ampliació de capital (*)	8.953
Per venda o dissolució	(21.365)
Per dividends	(17.159)
Per traspàs	-
Per deterioraments, ajustos de valoració, diferències de conversió i altres	(5.077)
Saldo el 31 de desembre de 2016	380.672

(*) Vegeu-ho reflectit en l'estat de fluxos d'efectiu.

En l'estat de fluxos d'efectiu - activitats d'inversió es presenta en la partida de cobraments per inversions en negocis conjunts i associades la suma dels 21.365 milers d'euros en concepte de vendes i els 17.159 milers d'euros per dividends de la taula anterior, més el resultat dels guanys per baixa de participades de la nota 39, que pugen a 46.883 milers d'euros.

Les principals altes i baixes de l'exercici de 2016 i 2015 de societats participades s'indiquen en l'Annex I; les més significatives són les que es descriuen a continuació.

Tal com s'informa en la nota 2 d'aquests comptes anuals consolidats, a l'abril de 2016 Banc Sabadell va transmetre la totalitat de la participació mantinguda a Dexia, per un preu total de 52.390 milers d'euros.

A l'abril de 2015 Banc Sabadell va acudir a l'ampliació de capital realitzada per Metrovacesa, en què va aportar 112 milions d'euros i va comptabilitzar un deteriorament de 59,2 milions d'euros (vegeu la nota 37). Al setembre de 2015 es va vendre la totalitat de la participació mantinguda en aquesta societat (el valor net comptable donat de baixa van ser 270.027 milers d'euros).

En l'exercici de 2015 s'inclouen 30,2 milions de recuperació del deteriorament de la participació a Ribera Salud, S.A.

El fons de comerç de les inversions en negocis conjunts i associades el 31 de desembre de 2016 és de 305 milers d'euros (14.473 milers d'euros el 2015).

El 31 de desembre de 2016 i de 2015 no hi havia cap acord de suport ni cap altre tipus de compromís contractual significatiu del banc ni de les entitats dependents a les entitats associades.

La conciliació entre la inversió del grup en societats participades i el saldo de l'epígraf "*Inversions en negocis conjunts i associades*" és la següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Inversió del grup en participades (Annex I)	230.781	370.706
Aportacions per resultats acumulats	162.200	199.821
Ajustos de valor (deterioraments i diferències de canvi)	(12.308)	(229.531)
Total	380.673	340.996

El 31 de desembre de 2016 i de 2015 l'import agregat comptable de les participacions en entitats associades considerades individualment no significatives és de 164.144 i 144.986 milers d'euros, respectivament.

A continuació, es presenten les dades financeres més rellevants de la inversió considerada individualment significativa, BanSabadell Vida, el 31 de desembre de 2016 i de 2015:

En milers d'euros

	BanSabadell Vida (*)	
	2016	2015
Total actiu	9.396.948	6.500.714
<i>Del qual: inversions financeres</i>	<i>9.163.245</i>	<i>6.314.678</i>
Total passiu	8.920.224	6.122.844
<i>Del qual: provisions tècniques</i>	<i>8.501.287</i>	<i>5.765.573</i>
Resultat del compte tècnic de vida	105.434	96.528
<i>Del qual: primes imputades a l'exercici</i>	<i>4.366.127</i>	<i>2.829.184</i>
<i>Del qual: sinistralitat de l'exercici</i>	<i>(4.297.929)</i>	<i>(2.768.577)</i>
<i>Del qual: rendiment financer tècnic</i>	<i>133.934</i>	<i>108.566</i>

(*) Dades extretes dels registres comptables de BanSabadell Vida sense tenir en compte ajustos de consolidació ni el percentatge de participació del grup.

Nota 16 – Actius tangibles

El desglossament d'aquest epígraf dels balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

	2016				2015			
	Cost	Amortització	Deteriorament	Valor net	Cost	Amortització	Deteriorament	Valor net
Immobilitzat material:	3.567.707	(1.454.273)	(42.080)	2.071.354	3.223.624	(1.351.880)	(25.123)	1.846.621
D'ús propi:	3.338.350	(1.409.450)	(41.366)	1.887.534	3.034.705	(1.300.962)	(24.220)	1.709.523
Equips informàtics i les seves instal·lacions	510.075	(362.317)	-	147.758	490.400	(352.834)	-	137.566
Mobiliari, vehicles i resta d'instal·lacions	1.276.676	(695.499)	-	581.177	1.275.207	(683.205)	(1.631)	590.371
Edificis	1.510.659	(344.634)	(41.366)	1.124.659	1.215.047	(256.076)	(22.589)	936.382
Obres en curs	10.161	(0)	-	10.161	16.060	-	-	16.060
Altres	30.779	(7.000)	-	23.779	37.991	(8.847)	-	29.144
Credits en arrendament operatiu	229.357	(44.823)	(714)	183.820	188.919	(50.918)	(903)	137.098
Inversions Immobiliàries:	2.966.638	(181.841)	(380.551)	2.404.247	2.940.088	(149.513)	(448.670)	2.341.905
Edificis	2.929.488	(180.655)	(374.238)	2.374.594	2.918.157	(147.503)	(442.003)	2.328.651
Finques rústiques, parcel·les i solars	37.150	(1.186)	(6.312)	29.652	21.931	(2.010)	(6.667)	13.254
Total	6.534.345	(1.636.114)	(422.631)	4.475.601	6.163.712	(1.501.393)	(473.793)	4.188.526

El moviment durant els exercicis de 2016 i 2015 del saldo de l'epígraf *"Actius tangibles"* és el següent:

En milers d'euros

		Immobles	Mobiliari i instal·lacions	Inversions immobiliàries	Actius ced. arrend. operat.	Total
Cost:						
	Nota					
Saldos el 31 de desembre de 2014		1.128.609	1.558.746	2.838.267	111.735	5.637.357
Addicions/retirades en el perímetre	2	17.600	4.635	-	-	22.235
Incorporació per TSB	2	234.460	104.709	-	28.204	367.373
Altes		34.100	191.203	323.511	78.049	626.863
Baixes		(145.300)	(93.651)	(382.838)	(28.577)	(650.366)
Altres traspassos		6.902	3.495	174.092	-	184.489
Traspassos d'insolvències (*)		-	-	(12.944)	-	(12.944)
Tipus de canvi		(7.273)	(3.530)		(492)	(11.295)
Saldos el 31 de desembre de 2015		1.269.098	1.765.607	2.940.088	188.919	6.163.712
Addicions/retirades en el perímetre	2	290.922	80.183	133.547	-	504.652
Altes		44.295	124.940	301.663	110.179	581.077
Baixes		(41.392)	(172.720)	(381.063)	(50.016)	(645.191)
Altres traspassos		23.977	3.850	(19.494)	(15.701)	(7.368)
Traspassos d'insolvències (*)		-	-	(8.103)	-	(8.103)
Tipus de canvi		(35.301)	(15.109)	-	(4.024)	(54.434)
Saldos el 31 de desembre de 2016		1.551.599	1.786.751	2.966.638	229.357	6.534.345
Amortització acumulada:						
Saldos el 31 de desembre de 2014		198.413	933.411	114.576	31.365	1.277.765
Addicions/retirades en el perímetre	2	-	3.728	-	-	3.728
Incorporació per TSB	2	76.115	60.450	-	19.045	155.610
Altes		19.715	104.467	54.801	17.979	196.962
Baixes		(26.266)	(66.680)	(17.616)	(17.280)	(127.842)
Altres traspassos		(533)	2.776	(2.248)	-	(5)
Tipus de canvi		(2.521)	(2.113)	-	(191)	(4.825)
Saldos el 31 de desembre de 2015		264.923	1.036.039	149.513	50.918	1.501.393
Addicions/retirades en el perímetre	2	57.328	49.744	14.959	-	122.031
Incorporació per TSB	2	-	-	-	-	-
Altes		34.983	103.362	61.426	25.182	224.953
Baixes		(1.887)	(125.918)	(32.866)	(15.830)	(176.501)
Altres traspassos		8.690	3.613	(11.191)	(12.759)	(11.647)
Tipus de canvi		(12.403)	(9.024)	-	(2.688)	(24.115)
Saldos el 31 de desembre de 2016		351.634	1.057.816	181.841	44.823	1.636.114
Pèrdues per deteriorament:						
Saldos el 31 de desembre de 2014		21.486	1.128	354.112	-	376.726
Addicions/retirades en el perímetre	2	10.244	-	-	-	10.244
Dotació amb impacte en resultats	38	3.646	-	263.328	903	267.877
Reversió amb impacte en resultats	38	(1.438)	(100)	(107.713)	-	(109.251)
Utilitzacions		(10.746)	-	(106.846)	-	(117.592)
Altres traspassos		(603)	603	45.789	-	45.789
Saldos el 31 de desembre de 2015		22.589	1.631	448.670	903	473.793
Addicions/retirades en el perímetre	2	18.777	-	47.050	-	65.827
Dotació amb impacte en resultats	38	-	-	403.856	41	403.897
Reversió amb impacte en resultats	38	-	-	(383.620)	-	(383.620)
Utilitzacions		-	(1.631)	(80.268)	(230)	(82.129)
Altres traspassos		-	-	(55.137)	-	(55.137)
Saldos el 31 de desembre de 2016		41.366	-	380.551	714	422.631
Saldos nets el 31 de desembre de 2015		981.586	727.937	2.341.905	137.098	4.188.526
Saldos nets el 31 de desembre de 2016		1.158.599	728.935	2.404.246	183.820	4.475.600

(*) Fons procedent de correccions de valor constituïdes per la cobertura del risc de crèdit.

El detall de l'origen del cost amortitzat dels traspassos amb destinació a l'epígraf "*Actius tangibles*" durant l'exercici de 2016 és el següent:

En milers d'euros

	Nota	2016	2015
Existències	18	13.932	65.835
Actius no corrents i grups alienables que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	14	45.484	72.871
Insolvències		(8.103)	(12.944)
Total		51.313	125.762

El valor brut dels elements de l'actiu material d'ús propi que estaven en ús i totalment amortitzats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 puja a 477.722 milers d'euros i 379.757 milers d'euros, respectivament.

El valor net comptable dels actius materials corresponents a negocis a l'estranger puja a 251.723 milers d'euros el 31 de desembre de 2016 (279.021 milers d'euros el 31 de desembre de 2015).

El grup ha formalitzat operacions de venda d'immobles i en el mateix acte va formalitzar amb els compradors un contracte d'arrendament operatiu (manteniment, assegurances i tributs a càrrec del banc) sobre aquests. Les característiques principals dels contractes més significatius vigents al tancament de l'exercici de 2016 es detallen tot seguit:

Contractes arrendament operatiu	2016			
	Nombre d'immobles venuts	Nombre de contractes amb opció de compra	Nombre de contractes sense opció de compra	Termini d'obligat compliment
Exercici 2010	379	379	-	10 anys
Exercici 2012	4	4	-	15 anys
Exercici 2012 (integració Banco CAM)	20	20	-	10 a 12 anys

Per al lot de 379 immobles de què es va formalitzar la venda a l'abril de 2010 i al mateix temps la formalització de contracte d'arrendament operatiu, les rendes per al termini d'obligat compliment, fixades inicialment en 37,5 milers d'euros cada mes, s'actualitza anualment amb l'IPC i amb un mínim del 2,75% anual fins a l'abril de 2018. Per a la resta d'immobles, les rendes s'actualitzen anualment amb l'IPC.

En relació amb aquest conjunt de contractes d'arrendament operatiu:

- Les despeses d'arrendament de tots els contractes vigents durant els exercicis de 2016 i de 2015 han pujat a 49.183 i 49.131 milers d'euros respectivament, i s'han reconegut en la partida d'altres despeses generals d'administració d'immobles, instal·lacions i material, en l'epígraf de "*Despeses d'administració*" (vegeu la nota 36).

- En relació amb aquest conjunt de contractes d'arrendament operatiu, el valor present dels pagaments futurs mínims en què incorrerà el banc durant el període d'obligat compliment (atès que es considera que no s'exerciran pròrrogues ni opcions de compra existents) puja el 31 de desembre de 2016 a 50.889 milers d'euros en el termini d'un any (50.983 milers d'euros el 2015), 155.778 milers d'euros entre un i cinc anys (168.370 milers d'euros el 2015) i 232.017 milers d'euros a més de cinc anys (253.034 milers d'euros el 2015).

Quant a la partida d'actiu material cedit en règim d'arrendament operatiu, la majoria d'operacions formalitzades sobre arrendaments operatius es fan a través de la societat BanSabadell Renting, S.A. i es refereixen a vehicles.

Pel que fa a la partida d'inversions immobiliàries, els ingressos derivats de les rendes provinents de les propietats d'inversió i les despeses directes relacionades tant amb les propietats d'inversió que van generar rendes durant l'exercici com les que no van generar rendes no són significatius en el context dels comptes anuals consolidats.

Nota 17 – Actius intangibles

El desglossament d'aquest epígraf el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros	2016	2015
Fons de comerç:	1.094.526	1.092.777
Banco Urquijo	473.837	473.837
Grup Banco Guipuzcoano	285.345	285.345
Sabadell United Bank, N.A.	72.960	70.645
Procedent de l'adquisició d'actius del banc BMN-Penedès	245.364	245.364
Resta	17.020	17.586
Un altre actiu intangible:	1.040.689	987.793
Amb vida útil definida:	1.040.689	987.793
Relacions contractuals amb clients i marca (Banco Urquijo)	5.734	7.106
Relacions contractuals amb clients (Banco Guipuzcoano)	21.753	26.960
Negoci Banca Privada Miami	29.725	25.783
Relacions contractuals amb clients (Sabadell United Bank)	12.488	15.795
Relacions contractuals amb clients TSB i marca	292.043	388.978
Aplicacions informàtiques	675.397	508.397
Altres despeses amortitzables	3.549	14.774
Total	2.135.215	2.080.570

Fons de comerç

Tal com s'estableix en el marc normatiu de referència, Banc Sabadell ha portat a terme una anàlisi per avaluar l'existència de potencial deteriorament dels fons de comerç.

La metodologia de valoració utilitzada en l'anàlisi ha estat la del descompte de beneficis nets distribuïbles futurs associats a l'activitat desenvolupada pel banc per a un període de projecció de cinc anys (fins al 2021). Es considera que el 2021, el banc haurà aconseguit una generació de resultats recurrent, de manera que, prenent com a referència aquest any, es calcula el valor terminal, utilitzant una taxa de creixement a perpetuïtat del 2%.

La taxa de descompte utilitzada ha estat del 9,5%, i s'ha determinat utilitzant el mètode CAPM (*capital asset pricing model*). Aquesta taxa es compon d'una taxa lliure de risc de la rendibilitat del bo espanyol, més una prima de mercat.

Les variables clau sobre les quals es construeixen les projeccions financeres són l'evolució del marge d'intermediació (condicionat pels volums de negoci esperats i els tipus d'interès) i l'evolució de la resta de partides del compte de resultats i els nivells de solvència.

Els valors recuperables, tant en l'àmbit global com el de les diferents UGE, són superiors als seus valors comptables respectius, per la qual cosa no s'ha produït cap deteriorament.

Així mateix, s'ha fet una anàlisi de sensibilitat, en què s'estressen algunes de les variables clau de la valoració resultant de la mateixa manera que no hi ha cap indicati de deteriorament. Les variables sobre les quals s'ha efectuat aquesta anàlisi inclouen:

- Un *haircut* del 15% en les comissions recurrents de l'any 2021.
- Un increment del 50% en el *cost of risk* recurrent de l'any 2021.
- Un increment en les despeses de l'any 2021 resultant de l'aplicació d'un multiplicador de 5 vegades la inflació esperada a les despeses de 2020.
- Un increment d'un 1% addicional de prima per al càlcul de la taxa de descompte.
- Un increment d'un 0,5% de requeriment mínim de capital a cadascun dels anys.
- No s'aplica cap taxa de creixement.

Les hipòtesis macroeconòmiques utilitzades en l'avaluació del deteriorament dels fons de comerç són les següents:

L'economia espanyola mantindrà una evolució relativament favorable el 2017 i seguirà destacant en positiu dins de la zona euro. L'economia disposa de marge per seguir creixent per sobre del seu potencial, i la demanda domèstica continuarà liderant el creixement econòmic. El PIB mostrarà un dinamisme una mica inferior que en els dos últims anys a partir de: (i) el menor impacte positiu de factors que han estat suportant l'activitat (petroli, política fiscal, tipus d'interès reduïts) i (ii) les conseqüències de la incertesa al voltant del procés de sortida del Regne Unit de la Unió Europea. Pel que fa al mercat laboral, la taxa d'atur mantindrà una tendència a la baixa.

L'ajust dels desequilibris acumulats abans de la crisi (finalització de l'ajust del sector immobiliari, superàvit exterior, important reducció del deute del sector privat) permet comptar amb bases per avançar cap a un creixement econòmic més sostenible en el temps. El sector immobiliari continuarà el camí de millora, gràcies al millor comportament del mercat laboral i als baixos tipus d'interès hipotecaris. En l'àmbit exterior prevaldrà una situació de superàvit en un context en què continuarà el procés d'internacionalització de les empreses espanyoles. El despallanquejament del sector privat es produirà a partir del millor comportament del PIB nominal, fet que permetrà que el crèdit s'estabilitzi.

El principal risc domèstic continuarà sent el context polític. La situació política dificultarà l'adopció de noves reformes estructurals i el compliment de les metes fiscals establertes per la Comissió Europea.

La inflació mostrarà un creixement positiu, després dels registres negatius dels últims anys. Això serà possible perquè s'esvairà l'efecte base associat al preu del petroli i a mesura que s'avança en el procés de reducció dels excessos de capacitat.

Valoració de l'existència d'indicis de deteriorament sobre els fons de comerç més significatius

Banco Urquijo

El fons de comerç de Banco Urquijo està assignat a les unitats generadores d'efectiu (UGE), que s'esperava que fossin les beneficiàries de les sinergies identificades. Les UGE i el pes de cadascuna sobre el total del fons de comerç són: UGE Banca Privada (12,7%), UGE Banca Comercial (21,2%), UGE Banca Corporativa (1,9%) i UGE Resta (2,3%). En el cas de les sinergies que no es van poder assignar a una UGE concreta per limitacions en la informació històrica disponible de l'entitat adquirida, aquestes es van assignar al conjunt d'UGE (61,9%).

Banco Guipuzcoano

El Fons de Comerç de Banco Guipuzcoano assignat a la UGE de Banca Comercial correspon a la capacitat de generació de beneficis futurs dels actius i passius adquirits i al valor de les potencials sinergies d'ingressos i costos identificats i els costos associats a la transacció.

Sabadell United Bank

En la valoració del fons de comerç del Sabadell United Bank, la metodologia de valoració utilitzada ha estat la del descompte de beneficis nets distribuïbles futurs associats a l'activitat exercida pel banc per a un període de projecció de 4 anys (fins al 2020) més el càlcul del seu valor terminal utilitzant una taxa nul·la de creixement a perpetuïtat. La taxa de descompte utilitzada s'ha situat en el 12,7%.

BMN-Penedès

En relació amb el fons de comerç generat en la combinació de negocis corresponent a l'adquisició dels actius procedents de BMN-Penedès, aquest va ser assignat a la UGE Banca Comercial.

D'acord amb les especificacions del text refós de la Llei de l'impost de societats, aquests fons de comerç generats no són fiscalment deduïbles.

Un altre actiu intangible

Banco Urquijo

En un altre actiu intangible, els intangibles associats a la compra de Banco Urquijo recullen bàsicament el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents de Banco Urquijo per als diferents productes (SICAV, fons d'inversió i de pensions, targetes, inversió creditícia a curt termini, intermediació i custòdia de valors) i dels dipòsits i el valor de la marca Banco Urquijo.

Aquests intangibles tenen una vida útil definida de dotze anys per als clients corresponents a Banca Privada, set anys per als clients corresponents a Banca Comercial i cinc anys per a la resta, i s'amortitzen linealment en funció d'aquesta vida, de manera similar a la manera com es realitza en l'actiu material.

Banco Guipuzcoano

Els actius intangibles associats a l'adquisició de Banco Guipuzcoano recullen fonamentalment el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents de Banco Guipuzcoano per a dipòsits a la vista (*core deposits*) i fons d'inversió. La valoració dels *core deposits* s'ha fet per l'enfocament dels ingressos mitjançant el mètode d'estalvi de costos. El valor raonable s'ha determinat, principalment, estimant el valor actual net dels fluxos de caixa generats pel menor cost que suposen els *core deposits* respecte al finançament alternatiu. Per la seva banda, la valoració de la gestió de fons d'inversió s'ha realitzat per l'enfocament dels ingressos mitjançant el mètode de l'excés de beneficis. El valor raonable s'ha determinat, principalment, estimant el valor actual net dels fluxos de caixa generats per les comissions percebudes per la comercialització de fons d'inversió. L'amortització d'aquests actius es fa en un termini de deu anys a partir de la data d'adquisició de Banco Guipuzcoano.

Negoci Banca Privada Miami

Els intangibles associats a l'adquisició el 2008 del negoci de Banca Privada de Miami recullen el valor dels drets contractuals sorgits de les relacions amb els clients procedents d'aquest negoci, bàsicament de la inversió creditícia a curt termini, i dels dipòsits. L'amortització d'aquests actius s'efectua a un termini de quinze anys des de la seva creació.

Sabadell United Bank

Sabadell United Bank integra diverses adquisicions que s'han fet als Estats Units (Mellon United Bank, Lydian i JGB), pels quals es van identificar uns actius intangibles per un import de 40.496 milers de dòlars, que corresponen principalment a *core deposits* i relacions contractuals amb determinats clients. Es tracta d'un intangible de vida definida, ja que es presumeix que els comptes de clients existents s'aniran cancel·lant al llarg del temps com a conseqüència de canvis de domicili, mort o canvis d'entitat.

L'amortització d'aquests actius intangibles s'efectua a un termini d'entre 7 i 11 anys des de la seva creació, i el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre 2015 el seu valor és de 13.164 milers de dòlars i 17.196 milers de dòlars, respectivament.

TSB

La valoració dels actius intangibles associats a l'adquisició de TSB està descrita en la nota 2 d'aquests comptes anuals consolidats.

Per a la valoració dels indicis de deteriorament dels altres actius intangibles es calcula el valor en ús basat en el mètode d'*income approach* (descompte de fluxos de caixa) en la modalitat d'excés de beneficis multipèrode per als procedents de les relacions contractuals amb clients i dels dipòsits i en la modalitat de l'extramarge per a la marca, i no s'ha produït pèrdua de valor d'aquests actius intangibles.

El concepte d'aplicacions informàtiques recull bàsicament l'activació del cost de desenvolupament dels programes informàtics del grup i la compra de llicències de *software*.

El moviment del fons de comerç en els exercicis de 2016 i de 2015 ha estat el següent:

En milers d'euros			
	Fons de comerç	Deteriorament	Total
Saldo el 31 de desembre de 2014	1.084.146	-	1.084.146
Altes	683	-	683
Baixes	-	-	-
Diferències de canvi	7.948	-	7.948
Altres	-	-	-
Saldo el 31 de desembre de 2015	1.092.777	-	1.092.777
Altes	-	-	-
Baixes	-	-	-
Diferències de canvi	1.749	-	1.749
Altres	-	-	-
Saldo el 31 de desembre de 2016	1.094.526	-	1.094.526

El moviment dels altres actius intangibles en els exercicis de 2016 i de 2015 ha estat el següent:

En milers d'euros					
	Nota	Cost	Amortització	Deteriorament	Total
Saldo el 31 de desembre de 2014		1.387.652	(874.960)	(5.542)	507.150
Incorporació per TSB (*)	2	426.948	-	-	426.948
Altes		186.397	(131.900)	(1)	54.496
Baixes		(9.723)	4.024	5.490	(209)
Altres		(7.029)	6.437	-	(592)
Saldo el 31 de desembre de 2015		1.984.245	(996.399)	(53)	987.793
Altes		288.998	(170.943)	-	118.055
Baixes		(18.987)	6.880	52	(12.055)
Altres		-	-	-	-
Diferències de canvi		(59.079)	5.975	-	(53.104)
Saldo el 31 de desembre de 2016		2.195.177	(1.154.487)	(1)	1.040.689

(*) Vegeu la nota 2.

El valor brut dels elements d'altres actius intangibles que estaven en ús i totalment amortitzats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 puja a un import de 420.775 milers d'euros i 408.239 milers d'euros, respectivament.

Nota 18 - Altres actius

El desglossament de l'epígraf "*Altres actius*" corresponent al 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Contractes d'assegurances vinculats a pensions	153.989	153.631
Existències	2.924.459	3.655.548
Resta dels altres actius	1.358.817	943.855
Total	4.437.265	4.753.034

L'epígraf "*Resta dels altres actius*" inclou, principalment, despeses pagades no meritades, la periodificació de comissions de clients i operacions en camí pendents de liquidar.

El moviment de les existències en els exercicis de 2016 i de 2015 ha estat el següent:

En milers d'euros					
	Notes	Sòl	Edificis en construcció	Edificis acabats	Total
Saldo el 31 de desembre de 2014		2.207.879	405.304	1.408.174	4.021.357
Altes		389.468	138.919	516.064	1.044.451
Baixes		(338.388)	(130.612)	(415.802)	(884.802)
Dotació del deteriorament amb impacte en resultats	38	(131.883)	(73.428)	(254.312)	(459.623)
Reversió del deteriorament amb impacte en resultats		-	-	-	-
Altres traspassos	16	(42.268)	(26.650)	3.083	(65.835)
Altres		-	-	-	-
Saldo el 31 de desembre de 2015		2.084.808	313.533	1.257.207	3.655.548
Altes		182.646	56.381	385.950	624.977
Baixes		(277.711)	(110.769)	(415.782)	(804.262)
Dotació del deteriorament amb impacte en resultats	38	(183.017)	(26.660)	(328.195)	(537.872)
Reversió del deteriorament amb impacte en resultats		-	-	-	-
Altres traspassos	16	(29.868)	2.437	13.499	(13.932)
Altres		-	-	-	-
Saldo el 31 de desembre de 2016		1.776.858	234.922	912.679	2.924.459

El 31 de desembre de 2016 i de 2015, no hi ha existències adscrites a deutes amb garantia hipotecària.

Nota 19 – Dipòsits en entitats de crèdit i bancs centrals

El desglossament del saldo de dipòsits en entitats de crèdit i bancs centrals en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Per epígrafs:		
Passius financers a cost amortitzat	28.494.516	26.290.788
Total	28.494.516	26.290.788
Per naturalesa:		
Dipòsits a la vista	330.937	323.546
Dipòsits a termini	18.119.583	18.059.035
Cessió d'actius	9.858.488	7.181.238
Dipòsits disponibles amb preavis	-	551.116
Passius financers híbrids	-	10
Altres comptes	170.165	180.233
Ajustos per valoració	15.344	(4.390)
Total	28.494.516	26.290.788
Per moneda:		
En euros	22.678.036	22.622.578
En moneda estrangera	5.816.480	3.668.210
Total	28.494.516	26.290.788

El tipus d'interès mitjà anual dels dipòsits d'entitats de crèdit durant els exercicis de 2016 i de 2015 ha estat del 0,43% i del 0,80%, respectivament (0,44% el 2016 sense considerar TSB).

Nota 20 – Dipòsits de la clientela

El desglossament del saldo de dipòsits de la clientela en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Per epígrafs:		
Passius financers a cost amortitzat	134.414.536	132.891.337
Total	134.414.536	132.891.337
Per naturalesa:		
Dipòsits a la vista	92.010.553	84.536.132
Comptes corrents	58.651.052	49.828.204
Comptes d'estalvi	32.292.578	33.622.239
Resta	1.066.923	1.085.689
Dipòsits a termini	35.290.208	43.144.910
Termini fix	32.057.280	39.576.739
Cèdules i bons emesos no negociables	2.691.720	3.427.124
Resta	541.208	141.047
Dipòsits disponibles amb preavis	30.384	-
Passius financers híbrids	4.833.384	3.246.439
Cessió d'actius	2.072.155	1.950.585
Ajustos per valoració	177.851	13.271
Total	134.414.536	132.891.337
Per sectors:		
Administracions públiques	3.700.137	5.547.511
D'altres sectors	130.536.548	127.330.555
Altres ajustos de valoració (interessos, comissions i altres)	177.851	13.271
Total	134.414.536	132.891.337
Per moneda:		
En euros	88.892.661	89.369.130
En moneda estrangera	45.521.875	43.522.207
Total	134.414.536	132.891.337

El tipus d'interès mitjà anual dels dipòsits de la clientela durant els exercicis de 2016 i de 2015 ha estat del 0,39% i del 0,67%, respectivament (0,30% el 2016 sense considerar TSB).

Nota 21 – Valors representatius de deute emesos

El desglossament del saldo de valors representatius de deute emesos pel grup per tipus d'emissió en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Bons/Obligacions simples	4.743.071	5.729.404
<i>Obligacions simples</i>	3.226.857	4.378.806
<i>Bons estructurats</i>	457.164	291.548
<i>Bons simples aval estat</i>	1.059.050	1.059.050
Pagarés	3.938.500	3.937.214
Cèdules hipotecàries	10.856.100	9.999.800
Cèdules territorials	-	-
Fons de titulització	5.345.117	6.601.999
Dèbits subordinats representats per valors negociables	1.481.042	1.441.587
<i>Obligacions subordinades</i>	1.462.642	1.423.187
<i>Participacions preferents</i>	18.400	18.400
Ajustos per valoració i altres	169.708	154.367
Total	26.533.538	27.864.371

En l'Annex V es presenta el detall de les emissions vives al tancament de l'exercici de 2016 i de 2015.

La Comissió Executiva de Banco de Sabadell, S.A., a l'empara de les facultats conferides per acord del Consell d'Administració celebrat el dia 18 de desembre de 2014, i els òrgans competents de Sabadell International Equity Ltd., Guipuzcoano Capital S.A.U. i CAM Capital S.A.U., van acordar respectivament el 22 de desembre de 2014, i amb prèvia autorització del Banc d'Espanya, amortitzar el saldo nominal viu de les següents emissions de participacions preferents i obligacions subordinades:

En milions d'euros			
Denominació	Emissor	Data d'amortització	Saldo nominal viu
Participacions preferents sèrie I/2009	Banco de Sabadell, S.A.	24/02/2015	10,84
Emissió de deute subordinat especial	Banco de Sabadell, S.A. (emissor original CAM)	24/02/2015	6,13
Obligacions subordinades emissió novembre 1988	Banco de Sabadell, S.A. (emissor original Caja de Ahorros de	24/02/2015	0,1
Obligacions subordinades primera emissió setembre 1988	Banco de Sabadell, S.A. (emissor original CAM)	24/02/2015	0,62
Participacions preferents sèrie A	Sabadell International Equity LTD.	24/02/2015	18,79
Participacions preferents sèrie I	Guipuzcoano Capital, S.A.U.	24/02/2015	1,16
Participacions preferents sèrie III	Guipuzcoano Capital, S.A.U.	19/02/2015	17,73
Participacions preferents sèrie A	CAM Capital, S.A.U.	24/02/2015	6,07
Participacions preferents sèrie B	CAM Capital, S.A.U.	24/02/2015	3,45
Participacions preferents sèrie C	CAM Capital, S.A.U.	24/02/2015	20,4

L'amortització de les emissions es va fer mitjançant l'abonament en efectiu, en la data d'amortització corresponent, del 100% de l'import nominal i, si esqueia, la remuneració meritada i no pagada; tot això en exercici de la facultat d'amortització de l'emissor prevista en els termes i les condicions dels fulls informatius de les emissions aprovats i inscrits en el registre oficial corresponent de la Comissió Nacional del Mercat de Valors. La totalitat de les amortitzacions es va dur a terme al febrer de 2015.

El Consell d'Administració de Banco de Sabadell, S.A. va acordar en la reunió celebrada el 30 de setembre de 2013 la participació del banc en l'acció de gestió de deute subordinat i participacions preferents de Banco Gallego, S.A. en el marc del pla de resolució de NCG Banco Gallego. L'acció de gestió d'instruments híbrids de Banco Gallego va consistir en l'aplicació d'una retallada forçosa en la seva valoració. Aquesta retallada es va materialitzar:

- per al deute subordinat, mitjançant la modificació obligatòria de determinades característiques d'aquests instruments i reconfiguració com a valors de renda fixa sènior de Banco Gallego;
- per a les participacions preferents, mitjançant la recompra obligatòria en efectiu per Banco Gallego, en què el preu de recompra va recollir aquesta retallada en la valoració de l'instrument corresponent i el titular d'aquests valors va estar obligat a reinvertir el preu de recompra a la subscripció de valors de renda fixa sènior de Banco Gallego.

Mitjançant la seva participació en la gestió d'híbrids, Banc Sabadell va oferir als destinataris de l'oferta la possibilitat alternativa de subscriure noves obligacions subordinades necessàriament convertibles de Banc Sabadell de la sèrie III/2013 (les obligacions III/2013) o sèrie IV/2013 (les obligacions IV/2013), segons el tipus de valor de Banco Gallego de què eren titulars.

Una vegada conclòs el període durant el qual els titulars d'instruments híbrids podien optar per subscriure obligacions III/2013 i obligacions IV/2013 de Banc Sabadell, es van rebre sol·licituds de subscripció de 50.954.400 obligacions III/2013 i 70.720.450 obligacions IV/2013. Els imports nominals que es van emetre i el saldo viu nominal de les obligacions subordinades necessàriament convertibles són els següents:

En milers d'euros

Obligacions necessàriament convertibles	Saldo nominal inicial	Saldo viu nominal	
		2016	2015
Obligacions III/2013	50.954	-	42.238
Obligacions IV/2013	70.720	17.680	35.360

El 28 d'octubre de 2016 es va produir el venciment de les obligacions III/2013. Per la seva banda, les obligacions IV/2013 tenen data de venciment el 28 d'octubre de 2017, i tenen anualment conversió necessària parcial del 25% de l'import nominal inicial. El tipus d'interès corresponent a la remuneració de les obligacions III/2013 i IV/2013 és del 5% nominal anual.

Finalitzat el 27 d'octubre de 2015 el segon període de conversió voluntària de l'emissió d'obligacions subordinades necessàriament convertibles III/2013, la Comissió Executiva en la reunió celebrada el 5 de novembre de 2015 va acordar l'execució parcial, per un import nominal de 131.339,875 euros, de l'acord d'augment de capital adoptat pel Consell d'Administració en la sessió celebrada el 30 de setembre de 2013, per atendre la conversió voluntària de 2.018.480 obligacions d'aquesta emissió. L'augment de capital, que va quedar inscrit en el Registre Mercantil de Barcelona el 19 de novembre de 2015, va suposar l'emissió i posada en circulació d'un total de 1.050.719 accions ordinàries de 0,125 euros de valor nominal, que van ser admeses a negociació en les borses de valors de Barcelona, Bilbao, Madrid i València a través del Sistema d'Intercomunicació Borsari (Mercat Continu) el 26 de novembre de 2015.

Per la seva banda, el dia 28 d'octubre de 2015 va tenir lloc el segon supòsit de conversió necessària parcial de l'emissió d'obligacions subordinades necessàriament convertibles de Banc Sabadell sèrie IV/2013, i es va produir en conseqüència la conversió del 25% de l'import nominal inicial de les 70.720.450 obligacions IV/2013 en circulació, mitjançant una reducció del 25% del seu valor nominal inicial, cosa que equival a un total de 9.261.430 accions de Banc Sabadell per un import nominal de 1.157.678,75 euros. Per atendre la conversió necessària parcial de les obligacions IV/2013, la Comissió Executiva el 5 de novembre de 2015 va executar parcialment per un import nominal de 1.157.678,75 euros l'acord d'augment de capital adoptat pel Consell d'Administració en la sessió celebrada el 30 de setembre de 2013. L'augment de capital va quedar inscrit en el Registre Mercantil de Barcelona el 19 de novembre de 2015, i va suposar l'emissió i posada en circulació d'un total de 9.261.430 accions ordinàries de 0,125 euros de valor nominal, que van ser admeses a negociació en les borses de valors de Barcelona, Bilbao, Madrid i València a través del Sistema d'Intercomunicació Borsari (Mercat Continu) el 26 de novembre de 2015.

El 28 d'octubre de 2016 es va produir el venciment final de l'emissió d'obligacions subordinades necessàriament convertibles III/2013, fet que va determinar la conversió necessària de les 42.237.846 obligacions III/2013 que quedaven en circulació en accions ordinàries de Banc Sabadell. En conseqüència, el 7 de novembre de 2016 va quedar inscrita en el Registre Mercantil de Barcelona l'escriptura pública d'augment de capital de 4.396.039,125 euros de valor nominal, acordat per la Comissió Executiva de Banc Sabadell el 3 de novembre de 2016, per atendre la conversió necessària total per venciment de l'emissió de les obligacions subordinades necessàriament convertibles sèrie III/2013, que va donar lloc a la conversió de les 42.237.846 obligacions que quedaven en circulació i a l'emissió i posada en circulació d'un total de 35.168.313 accions ordinàries de Banc Sabadell. El 15 de novembre de 2016 la CNMV va verificar que concorren els requisits exigits per a l'admissió a negociació de les noves accions esmentades, de 0,125 euros de valor nominal cadascuna, emeses per Banc Sabadell. Finalment, el 16 de novembre de 2016, les societats rectores de les borses de Barcelona, Bilbao, Madrid i València van acordar l'admissió a negociació de les noves accions esmentades, de manera que la contractació efectiva de les noves accions esmentades a les borses de Barcelona, Bilbao, Madrid i València a través del Sistema d'Interconnexió Borsària (SIBE o Mercat Continu) es va iniciar el 17 de novembre de 2016.

Per la seva banda, el dia 28 d'octubre de 2016 va tenir lloc el tercer supòsit de conversió necessària parcial de l'emissió d'obligacions subordinades necessàriament convertibles de Banc Sabadell sèrie IV/2013, fet que va determinar la conversió del 25% de l'import nominal inicial de les 70.720.450 obligacions IV/2013 en circulació, mitjançant una reducció del 25% del seu valor nominal inicial. El 7 de novembre de 2016 va quedar inscrita en el Registre Mercantil de Barcelona l'escriptura pública d'augment de capital de 1.840.141,25 euros de valor nominal, acordat per la Comissió Executiva de Banc Sabadell el 3 de novembre de 2016, per atendre la tercera conversió necessària parcial de les obligacions subordinades necessàriament convertibles sèrie IV/2013, que va donar lloc a la conversió del 25% de l'import nominal inicial de les 70.720.450

obligacions en circulació mitjançant la reducció del 25% del seu valor nominal inicial, i, correlativament, a l'emissió i posada en circulació d'un total de 14.721.130 accions ordinàries de Banc Sabadell. El 15 de novembre de 2016 la CNMV va verificar que concorren els requisits exigits per a l'admissió a negociació de les noves accions esmentades, de 0,125 euros de valor nominal cadascuna, emeses per Banc Sabadell. Finalment, el 16 de novembre de 2016, les societats rectores de les borses de Barcelona, Bilbao, Madrid i València van acordar l'admissió a negociació de les noves accions esmentades, de manera que la contractació efectiva de les noves accions esmentades a les borses de Barcelona, Bilbao, Madrid i València a través del Sistema d'Interconnexió Borsària (SIBE o Mercat Continu) es va iniciar el 17 de novembre de 2016.

A continuació, es detallen les ampliacions de capital dutes a terme com a conseqüència de les conversions voluntàries i necessàries parcials realitzades durant els exercicis de 2016 i de 2015:

Emissió	Venciment data conversió	Motiu conversió	Obligacions convertides (*)	Accions emeses	Augment de capital a valor nominal (milers euros)	Data admissió a cotització
OSNC III/2013	28/10/2016	conversió necessària total	42.237.846	35.168.313	4.396	16/11/2016
OSNC IV/2013	28/10/2016	conversió necessària parcial	-	14.721.130	1.840	16/11/2016
Total 2016 (**)					6.236	
OSNC III/2013	28/10/2015	conversió voluntària	2.018.480	1.050.719	131	26/11/2015
OSNC IV/2013	28/10/2015	conversió necessària parcial	-	9.261.430	1.158	26/11/2015
Total 2015 (**)					1.289	

(*) Pel que fa a l'emissió OSNC IV/2013 es va convertir cada any respectivament el 25% de l'import nominal de les 70.720.450 obligacions mitjançant una reducció del 25% del seu valor nominal inicial.

(**) Vegeu l'estat de canvis de patrimoni net dels exercicis de 2016 i 2015.

Les despeses per les remuneracions de les obligacions subordinades necessàriament convertibles pugen a 2.345 i 30.989 milers d'euros el 31 de desembre de 2016 i de 2015.

Nota 22 – Altres passius financers

El desglossament del saldo dels altres passius financers en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros	2016	2015
Per epígrafs:		
Passius financers a cost amortitzat	2.568.434	2.422.181
Total	2.568.434	2.422.181
Per naturalesa:		
Obligacions a pagar	331.680	409.601
Fiances rebudes	56.423	60.895
Cambres de compensació	626.516	313.492
Comptes de recaptació	889.252	883.596
Altres passius financers (*)	664.564	754.597
Total	2.568.434	2.422.181
Per moneda:		
En euros	2.391.198	2.298.309
En moneda estrangera	177.236	123.872
Total	2.568.434	2.422.181

(*) Inclou saldos que s'han de pagar a proveïdors.

A continuació, es detalla la informació relativa al període mitjà de pagament a proveïdors requerida per la disposició addicional tercera de la Llei 15/2010, tenint en compte les modificacions introduïdes per la Llei 31/2014, de 3 de desembre, per la qual es modifica la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu:

En nombre de dies i milers d'euros	2016	2015
Dies		
Període mitjà de pagament a proveïdors	31,51	27,75
Ràtio d'operacions pagades	31,52	27,74
Ràtio d'operacions pendents de pagament	18,69	39,34
Import		
Total pagaments realitzats	937.522	1.018.008
Total pagaments pendents	323	1.076

Nota 23 – Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança

Al desembre de 2015, els passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança incorporen principalment els saldos corresponents a Mediterraneo Vida, S.A.U. de Seguros y Reaseguros. En l'exercici de 2016, aquests s'han reclassificat en l'epígraf "*Passius inclosos en grups alienables que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*" (vegeu la nota 14).

Els principals productes oferts per les companyies d'assegurances del grup són assegurances de vida-risc per cobrir la contingència de mort, així com assegurances de vida-estalvi i assegurances d'accidents.

Dins les assegurances de vida-risc cal diferenciar les assegurances de vida lliures i les assegurances de vida ofertes als clients que tenen algun préstec hipotecari o de consum, per tal de cobrir totalment o parcialment l'import del préstec en cas que es produeixi la contingència coberta a l'assegurança.

Els productes de vida-estalvi recurrent tenen com a finalitat garantir un import en la data indicada pel client a la pòlissa, i disposar d'una prestació addicional en cas de defunció i invalidesa en determinats productes durant el període de pagament de primes.

Per als productes d'estalvi de la modalitat *unit linked* l'import que ha de percebre el client en la data establerta a la pòlissa és el fons acumulat en aquest moment, i no està garantit aquest import.

Els productes d'accidents estan dirigits a clients particulars, i el risc principal és la mort o la invalidesa absoluta i permanent per accident.

A continuació, es detallen els saldos el 31 de desembre de 2016 i de 2015 referents als passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança:

En milers d'euros		
	2016	2015
Primes no consumides i riscos en curs	1.396	1.785
Assegurances no vida:		
Prestacions	55	147
Assegurances de vida:		
Provisions matemàtiques	1.874.810	1.873.147
Prestacions	20.584	23.034
Participacions en beneficis i extorns	4.738	5.536
Assegurances de vida quan el risc de la inversió l'assumeixen els prenedors	44.311	81.704
Ajustos tàctics per asimetries comptables	248.026	232.942
Total	2.193.920	2.218.295
<i>Del qual presentat com a passius no corrents inclosos en grups d'elements alienables que s'han classificat com a mantinguts per a la venda</i>	<i>2.159.084</i>	<i>-</i>

Els ingressos i les despeses dels actius i passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança s'han registrat en els epígrafs *"Ingressos d'actius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança"* i *"Despeses de passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança"*, respectivament, del compte de pèrdues i guanys consolidat.

Els ingressos per contractes d'assegurances i reassegurances emesos inclouen l'import de les primes meritades corresponent a les societats asseguradores Mediterráneo Vida, S.A.U. de Seguros y Reaseguros (participada indirectament pel grup a través de Mediterráneo Sabadell, S.L.) i Assegurances Segur Vida, S.A. (participada indirectament pel grup a través de BancSabadell d'Andorra, S.A.).

Les despeses per contractes d'assegurances i reassegurances emesos inclouen l'import de les primes meritades corresponent a les societats asseguradores del grup.

El valor net dels ingressos i les despeses d'assegurances i reassegurances emesos presenta un saldo negatiu, ja que no incorpora els ingressos financers nets associats a l'activitat asseguradora que es registren en l'epígraf *"Ingressos per interessos"* del compte de pèrdues i guanys de l'exercici per un import de 83.810 milers d'euros el 2016 (88.424 milers d'euros el 2015).

Els resultats generats per les companyies d'assegurances del grup per tipologia de producte comercialitzat són els següents:

En milers d'euros		
	2016	2015
Assegurances de vida	18.712	23.082
Vida-risc	255	1.387
Vida-estalvi	18.434	21.777
Unit linked	23	(82)
Assegurances d'accidents	406	529
Compte no tècnic	1.479	2.129
Total	20.597	25.740

Atès el volum que representen les entitats asseguradores dins dels paràmetres del grup, així com l'elevada concentració del desenvolupament del negoci en producte de vida-estalvi, la sensibilitat al risc d'assegurança i les concentracions de risc assegurador no són significatives per al grup. En aquest sentit, per als rams de mort i invalidesa, un increment de sinistralitat del 25% suposaria un impacte en resultats de 2 milions d'euros.

En relació amb els objectius, polítiques i processos per a la gestió de riscos associats al negoci assegurador:

- El grup analitza cada mes la correcta adequació de fluxos d'actius i passius dels diferents productes de vida individual i col·lectius, així com el compliment dels requisits pel que fa als límits establerts per la legislació en vigor i per les polítiques internes de gestió en relació amb la qualitat, tipologia i volum de les inversions financeres.
- La majoria de les inversions de les entitats asseguradores del grup correspon a valors representatius de deute, amb un ràting mitjà ponderat de BBB+, el nivell del qual s'espera mantenir en el futur d'acord amb la política de qualitat creditícia màxima establerta internament. Pel que fa a la liquiditat, un 91,40% del total de les inversions està posicionat en actius líquids, ja que aquest import es considera suficient per a la cobertura dels compromisos de pagaments a curt termini.
- En relació amb el risc de mercat, les entitats asseguradores del grup controlen mensualment l'evolució dels valors de mercat dels seus actius financers així com de les plusvàlues/minusvàlues latents de les inversions gestionades.
- El grup utilitza entitats reasseguradores per a la cessió de riscos que excedeixen els establerts per les polítiques internes del grup.

Nota 24 – Provisions

Els moviments que hi ha hagut durant els exercicis de 2016 i de 2015 en l'epígraf “*Provisions*” es mostren a continuació:

En milers d'euros

	Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació	Altres retribucions als empleats a llarg termini	Qüestions processals i litigis per impostos pendents	Compromisos i garanties concedits	Restants provisions	Total
Saldo el 31 de desembre de 2014	77.916	44.525	51.821	131.861	89.092	395.215
Addicions/retirades en el perímetre (*)	-	-	-	-	47.090	47.090
A interessos i càrregues assimilades - compromisos pensions	1.427	632	-	-	-	2.059
A dotacions amb càrrec a resultats - despeses de personal	4.950	13	-	-	-	4.963
A dotacions amb càrrec a resultats - provisions	(2.931)	374	210	(22.630)	(14.121)	(39.098)
Dotacions a provisions	1902	4.117	2.732	(22.630)	398	(13.481)
Reversions de provisions	-	-	(2.522)	-	(14.519)	(17.041)
Pèrdues (guany) actuàries	(4.833)	(3.743)	-	-	-	(8.576)
Diferències de canvi	-	-	-	2.757	(1.440)	1.317
Utilitzacions:	3.692	(17.069)	(60)	-	(21.204)	(34.641)
Aportacions del promotor	(1031)	2	-	-	-	(1029)
Pagaments de pensions	(10.025)	(17.060)	-	-	-	(27.085)
Altres	14.748	(11)	(60)	-	(21.204)	(6.527)
Altres moviments	1.251	238	-	1.691	(33.860)	(30.680)
Saldo el 31 de desembre de 2015	86.305	28.713	51.971	113.679	65.557	346.225
Addicions/retirades en el perímetre (*)	-	-	-	-	(977)	(977)
A interessos i càrregues assimilades - compromisos pensions	1.410	400	-	-	-	1.810
A dotacions amb càrrec a resultats - despeses de personal	2.311	11	-	-	-	2.322
A dotacions amb càrrec a resultats - provisions	546	8.109	(949)	(27.116)	16.366	(3.044)
Dotacions a provisions	-	11.148	1.771	63.195	24.990	101.104
Reversions de provisions	-	-	(2.720)	(90.311)	(8.624)	(101.655)
Pèrdues (guany) actuàries	546	(3.039)	-	-	-	(2.493)
Diferències de canvi	-	-	-	(893)	(2.611)	(3.504)
Utilitzacions:	(11.268)	(13.050)	(10.797)	-	(18.647)	(53.762)
Aportacions del promotor	-	(1335)	-	-	-	(1335)
Pagaments de pensions	(9.796)	(11.689)	-	-	-	(21.485)
Altres	(1.472)	(26)	(10.797)	-	(18.647)	(30.942)
Altres moviments	10.167	371	9.179	(1.638)	(935)	17.144
Saldo el 31 de desembre de 2016	89.471	24.554	49.404	84.032	58.753	306.214

(*) Vegeu la nota 2.

L'epígraf “*Pensions i altres obligacions de prestacions definides postocupació*” inclou l'import de les provisions constituïdes per a la cobertura de les retribucions postocupació, incloent-hi els compromisos assumits amb el personal prejubilat i obligacions similars.

L'epígraf “*Provisions per a compromisos i garanties concedits*” inclou l'import de les provisions constituïdes per a la cobertura de garanties concedides sorgides com a conseqüència de garanties financeres o un altre tipus de contracte.

Durant el curs ordinari del negoci, el grup està exposat a contingències de caràcter fiscal, legal, reguladores, etc. Totes les que són significatives s'analitzen periòdicament, amb la col·laboració de professionals externs quan cal, per tal de determinar la probabilitat que el grup hagi de fer front a un desemborsament. En els casos en què s'estima que el desemborsament és probable, es constitueix una provisió per l'import de la millor estimació del valor actual d'aquest desemborsament i queda registrada en l'epígraf “*Qüestions processals i litigis per impostos pendents*” o en l'epígraf “*Resta de provisions*”. El 31 de desembre de 2016 i de 2015, l'epígraf inclou principalment:

- Provisions per contingències fiscals per un import de 49 milions d'euros el 31 de desembre de 2016 (52 milions d'euros el 31 de desembre de 2015), que recullen, principalment, actes d'inspecció de l'administració tributària signades en disconformitat (vegeu la nota 43) i liquidacions tributàries recorregudes.
- El 31 de desembre de 2016, pèrdues operacionals en la comercialització de productes a clients de TSB per un import de 12 milions d'euros (19 milions d'euros el 31 de desembre de 2015). TSB està protegit per les pèrdues ocasionades per operativa històrica mitjançant una cobertura facilitada per Lloyds Bank plc, en què es reconeix, per tant, un compte pel mateix import registrat a l'epígraf "*Altres actius*".
- Passius per contingències legals per un import de 32 milions d'euros al tancament de 2016 (13 milions d'euros al tancament de 2015).

L'import final del desemborsament, així com el calendari de pagaments, és incert com a resultat de les dificultats inherents per estimar els factors utilitzats en la determinació de l'import de la provisió.

En relació amb els possibles impactes per a Banc Sabadell de la devolució de les quantitats percebudes com a conseqüència de l'aplicació de les anomenades clàusules terra, com a conseqüència de la hipotètica anul·lació per part dels tribunals de les clàusules terra, o bé per aplicació del Reial decret llei 1/2017, de 20 de gener, de mesures de protecció de consumidors en matèria de clàusules terra, cal realitzar les consideracions següents.

Banc Sabadell entén que les seves clàusules terra són transparents i clares per als clients. Les esmentades clàusules terra no han estat definitivament anul·lades amb caràcter general per una sentència ferma, de manera que l'entitat considera que té arguments jurídics i processals que haurien de ser valorats en el recurs que se segueix tramitant davant l'Audiència Provincial de Madrid contra la sentència del jutjat mercantil n. 11 de Madrid sobre nul·litat de les clàusules limitadores de tipus d'interès.

La nostra valoració és que la probabilitat del risc que es materialitzi la hipòtesi que les clàusules de Banc Sabadell siguin definitivament anul·lades amb caràcter general en les instàncies judicials superiors és remota, tant per raons de fons com temporals, de manera que no s'ha dotat cap provisió seguint el que requereix la NIC 37.

Tanmateix, la publicació del Reial Decret Llei 1/2017, de 20 de gener, de mesures de protecció de consumidors en matèria de clàusules terra, estableix una sèrie de mesures que Banc Sabadell aplicarà dins dels terminis establerts en el mateix reial decret llei, i que, encara que no tenen un efecte econòmic directe ni pressuposen ni prejutgen la validesa de les clàusules terra dels contractes hipotecaris de Banc Sabadell, per a cada cas que es pugui plantejar, requerirà analitzar una a una les clàusules per determinar si reuneixen els requisits de transparència exigits pel Tribunal Suprem.

L'impacte màxim estimat per al supòsit que es produís la nul·litat de totes les clàusules, i considerant la retroactivitat total, seria de 490 milions, import que a més es veuria rebaixat, tenint en compte els termes concrets de la sentència, a la seva forma d'execució i al nombre de reclamacions ateses o no extrajudicialment.

Pensions i obligacions similars

A continuació, es mostra l'origen del passiu reconegut per pensions de prestació definida en el balanç de situació del grup:

En milers d'euros					
	2016	2015	2014	2013	2012
Obligacions per compromisos per pensions	862.218	858.877	1.044.326	1.036.360	950.952
Actius reconeguts en el balanç	-	-	-	696	-
Valor raonable dels actius del pla	(749.295)	(744.256)	(922.165)	(889.575)	(752.281)
Passiu net reconegut en el balanç	112.923	114.621	122.161	147.481	198.671

El rendiment del pla de pensions de Banc Sabadell ha estat negatiu en 0,91%, i el de l'EPSV ha estat del 0,15% per a l'exercici de 2016.

El rendiment del pla de pensions de Banc Sabadell va ser del 0,33%, i el de l'EPSV va ser negatiu en un 0,16% per a l'exercici de 2015.

Els moviments que hi ha hagut durant els exercicis de 2016 i de 2015 en les obligacions per compromisos per pensions i en el valor raonable dels actius del pla es mostren a continuació:

En milers d'euros

	Obligacions per compromisos per pensions	Valor raonable dels actius del pla
Saldo el 31 de desembre de 2014	1.044.326	922.165
Cost per interessos	17.057	-
Ingressos per interessos	-	14.998
Cost normal de l'exercici	4.963	-
Cost per serveis passats	6.019	-
Pagaments de prestacions	(64.051)	(36.966)
Liquidacions, reduccions i terminacions	(150.296)	(145.486)
Aportacions fetes per l'entitat	-	(154)
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis demogràfiques	-	-
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis financeres	-	-
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis per experiència	3.743	-
Rendiment dels actius adscrits al pla, excloent-ne els ingressos per interessos	-	(7.417)
Altres moviments	(2.884)	(2.884)
Saldo el 31 de desembre de 2015	858.877	744.256
Cost per interessos	14.520	-
Ingressos per interessos	-	12.710
Cost normal de l'exercici	2.322	-
Cost per serveis passats	9.813	-
Pagaments de prestacions	(58.620)	(37.135)
Liquidacions, reduccions i terminacions	(12.544)	(13.092)
Aportacions fetes per l'entitat	-	(924)
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis demogràfiques	-	-
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis financeres	47.694	-
Pèrdues i guanys actuaries per canvis en les hipòtesis per experiència	3.098	-
Rendiment dels actius adscrits al pla, excloent-ne els ingressos per interessos	-	46.422
Altres moviments	(2.942)	(2.942)
Saldo el 31 de desembre de 2016	862.218	749.295

El desglossament de compromisos per pensions del grup el 31 de desembre de 2016 i de 2015, tenint en compte el seu vehicle de finançament, la seva cobertura i el tipus d'interès aplicat per al seu càlcul, es detalla a continuació:

En milers d'euros

2016			
Vehicle de finançament	Cobertura	Import	Tipus d'interès
Plans de pensions		459.487	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	50.204	1,25%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	409.283	1,25%
Pòlisses d'assegurances		379.596	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	98.272	1,25%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	281.324	1,25%
Fons interns	Sense cobertura	23.135	1,25%
Total obligacions		862.218	

En milers d'euros

2015			
Vehicle de finançament	Cobertura	Import	Tipus d'interès
Plans de pensions		454.828	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	50.320	1,75%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	404.508	1,75%
Pòlisses d'assegurances		377.657	
Pòlisses d'assegurances amb parts vinculades	Vinculada	97.935	1,75%
Pòlisses d'assegurances amb parts no vinculades	Vinculada	279.722	1,75%
Fons interns	Sense cobertura	26.392	1,75%
Total obligacions		858.877	

L'import de les obligacions cobertes amb pòlisses d'assegurances vinculades el 31 de desembre de 2016 ha estat de 839.083 milers d'euros (832.485 milers d'euros el 31 de desembre de 2015), de manera que en un 97,32% dels seus compromisos (96,93% el 31 de desembre de 2015), el grup no té risc de supervivència (taules) ni de rendibilitat (tipus d'interès). Per tant, l'evolució dels tipus d'interès durant l'exercici no ha tingut impacte en la situació financera de l'entitat.

L'import de les obligacions cobertes amb actius específics ha estat de 839.083 milers d'euros (dels quals 711 milers d'euros cobreixen compromisos per prejubilacions) el 31 de desembre de 2016 i de 832.485 milers d'euros (dels quals 2.158 milers d'euros cobreixen compromisos per prejubilacions) el 31 de desembre de 2015.

L'anàlisi de sensibilitat per a cada hipòtesi actuarial principal, el 31 de desembre de 2016 i el 31 de desembre de 2015, mostra com haurien quedat afectats l'obligació i el cost dels serveis de l'exercici corrent per canvis raonablement possibles en aquesta data.

En percentatge		
	2016	2015
Anàlisi de sensibilitat	Percentatge variació	
Tipus de descompte		
Tipus de descompte -50 punts bàsics:		
Hipòtesi	0,75%	1,25%
Variació obligació	6,13%	6,27%
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	9,09%	9,50%
Tipus de descompte +50 punts bàsics:		
Hipòtesi	1,75%	2,25%
Variació obligació	(5,58%)	(5,67%)
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	(8,04%)	(8,38%)
Taxa d'increment salarial		
Taxa d'increment salarial -50 punts bàsics:		
Hipòtesi	2,50%	2,50%
Variació obligació	(0,34%)	(0,98%)
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	(3,42%)	(3,75%)
Taxa d'increment salarial +50 punts bàsics:		
Hipòtesi	3,50%	3,50%
Variació obligació	0,34%	1,04%
Variació cost dels serveis de l'exercici corrent	3,50%	3,81%

A continuació, es mostra l'estimació dels valors actuals probabilitzats, el 31 de desembre de 2016, de prestacions a pagar per als pròxims deu anys:

En milers d'euros											
	Anys										
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Total
Pensions probables	18.867	16.189	13.240	10.618	9.416	8.663	8.081	7.723	7.444	7.166	107.407

El valor raonable dels actius vinculats a pensions que consten en l'actiu del balanç de situació del grup puja a 153.989 milers d'euros el 31 de desembre de 2016 i a 153.631 milers d'euros el 31 de desembre de 2015.

Les categories principals dels actius del pla com a percentatge total sobre els actius del pla són les que s'indiquen a continuació:

En percentatge		
	2016	2015
Elements de patrimoni net	0,02%	0,02%
Altres instruments de patrimoni	0,00%	0,00%
Instruments de deute	2,51%	4,02%
Fons d'inversió	1,07%	0,04%
Dipòsits i comptes corrents	0,74%	0,99%
Altres (pòlisses d'assegurança no vinculades)	95,66%	94,93%
Total	100,00%	100,00%

En el valor raonable dels actius del pla estan inclosos els següents instruments financers emesos pel banc:

En milers d'euros		
	2016	2015
Instruments de patrimoni	131	161
Instrument de deute	-	-
Dipòsits i comptes corrents	517	-
Total	648	161

Nota 25 - Fons propis

El desglossament del saldo de fons propis en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Capital	702.019	679.906
Prima d'emissió	7.882.899	7.935.665
Instruments de patrimoni emesos diferents del capital	-	-
Altres elements de patrimoni net	38.416	14.322
Guany acumulats	-	-
Reserves de revaloració	-	-
Altres reserves	3.805.065	3.175.065
(-) Accions pròpies	(101.384)	(238.454)
Resultat atribuïble als propietaris de la dominant	710.432	708.441
(-) Dividends a compte	(111.281)	-
Total	12.926.166	12.274.945

Capital

Capital social al tancament de l'exercici

El capital social del banc el 31 de desembre de 2016 puja a 702.108.899,50 euros, representat per 5.616.151.196 accions nominatives de 0,125 euros nominals cada una (i pujava a 679.905.624 euros el 31 de desembre de 2015, representat per 5.439.244.992 accions nominatives pel mateix nominal). Totes les accions estan totalment desemborsades i estan numerades correlativament de l'1 al 5.616.151.196, ambdós inclosos.

Les accions del banc cotitzen en les borses de valors de Madrid, Barcelona, Bilbao i València en el mercat continu de valors dirigit per la Sociedad de Bolsas, S.A.

La resta de societats incloses en el grup de consolidació no cotitzen en borsa.

Els drets atorgats als instruments de patrimoni són els mateixos regulats en la Llei de societats de capital. A la Junta General d'Accionistes, un accionista pot emetre un percentatge de vot igual que el percentatge de capital social que ostenta.

Variacions del capital social en l'exercici de 2016

En milers d'euros

	Nombre d'accions	Capital
Saldos el 31 de desembre de 2015	5.439.244.992	679.906
Augment de capital per Scrip Dividend_ abril 2016	127.016.761	15.877
Conversió d'obligacions necessàriament convertibles III/2013 - Novembre 2016 (*)	35.168.313	4.396
Conversió d'obligacions necessàriament convertibles IV/2013 - Novembre 2016 (*)	14.721.130	1.840
Saldos el 31 de desembre de 2016	5.616.151.196	702.019

(*) Vegeu la nota 21.

El Consell d'Administració de Banc Sabadell va acordar en la reunió celebrada el 31 de març de 2016 portar a efecte l'acord d'augment de capital amb càrrec a reserves aprovat per la Junta General Ordinària d'Accionistes celebrada el 31 de març de 2016 sota la primera proposta del punt tercer de l'ordre del dia, amb la finalitat de formalitzar la retribució flexible a l'accionista (*scrip dividend*) per un import aproximat de 0,05 euros per acció, que pujava l'import nominal de l'augment de capital a 19.997.224,125 euros, mitjançant l'emissió i posada en circulació de 159.977.793 accions noves de 0,125 euros de valor nominal.

Finalitzat el 19 d'abril de 2016 el període de negociació dels drets d'assignació gratuïta corresponents a l'augment de capital, la Comissió Executiva de Banc Sabadell, en la reunió celebrada el 25 d'abril de 2016, en exercici de les facultats substituïdes en aquesta pel Consell d'Administració del 31 de març de 2016 a l'empara de la delegació de facultats que va ser conferida al Consell per la Junta General Ordinària d'Accionistes, va executar l'augment del capital social en un import de 15.877.095,125 euros, mitjançant l'emissió i posada en circulació de 127.016.761 noves accions ordinàries de 0,125 euros de valor nominal cadascuna, sense prima d'emissió, i va deixar sense efecte la part de l'augment de capital no assignada ni desemborsada, que puja a 4.120.129 euros.

L'escriptura de l'augment de capital va quedar inscrita en el Registre Mercantil de Barcelona el 27 d'abril de 2016, i les 127.016.761 accions ordinàries de 0,125 euros de valor nominal emeses i posades en circulació van ser admeses a negociació en les borses de valors de Barcelona, Bilbao, Madrid i València a través del Sistema d'Interconnexió Borsària (Mercat Continu) el 4 de maig de 2016.

Inversions significatives en el capital del banc

D'acord amb el que disposa l'article 23 del Reial decret 1362/2007, de 19 d'octubre, pel qual es desenvolupa la Llei 24/1988, de 28 de juliol, del mercat de valors, a continuació es presenta la relació d'inversions significatives en el capital social de Banc Sabadell per un import igual o superior al 3% del capital o dels drets de vot el 31 de desembre de 2016.

Entitat	Participació directa	Nombre d'accions	Participació indirecta
Diverses filials de BlackRock Inc.	3,00%	208.735	BlackRock Inc.
Fintech Investment Ltd.	3,42%	192.209	Winthrop Securities Ltd.

La informació facilitada té com a fonts les comunicacions remeses pels accionistes a la CNMV o bé directament a l'entitat.

Prima d'emissió

El saldo de la prima d'emissió el 31 de desembre de 2016 puja a 7.882.899 milers d'euros (7.935.665 milers d'euros el 31 de desembre de 2015).

Tot seguit, es detallen els moviments realitzats el 2016 i el 2015.

En milers d'euros	
Saldo el 31 de desembre de 2014	5.710.6
Per ampliació de capital	1.470.
Per conversió d'obligacions subordinades de patrimoni	738.
Per conversió d'obligacions subordinades de passius financers	18.
Per distribució de dividends	(50.6
Per reclassificació de despeses d'ampliació de capital a reserves	47.
Resta	
Saldo el 31 de desembre de 2015	7.935.0
Per ampliació de capital	
Per conversió d'obligacions subordinades de patrimoni	
Per conversió d'obligacions subordinades de passius financers	53.
Per distribució de dividends	(106.4
Per reclassificació de despeses d'ampliació de capital a reserves	
Resta	
Saldo el 31 de desembre de 2016	7.882.1

Altres reserves

La composició del saldo d'aquest epígraf en els balanços de situació consolidats el 31 de desembre de 2016 i 2015 és la següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Reserves restringides:	377.792	328.1
Reserva legal	135.981	100.0
Reserva per a accions en garantia	194.477	216.0
Reserva de capitalització Llei 27/2014	35.985	
Reserva per a inversions a les Canàries	8.234	8.0
Reserva per redenominació del capital social	113	
Reserva per capital amortitzat	3.002	3.0
Reserves de lliure disposició	3.317.763	2.694.1
Reserves d'inversions en negocis conjunts i associades	109.510	152.0
Total	3.805.065	3.175.0

El detall de les reserves aportades per cada una de les empreses consolidades s'indica en l'Annex I.

Instruments de patrimoni emesos diferents del capital

El 31 de desembre de 2016 i 2015 el banc no mantenia instruments de patrimoni emesos diferents del capital.

Altres elements de patrimoni net

Dins "*Altres elements de patrimoni net*" s'inclou l'import dels instruments associats a les remuneracions instrumentalsitzades mitjançant els plans d'incentius 2016 i 2014 (vegeu la nota 36 "*Despeses de personal*" que el 31 de desembre de 2016 i 2015 pugen a 38.416 i 14.322 milers d'euros (vegeu la nota 36 "*Despeses de personal*").

Negocis sobre instruments de patrimoni propi

El moviment de les accions de la societat dominant adquirides pel banc ha estat el següent:

	Nre. d'accions	Valor nominal (en milers d'euros)	Preu mitjà (en euros)	% Participació
Saldo el 31 de desembre de 2014	40.830.340	5.103,79	2,14	1,01
Compres	253.341.455	31.667,68	2,01	4,66
Vendes	179.327.159 (*)	22.415,89	2,10	3,30
Saldo el 31 de desembre de 2015	114.844.636	14.355,58	1,99	2,11
Compres	238.760.796	29.845,10	1,34	4,25
Vendes	301.703.766 (**)	37.712,97	1,52	5,37
Saldo el 31 de desembre de 2016	51.901.666	6.487,71	1,72	0,92

(*) Inclou el lliurament de 214.86.946 accions com a retribució complementària a l'accionista.

(**) Inclou el lliurament de 63.803.147 accions com a retribució complementària a l'accionista (vegeu la nota 3).

Els resultats nets generats per transaccions sobre instruments de patrimoni propi es van registrar en el patrimoni net en l'epígraf "*Fons propis - Altres reserves*" del balanç de situació consolidat, i es mostren en l'estat de canvis del patrimoni net en la línia de venda o cancel·lació d'accions pròpies.

El 31 de desembre de 2016, TSB disposa de 7.686.005 accions de Banc Sabadell (4.497.443 al tancament de 2015), amb un cost de 12.004 milers d'euros (9.764 milers d'euros al tancament de 2015), que estan registrades com a accions pròpies en el balanç consolidat.

El 31 de desembre de 2016, hi ha 146.996.917 accions del banc pignorades en garantia d'operacions per un valor nominal de 18.375 milers d'euros (132.281.811 accions per un valor nominal de 16.535 milers d'euros el 31 de desembre de 2015).

El nombre d'instruments de patrimoni propi de Banco de Sabadell, S.A. propietat de tercers, però gestionats per les diferents empreses del grup, són 16.886.009 i 20.294.304 títols el 31 de desembre de 2016 i de 2015, el valor nominal dels quals puja a 2.111 i 2.537 milers d'euros. En ambdós anys, la totalitat dels títols es refereixen a accions de Banc Sabadell.

Nota 26 – Un altre resultat global acumulat

La composició d'aquest epígraf del grup el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és la següent:

En milers d'euros	2016	2015
Elements que no es reclassifiquen en resultats	13.261	12.212
Guanys o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides	13.261	12.212
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades	-	-
Resta d'ajustos de valoració	-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats	93.881	443.394
Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger (porció efectiva)	151.365	17.927
Conversió de divises	(428.650)	(23.690)
Derivats de cobertura. Cobertures de fluxos d'efectiu (porció efectiva)	(21.521)	16.412
Actius financers disponibles per a la venda	280.548	416.235
Instruments de deute	229.008	495.688
Instruments de patrimoni	51.540	83.607
Altres ajustos de valor	-	(163.060)
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	96.299	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts en inversions en negocis conjunts i associades	15.840	16.510
Total	107.142	455.606

La partida “*Elements que es poden classificar en resultats - Altres ajustos de valor*” inclou el 31 de desembre de 2015, principalment, l'ajust fet per les companyies d'assegurances del grup a fi de corregir les asimetries comptables com a conseqüència de la valoració diferent dels actius financers i els compromisos d'assegurança associats. El 31 de desembre de 2016, s'han reclassificat totes les partides integrades dins d'“*Un altre resultat global acumulat per Mediterráneo Vida, S.A.*” a la partida “*Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda*” (vegeu les notes 2 i 14).

El desglossament de l'impost sobre els guanys relacionat amb cada partida de l'estat d'ingressos i despeses reconeguts el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és:

	2016			2015		
	Import brut	Efecte impositiu	Net	Import brut	Efecte impositiu	Net
Elements que no es reclassifiquen en resultats	1.499	(450)	1.049	(14.738)	4.421	(10.317)
Guanys o (-) pèrdues actuàries en plans de pensions de prestacions definides	1.499	(450)	1.049	(14.738)	4.421	(10.317)
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	-	-	-	-	-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts d'inversions en negocis conjunts i associades	-	-	-	-	-	-
Resta d'ajustos de valoració	-	-	-	-	-	-
Elements que es poden reclassificar en resultats	(382.349)	33.047	(349.302)	(675.162)	202.112	(473.050)
Cobertures d'inversions netes en negocis a l'estranger (porció efectiva)	133.438	-	133.438	25.611	(7.684)	17.927
Conversió de divises	(404.960)	-	(404.960)	(38.401)	11.521	(26.880)
Derivats de cobertura. Cobertures de fluxos d'efectiu (porció efectiva)	(54.190)	16.257	(37.933)	(315.914)	94.774	(221.140)
Actius financers disponibles per a la venda	(193.537)	58.061	(135.476)	(345.004)	103.501	(241.503)
Instruments de deute	(380.670)	114.201	(266.469)	(471.736)	141.522	(330.214)
Instruments de patrimoni	(45.810)	13.743	(32.067)	92.139	(27.642)	64.497
Altres ajustos de valor	232.943	(69.883)	163.060	34.593	(10.379)	24.214
Actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda	137.570	(41.271)	96.299	-	-	-
Participació en altres ingressos i despeses reconeguts en inversions en negocis conjunts i associades	(670)	-	(670)	(1.454)	-	(1.454)
Total	(380.850)	32.597	(348.253)	(689.900)	206.533	(483.367)

Nota 27 – Interessos minoritaris (participacions no dominants)

Les societats que formen aquest epígraf són les següents:

En milers d'euros

	2016			2015		
	%	Import	Del qual: Resultat atribuït	%	Import	Del qual: Resultat atribuït
BancSabadell d'Andorra, S.A.	49,03%	39.081	4.659	49,03%	36.163	3.785
Aurica III, Fondo de Capital Riesgo	38,68%	1.064	(223)	-	-	-
Business Services for Operational Support, S.A.U.	20,00%	2.163	916	-	-	-
Xeresa Golf, SA	20,00%	5.919	0	-	-	-
Resta	0,00%	1.441	69	-	947	19
Total		49.668	5.421		37.110	3.804

El moviment que s'ha produït en els exercicis de 2016 i de 2015 en el saldo d'aquest epígraf és el següent:

En milers d'euros

Saldos el 31 de desembre de 2014	54.793
Ajustos per valoració	(1.556)
Resta	(16.127)
Addicions/retirades en el perímetre	(20.777)
Percentatges de participació i altres	846
Resultat de l'exercici	3.804
Saldos el 31 de desembre de 2015	37.110
Ajustos per valoració	211
Resta	12.347
Addicions/retirades en el perímetre	7.650
Percentatges de participació i altres	(724)
Resultat de l'exercici	5.421
Saldos el 31 de desembre de 2016	49.668

Els dividendes repartits als minoritaris de les entitats del grup en l'exercici de 2016 són 1.288 milers d'euros (BancSabadell d'Andorra, S.A.) i de 1.226 en l'exercici de 2015.

En l'exercici de 2016, la societat Xeresa Golf, S.A. està assignada al negoci de Transformació d'Actius Immobiliaris i Aurica III, Fons de Capital Risc i Business Services for Operational Support, S.A.U. al negoci bancari d'Espanya.

D'altra banda, BancSabadell d'Andorra, S.A. està assignada a un segment de negoci no reportat, atesa la seva materialitat.

Nota 28 – Garanties concedides

El desglossament d'aquest epígraf del grup és el següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Garanties financeres	1.872.647	1.874.676
Actius adscrits a obligacions de tercers	-	-
Crèdits documentaris irrevocables	1.119.550	1.112.265
Garantia addicional de liquidació	20.000	19.000
Altres avals i caucions prestats	5.517.157	5.350.226
Altres riscos contingents	-	-
Total	8.529.354	8.356.167

Garanties concedides dubtoses

El moviment del saldo de garanties concedides dubtoses ha estat el següent:

En milers d'euros

Saldos el 31 de desembre de 2014	195.073
Altes	15.206
Baixes	(120.452)
Saldos el 31 de desembre de 2015	89.827
Altes	77.472
Baixes	(63.160)
Saldos el 31 de desembre de 2016	104.139

El desglossament per àmbit geogràfic del saldo de garanties concedides dubtoses el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Espanya	103.728	89.406
Resta Unió Europea	12	396
Iberoamèrica	111	20
Resta OCDE	-	5
Resta del món	288	-
Total	104.139	89.827

La cobertura del risc de crèdit corresponent a garanties concedides dubtoses ha estat la següent:

En milers d'euros

	2016	2015
Cobertura específica determinada individualment:	12.236	15.542
Cobertura del risc d'insolvència del client	12.236	15.542
Cobertura específica determinada col·lectivament:	13.125	30.978
Cobertura del risc d'insolvència del client	10.865	29.646
Cobertura del risc de país	2.260	1.332
Cobertura IBNR (*)	35.510	67.159
Total	60.871	113.679

(*) Correccions de valor col·lectives per a pèrdues incorregudes, però no comunicades (vegeu la nota 13.4).

El moviment d'aquesta cobertura juntament amb la de "*Compromisos contingents concedits*", comptabilitzada en l'epígraf "*Provisions*" en el passiu, està detallat en la nota 24.

Nota 29 – Compromisos contingents concedits

El desglossament d'aquest epígraf el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros	2016	2015
Disponibles per tercers	19.567.289	19.306.331
Per entitats de crèdit	660	652
Pel sector d'administracions públiques	518.018	615.956
Per altres sectors residents	11.522.581	10.567.226
Per no residents	7.526.029	8.122.497
Compromisos de compra a termini d'actius financers	2.675.004	426.102
Contractes convencionals d'adquisició d'actius financers	2.779.198	652.802
Valors subscrits pendents de desemborsament	1.939	-
Compromisos de col·locació i subscripció de valors	-	-
Altres compromisos contingents concedits	185.257	745.379
Total	25.208.687	21.130.614

Nota: Cobertura de compromisos contingents per 23.161 milers d'euros, el moviment dels quals es presenta en la nota 24, juntament amb el de garanties concedides.

El total de compromisos disponibles per tercers el 31 de desembre de 2016 inclou compromisos de crèdit amb garantia hipotecària per un import de 2.180.435 milers d'euros (1.845.200 milers d'euros el 31 de desembre de 2015). Pel que fa a la resta, en la majoria dels casos hi ha altres tipus de garanties d'acord amb la política de gestió de riscos del grup.

El saldo de compromisos de compra a termini d'actius financers inclou l'import de compres a termini de valors representatius de deute que es classificaran en la cartera d'actius disponibles per a la venda.

Nota 30 – Recursos de clients de fora del balanç

Els recursos de clients fora del balanç, gestionats pel grup i els comercialitzats però no gestionats, són els següents:

En milers d'euros	2016	2015
Gestionats pel grup:	20.223.209	19.460.848
Societats i fons d'inversió	16.571.928	15.458.944
Gestió de patrimoni	3.651.281	4.001.904
Fons d'inversió comercialitzats, però no gestionats	6.022.265	5.968.308
Fons de pensions (*)	4.116.997	4.305.121
Assegurances (*)	10.243.421	7.646.801
Instruments financers confiats per tercers	66.438.327	58.394.937
Total	107.044.219	95.776.015

(*) El saldo dels fons de pensions i assegurances correspon als comercialitzats pel grup.

Nota 31 – Ingressos i despeses per interessos

Aquests epígrafs del compte de pèrdues i guanys consolidat inclouen els interessos meritats en l'exercici per tots els actius i passius financers el rendiment dels quals, implícit o explícit, s'obté d'aplicar el mètode del tipus d'interès efectiu, amb independència que es valorin pel seu valor raonable, així com les rectificacions de productes com a conseqüència de cobertures comptables. Els interessos es registren pel seu import brut, sense deduir, si escau, les retencions d'impostos realitzades en origen.

La major part dels ingressos per interessos han estat generats per actius financers del grup que es valoren a cost amortitzat o a valor raonable amb canvis en el patrimoni net.

El desglossament del marge d'interessos trimestral des de l'any 2015, així com els rendiments i costos mitjans dels diferents components que formen el total de la inversió i dels recursos, és el següent:

En milers d'euros													
2016													
	1r trimestre			2n trimestre			3r trimestre			4t trimestre			TOTAL
	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	
Rendiment mitjà de la inversió	204.805.768	2,62	1.332.686	207.152.833	2,53	1.301.850	206.477.426	2,42	1.255.294	206.618.507	2,40	1.244.039	5.133.869
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	8.715.273	0,40	8.573	10.281.886	0,35	9.067	10.294.580	0,27	6.920	10.300.469	0,21	5.351	29.911
Préstecs i bestretes	138.493.620	3,28	1.129.678	139.254.470	3,21	1.112.814	137.426.703	3,10	1.071.244	137.648.550	3,03	1.047.551	4.361.287
Cartera de renda fixa (*)	27.244.720	2,60	175.880	27.415.453	2,34	159.309	28.008.522	2,25	158.193	28.410.351	2,31	165.047	658.429
Cartera de renda variable	966.252	-	-	980.312	-	-	1.057.539	-	-	1.012.966	-	-	-
Actiu tangible i intangible	4.801.034	-	-	5.282.354	-	-	5.241.423	-	-	5.060.240	-	-	-
Resta dels altres actius	24.584.869	0,30	18.555	23.938.358	0,35	20.660	24.448.659	0,31	18.937	24.185.931	0,43	26.090	84.242
Cost mitjà dels recursos	204.805.768	(0,70)	(358.793)	207.152.833	(0,65)	(333.268)	206.477.426	(0,59)	(306.918)	206.618.507	(0,57)	(297.138)	(1.296.117)
Entitats de crèdit	18.204.599	(0,60)	(27.174)	18.622.667	(0,60)	(28.004)	17.393.074	(0,22)	(9.406)	17.972.285	(0,31)	(13.790)	(78.374)
Dipòsits de la clientela	126.728.578	(0,44)	(139.626)	129.503.193	(0,40)	(128.697)	128.777.499	(0,38)	(123.142)	126.933.935	(0,34)	(108.179)	(499.644)
Mercat de capitals	30.640.997	(2,12)	(161.610)	30.264.910	(1,89)	(142.108)	30.440.556	(1,88)	(143.630)	29.515.748	(1,87)	(138.411)	(585.759)
Cessions cartera renda fixa	6.825.602	(0,64)	(10.822)	5.797.497	(0,79)	(11.442)	5.850.037	(0,22)	(3.186)	8.744.762	0,00	63	(25.387)
Altres passius	9.832.268	(0,80)	(19.561)	10.046.358	(0,92)	(23.017)	10.807.323	(1,01)	(27.554)	10.427.589	(1,39)	(36.821)	(106.953)
Recursos propis	12.573.724	-	-	12.918.208	-	-	13.208.937	-	-	13.024.188	-	-	-
Marge d'interessos			973.893			968.582			948.376			946.901	3.837.752
Total ATM			204.805.768			207.152.833			206.477.426			206.618.507	-
Ràtio (marge/ATM)			1,91			1,88			1,83			1,82	-

(*) S'inclouen 6.670 milers d'euros corresponents a interessos procedents d'actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats (actius financers mantinguts per negociar).

Els ingressos o costos financers derivats de l'aplicació de tipus negatius s'imputen segons la naturalesa de l'actiu o passiu associat. La línia d'entitats de crèdit del passiu recull els ingressos financers per interessos negatius dels saldos d'entitats de crèdit del passiu, principalment els relatius a la TLTRO II.

En milers d'euros													
2015													
	1r trimestre			2o trimestre			3r trimestre			4t trimestre			TOTAL
	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	Saldo mitjà	Tipus %	Resultats	
Rendiment mitjà de la inversió	166.113.468	2,63	1.077.248	165.959.873	2,54	1.050.338	204.223.215	2,63	1.352.633	209.189.206	2,58	1.362.137	4.842.356
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista	4.506.907	0,69	7.620	4.239.111	0,72	7.608	10.017.261	0,58	14.711	10.593.706	0,46	12.265	42.204
Préstecs i bestretes	105.699.264	3,32	866.029	106.085.332	3,20	845.109	135.423.423	3,29	1.122.412	137.816.428	3,28	1.140.285	3.973.835
Cartera de renda fixa (*)	26.659.263	2,94	193.159	26.000.342	2,87	186.025	28.002.837	2,73	192.541	28.859.636	2,64	191.805	763.530
Cartera de renda variable	1.466.208	-	-	1.765.119	-	-	1.291.662	-	-	1.207.389	-	-	-
Actiu tangible i intangible	3.712.828	-	-	3.486.114	-	-	4.795.049	-	-	4.900.001	-	-	-
Resta dels altres actius	24.068.998	0,18	10.440	24.383.855	0,19	11.596	24.692.983	0,37	22.969	25.812.046	0,27	17.782	62.787
Cost mitjà dels recursos	166.113.468	(1,06)	(434.171)	165.959.873	(0,95)	(394.437)	204.223.215	(0,80)	(411.317)	209.189.206	(0,76)	(399.601)	(1.639.526)
Entitats de crèdit	15.819.325	(1,06)	(41.192)	16.682.943	(0,91)	(37.966)	18.932.939	(0,74)	(35.120)	18.554.312	(0,56)	(26.341)	(140.619)
Dipòsits de la clientela	92.350.893	(0,88)	(200.352)	93.214.329	(0,73)	(169.704)	126.974.770	(0,62)	(198.163)	127.755.652	(0,53)	(170.767)	(738.986)
Mercat de capitals	25.895.734	(2,71)	(173.287)	25.814.242	(2,56)	(164.870)	25.989.440	(2,35)	(153.697)	29.439.078	(2,27)	(168.539)	(660.393)
Cessions cartera renda fixa	10.118.263	(0,42)	(10.564)	8.425.452	(0,43)	(9.016)	9.767.542	(0,28)	(6.936)	10.179.453	(0,59)	(15.052)	(41.567)
Altres passius	10.323.239	(0,34)	(8.776)	9.485.553	(0,54)	(12.881)	10.312.976	(0,67)	(17.401)	10.468.171	(0,72)	(18.902)	(57.961)
Recursos propis	11.606.014	-	-	12.337.354	-	-	12.245.548	-	-	12.792.540	-	-	-
Marge d'interessos			643.077			655.901			941.316			962.538	3.202.830
Total ATM			166.113.468			165.959.873			204.223.215			209.189.206	-
Ràtio (marge/ATM)			1,57			1,59			1,83			1,83	-

(*) S'inclouen 6.799 milers d'euros corresponents a interessos procedents d'actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats (actius financers mantinguts per negociar).

Durant l'exercici de 2016 ha continuat la millora en el marge d'interessos sobre els actius totals mitjans, com a conseqüència de diversos factors, entre els quals destaquen l'increment dels marges de clients (a causa dels menors costos de finançament dels dipòsits de clients), l'abaratiment dels costos del mercat de capitals, la disminució del nivell d'actius problemàtics i la millora en la rendibilitat aportada per l'adquisició de TSB.

En termes mitjans anuals, el marge sobre actius totals mitjans es va situar en un 1,86% (1,71% sense TSB), i va millorar en 14 punts bàsics en comparació amb el nivell de l'any anterior (1,72% el 2015). Pel que fa a l'evolució dels marges trimestrals, el marge sobre actius totals mitjans del quart trimestre de 2016 es va situar en l'1,82% (1,69% sense tenir en compte TSB). El quart trimestre de 2015 aquest marge va ser de l'1,83%.

Tot seguit, es mostra per a les posicions d'inversió i dipòsits corresponents a negoci Espanya - operativa de xarxa, sense incloure-hi operativa de filials, el diferencial contractual de les operacions contractades en els diferents trimestres dels exercicis de 2016 i de 2015 (nova entrada), així com de la cartera resultant al final de cada un d'ells (estoc):

Diferencial en punts bàsics	Nova entrada (mitjana trimestral)				Estoc			
	2016				2016			
	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Crèdits	225	257	249	258	243	234	249	247
Préstecs	243	261	306	253	232	238	239	240
Hipotecari habitatge	179	163	175	138	101	104	105	106
Líasing	294	297	290	284	214	218	221	223
Rènting	532	429	524	434	558	521	513	512
Descompte	316	296	297	278	342	315	323	302
Confirming	261	265	283	275	255	252	264	254
Forfaiting	469	438	470	362	534	457	435	396
Inversió creditícia	263	261	269	250	175	178	180	181

Dipòsit a termini 1 mes	54	76	84	83	60	76	81	77
Dipòsit a termini 3 mesos	61	69	86	85	60	71	84	77
Dipòsit a termini 6 mesos	49	79	75	75	39	64	60	65
Dipòsit a termini 12 mesos	42	30	25	20	39	36	35	32
Dipòsit a termini + 12 mesos	54	46	54	42	64	53	47	44
Dipòsits a termini	50	49	56	50	51	45	42	40

Diferencial en punts bàsics	Nova entrada (mitjana trimestral)				Estoc			
	2015				2015			
	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Crèdits	243	275	247	271	293	276	263	272
Préstecs	236	247	282	279	245	239	234	230
Hipotecari habitatge	197	179	181	182	97	99	100	101
Líasing	322	304	279	270	198	203	206	210
Rènting	557	514	574	528	598	570	562	568
Descompte	364	332	315	310	386	349	344	338
Confirming	332	296	284	273	331	296	280	260
Forfaiting	579	573	586	463	609	588	656	535
Inversió creditícia	293	282	278	272	181	178	176	175

Dipòsit a termini 1 mes	33	32	33	34	34	30	34	35
Dipòsit a termini 3 mesos	38	39	38	48	38	37	37	49
Dipòsit a termini 6 mesos	26	19	26	31	41	24	23	27
Dipòsit a termini 12 mesos	45	40	30	34	54	47	41	39
Dipòsit a termini + 12 mesos	36	30	34	39	118	106	92	71
Dipòsits a termini	37	34	32	37	93	79	66	54

Referent a la cartera d'hipoteques d'habitatge existent el 31 de desembre de 2016, el desglossament per període en què es revisarà el tipus d'interès aplicat a cada operació és el següent:

En milers d'euros

Calendari repreciaió hipoteques	1T 17	2T 17	3T 17	4T 17	Total
Hipoteca habitatge	8.162.137	7.975.802	5.945.708	7.252.711	29.336.358

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

Les noves entrades de dipòsits fins al 31 de desembre de 2016 i de 2015, així com el seu desglossament per venciment contractual, han estat les següents:

En milions d'euros

Detall dipòsits per venciment	Nova entrada			
	2016			
	1T	2T	3T	4T
Fins a 3 M	2.653	2.797	3.058	3.186
De 3 a 6 M	664	635	429	572
De 6 a 12 M	4.112	4.359	2.867	2.749
De 12 a 18 M	629	771	824	532
Més de 18 M	2.671	2.257	2.379	4.054
Total dipòsits	10.729	10.819	9.557	11.093

En percentatge

Fins a 3 M	24,7	25,9	32,0	28,7
De 3 a 6 M	6,2	5,9	4,5	5,2
De 6 a 12 M	38,3	40,3	30,0	24,8
De 12 a 18 M	5,9	7,1	8,6	4,8
Més de 18 M	24,9	20,9	24,9	36,5
Total dipòsits	100	100	100	100

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

En milions d'euros

Detall dipòsits per venciment	Nova entrada			
	2015			
	1T	2T	3T	4T
Fins a 3 M	2.866	3.013	2.877	2.908
De 3 a 6 M	951	917	758	908
De 6 a 12 M	3.212	4.612	4.051	4.556
De 12 a 18 M	844	1.008	753	754
Més de 18 M	2.401	2.122	2.407	4.169
Total dipòsits	10.274	11.672	10.846	13.295

En percentatge

Fins a 3 M	27,9	25,8	26,5	21,9
De 3 a 6 M	9,3	7,9	7,0	6,8
De 6 a 12 M	31,3	39,5	37,4	34,3
De 12 a 18 M	8,2	8,6	6,9	5,7
Més de 18 M	23,4	18,2	22,2	31,4
Total dipòsits	100	100	100	100

Correspon a Negoci Espanya - operativa de xarxa.

Nota 32 – Ingressos i despeses per comissions

Els ingressos i les despeses per comissions per operacions financeres i per la prestació de serveis han estat les següents:

En milers d'euros	2016	2015
Comissions derivades d'operacions de risc	316.676	273.725
Operacions d'actiu	215.700	169.708
Avals i altres garanties	100.976	104.017
Comissions de serveis	520.028	455.530
Targetes	191.219	172.324
Ordres de pagament	50.408	48.287
Valors	50.392	52.846
Comptes a la vista	89.854	91.698
Resta	138.155	90.375
Comissions de gestió d'actius	311.878	274.089
Fons d'inversió	145.714	146.887
Comercialització de fons de pensions i assegurances	140.863	94.631
Gestió de patrimoni	25.301	32.571
Total	1.148.582	1.003.344
Promemòria		
Ingressos per comissions	1.376.364	1.166.677
Despeses per comissions	(227.782)	(163.333)
Comissions netes	1.148.582	1.003.344

Nota 33 – Resultats d'operacions financeres (net)

Els resultats d'operacions financeres (net) agrupen una relació d'epígrafs del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals finalitzats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 i que es presenten a continuació:

En milers d'euros	2016	2015
Per epígrafs:		
Guanys o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius i passius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats, nets	476.217	1.052.288
Guanys o (-) pèrdues per actius i passius financers mantinguts per negociar, nets	107.593	150.440
Guanys o (-) pèrdues per actius i passius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats, nets	114	109
Guanys o (-) pèrdues resultants de la comptabilitat de cobertures, nets	25.798	5.324
Total	609.722	1.208.161
Per naturalesa d'instrument financer:		
Resultat net de valors representatius de deute	385.194	1.051.570
Resultat net d'altres instruments de patrimoni	100.933	29.983
Resultat net de derivats	130.987	149.562
Resultat net per altres conceptes (*)	(7.392)	(22.954)
Total	609.722	1.208.161

(*) Inclou principalment el resultat de la venda de diverses carteres de crèdit venudes durant l'exercici.

Durant l'exercici de 2016 i de 2015, el grup ha realitzat vendes de determinats valors representatius de deute que mantenia en la cartera d'actius financers disponibles per a la venda, que han generat uns beneficis de 382.538 milers d'euros el 31 de desembre de 2016 (1.045.492 milers d'euros el 31 de desembre de 2015). D'aquests resultats, 362.211 milers d'euros (1.020.466 milers d'euros el 2015) de beneficis provenen de la venda de valors representatius de deute mantinguts amb administracions públiques.

Tal com s'explica en la nota 9 d'aquests comptes anuals consolidats, al juny de 2016 es va materialitzar l'oferta de compra sobre la totalitat de les accions de Visa Europe, i es va generar una plusvàlua de 109 milions d'euros.

Nota 34 – Altres ingressos d'explotació

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Ingressos per explotació d'inversions immobiliàries	108.195	95.856
Vendes i altres ingressos per prestació de serveis no financers	92.537	61.507
Resta de productes d'explotació	85.993	59.355
Total	286.725	216.718

Les vendes i els ingressos per prestació de serveis no financers inclouen els ingressos generats per la gestió de carteres d'actius immobiliaris d'altres entitats (Sareb).

L'ingrés registrat en altres productes procedeix bàsicament d'ingressos de les entitats del grup l'activitat de les quals no és financera (principalment rènting operatiu).

Nota 35 – Altres despeses d'explotació

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Contribució a fons de garantia de dipòsits	(94.880)	(85.997)
Altres conceptes	(371.994)	(212.114)
<i>Del qual: Contribució al fons de resolució</i>	(47.661)	(43.510)
Total	(466.873)	(298.111)

La despesa registrada en l'epígraf "*Contribució a fons de garantia de dipòsits*" correspon a les aportacions efectuades per Banc Sabadell (84.119 i 82.968 milers d'euros el 2016 i el 2015, respectivament). Així mateix, inclou la despesa registrada per TSB (7.614 milers d'euros el 2016, que correspon a l'aportació al Financial Services Compensation Scheme del Regne Unit) i per Sabadell United Bank, N.A. (contribució al Fons de Garantia de Dipòsits establert per la Federal Deposit Insurance Corporation dels Estats Units), per un import de 2.929 milers d'euros el 2016 i 3.029 milers d'euros el 2015.

L'epígraf "*Altres conceptes*" inclou, el 31 de desembre de 2016, l'estimació de la prestació patrimonial per conversió d'actius per impostos diferits en crèdit exigible davant de l'Administració Tributària espanyola per un import de 57 milions d'euros, així com la despesa corresponent a l'impost sobre els dipòsits en les entitats de crèdit, que puja a 27.590 milers d'euros en l'exercici de 2016 (27.450 milers d'euros el 2015). La resta de conceptes inclosos en aquest epígraf correspon bàsicament a despeses d'activitats no financeres.

Nota 36 – Despeses d'administració

Aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat inclou els imports de les despeses incorregudes pel grup corresponents al cost del personal i la resta de despeses generals d'administració.

Despeses de personal

Les despeses de personal degudes en el compte de pèrdues i guanys consolidat en els exercicis acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 han estat les següents:

En milers d'euros			
	Nota	2016	2015
Sous i gratificacions al personal actiu		(1.217.862)	(1.075.803)
Quotes de la Seguretat Social		(241.201)	(220.457)
Dotacions a plans de prestació definida	24	(2.322)	(4.963)
Dotacions a plans d'aportació definida		(68.534)	(49.772)
Altres despeses de personal		(133.135)	(106.346)
Total		(1.663.053)	(1.457.341)

La classificació de la plantilla mitjana per a totes les empreses que formen el grup per categoria i gènere el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és la següent:

	2016			2015		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Directius	490	146	636	439	106	545
Tècnics	9.403	9.670	19.073	8.425	8.338	16.763
Administratius	1.643	4.670	6.313	1.335	3.236	4.571
Total	11.536	14.486	26.022	10.199	11.680	21.879

La classificació de la plantilla mitjana del banc per categories el 31 de desembre de 2016 i de 2015 amb discapacitat superior o igual al 33% és la següent:

Nombre mitjà d'empleats i empleades amb discapacitat			2016	2015
Directius			4	4
Tècnics			149	127
Administratius			108	74
Total			261	205

La classificació de la plantilla del grup per categories i sexes el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és la següent:

	2016			2015		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Directius	491	154	645	490	137	627
Tècnics	9.339	9.756	19.095	9.375	9.560	18.935
Administratius	1.610	4.595	6.205	1.714	4.814	6.528
Total	11.440	14.505	25.945	11.579	14.511	26.090

Del total de la plantilla el 31 de desembre de 2016, 263 tenien reconegut algun grau de discapacitat (254 el 31 de desembre de 2015).

L'increment en la plantilla mitjana ve donat per la plantilla de TSB, que el 2015 es va incorporar en el segon semestre.

L'import de les despeses de personal no recurrents el 31 de desembre de 2016 puja a 67.988 milers d'euros. Es consideren com a no recurrents les despeses que no formen part de l'activitat ordinària de l'entitat. En el cas de les despeses de personal es consideren les vinculades amb la nova estructura i transformació comercial.

Sistema de pagament diferit de la retribució variable meritada en exercicis anteriors

- En la Junta General d'Accionistes de 26 de març de 2013, es va aprovar un sistema de pagament de la retribució variable meritada durant l'exercici de 2012 per als consellers executius i un col·lectiu de directius, mitjançant el lliurament d'opcions sobre accions de Banco de Sabadell, S.A. (l'SREO 2012). Els consellers executius podien triar percebre opcions fins al 100% de la seva retribució variable meritada, i la resta, el 50%. Al març de 2016 va vèncer aquest pla, i la liquidació d'aquest va suposar el lliurament en efectiu de 2.414 milers d'euros.

- En la Junta General d'Accionistes del 27 de març de 2014, es va aprovar un sistema de pagament de les quantitats aprovades de la retribució variable, meritada durant l'exercici de 2013, per als consellers executius del banc, mitjançant el lliurament del seu equivalent en opcions sobre accions de Banco de Sabadell, S.A. (a partir d'ara, el sistema).

Cada opció atorga al destinatari el dret a percebre en efectiu dinerari, transcorregut un període de tres anys, la diferència entre el valor final de l'acció de Banco de Sabadell, S.A. al final d'aquest període i el preu d'exercici de l'opció previst d'acord amb el sistema, en què la data d'exercici és el 29 de març de 2017.

El preu d'exercici de l'opció és de 2,015 euros, i s'executa la liquidació per la diferència, en cas que aquesta sigui positiva, entre el preu de cotització a la finalització del pla i aquest preu d'exercici.

El mecanisme de cobertura del sistema es va determinar mitjançant la subscripció del contracte de contrapartida corresponent, d'acord amb les regles generals del mercat. La prima pagada en la contractació d'aquesta cobertura va pujar a 2,4 milions d'euros i no va representar per al banc cap increment de cost respecte a l'opció de percebre la retribució variable que estava vigent fins a la data d'implantació d'aquest sistema. La prima esmentada es va registrar com a derivat de negociació. Les opcions venudes van ser comptabilitzades en l'epígraf "*Passius financers mantinguts per negociar - Derivats*" del passiu, i el 31 de desembre de 2016 l'import registrat és de 4 milers d'euros (425 milers d'euros al tancament de 2015).

Sistema d'incentius complementaris a llarg termini basats en accions

- La Junta General d'Accionistes del 27 de març de 2014 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per als consellers executius, 5 membres de l'alta direcció i 419 directius del grup (a partir d'ara, l'incentiu).

L'incentiu consisteix en l'assignació d'un nombre determinat de drets als beneficiaris, que incorporen el dret a percebre l'increment de valor d'un mateix nombre d'accions de Banco de Sabadell, S.A. durant un període de tres anys, prenent com a referència el seu valor de cotització, que es farà efectiu mitjançant el lliurament d'accions del banc; la data de finalització és el 31 de març de 2017. El preu d'exercici és d'1,75, i el nombre màxim de drets sobre accions afectades per l'incentiu és actualment de 38.932.447 (39.242.000 en el moment de l'emissió).

El valor raonable dels serveis rebuts s'ha valorat per referència al valor raonable dels instruments de patrimoni compromesos, és a dir, opcions sobre accions del banc, i tal com s'indica en la nota 6, la tècnica de valoració han estat les simulacions de Monte Carlo i el model de valoració utilitzat ha estat el de Black-Scholes.

Serà condició necessària perquè els drets es facin efectius que el beneficiari superi el percentatge mínim de compliment de l'objectiu personal denominat "valoració de l'eficàcia professional", fixat per la Comissió de Retribucions del banc.

Drets	
Saldo el 31 de desembre de 2014	37.529.000
Concedides (*)	3.123.730
Anul·lades	(580.536)
Saldo el 31 de desembre de 2015	40.072.194
Concedides	-
Anul·lades	(1.139.747)
Saldo el 31 de desembre de 2016	38.932.447

(*) Derivat de l'ampliació de capital efectuada.

- La Junta General d'Accionistes del 31 de març de 2016 va aprovar un incentiu complementari a llarg termini basat en l'increment del valor de les accions de Banco de Sabadell, S.A. per a 3 consellers executius, 7 membres de l'alta direcció i 472 directius del grup (a partir d'ara, Pla ICLP 2016).

El Pla ICLP 2016 consisteix en l'assignació d'un nombre determinat de drets als beneficiaris, que incorporen el dret a percebre l'increment de valor d'un mateix nombre d'accions de Banco de Sabadell, S.A. durant un període de tres anys, prenent com a referència el seu valor de cotització, que es farà efectiu mitjançant el lliurament d'accions del banc; la data de finalització és el 30 d'abril de 2019. El preu d'exercici és d'1,494 euros, i el nombre màxim de drets sobre accions afectades per l'incentiu serà de 30.000.000.

El valor raonable dels serveis rebuts s'ha valorat per referència al valor raonable dels instruments de capital compromesos, és a dir, opcions sobre accions del banc, i tal com s'indica en la nota 6, la tècnica de valoració han estat les simulacions de Monte Carlo i el model de valoració utilitzat ha estat el de Black-Scholes.

Serà condició necessària perquè els drets es facin efectius que el beneficiari superi el percentatge mínim de compliment de l'objectiu personal denominat "valoració de l'eficàcia professional", fixat per la Comissió de Retribucions del banc.

Drets	
Saldo el 30 d'abril de 2016	30.000.000
Concedides	-
Anul·lades	(1.505.000)
Saldo el 31 de desembre de 2016	28.495.000

- Empleats de TSB Banking Group compten amb un incentiu complementari relacionat amb un pla d'assoliment d'objectius entre els anys 2016 i 2020, la retribució dels quals està basada en accions de Banco de Sabadell, S.A. i en efectiu.

En relació amb les despeses de personal associades als plans d'incentius basats en accions (vegeu la nota 1.3.15), es va registrar una despesa en els exercicis de 2016 i de 2015 de 18.271 i 9.129 milers d'euros, respectivament, la contrapartida de la qual es troba reflectida en el patrimoni net (vegeu l'estat de canvis del patrimoni net en la línia de pagaments basats en accions).

Altres despeses d'administració

Aquest epígraf recull la resta de les despeses d'administració de l'exercici:

En milers d'euros		
	2016	2015
D'immobles, instal·lacions i material	(249.682)	(211.020)
Informàtica	(246.396)	(102.157)
Comunicacions	(47.156)	(63.674)
Publicitat i propaganda	(111.148)	(87.497)
Serveis administratius subcontractats	(99.097)	(72.308)
Contribucions i impostos	(95.748)	(101.134)
Informes tècnics	(40.341)	(86.170)
Serveis de vigilància i trasllat de fons	(21.042)	(19.267)
Despeses de representació i desplaçament del personal	(20.357)	(19.148)
Quotes d'associacions	(16.788)	(20.159)
Altres despeses	(52.539)	(46.640)
Total	(1.000.294)	(829.174)

Honoraris amb entitats auditores

Els honoraris percebuts per PricewaterhouseCoopers Auditores, S.L. en l'exercici de 2016 pels serveis d'auditoria de comptes i per altres serveis relacionats amb l'auditoria prestats a Espanya sumen un import de 1.666 i 485 milers d'euros, respectivament (1.456 i 341 milers d'euros el 2015). Els serveis d'auditoria prestats per altres societats de la xarxa PwC corresponents a sucursals i filials a l'estranger pugen a 2.782 milers d'euros en l'exercici de 2016 (2.296 milers d'euros el 2015).

Els honoraris percebuts per altres auditors en l'exercici de 2016 per serveis d'auditoria de comptes i per altres serveis relacionats amb l'auditoria prestats a Espanya pugen a 112 i 0 milers d'euros, respectivament (121 i 0 milers d'euros el 2015), i pels serveis corresponents a auditoria de sucursals i filials a l'estranger, a 0 i 25 milers d'euros en l'exercici de 2016 (24 i 0 milers d'euros el 2015).

Els honoraris percebuts per altres societats de la xarxa PwC com a conseqüència de serveis d'assessorament fiscal i altres serveis prestats en l'exercici de 2016 han pujat a 183 i 1.179 milers d'euros. Els imports registrats per aquests serveis el 2015 van pujar a 116 i 1.232 milers d'euros, respectivament.

Altres informacions

Les despeses d'administració no recurrents van pujar, el 31 de desembre de 2016, a 19.073 milers d'euros, incloent-hi les despeses de programes específics de reducció de costos, així com despeses de projectes especials associats a canvi de perímetre.

La ràtio d'eficiència al tancament de l'exercici de 2016 (despeses de personal i generals / marge brut) és del 48,68% (48,96% el 2015) i del 42,66% sense tenir en compte TSB (44,59% el 2015), de manera que millora respecte a la ràtio d'eficiència corresponent a l'exercici de 2015. Per al càlcul, s'ha considerat per al 2015 que els resultats per operacions financeres de caràcter recurrent pugen a 400 milions d'euros l'any.

A continuació, es presenta la següent informació sobre oficines del grup:

Nombre d'oficines		
	2016	2015
Oficines	2.767	2.873
Espanya	2.119	2.204
Estranger	648	669

Nota 37 – Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius financers no valorats a valor raonable amb canvis en resultats

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros			
	Nota	2016	2015
Actius financers disponibles per a la venda		(112.284)	(132.390)
Valors representatius de deute	8	521	1.719
Altres instruments de patrimoni	9	(112.806)	(134.109)
Préstecs i partides a cobrar (*)	11	(441.414)	(1.396.177)
Total		(553.698)	(1.528.567)

(*) Aquesta xifra equival a la suma de la xifra de les dotacions/reversions amb càrrec o abonament a resultats de les correccions de valor constituïdes per a la cobertura de risc de crèdit, l'amortització amb càrrec a resultats d'actius financers donats de baixa de l'actiu i la recuperació de fallits.

Nota 38 - Deteriorament del valor o (-) reversió del deteriorament del valor d'actius no financers

El desglossament d'aquest epígraf dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros			
	Nota	2016	2015
Immobilitzat material	16	(41)	(3.011)
Inversions immobiliàries	16	(20.236)	(155.615)
Fons de comerç i altres actius intangibles		-	(1)
Existències	18	(537.872)	(459.623)
Total		(558.148)	(618.250)

El total de dotació per deteriorament d'inversions immobiliàries de l'exercici de 2016 i de 2015 s'ha fet prenent com a base valoracions de nivell 2 (vegeu la nota 6). El valor raonable dels actius deteriorats és de 2.404.246 i 2.341.905 milers d'euros en els exercicis de 2016 i de 2015, respectivament.

Del total de dotació per deteriorament d'existències de l'exercici de 2016 i de 2015, 328.195 i 168.492 milers d'euros s'han realitzat basant-se en valoracions de nivell 2, i 209.677 i 291.131 milers d'euros, en valoracions de nivell 3, respectivament. El valor raonable dels actius deteriorats és de 2.924.459 i 3.655.548 milers d'euros al tancament dels exercicis de 2016 i de 2015.

Nota 39 – Guanys o (-) pèrdues en donar de baixa en comptes actius no financers i participacions, nets

El desglossament d'aquest epígraf del compte de pèrdues i guanys consolidat dels exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		
	2016	2015
Guanys o (-) pèrdues per baixa d'actius no financers, net	35.108	(16.960)
Immobilitzat material	(29.766)	(6.252)
Inversions immobiliàries	-	14.578
Actiu intangible	-	-
Participacions (*)	46.883	(31.087)
Altres instruments de capital	-	-
Altres conceptes	17.991	5.801

(*) Vegeu l'Annex I - Sortides del perímetre de consolidació.

En ambdós anys, en l'import corresponent a immobilitzat material, s'inclouen les pèrdues per vendes d'oficines ja tancades. L'any 2015 va incloure, a més a més, el benefici obtingut en la venda de l'edifici situat a Príncipe de Vergara de Madrid per un import de 21,2 milions.

Nota 40 – Fons de comerç negatiu reconegut en resultats

L'import de la diferència negativa de consolidació de l'exercici de 2015 correspon a la combinació de negocis duta a terme amb TSB explicada en la nota 2 d'aquests comptes anuals consolidats.

Nota 41 – Guanyos o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles com a activitats interrompudes

El desglossament d'aquest epígraf durant els exercicis anuals acabats el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros		Nota	2016	2015
Guanyos o (-) pèrdues procedents d'actius no corrents i grups alienables d'elements classificats com a mantinguts per a la venda no admissibles disponibles per a la venda com a activitats interrompudes, net				
			(314.519)	(180.868)
Immobilitzat material d'ús propi i adjudicat			(313.810)	(180.868)
Guanyos/pèrdues per vendes			(30.620)	(79.607)
Deteriorament/reversió	14		(283.190)	(101.261)
Inversions immobiliàries			(556)	-
Actiu intangible			-	-
Participacions			(41)	-
Altres instruments de capital			(99)	-
Altres conceptes			(14)	-

El deteriorament d'actius no corrents en venda no incorpora ingressos derivats d'increment del valor raonable menys costos de venda.

El total de dotació per deteriorament d'actius no corrents en venda de l'exercici de 2016 i de 2015 s'ha fet prenent com a base valoracions de nivell 2 (vegeu la nota 6). El valor raonable dels actius deteriorats és de 2.103.086 i 2.521.979 milers d'euros al tancament dels exercicis de 2016 i de 2015.

Nota 42 – Informació segmentada

Criteris de segmentació

Les unitats de negoci que es descriuen a continuació s'han establert en funció de les diferents línies de negoci fixades segons l'estructura i organització del grup.

La informació per segments s'estructura, en primer lloc, seguint una distribució geogràfica i, en segon lloc, en funció de les particularitats de gestió de cada un dels clients als quals va dirigida.

Segmentació per àrea geogràfica i unitats de negoci

En relació amb les bases de presentació i metodologia emprades, la informació que es presenta està basada en la comptabilitat individual de cada una de les societats que formen el grup, amb les eliminacions i els ajustos corresponents de consolidació, i en la comptabilitat analítica d'ingressos i despeses en les particions de negocis sobre una o més entitats jurídiques, que permet l'assignació dels ingressos i els costos per a cada client dependent del negoci al qual estigui assignat cada un d'ells.

Cada unitat de negoci es considera com un negoci independent, per la qual cosa es produeixen fluxos d'ingressos i despeses entre els negocis per la prestació de serveis de distribució de productes, serveis o sistemes. L'impacte final en el compte de resultats del grup és nul.

Cada negoci suporta costos directes, obtinguts a partir de la comptabilitat general i analítica, i costos indirectes, derivats d'unitats corporatives.

Així mateix, s'efectua una assignació de capital de manera que cada negoci té assignat un capital equivalent al mínim regulador necessari per actius de risc. Aquest mínim regulador està en funció de l'organisme que supervisa cada negoci.

Per a 2016 s'ha actualitzat l'assignació de capital de cada negoci per adequar-los a l'exigència del 12% de capital exigit al grup, i, per tant, s'han recalculat l'assignació de capitals de l'exercici de 2015 a efectes de comparabilitat.

Seguidament, per a cada unitat de negoci es mostra, per al 2016 i el 2015, el detall dels resultats abans d'impostos, altres magnituds rellevants i la conciliació del total d'aquests resultats amb els del consolidat:

2016				
En milers d'euros	Negoci Bancari Espanya	Transformació d'Actius	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Negoci Bancari Amèrica (*)
Marge d'interessos	2.554.248	(30.990)	1.050.862	249.933
Comissions netes	966.983	(1.390)	122.741	41.914
Altres ingressos	336.880	92.294	35.176	14.446
Marge brut	3.858.111	59.914	1.208.779	306.293
Despeses d'explotació	(1.837.278)	(167.844)	(874.546)	(164.827)
<i>De les quals despeses de personal</i>	<i>(1.068.707)</i>	<i>(66.038)</i>	<i>(426.461)</i>	<i>(94.677)</i>
Dotacions de provisions (net)	2.399	1.386	-	41
Resultats i pèrdues d'actius problemàtics	(502.265)	(801.941)	(106.913)	(14.867)
Altres resultats	39.251	-	(4.431)	538
Resultat abans d'impostos per segment	1.560.218	(908.485)	222.889	127.178
Ràtios (%)				
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	13,7%	-26,1%	7,0%	7,0%
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	40,2%	-	72,6%	50,6%
Altres dades				
Empleats	15.973	915	8.060	868
Oficines nacionals i a l'estranger	2.138	-	587	35
Conciliació del resultat abans d'impostos			Consolidat	
Total unitats de negoci			1.001.800	
(+/-) Altres resultats (**)			17.622	
Resultat abans d'impostos			1.019.422	
(*) Negoci Bancari Regne Unit amb tipus de canvi aplicat per al 2016 en el balanç GBP 0,8166 i en compte de resultats GBP 0,8562 (mitjana de l'any). Amb tipus de canvi aplicat per al 2015 en el balanç GBP 0,7340 i en compte de resultats GBP 0,7201 (mitjana sis últims mesos). Per al 2015 només s'inclouen 6 mesos de resultats. A l'efecte de ROE considera els seus fons propis comptables. (**) Negoci Amèrica amb tipus de canvi mitjà aplicat el 2016 per a compte de resultats USD 1,052 i MXN 20,7365 i per al balanç tipus de canvi USD 1,0541 i MXN 21,779. Per al 2015 amb tipus de canvi aplicat USD 1,0887 i MXN 18,945. (***) Correspon als resultats d'altres geografies no indicades.				

2015				
En milers d'euros	Negoci Bancari Espanya	Transformació d'Actius	Negoci Bancari Regne Unit (*)	Negoci Bancari Amèrica
Marge d'interessos	2.479.316	(44.772)	539.620	216.096
Comissions netes	867.878	(1.584)	78.829	37.080
Altres ingressos	1.161.305	107.853	(3.721)	2.209
Marge brut	4.508.499	61.497	614.728	255.385
Despeses d'explotació	(1.821.970)	(143.180)	(493.566)	(142.338)
<i>De les quals despeses de personal</i>	<i>(1.078.081)</i>	<i>(50.491)</i>	<i>(238.036)</i>	<i>(83.636)</i>
Dotacions de provisions (net)	18.350	(71)	-	2.938
Resultats i pèrdues d'actius problemàtics	(1.571.893)	(762.453)	(59.500)	(29.152)
Altres resultats	283.689	-	-	4.769
Resultat abans d'impostos per segment	1.416.675	(844.207)	61.662	91.602
Ràtios (%)				
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	10,4%	-13,6%	5,3%	7,1%
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	42,5%	-	77,9%	54,1%
Altres dades				
Empleats	16.260	712	8.224	764
Oficines nacionals i a l'estranger	2.224	-	614	28
Conciliació del resultat abans d'impostos			Consolidat	
Total unitats de negoci			725.733	
(+/-) Altres resultats (**)			19.028	
Resultat abans d'impostos			744.761	
(*) Inclou només TSB Banking Group plc i sis mesos de resultats. Amb tipus de canvi aplicat en el balanç GBP 0,7340 i en compte de resultats GBP 0,7201 (mitjana sis últims mesos). A l'efecte de ROE considera els seus fons propis comptables. (***) Correspon als resultats d'altres geografies no indicades.				

Els actius totals mitjans del total de l'entitat pugen el 31 de desembre de 2016 a 206.265.187 milers d'euros, mentre que en la mateixa data de l'any anterior es van situar en 186.538.365 milers d'euros.

En relació amb el tipus de productes i serveis dels quals es deriven els ingressos ordinaris, tot seguit se n'informa per a cada unitat de negoci:

- Negoci bancari Espanya agrupa les següents unitats de negoci de clients:

- Banca Comercial ofereix productes tant d'inversió com d'estalvi. En inversió destaca la comercialització de productes hipotecaris, circulants i crèdits. Pel que fa a l'estalvi, els productes principals són els dipòsits (vista i termini), fons d'inversió, assegurances estalvi i plans de pensions.

També cal destacar els productes d'assegurances protecció i serveis de mitjans de pagament, com ara les targetes de crèdit i l'emissió de transferències, entre d'altres.

- Banca Corporativa ofereix serveis de finançament especialitzats juntament amb una oferta global de solucions, que inclouen des dels serveis de banca transaccional fins a les solucions més complexes i adaptades, tant de l'àmbit del finançament com de tresoreria, entre d'altres.
- Mercats i Banca Privada ofereix i dissenya productes i serveis d'alt valor afegit, amb l'objectiu d'aconseguir una bona rendibilitat per al client, incrementar i diversificar la base de clients i assegurar la consistència dels processos d'inversió amb una anàlisi rigorosa i amb una gestió de qualitat reconeguda. Tot això portant el model de relació amb el client cap a la multicanalitat.

- Transformació d'Actius: gestiona de manera transversal el risc irregular i l'exposició immobiliària, a més d'establir i implementar l'estratègia de participades immobiliàries, entre les quals destaca Solvia. Pel que fa a risc irregular i exposició immobiliària, la unitat es focalitza a desenvolupar l'estratègia de transformació d'actius i a integrar la visió global del balanç immobiliari del grup amb l'objectiu de maximitzar-ne el valor.

- Negoci Bancari Regne Unit: La franquícia de TSB comprèn el negoci detallista que es porta a terme al Regne Unit, que inclou comptes corrents i d'estalvi, crèdits personals, targetes i hipoteques. Per al 2015 només inclou TSB Banking Group plc i sis mesos de resultats.

- Negoci bancari Amèrica: Ofereix tot tipus de serveis bancaris i financers, des dels més complexos i especialitzats per a grans corporacions, com ara operacions de *project finance*, fins a productes per a particulars, passant per tots els productes i serveis que puguin necessitar professionals i empreses de qualsevol mida.

A continuació, es detallen per a 2016 i 2015 els ingressos ordinaris generats per cada unitat de negoci:

SEGMENTS	Consolidat					
	Ingressos ordinaris procedents de clients		Ingressos ordinaris entre segments		Total ingressos ordinaris	
	31/12/2016	31/12/2015	31/12/2016	31/12/2015	31/12/2016	31/12/2015
Negoci Bancari Espanya	4.501.233	4.629.242	175.709	245.005	4.676.942	4.874.247
Transformació d'Actius	243.965	377.195	2.748	27.168	246.714	404.363
Negoci Bancari Regne Unit	1.471.662	798.311	-	-	1.471.662	798.311
Negoci Bancari Amèrica	394.242	310.976	-	-	394.242	310.976
(-) Ajustos i eliminacions d'ingressos ordinaris entre segments	-	-	(181.042)	(276.617)	(181.042)	(276.617)
Total	6.611.103	6.115.724	(2.584)	(4.444)	6.608.518	6.111.280

Tot seguit, es detalla per a cadascuna d'aquestes quin percentatge de saldos, marge d'interessos i de comissions netes han generat sobre el total dels exercicis de 2016 i de 2015:

En percentatge					
2016					
Segmentació del marge d'interessos i de comissions netes					
	Crèdit a la clientela		Dipòsits de la clientela		Productes de(*) serveis
	% sobre saldo mitjà	% rendiment sobre total	% sobre saldo mitjà	% cost sobre total	% sobre saldo total
SEGMENTS					
Negoci Bancari Espanya	67,3%	60,8%	69,1%	40,3%	82,7%
Transformació d'Actius	4,1%	2,4%	0,1%	0,1%	0,2%
Negoci Bancari Regne Unit	22,5%	29,3%	25,3%	48,5%	13,8%
Negoci Bancari Amèrica	6,2%	7,6%	5,4%	11,2%	3,4%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Percentatge per segments sobre el total de comissions.

En percentatge					
2015					
Segmentació del marge d'interessos i de comissions netes					
	Crèdit a la clientela		Dipòsits de la clientela		Productes de(*) serveis
	% sobre saldo mitjà	% rendiment sobre total	% sobre saldo mitjà	% cost sobre total	% sobre saldo total
SEGMENTS					
Negoci Bancari Espanya	66,0%	73,3%	64,1%	76,4%	83,9%
Transformació d'Actius	5,5%	3,6%	0,2%	0,1%	0,4%
Negoci Bancari Regne Unit	23,7%	16,4%	31,1%	16,7%	12,3%
Negoci Bancari Amèrica	4,8%	6,7%	4,6%	6,8%	3,3%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

(*) Percentatge per segments sobre el total de comissions.

A més a més, es presenta la distribució per àrea geogràfica dels interessos i rendiments assimilats dels exercicis de 2016 i 2015:

En milers d'euros				
Distribució dels interessos i rendiments assimilats per àrea geogràfica				
	Individual		Consolidat	
	2016	2015	2016	2015
Mercat interior	3.352.651	3.769.230	3.416.633	3.828.512
Exportació:				
Unió Europea	50.202	44.347	1.399.788	728.561
Països OCDE	116.713	80.653	337.330	267.633
Resta de països	3.999	3.727	16.349	17.650
Total	3.523.565	3.897.957	5.170.100	4.842.356

En l'informe de gestió (vegeu l'apartat 2), es fa una anàlisi més detallada per a cada un d'aquests negocis.

Nota 43 – Situació fiscal (impost sobre els guanys d'activitats continuades)

Grup fiscal consolidat

Banco de Sabadell, S.A. és la societat dominant d'un grup de consolidació fiscal en l'impost sobre societats, i formen part d'aquest com a societats dependents totes les societats espanyoles participades per Banco de Sabadell, S.A. que compleixen els requisits exigits per la Llei de l'impost sobre societats (vegeu l'Annex I).

La resta de societats espanyoles del grup comptable tributen de manera individual en l'impost sobre societats.

Les societats del grup comptable no residents a Espanya tributen els seus beneficis d'acord amb les normes fiscals que els són aplicables.

Conciliacions

La conciliació de la diferència existent entre el resultat comptable consolidat i la base imposable de l'impost sobre societats és la següent:

En milers d'euros	2016	2015
Resultat abans d'impostos	1.019.422	744.761
Augments en la base imposable	1.949.598	2.161.120
Procedents de resultats	1.949.598	2.161.120
Procedents de patrimoni net	-	-
Disminucions en la base imposable	(958.341)	(951.151)
Procedents de resultats	(954.991)	(866.445)
Procedents de patrimoni net	(3.350)	(84.706)
Base imposable (resultat fiscal)	2.010.679	1.954.730
Quota (30%)	603.204	586.419
Deduccions per doble imposició, formació i altres	(2.152)	(1.452)
Quota líquida	601.052	584.967
Impost per diferències temporals (net)	(306.173)	(499.886)
Ajustos per crèdits fiscals	-	-
Altres ajustos (net) (*)	8.690	(52.565)
Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades	303.569	32.516

(*) Inclou 9 milions d'euros d'impacte del Reial decret 3/2016.

Dins "*Altres ajustos*" s'inclouen 9 milions d'euros (pèrdua) d'impacte del Reial decret llei 3/2016, pel qual les pèrdues per vendes de determinades participacions no seran fiscalment deduïbles a partir de l'1 de gener de 2017 a Espanya. En l'exercici de 2015, s'inclouien 45,3 milions d'euros (32 milions de lliures) corresponents a l'efecte del canvi produït en la normativa fiscal del Regne Unit que afecta TSB Bank plc. La modificació legislativa va introduir un recàrrec del 8%, efectiu a partir de l'1 de gener de 2016 i aplicable a les bases imposables superiors a 25 milions de lliures anuals, i també va reduir la taxa principal de l'impost del 20% al 19% a partir de l'1 d'abril de 2017 i fins al 18% a partir de l'1 d'abril de 2020.

Així mateix, a continuació es presenta la conciliació entre la despesa per l'impost sobre societats del grup resultant de l'aplicació del tipus impositiu general i la despesa registrada per aquest impost en els comptes de pèrdues i guanys consolidats:

En milers d'euros	2016	2015
Resultat comptable abans d'impostos	1.019.422	744.761
Tipus impositiu nacional (30%)	305.827	223.428
Ingressos no gravats (diferència negativa de consolidació)	-	(79.807)
Diferència taxa efectiva societats a l'estranger (*) (**)	14.024	(49.588)
Reserva de capitalització / Deduccions generades / Despeses no deduïbles	(7.222)	(8.786)
Ingressos amb menys taxa fiscal (dividends i renda font internacional)	-	(426)
Ingressos entitats associades	(22.372)	(14.639)
Resta	13.312	(37.668)
Despeses o (-) ingressos per impostos sobre els guanys de les activitats continuades	303.569	32.516
<i>Tipus impositiu efectiu</i>	<i>30%</i>	<i>4%</i>

(*) Calculada aplicant la diferència entre el tipus impositiu vigent per al grup a Espanya (30%) i el tipus efectiu aplicat al resultat del grup en cada jurisdicció.

(**) Inclou 45,3 milions d'euros per canvis en la normativa fiscal al Regne Unit, tal com s'ha explicat anteriorment.

Augments i disminucions en la base imposable

Els detalls relatius a augments i disminucions en la base imposable, en funció de la seva consideració com a diferències temporals o permanents, es desglossen en el quadre següent:

En milers d'euros	2016	2015
Diferència permanent	46.748	23.311
Diferència temporal amb origen en l'exercici actual	1.804.878	1.701.251
Diferència temporal amb origen en exercicis anteriors	97.972	436.558
Augments	1.949.598	2.161.120
Diferència permanent	(76.069)	(479.627)
Diferència temporal amb origen en l'exercici actual	(4.437)	-
Diferència temporal amb origen en exercicis anteriors	(877.835)	(471.524)
Disminucions	(958.341)	(951.151)

Actius i passius per impostos diferits

Segons la normativa fiscal i comptable vigent hi ha determinades diferències temporàries que s'han de tenir en compte a l'hora de quantificar la despesa corresponent per l'impost sobre els guanys d'activitats continuades.

El 2013, el Reial decret llei 14/2013, va donar la condició d'actius garantits per l'Estat espanyol als actius fiscals generats per dotacions per deteriorament dels crèdits o altres actius derivades de les possibles insolvències dels deutors no vinculats amb el subjecte passiu, així com els corresponents a provisions o aportacions a sistemes de previsió social i, si escau, prejubilació (a partir d'ara, "actius fiscals monetitzables").

Els actius fiscals monetitzables es poden convertir en un crèdit exigible davant l'Administració tributària en els supòsits en què el subjecte passiu presenti pèrdues comptables o que l'entitat sigui objecte de liquidació o insolvència judicialment declarada. A més a més, es podran canviar per valors de deute públic, un cop transcorregut el termini de 18 anys, computat des de l'últim dia del període impositiu en què es produeixi el registre comptable d'aquests actius. Així mateix, per mantenir la garantia de l'Estat espanyol, estan subjectes a una prestació patrimonial de l'1,5% anual sobre l'import d'aquests a partir de l'exercici de 2016 (vegeu la nota 35).

El Reial decret llei 3/2016, de 2 de desembre, ha introduït una sèrie de modificacions a la Llei 27/2014, de 29 de novembre, de l'impost sobre societats, vigent per als períodes impositius iniciats l'1 de gener de 2016. A continuació, es descriuen els canvis més significatius i els impactes per al grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016:

- Limitació a la integració dels actius fiscals monetitzables en la base imposable i compensació de bases imposables al 25%. No es preveuen impactes significatius per al grup en relació amb el període previst per a la compensació de bases imposables negatives i actius fiscals no monetitzables.
- Nou límit per a l'aplicació de deduccions per doble imposició, que es xifra en el 50% de la quota íntegra, per a empreses amb import net de la xifra de negocis superior a 20 milions d'euros; aquesta mesura s'aplica per a períodes impositius iniciats l'any 2016. Sense impacte en el grup Banc Sabadell.
- Els deterioraments de valor de participacions que van resultar fiscalment deduïbles en períodes impositius previs al 2013, s'integraran, com a mínim, per parts iguals a la base imposable dels cinc primers períodes impositius següents. L'impacte previst no afecta patrimonialment el grup, i únicament afecta el flux de caixa dels pròxims 4 anys per un import aproximat de 160 milions d'euros.
- A partir del 2017, les pèrdues en la transmissió de participacions, sempre que es tracti de participacions que compleixin els requisits establerts a l'efecte del dret a l'exempció en les rendes positives obtingudes, no seran fiscalment deduïbles. L'impacte per al grup puja a 9 milions d'euros.

Els orígens dels actius/passius per impostos diferits registrats en els balanços de situació el 31 de desembre de 2016 i de 2015 són els següents:

En milers d'euros

Actius fiscals diferits	2016	2015
Monetitzables	5.806.136	5.521.558
Per deteriorament de crèdit	3.916.675	3.555.130
Per deteriorament d'actius immobiliaris	1.762.269	1.836.497
Per fons de pensions	127.192	129.931
No monetitzables	611.883	618.348
Per fons de fusió	128.716	141.965
Per deteriorament de crèdit estranger	72.044	77.236
Per altres provisions no deduïbles	10.664	13.139
Per deteriorament d'instruments de capital i deute	15.130	136.787
Per deteriorament d'actius immobiliaris	179.918	-
Altres	205.411	249.221
Crèdits fiscals per bases imposables negatives	350.261	430.598
Deduccions no aplicades	7.057	6.008
Total	6.775.337	6.576.512

Passius fiscals diferits	2016	2015
Revaloració d'immobles	70.239	74.081
Ajustos de valor d'emissions de deute majorista sorgits en combinacions de negoci	78.628	104.177
Altres ajustos de valor d'actius financers	322.230	244.048
Altres	71.168	69.837
Total	542.265	492.143

El desglossament per països dels actius i passius per impostos diferits és el següent:

En milers d'euros

País	2016		2015	
	Actius fiscals diferits	Passius fiscals diferits	Actius fiscals diferits	Passius fiscals diferits
Espanya	6.586.676	530.948	6.314.494	487.073
RU	116.287	10.796	168.683	107
EUA	58.708	472	79.374	4.564
Mèxic	13.417	0	13.371	244
Altres	249	49	590	155
Total	6.775.337	542.265	6.576.512	492.143

Tal com s'indica en la nota 1.3.21, tenint en compte la informació disponible al tancament de l'exercici i les projeccions que es desprenen del pla de negoci del grup per als pròxims exercicis, el grup estima que podrà generar base imposable suficient per compensar les bases imposables negatives en els pròxims 4 anys i els actius fiscals no monetitzables quan siguin deduïbles en funció de la normativa fiscal vigent.

Els actius fiscals monetitzables estan garantits per l'Estat espanyol; per tant, la seva recuperabilitat no depèn de la generació de beneficis fiscals futurs.

Altra informació

El grup Banc Sabadell ha obtingut rendes susceptibles de ser acollides a la deducció per reinversió regulada en l'article 42 del text refós de la Llei de l'impost sobre societats, que s'han materialitzat en els exercicis indicats a continuació:

En milers d'euros

Any de generació de la renda subjecta a la deducció	Import de la renda generada	Exercici de reinversió
2011	6.318	2011
2013	5.640	2012
2013	30.008	2013
2014	43.759	2014

La informació relativa a fusions realitzades en exercicis anteriors a aquest exercici s'ha inclòs en els comptes anuals consolidats dels exercicis en què s'ha produït la fusió.

Reserva de capitalització i reserva per a inversions a les Canàries

Tal com es detalla en la nota 3 d'aquests comptes anuals consolidats, la Junta General d'Accionistes celebrada el 31 de maig de 2016 va aprovar una dotació a la reserva per a inversions a les Canàries per un import de 192 milers d'euros. Aquesta reserva es va materialitzar íntegrament en l'exercici de 2015 mitjançant inversions efectuades en el mateix exercici en diversos elements d'immobilitzat material qualificats com a instal·lacions. Així mateix, es va aprovar la reclassificació de reserves voluntàries com una reserva indisponible per un termini de 5 anys en concepte de reserva de capitalització (l'import reclassificat cobreix la reducció a la base imposable realitzada el 2015 i l'estimada per al 2016).

Exercicis subjectes a inspecció fiscal

Al juliol de 2016 l'Agència Tributària va notificar a Banco de Sabadell, S.A., l'inici d'actuacions de comprovació i investigació en relació amb els següents conceptes i períodes:

Conceptes	Períodes
Retenció/Ingrés a cte. rendiments treball/professional	07/2012 a 12/2014
Retenció/Ingressos a cte. capital mobiliari	07/2012 a 12/2014
Impost sobre societats	01/2011 a 12/2014
Impost sobre el valor afegit	07/2012 a 12/2014

Actualment, s'estan tramitant aquestes actuacions i es troben en fase d'aportació de documentació, sense que hi hagi fins ara cap proposta de liquidació. La resta d'empreses que no tributen dins del grup de consolidació fiscal a Espanya tenen pendents de revisió tots els impostos no comprovats i no prescrits legalment.

Com a conseqüència de les actuacions inspectores d'exercicis anteriors de l'Administració Tributària hi ha actes d'inspecció signades en disconformitat de la mateixa societat i de les entitats adquirides, i posteriorment fusionades, per un import total de deute tributari de 43.971 milers d'euros, i s'han impugnat totes elles. En tot cas, el grup té constituïdes prou provisions per fer front a les contingències que es puguin derivar d'aquestes liquidacions.

A causa de possibles interpretacions que es poden fer de la normativa fiscal aplicable a algunes operacions realitzades en el sector bancari, hi podria haver determinats passius per impostos de caràcter contingent. Tanmateix, la possibilitat que es materialitzin aquests passius és remota, i, en tot cas, el deute tributari que se'n pugui derivar no afectaria significativament aquests comptes anuals consolidats.

Nota 44 – Transaccions amb parts vinculades

No hi ha operacions amb administradors i directius de la societat que es puguin considerar rellevants. Les efectuades són pròpies del trànsit habitual de la societat o gaudeixen de condicions de mercat o aplicades a empleats.

No consten operacions portades a terme fora de preu de mercat amb persones o entitats vinculades a administradors o a l'alta direcció.

El detall dels saldos més significatius mantinguts amb parts vinculades, així com l'efecte en els comptes de resultats de les transaccions fetes amb aquestes, es mostra a continuació:

En milers d'euros						
	2016					2015
	Control conjunt o influència	Associade s	Personal clau	Altres parts vinculades (*)	TOTAL	TOTAL
Actiu:						
Crèdit a la clientela i altres actius financers	-	207.934	16.177	146.911	371.022	1.379.108
Passiu:						
Dipòsits de la clientela i altres passius financers	-	1.231.351	13.459	83.902	1.328.712	1.334.649
Comptes d'ordre:						
Riscos contingents	-	8.781	-	1.613	10.394	243.383
Compromisos contingents	-	582	3.331	26.291	30.204	165.190
Compte de pèrdues i guanys:						
Interessos i rendiments assimilats	-	6.152	122	4.734	11.008	19.934
Interessos i càrregues assimilades	-	(9.964)	(42)	(527)	(10.533)	(27.916)
Rendiments d'instruments de capital	-	-	-	-	-	49
Comissions netes	-	30.814	23	650	31.487	35.240
Altres productes d'explotació	-	3.268	-	-	3.268	29.157

(*) Inclou plans de pensions amb empleats.

Nota 45 – Retribucions i saldos amb els membres del Consell d'Administració i l'alta direcció

Les remuneracions percebudes pels consellers i les aportacions per a la cobertura dels compromisos per pensions d'aquests per l'exercici de les seves funcions com a tals el 31 de desembre de 2016 i de 2015 han estat les següents:

En milers d'euros

	Remuneracions		Compromisos per pensions		Total	
	2016	2015	2016	2015	2016	2015
Josep Olliu Creus (*)	214	214	32	32	246	246
José Manuel Lara Bosch (1)	-	4	-	-	-	4
José Javier Echenique Landiribar (2)	182	184	-	-	182	184
Jaume Guardiola Romojaro (*)	92	92	-	-	92	92
Aurora Catá Sala (3)	117	83	-	-	117	83
Héctor María Colonques Moreno (4)	81	119	-	16	81	135
Joaquín Folch-Rusiñol Corachán	108	102	16	16	124	118
M. Teresa Garcia-Milà Lloveras (5)	155	130	-	-	155	130
José Manuel Lara García (6)	92	48	-	-	92	48
Joan Llonch Andreu	126	130	16	16	142	146
David Martínez Guzmán	83	83	-	-	83	83
José Manuel Martínez Martínez	158	148	-	-	158	148
José Ramón Martínez Sufrategui	107	107	-	-	107	107
António Vítor Martins Monteiro	83	87	-	-	83	87
José Luis Negro Rodríguez (*)	92	92	16	16	108	108
José Permanyer Cunillera (7)	-	67	-	-	-	67
David Vegara Figueras (8)	159	88	-	-	159	88
Total	1.849	1.778	80	96	1.929	1.874

(*) Exerceixen funcions executives.

(1) El 30 de setembre de 2013 el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a vicepresident primer, i el 31 de gener de 2015 va deixar el lloc vacant per defunció.

(2) Ha exercit el càrrec de conseller independent coordinador del 23 d'abril de 2015 al 21 d'abril de 2016.

(3) El 29 de gener de 2015, el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de consellera independent. La Junta General Ordinària d'Accionistes celebrada el 28 de maig de 2015 va ratificar el nomenament efectuat pel procediment de cooptació pel Consell d'Administració i en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració.

(4) El 22 de setembre de 2016 va presentar la seva renúncia com a conseller amb efectes des de la finalització de la reunió del Consell d'Administració d'aquesta mateixa data.

(5) El 21 d'abril de 2016 el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a consellera independent coordinadora.

(6) El 19 de març de 2015, el Consell d'Administració en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de conseller independent. La Junta General Ordinària d'Accionistes celebrada el 28 de maig de 2015 va ratificar el nomenament efectuat pel procediment de cooptació pel Consell d'Administració i en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració. El 21 d'abril de 2016 passa a tenir la consideració de conseller extern.

(7) El 23 d'abril de 2015 va presentar la seva renúncia com a conseller amb efectes des de la Junta General d'Accionistes celebrada el 28 de maig de 2015.

(8) La Junta General Ordinària d'Accionistes celebrada el 28 de maig de 2015 en va acordar el nomenament com a membre del Consell d'Administració amb la consideració de conseller independent.

A part dels conceptes esmentats abans, membres del Consell d'Administració han percebut 64 milers d'euros de retribució fixa el 2016 (71 milers d'euros el 2015) per la pertinença a consells d'administració de societats del grup Banc Sabadell o a consells consultius (aquests imports estan inclosos en l'informe anual sobre remuneracions dels consellers).

Les aportacions per primes d'assegurances de vida que cobreixen contingències per pensions corresponents als drets meritats l'any 2016 pugen a 4.036 milers d'euros (3.780 milers d'euros el 2015), dels quals 80 són els detallats a la taula superior i 3.956 corresponen a consellers per funcions executives.

Les remuneracions que corresponen als consellers per les seves funcions executives meritades durant l'exercici de 2016 pugen a 5.254 milers d'euros (6.021 milers d'euros el 2015).

Els riscos concedits pel banc i les societats consolidades al conjunt dels consellers de la societat dominant pugen a 10.866 milers d'euros el 31 de desembre de 2016, dels quals 8.232 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 2.634 milers d'euros a avals i crèdits documentaris (14.155 milers d'euros el 2015, dels quals 11.657 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 2.498 milers d'euros a avals i crèdits documentaris), a un tipus d'interès mitjà del 0,79% (0,91% el 2015). Els saldos passius pugen a 12.172 milers d'euros el 2016 (8.047 milers d'euros el 2015).

La remuneració total de l'alta direcció meritada durant l'exercici de 2016 puja a 7.312 milers d'euros. D'acord amb la normativa, aquesta quantitat inclou la remuneració dels set membres de l'alta direcció, més la de la directora d'Auditoria Interna.

Els riscos concedits pel banc i les societats consolidades a l'alta direcció (sense incloure els que al seu torn són consellers executius, informació detallada anteriorment) pugen a 8.642 milers d'euros el 31 de desembre de 2016 (8.904 milers d'euros el 2015), dels quals 7.946 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 696 milers d'euros a avals i crèdits documentaris (i el 2015, dels quals 7.832 milers d'euros corresponen a préstecs i partides a cobrar i 1.072 milers d'euros a avals i crèdits documentaris). Els saldos passius pugen a 1.287 milers d'euros (678 milers d'euros el 2015).

Així mateix, els drets sobre apreciació d'accions atorgats als components de l'alta direcció, incloent-hi els consellers executius, dels plans d'incentius de retribucions el 2016 (vegeu la nota 36) han suposat unes despeses de personal durant aquest exercici que han pujat a 2,7 milions d'euros (2,2 milions d'euros el 2015).

Els acords existents entre la societat i els seus càrrecs d'administració i direcció que preveuen indemnitzacions en finalitzar les seves funcions s'indiquen en l'informe de gestió del grup, dins la secció de l'informe anual de govern corporatiu, que forma part de l'informe de gestió.

A continuació, s'especifiquen els col·lectius esmentats anteriorment, i s'identifiquen els seus càrrecs al banc, el 31 de desembre de 2016:

Consellers executius

Josep Oliu Creus	President
Jaume Guardiola Romojaro	Conseller delegat
José Luis Negro Rodríguez	Conseller director general

Alta direcció

María José García Beato	Vicesecretària del consell - secretària general
Tomás Varela Muiña	Director general
Miguel Montes Güell	Director general
Carlos Ventura Santamans	Director general
Fernando Pérez-Hickman Muñoz	Director general
Ramón de la Riva Reina	Director general adjunt
Enric Rovira Masachs	Director general adjunt

Altres informacions del consell

De conformitat amb el que estableix l'article 229 de la Llei 31/2014, de 3 de desembre, per la qual es modifica el text refós de la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu, i per tal de reforçar la transparència de les societats anònimes, els consellers han comunicat a la societat que, durant l'exercici de 2016, ells o les seves persones vinculades, segons que es defineix a l'article 231 del text refós de la Llei de societats de capital:

- No han dut a terme transaccions amb la societat, sense tenir en compte les operacions ordinàries, fetes en condicions estàndard per als clients i d'escassa rellevància, i s'entén per tals aquelles la informació de les quals no sigui necessària per expressar la imatge fidel del patrimoni, de la situació financera i dels resultats de la societat.
- No han utilitzat el nom de la societat o invocat la seva condició d'administrador per influir indegudament en la realització d'operacions privades.
- No han fet ús dels actius socials, incloent-hi la informació confidencial de la societat, amb finalitats privades.
- No s'han aprofitat de les oportunitats de negoci de la societat.
- No han obtingut avantatges o remuneracions de tercers diferents de la societat i el seu grup associades a l'exercici del seu càrrec, llevat que es tractés d'atencions de mera cortesia.

- f. No han desenvolupat activitats per compte propi o compte d'altri que comportin una competència efectiva, sigui puntual o potencial, amb la societat o que, de qualsevol altra manera, els situïn en un conflicte permanent amb els interessos de la societat.

El banc ha subscrit per al període 31-12-2015 a 31-12-2016 una pòlissa de responsabilitat civil que dona cobertura als administradors i alts càrrecs de l'entitat. La prima total pagada ha estat de 651 milers d'euros.

Nota 46 – Altra informació

Transaccions amb accionistes significatius

Durant els exercicis de 2016 i de 2015, no s'han realitzat operacions rellevants amb els accionistes significatius a excepció de la que es detalla a continuació; les efectuades es troben dins el trànsit habitual de la societat i s'han portat a terme en condicions de mercat.

Segons un fet rellevant comunicat a la Comissió Nacional del Mercat de Valors l'1 d'octubre de 2015, Banc Sabadell va adquirir 8.238.084 accions del banc colombià Banco GNB Sudameris, S.A., representatives del 4,99% del seu capital social, per un preu de 50.000.000 dòlars. Banco GNB Sudameris té com a accionista majoritari Gilex Holding B.V., societat subsidiària de Starmites Corporation, S.a.r.l., companyia pertanyent a la família Gilinski. En la data d'aquesta transacció Jaime Gilinski Bacal era un accionista significatiu del banc, condició que ha deixat de tenir al tancament de l'exercici de 2016.

Informació sobre el medi ambient

Les operacions globals del grup es regeixen per lleis relatives a la protecció del medi ambient i la seguretat i salut del treballador. El grup considera que compleix substancialment aquestes lleis i que manté procediments dissenyats per fomentar-ne i garantir-ne el compliment.

El grup ha adoptat les mesures oportunes en relació amb la protecció i millora del medi ambient i la minimització, si escau, de l'impacte mediambiental, i compleix amb la normativa vigent en aquest sentit. Durant l'exercici, el grup ha continuat duent a terme plans per al tractament de residus, de reciclatge de consumibles i d'estalvi d'energia. D'altra banda, no s'ha considerat necessari registrar cap dotació per a riscos i despeses de caràcter mediambiental, ja que no hi ha contingències relacionades amb la protecció i millora del medi ambient.

Es pot obtenir més informació de les polítiques i actuacions adoptades pel banc en matèria de medi ambient en l'informe de gestió, apartat 3.

Servei d'Atenció al Client (SAC)

El Servei d'Atenció al Client està ubicat en la línia de control de l'estructura organitzativa del grup Banc Sabadell, i el seu titular, nomenat pel Consell d'Administració, depèn jeràrquicament de la Secretaria General del banc. Les seves funcions són atendre i resoldre les queixes i reclamacions dels clients i usuaris dels serveis financers del grup, quan aquestes es refereixin als seus interessos i drets legalment reconeguts que es deriven dels contractes, de la normativa de transparència i protecció a la clientela o de les bones pràctiques i usos financers.

Assumptes tramitats

Durant l'any 2016, el Servei d'Atenció al Client ha rebut 24.529 queixes i reclamacions (21.517 el 2015), de les quals se n'han admès a tràmit 22.565 (19.773 el 2015), d'acord amb el que disposa l'Ordre del Ministeri d'Economia 734/2004, d'11 de març. El nombre d'expedients gestionats, però, ha estat de 22.131 (19.650 el 2015), a causa de la resolució d'assumptes pendents de l'exercici anterior (663 casos, per 1.097 el 2016). Per tipologia, un 12,1% han estat queixes (14,7% el 2015) i un 87,9% reclamacions (85,3% el 2015).

Del total de queixes o reclamacions gestionades pel Servei d'Atenció al Client, el 57,3% es van decidir amb resolució favorable per al client o usuari (51,9% el 2015), l'1,5% es van resoldre mitjançant un acord amb el client o usuari (3,9% el 2015), en un 1,2% dels casos el client va desistir de la seva reclamació (1,6% el 2015) i el 35,1% es van resoldre a favor de l'entitat (38% el 2015). El 31 de desembre, un 2,6% d'assumptes estaven pendents d'acord o de resolució per part dels organismes reguladors i del Defensor del Client i del Partícip. Finalment, el Servei d'Atenció al Client no es va pronunciar en un 2,3% dels casos, perquè no era competent per fer-ho.

A més de la seva activitat principal, el Servei d'Atenció al Client també presta un servei d'assistència i informació als clients i usuaris en assumptes que no constitueixen queixes o reclamacions d'acord amb l'Ordre del Ministeri d'Economia 734/2004, d'11 de març, i el Reglament per a la Defensa dels Clients i Usuaris Financiers del grup Banc Sabadell. En aquest capítol, el servei ha atès 1.057 peticions d'assistència i informació durant l'any 2016 (408 el 2015).

El temps de resposta de les queixes i reclamacions ha estat de 10.078 expedients resolts abans de 15 dies (12.011 expedients el 2015), 9.360 expedients resolts entre 15 i 30 dies (5.046 expedients el 2015) i 2.693 expedients amb un temps de resposta superior a 30 dies (2.593 expedients el 2015). Tot això respecte als 60 dies de resposta que preveuen, com a termini màxim, l'ordre esmentada del Ministeri d'Economia i el Reglament per a la Defensa dels Clients i Usuaris Financiers de l'Entitat.

Defensor del Client i del Partícip

El grup disposa de la figura del Defensor del Client i del Partícip, funció que exerceix José Luis Gómez-Dégano y Ceballos-Zúñiga. El defensor és competent per resoldre les reclamacions que li plantegin els clients i usuaris del grup Banc Sabadell, tant en primera com en segona instància, així com per resoldre els assumptes que li trasllada el Servei d'Atenció al Client.

El 2016, el Defensor del Client i del Partícip ha rebut 1.087 reclamacions i queixes (1.284 el 2015), de les quals n'ha admès a tràmit 1.074. Durant l'exercici, el defensor ha tramitat i resolt 996 reclamacions (1.150 el 2015), ja que ha resolt assumptes que havien quedat pendents de l'exercici anterior. El 31 de desembre de 2016, han quedat 88 reclamacions pendents de resolució per part del defensor (132 el 2015). Així mateix, 26 casos estaven pendents que el SAC presentés les al·legacions corresponents.

Sobre el total de reclamacions i queixes resoltes, el defensor n'ha dictaminat un 38,0% a favor de l'entitat (32,4% el 2015) i un 2,3% a favor del client (2,2% el 2015). De la resta d'assumptes tramitats i resolts, el banc va accedir al que s'havia sol·licitat en un 40,3% dels casos (43,7% l'any 2015); en un 17,9% dels casos (17,1% el 2015) el Defensor del Client no es va pronunciar per falta de competència (sense perjudici de l'opció del reclamant de reproduir la seva reclamació en altres instàncies); un 0,1% dels casos es van resoldre mitjançant un acord amb el client o usuari (un 0,5% el 2015), i en un 1,4% el mateix client va desistir de la reclamació (un 4,0% el 2015).

Banc d'Espanya, CNMV i Direcció General d'Assegurances i Plans de Pensions

D'acord amb la normativa legal vigent, els clients i usuaris poden presentar les seves queixes i reclamacions davant el Departament de Conducta de Mercat i Reclamacions del Banc d'Espanya, davant la CNMV i davant la Direcció General d'Assegurances i Plans de Pensions. De tota manera, és requisit indispensable que prèviament s'hagin adreçat a l'entitat per resoldre el conflicte.

Nota 47 – Esdeveniments posteriors

Amb posterioritat al 31 de desembre de 2016 no s'han produït esdeveniments posteriors dignes d'esment.

Annex I – Societats del grup Banc Sabadell

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)				Inversió neta del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)				
AC Dos Lerida, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona		100,00		2.793	(3.292)	3.083	-	2.706	2.290	-	12/16
AC Dos Malaga S.L.U.	Promoció immobiliària	Pozuelo de Alarcón	0,00	100,00		2.404	(9.766)	(943)	-	11.024	22.985	-	12/16
Acteon siglo XXI, S.A.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	No	13.130	(16.723)	15.210	-	13.325	11.030	-	12/16
Alfonso XII, 16 Inversiones, S.L.	Immobiliària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	No	11.400	(25.005)	116	-	6.389	15.939	(16.185)	12/16
Arrendamiento de Bienes Inmobiliarios del Mediterráneo, S.L.	Immobiliària	Alacant	100,00	0,00	Sí	100	10.943	(769)	-	10.306	20.038	(9.219)	12/16
Assegurances Segur Vida, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra	0,00	50,97	No	602	311	68	-	35.843	602	159	12/16
Aurica Capital Desarrollo, S.G.E.I.C., S.A.Unipersonal	Gestora d'entitats d'inversió col·lectiva	Barcelona	100,00	0,00	Sí	3.601	92	84	-	4.245	4.445	(753)	12/16
Aurica III, Fondo de Capital Riesgo	Altres societats regulades	Barcelona	0,00	61,31	No	3.329	-	(578)	-	2.757	2.041	-	12/16
Aurica IIIB, Soc. de Capital Riesgo, S.A	Altres societats regulades	Barcelona	0,00	63,00	No	1.200	(2)	(229)	-	974	756	(1)	12/16
Aurica XXI, S.C.R. De R.S., S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona	100,00	0,00	Sí	14.200	30.768	(3.367)	-	42.082	17.492	37.122	12/16
Banco Atlantico (Bahamas) Bank & Trust Ltd.	Entitat de crèdit	Bahames	99,99	0,01	No	1.598	1.197	(29)	-	3.542	2.439	848	06/15
Banco de Sabadell, S.A.	Entitat de crèdit	Sabadell	0,00	0,00	Sí	702.019	11.662.454	380.557	-	166.590.720	-	9.533.480	12/16
Banco Sabadell, S.A., Institución De Banca Múltiple	Entitat de crèdit	Mèxic	99,99	0,01	No	93.549	(17.740)	(13.131)	-	342.006	91.554	(6.202)	12/16
BancSabadell d'Andorra, S.A.	Entitat de crèdit	Andorra	50,97	0,00	No	30.069	39.244	8.491	1.339	703.222	15.326	20.075	12/16
Sabadell Strategic Consulting, S.L.U. (1)	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	3	252	142	-	934	3	252	12/16
BanSabadell Factura, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	100	(2.721)	252	-	1.290	299	(2.912)	12/16
BanSabadell Financiación, E.F.C., S.A.	Entitat de crèdit	Sabadell	100,00	0,00	Sí	24.040	27.372	1.611	-	688.405	24.040	27.372	12/16
BanSabadell Holding, S.L.U.	Instrumental	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	330.340	(435.133)	(68.073)	-	168.186	239.544	(375.946)	12/16
BanSabadell Inversió Desenvolupament, S.A.U.	Instrumental	Barcelona	100,00	0,00	Sí	16.975	117.972	4.805	-	198.561	108.690	26.649	12/16
Sabadell Asset Management, S.A., S.G.I.I.C (2)	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	601	148.545	36.858	-	260.742	607	148.539	12/16
BanSabadell Mediación, operador de bancassegurances vinculat del grup Banco de Sabadell, S.A.	Altres societats regulades	Barcelona	0,00	100,00	Sí	301	11.973	30.761	24.217	78.195	524	10.323	12/16
BanSabadell Renting, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	2.000	18.878	12.043	-	414.882	3.861	17.747	12/16
Bansabadell Securities Services, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sabadell	100,00	0,00	Sí	2.500	24.326	7.700	-	38.677	2.500	24.000	12/16
Bitarte, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Sebastià	99,99	0,01	No	6.506	3.267	(633)	-	9.289	9.272	(3.463)	12/16
BStartup 10, S.L.U.	Instrumental	Barcelona	0,00	100,00	Sí	1.000	(1.090)	(428)	-	1.595	1.000	(1.744)	12/16
SABADELL INFORMATION SYSTEMS, S.A. (3)	Altres participades amb activitat pròpia	Sabadell	81,00	0,00	Sí	240	62.906	14.028	-	839.145	3.687	40.251	12/16
Business Services for Operational Support, S.A.U.	Serveis	Sant Cugat del Vallès	80,00	0,00	Sí	530	2.161	4.580	-	29.009	3.259	2.137	12/16
CAM Global Finance, S.A.U.	Altres societats regulades	Alacant	100,00	0,00	Sí	61	79	58	-	100.922	2.059	67	12/16
Subtotal									25.556	606.282	9.472.596	606.571	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades per integració global

En milers d'euros

En milers d'euros														
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)					Inversió neta del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividenda pagats (c)	Actius totals				
CAM International Issues, S.A.U.	Altres societats regulades	Alacant	100,00	0,00	Sí	61	337	34	98	66.560	114.079	(42.413)	(7.433)	12/16
Caminsa Urbanismo, S.A.U.	Immobil·liària	Alacant	0,00	100,00	Sí	2.000	(1.606)	(52)	-	1.368	800	(233)	(21)	12/16
Cape Holdings No.1 Limited	Fons	Londres	0,00	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16
Compañía de Cogeneración del Caribe Dominicana, S.A.	Serveis	República Dominicana	0,00	100,00	No	5.016	(4.226)	-	-	809	-	18	-	12/16
Creativ Hotel Catarina, S.A.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	No	1.232	2.993	1.401	-	11.211	42.400	-	-	12/16
Desarrollos y Participaciones Inmobiliarias 2006, S.L.	Immobil·liària	Alacant	0,00	100,00	No	1.942	(86.364)	(3.233)	-	59	13.085	(62.556)	(14.898)	12/16
Duncan 2016 -1 Holdings Limited	Holding	Londres	0,00	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16
Duncan de Inversiones SICAV, S.A.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres	Barcelona	87,35	0,00	No	7.842	1.177	(46)	-	2.791	2.560	(85)	(41)	12/16
Duncan Holdings 2015-1 Limited	Fons	Londres	0,00	100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16
Ederra, S.A.	Immobil·liària	Sant Sebastià	97,85	0,00	No	2.036	24.257	7.206	-	34.079	36.062	(10.335)	7.051	12/16
Empire Properties Spain, S.L.	Immobil·liària	Sant Cugat del Val·lès	60,54	39,46	Sí	4.963	44.643	306	-	50.667	49.607	(1)	306	12/16
Edílica de Cuesta Roya, S.L.	Serveis	Saragossa	50,97	0,00	No	3	(15)	-	-	2	2	-	-	11/15
Europa Invest, S.A.	Altres societats regulades	Luxemburg	22,00	78,00	No	125	392	97	-	708	336	180	97	12/16
Europea Pall Mall Ltd.	Immobil·liària	Londres	100,00	0,00	No	20.843	(4.063)	82	-	17.103	20.843	(1.885)	(3.846)	12/16
Exel Broker Seguros, S.A.	Altres societats regulades	Sant Sebastià	99,40	0,60	No	100	748	1.494	1.230	4.976	3.940	(1.192)	1.494	12/16
Fonomed Gestión Telefónica Mediterráneo, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Alacant	99,97	0,03	Sí	180	285	115	-	817	240	228	115	12/16
Gala Domus, S.A.	Immobil·liària	La Corunya	0,00	100,00	No	4.000	(29.131)	(2.636)	-	1.340	2.000	(20.078)	(2.624)	12/16
Galebán 21 Comercial, S.L.U.	Instrumental	La Corunya	100,00	0,00	Sí	10.000	(4.256)	(32)	-	5.712	14.477	(8.730)	(32)	12/16
Galebán Control y Asesoramiento, S.L.U.	Serveis	La Corunya	100,00	0,00	Sí	8	27	(20)	-	15	80	-	-	12/16
Gazteluberri, S.L.	Immobil·liària	Sant Sebastià	0,00	100,00	No	53	(18.476)	(2.289)	-	8.752	23.891	(60.126)	(2.289)	12/16
Gest 21 Inmobiliaria, S.L.U.	Instrumental	Sant Cugat del Val·lès	100,00	0,00	Sí	7.810	(321)	342	-	7.857	80.516	(68.474)	340	12/16
Gestión de Proyectos Urbanísticos del Mediterráneo, S.L.	Immobil·liària	Sant Cugat del Val·lès	0,00	100,00	Sí	33.850	(27.134)	(4.174)	-	10.426	32.832	(14.153)	1.835	12/16
Gestión Financiera del Mediterráneo, S.A.U.	Instrumental	Alacant	100,00	0,00	Sí	13.000	119.270	24.647	27.614	157.037	352.584	45.376	322	12/16
Guipuzcoano Promoción Empresarial, S.L.	Instrumental	Sant Sebastià	0,00	100,00	No	53	(76.486)	(769)	-	6.480	7.160	(101.430)	(441)	12/16
Guipuzcoano Valores, S.A.	Immobil·liària	Sant Sebastià	99,99	0,01	No	4.514	2.706	118	-	7.416	10.833	(3.608)	114	12/16
Hi Partners Holdco Gestión Activa, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	11.070	(220)	1	-	37.382	9.398	-	-	12/16
Hi Partners Holdco Value Added, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	17.014	(86)	836	-	287.492	6.506	-	-	12/16
Hip Francia 184, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	(2)	(83)	-	83	3	-	-	12/16
Hobalear, S.A.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	60	654	18	-	756	414	654	18	12/16
Hondarriberrí, S.L.	Instrumental	Sant Sebastià	99,99	0,01	No	41	(3.613)	(9.853)	-	58.570	110.169	(49.869)	(71)	12/16
Hotel Atocha 49, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	6.500	(24)	(32)	-	8.963	6.500	-	-	12/16
Hotel Autovia del Mediterraneo 165, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	(1)	(11)	-	57	3	-	-	12/16
Hotel Avenida Rhode 28, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	(1)	(12)	-	62	3	-	-	12/16
Hotel Calle de los Molinos 10, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	2.077	(1)	(241)	-	2.409	3	-	-	12/16
Hotel Calle Mayor 34, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	(1)	(18)	-	109	3	-	-	12/16
Hotel Carretera de Taüll, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	(1)	(9)	-	6	3	-	-	12/16
Hotel Carretera N 632, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	(195)	-	4.230	3	-	-	12/16
Hotel Cavall del Mar 25, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	(1)	(12)	-	10.946	3	-	-	12/16
Subtotal									28.942		941.341	(398.712)	(20.004)	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades per integració global

En milers d'euros

											Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades		Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)					Inversió neta del grup			
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals				
Hotel Héroe de Sostoa 17, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Si	10.511	(98)	220	-	11.809	3	-	-	12/16
Hotel Investment Partners, S.L. (5)	Immobil·liària	Barcelona	100,00	0,00	Si	69.145	51.206	(1.238)	-	464.016	117.308	(2.872)	396	12/16
Hotel Jardín Tropical, SL	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	No	8.288	2.169	4.411	-	32.931	71.500	-	-	12/16
Hotel Malaga Palacio, S.A.U.	Promoció immobiliària	Màlaga		100,00		3.140	(777)	1.708	-	7.093	-	-	-	12/16
Hotel Maria Tarrida 6, S.L.U	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Si	8.996	(1)	19	-	9.188	8.996	-	-	12/16
Hotel Mirador del Valle, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Si	3	(16)	(273)	-	(14)	3	-	-	12/16
Hotel Paseo Marítimo 80, S.L.U.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	100,00	Si	3	-	(65)	-	27.400	3	-	-	12/16
Hotel Sa Torre Mallorca, S.L.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	No	76	(7.649)	22.683	-	16.125	13.519	-	-	12/16
Hotel Value Added Primera, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Si	3	-	(92)	-	21.624	3	-	-	12/16
Interstate Property Holdings, Llc.	Instrumental	Miami	100,00	0,00	No	7.293	(11.965)	4.175	-	14.507	3.804	(11.855)	546	12/16
Inverán Gestión, S.L.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	44,83	55,17	Si	45.090	(55.173)	(660)	-	24.876	45.090	(34.504)	(660)	12/16
Inversiones Cotizadas del Mediterráneo, S.L.	Instrumental	Alacant	100,00	0,00	Si	308.000	171.076	7.159	-	488.358	589.523	(94.647)	(4.422)	12/16
Inversiones en Resorts Mediterráneos, S.L. en liquidació	Immobil·liària	Múrcia	0,00	55,06	No	299.090	(302.156)	-	-	881	175.124	-	-	12/16
Malbrouck, S.I.C.A.V.	Inversió col·lectiva, fons i entitats financeres	Madrid	99,99	0,00	No	14.554	-	(408)	-	16.703	16.679	-	-	12/16
Manston Invest, S.L.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Si	33.357	(4.689)	(4.946)	-	24.001	33.357	(8.147)	(3.518)	12/16
Mariñamendi, S.L.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Si	55.013	(90.911)	(6.151)	-	100.122	55.013	(93.495)	421	12/16
Mediterráneo Sabadell, S.L.	Instrumental	Alacant	50,00	50,00	Si	85.000	113.996	8.668	312	207.745	632.713	(528.079)	179	12/16
Mediterráneo Vida, S.A.U. de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Alacant	0,00	100,00	Si	102.044	174.958	27.246	8.489	2.521.494	127.827	6.250	27.246	12/16
Mercurio Alicante Sociedad de Arrendamientos 1, S.L.	Immobil·liària	Alacant	97,26	0,00	No	795	(474)	(8)	-	7.655	973	(366)	191	12/16
Parque Eólico Magaz, S.L.	Energia eòlica	Madrid	100,00	0,00	No	163	(2.936)	651	-	6.504	163	-	-	12/16
Parque Eólico Las Lomas de Lecrín, S.L.U.	Energia eòlica	Madrid	100,00	0,00	No	83	(1.038)	304	-	3.739	83	-	-	12/16
Parque Eólico Lecrín, S.L.U.	Energia eòlica	Granada	100,00	0,00	No	4.003	(8.920)	(5.691)	-	16.819	4.003	-	-	12/16
Parque Eólico Lomas de Manteca, S.L.U.	Energia eòlica	Madrid	100,00	0,00	No	163	(1.762)	1.565	-	7.803	163	-	-	12/16
Placements Immobiliers France, S.A.S.	Immobil·liària	París	0,00	100,00	No	30.002	76.677	10	-	106.593	101.343	1.711	(65)	12/16
Puerto de Tamariu, AIE	Serveis	Santa Cruz de Tenerife	99,90	0,10	No	1	-	-	-	-	1	-	-	12/16
Rubí Gestión, S.L.U.	Altres serveis financers	Barcelona	100,00	0,00	Si	3	-	1.915	-	78.136	3	-	1.915	12/16
Sabadell Brasil Trade Services - Assessoria comercial Ltda.	Entitat de crèdit	São Paulo	99,99	0,01	No	905	(795)	-	-	136	250	(164)	531	12/16
Sabadell Capital, S.A. de C.V. Sofom E.N.R.	Entitat de crèdit	Mèxic	97,50	2,50	No	284.666	(39.652)	18.828	-	1.419.245	277.016	3.219	18.992	12/16
Sabadell Consumer Finance, E.F.C., S.A.U	Entitat de crèdit	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Si	35.720	38.972	17.933	-	879.962	72.232	7.456	17.860	12/16
Sabadell Corporate Finance, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia	Madrid	100,00	0,00	Si	70	1.510	892	381	3.199	9.373	67	892	12/16
Sabadell d'Andorra Inversions SGOIC, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra	0,00	50,97	No	300	892	256	-	2.138	300	455	131	12/16
Sabadell Information Systems Limited	Prestació serveis tecnològics	Londres	100,00	0,00	No	332	27	(185)	-	713	332	-	(185)	12/16
Subtotal									9.182	2.356.700	(754.971)		60.450	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades per integració global

En milers d'euros

											Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades		Aportació al resultat consolidat del grup		Data balanç
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (a)					Inversió neta del grup				
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals					
Sabadell Patrimonio Inmobiliario, S.A.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	No	30.116	843.327	19.636	-	980.768	939.334	(62.191)	19.636	12/16	
Sabadell Real Estate Activos, S.A.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	100.060	283.564	(25.608)	-	360.179	500.622	(116.997)	(21.019)	12/16	
Sabadell Real Estate Development, S.L.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	15.807	(740.256)	(527.637)	-	4.838.543	2.147.442	(2.834.744)	(310.468)	12/16	
Sabadell Real Estate Housing, S.L.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	2.073	(1.281)	1.806	-	37.617	14.292	(13.500)	1.806	12/16	
Sabadell Securities USA, Inc.	Altres participades amb activitat pròpia	Miami	100,00	0,00	No	551	2.259	468	-	3.680	551	1.672	475	12/16	
Sabadell Solbank Sociedad de Gestión de Activos Adjudicados,	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	60	2.394	64	-	2.553	3.074	(619)	64	12/16	
Sabadell United Bank, N.A.	Entitat de crèdit	Miami	100,00	0,00	No	3.003	536.619	43.888	-	5.490.936	371.241	103.301	50.165	12/16	
Sabadell Venture Capital, S.L.U.	Holding	Barcelona	0,00	100,00	No	3	(2)	(149)	-	3.871	3	(2)	(149)	12/16	
Serveis d'assessorament BSA S.A.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Andorra	0,00	50,97	No	60	48	3	-	239	60	24	2	12/16	
Sinia Renovables, S.A.U. (4)	Altres societats regulades	Barcelona	100,00	0,00	Sí	15.000	(13.834)	(536)	-	15.861	15.000	(9.743)	(733)	12/16	
Solvía Gestora de Vivienda Social, S.L.U.	Immobil·liària	Alacant	0,00	100,00	Sí	3	481	1.506	-	4.396	3	709	1.279	12/16	
Solvía Pacific, S.A. de C.V.	Immobil·liària	Mèxic	0,00	100,00	No	28.947	(14.927)	(1.418)	-	13.020	29.164	(10.312)	(1.418)	12/16	
Solvía Servicios Inmobiliarios, S.L.U.	Immobil·liària	Alacant	100,00	0,00	Sí	660	15.493	36.890	-	138.874	5.023	14.849	41.688	12/16	
Stonington Spain, S.L.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	60.729	549	(6.882)	-	54.702	60.729	(7.814)	(4.752)	12/16	
Tasaciones de Bienes Mediterráneo, S.A. (en liquidació)	Altres participades amb activitat pròpia	Alacant	99,88	0,12	Sí	1.000	2.047	(667)	-	2.388	5.266	152	(667)	12/16	
Tenedora de Inversiones y Participaciones, S.L.	Instrumental	Alacant	100,00	0,00	Sí	296.092	(106.921)	(219.514)	-	2.295.111	2.564.914	(1.748.323)	39.345	12/16	
Tierras Vega Alta del Segura, S.L.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Sí	4.550	(14.286)	(836)	-	15.568	16.823	(21.567)	1.741	12/16	
Tratamientos y Aplicaciones, S.L.U.	Serveis	Alacant	100,00	0,00	Sí	3.003	(354)	-	-	2.656	4.654	2.285	-	12/16	
En liquidació															
TSB Bank Plc	Entitat de crèdit	Edimburg	0,00	100,00	No	92.796	1.723.948	156.944	-	50.246.247	1.856.372	-	-	12/16	
TSB Banking Group PLC	Holding	Londres	100,00	0,00	No	5.840	708.749	(122)	-	2.308.833	2.214.865	119.995	176.256	12/16	
TSB Coverd Bonds Holdings Limited	Holding	Londres		100,00	No	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16	
TSB Scotland (Investment) Nominees Limited	Altres societats regulades	Escòcia	0,00	100,00	NO	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16	
TSB Scotland Nominees Limited	Altres societats regulades	Escòcia	0,00	100,00	NO	1	-	-	-	1	1	-	-	12/16	
Urquijo Gestión, S.A.U., S.G.I.I.C.	Altres societats regulades	Madrid	0,00	100,00	Sí	3.606	10.938	3.461	-	24.178	5.286	9.668	1.965	12/16	
Urumea Gestión, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Sebastià	0,00	100,00	No	9	(2)	(3)	-	5	9	(9)	(3)	12/16	
VeA Rental Homes SOCIMI, S.A	Lloguer de béns immobiliaris per compte	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	No	5.000	(3)	-	-	5.001	5.000	(3)	-	12/16	
Verum Inmobiliaria Urbanismo y Promoción, S.A.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	0,00	97,20	Sí	12.000	(38.609)	(4.562)	-	17.176	11.664	(30.116)	(4.562)	12/16	
Viacarla Inversiones, S.A.	Serveis	Madrid	0,00	100,00	No	7.250	(8.381)	2.023	-	10.429	402	-	-	12/16	
Xeresa Golf, SA	Promoció immobiliària	Alacant	0,00	80,00	No	4.531	36.511	(11.447)	-	63.057	24.300	-	-	12/16	
Total									63.680	14.700.419	3.715.628	637.668			

(1) Abans BanSabadell Consulting, S.L.U.

(2) Abans Bansabadell Inversión, S.A.U., S.G.I.I.C.

(3) Abans Business Services For Information Systems, S.A.

(4) Abans Sinia Renovables, S.C.R. De R.S., S.A.U.

(5) Abans Hotel Investment Partnership, S.L.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades pel mètode de la participació (*)

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Dades de la societat (a)					Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta	Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals				
Aviación Regional Cantabria, A.I.E.	Serveis	Madrid	26,42	0,00	16.918	2.527	10.388	2.352	-	4.472	(1.118)	4.528	12/16
Aviones Alfambra CRJ-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	1	4.132	423	-	12.225	1.060	(269)	402	10/16
Aviones Cabriel CRJ-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	1	4.158	421	-	-	1.060	(269)	401	10/16
Aviones Gorgos CRJ-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	1	4.175	416	-	12.130	1.060	(270)	399	10/16
Aviones Sella CRJ-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	1	4.190	417	-	12.083	1.060	(270)	398	10/16
BanSabadell Pensiones, E.G.F.P., S.A.	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	50,00	0,00	7.813	59.497	(16.098)	2.908	57.722	40.378	(6.441)	(8.049)	12/16
BanSabadell Seguros Generales, S.A., de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	50,00	0,00	10.000	66.941	13.060	9.750	203.641	45.000	(6.353)	6.072	12/16
BanSabadell Vida, S.A., de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	50,00	0,00	43.858	328.318	104.548	-	9.396.948	27.106	125.723	53.577	12/16
Diana Capital, S.G.E.C.R., S.A.	Altres societats regulades	Madrid	20,66	0,00	606	3.012	(29)	-	4.296	521	173	(167)	10/16
Emte Renovables, S.L.	Instrumental	Barcelona	0,00	62,11	7.050	(632)	(8)	-	-	4.379	(4.379)	-	11/15
ESUS Energía Renovable, S.L.	Serveis	Vigo	0,00	45,00	50	(295)	(8)	-	-	23	(23)	-	10/15
Financiera Iberoamericana, S.A.	Entitat de crèdit	L'Havana	50,00	0,00	38.288	12.152	2.059	2.149	88.522	19.144	1.328	1.389	12/16
Gate Solar Gestión, S.L.	Serveis	Vitòria-Gasteiz	50,00	0,00	300	3.233	(137)	-	-	1.860	36	378	
Gesta Aparcamientos, S.L.	Immobil·liària	Alacant	0,00	40,00	301	(244)	(17)	-	642	120	(1.047)	16	06/16
Gestora de Aparcamientos del Mediterráneo, S.L.	Serveis	Alacant	0,00	40,00	1.000	(9.514)	(525)	-	27.607	7.675	(2.012)	-	09/16
Grupo Luxiona, S.L.	Altres participades	Canovelles	0,00	20,00	2.561	9.846	(1.552)	-	65.490	10.835	(10.835)	-	09/16
Guisain, S.L.	Immobil·liària	Biscaia	0,00	40,00	4.200	(139)	(15)	-	6.829	2.593	(246)	(1.284)	03/16
HI Partners Starwood Capital Holdco Value Added, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	30,00	127	262	181	-	-	117	-	-	12/16
Hydrophytic, S.L.	Immobil·liària	Vitòria	0,00	50,00	186	95	16	-	467	93	42	14	12/16
Murcia Emprende, S.C.R. De R.S., S.A.	Altres societats regulades	Múrcia	28,70	0,00	6.800	(1.838)	(182)	-	4.799	2.026	(534)	517	09/16
Nueva Pescanova, S.L.	Comerç a l'engròs	Pontevedra	14,64	0,00	12.188	12.997	(25.360)	-	971.313	1.785	-	-	12/15
Parque Eólico Los Ausines, S.L	Altres produccions d'energia	Ponferrada	0,00	50,00	4.465	(435)	(506)	-	47.218	2.282	-	(303)	12/16
Parque Tecnológico Fuente Álamo, S.A.	Serveis	Múrcia	22,54	0,00	3.508	(1.076)	(118)	-	4.827	918	(385)	522	09/16
Planificació TGN2004, S.L. en liquidació	Immobil·liària	Tarragona	0,00	25,00	3.309	(31.119)	24	-	7.488	827	(154)	-	12/15
Plaxic Estelar, S.L.	Immobil·liària	Barcelona	0,00	45,01	3	(21.646)	(3)	-	31.998	2.738	(6.918)	-	09/16
Ribera Salud, S.A.	Serveis	València	0,00	50,00	9.518	50.888	29.594	-	412.585	30.203	-	14.797	12/15
Sabadell BS Select Fund of Hedge Funds SICAV (Luxemburg)	Altres participades	Luxemburg	45,89	0,00	-	-	-	-	43.800	16.400	3.052	-	11/16
SBD Creixent, S.A.	Immobil·liària	Sabadell	23,05	0,00	5.965	284	(55)	-	16.307	3.524	(1.134)	(804)	09/16
Subtotal								17.159		229.259	87.697	72.803	

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2016 consolidades pel mètode de la participació (*)

En milers d'euros													
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Dades de la societat (a)					Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
					Capital	Reserves	Resultat (b)	Dividends pagats (c)	Actius totals				
			Directa	Indirecta									
Sociedad de Cartera del Vallès, SICAV, S.A.	Altres associades	Sabadell	47,87	0,00	4.818	4.408	109	-	4.926	422	1.981	(55)	12/16
Societat d'Inversió dels Enginyers, S.L.	Instrumental	Barcelona	0,00	35,78	2.540	(743)	(10)	-	1.791	915	(190)	27	09/16
Tremon Maroc Mediterraneo Services Immobiliers, S.A.R.L.	Immobiliària	Tànger	0,00	40,00	457	(405)	-	-		183	(49)	(12)	12/14
Visualmark Internacional, S.L.	Serveis	La Corunya	0,00	20,00	12	(5)	-	-	72	2	(2)	-	06/08
Total								17.159	230.781	89.437	72.763		
Total										3.805.065	710.431		

En la data del balanç s'inclou l'última data disponible.

(*) Societats consolidades pel mètode de la participació perquè no es pot intervenir en la seva gestió.

(a) Les societats estrangeres estan convertides a euros al tipus de canvi històric i tipus de canvi mitjà per al resultat de l'exercici.

(b) Resultats pendents d'aprovació per part de la Junta General d'Accionistes.

(c) Inclou els dividendes complementaris de l'exercici anterior i els dividendes a compte pagats al grup.

El saldo total d'ingressos ordinaris de les empreses associades a les quals s'aplica el mètode de la participació és de 776.581 milers d'euros el 31 de desembre de 2016. El saldo dels passius de les empreses associades al tancament de l'exercici de 2016 totalitza 10.699.214 milers d'euros.

Variacions del perímetre en l'exercici de 2016

Entrades en el perímetre de consolidació:

En milers d'euros			Cost de la combinació			
Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) adquirida o fusionada	Categoria	Data efectiva de l'operació	Cost d'adquisició	Valor raonable instruments de patrimoni net emesos per a l'adquisició	% Drets vots adquirits	% Drets vots totals
Rubí Gestión, S.L.U.	Dependent	31/01/2016	3	-	100,00%	100,00%
AURICA IIIB, SOC. DE CAPITAL RIESGO, S.A	Dependent	29/02/2016	756	-	63,00%	63,00%
Hotel Value Added Primera, S.L.U.	Dependent	29/02/2016	3	-	100,00%	100,00%
Parque Eólico Los Ausines, S.L	Associada	29/02/2016	2.282	-	50,00%	50,00%
Duncan 2016 -1 Holdings Limited	Dependent	31/03/2016	1	-	100,00%	100,00%
Hotel Carretera N 632, S.L.U.	Dependent	31/03/2016	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Paseo Marítimo 80, S.L.U.	Dependent	31/03/2016	3	-	100,00%	100,00%
Gate Solar Gestión, S.L.	Associada	31/03/2016	1.860	-	50,00%	50,00%
HI Partners Starwood Capital Holdco Value Added, S.L.U.	Associada	31/03/2016	117	-	30,00%	30,00%
TSB COVERED BONDS HOLDINGS LIMITED	Dependent	15/05/2016	1	-	100,00%	100,00%
ACTEON SIGLO XXI, S.A.	Dependent	31/07/2016	11.030	-	100,00%	100,00%
Creativ Hotel Catarina, SA.	Dependent	31/07/2016	42.400	-	100,00%	100,00%
Hotel Jardín Tropical, SL.	Dependent	31/07/2016	71.500	-	100,00%	100,00%
HOTEL SA TORRE MALLORCA, S.L.	Dependent	31/07/2016	13.519	-	100,00%	100,00%
AURICA III, FONDO DE CAPITAL RIESGO	Dependent	30/09/2016	2.041	-	61,31%	61,31%
Empire Properties Spain, S.L.	Dependent	30/09/2016	49.607	-	100,00%	100,00%
MALBROUCK, S.I.C.A.V.	Dependent	30/09/2016	16.679	-	99,99%	99,99%
Sabadell Information Systems Limited	Dependent	30/09/2016	332	-	100,00%	100,00%
VeA Rental Homes SOCIMI, S.A	Dependent	30/09/2016	5.000	-	100,00%	100,00%
AC DOS LERIDA, S.L.U.	Dependent	31/10/2016	2.290	-	100,00%	100,00%
AC DOS MALAGA S.L.U.	Dependent	31/10/2016	22.985	-	100,00%	100,00%
HOTEL MALAGA PALACIO S.A.U.	Dependent	31/10/2016	-	-	100,00%	100,00%
Puerto de Tamariu, AIE	Dependent	05/12/2016	1	-	100,00%	100,00%
Xeresa Golf, SA	Dependent	31/12/2016	24.300	-	80,00%	80,00%
Total entrades entitats dependents (*)			262.454			
Total entrades entitats associades (*)			4.259			

(*) Vegeu a l'estat de fluxos d'efectiu - activitats d'inversió el seu reflex en la línia de Pagaments/Cobraments d'inversions en negocis conjunts i associades.

Sortides del perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots totals amb posterioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Tipus de participació	Mètode	Motiu
Activos Valencia I, S.A.U. en liquidació	Dependent	31/01/2016	100,00%	0,00%	(1.233)	Indirecta	Global	b
Parque Eólico Loma del Capón, S.L.U.	Dependent	29/02/2016	100,00%	0,00%	(517)	Indirecta	Global	a
Energías Renovables Sierra Sesnández, S.L.	Associada	29/02/2016	40,00%	0,00%	(61)	Indirecta	Equivalència	a
Sistema Eléctrico de Conexión Valcaire, S.L.	Associada	29/02/2016	46,88%	0,00%	0	Indirecta	Equivalència	a
Parque Eólico Magaz, S.L.	Associada	29/02/2016	49,00%	0,00%	(37)	Indirecta	Equivalència	a
Torre Sureste, S.L.	Associada	29/02/2016	40,00%	0,00%	(7)	Indirecta	Equivalència	b
Fomento de la Coruña, S.A.U.	Dependent	31/03/2016	100,00%	0,00%	6	Indirecta	Global	a
Gate Solar, S.L.	Associada	31/03/2016	50,00%	0,00%	0	Directa	Equivalència	d
Blue-Lor, S.L. (EN LIQUIDACIÓ)	Associada	31/03/2016	27,62%	0,00%	0	Indirecta	Equivalència	b
Dexia Sabadell, S.A.	Associada	30/04/2016	20,99%	0,00%	47.891	Directa	Equivalència	a
Solvía Actividades y Servicios Inmobiliarios, S.A.U.	Dependent	31/05/2016	100,00%	0,00%	(6)	Directa	Global	b
Mirador del Segura 21, S.L. en liquidació	Dependent	31/05/2016	100,00%	0,00%	32	Indirecta	Global	b
Vistas del Parque 21, S.L. en liquidació	Dependent	31/05/2016	100,00%	0,00%	30	Indirecta	Global	b
CAM Capital, S.A.U. en liquidació	Dependent	31/05/2016	100,00%	0,00%	243	Directa	Global	b
Cantabria Generación, S.L.U.	Dependent	30/06/2016	100,00%	0,00%	8	Directa	Global	b
Sabadell Asia Trade Services, Ltd.	Dependent	30/06/2016	100,00%	0,00%	(152)	Directa	Global	b
Proteo Banking Software, S.L.U.	Dependent	30/06/2016	100,00%	0,00%	3	Directa	Global	b
Easo Bolsa, S.A.	Dependent	30/06/2016	100,00%	0,00%	15	Directa	Global	b
Desarrollo y Ejecución Urbanística del Mediterráneo, S.L.	Dependent	31/07/2016	100,00%	0,00%	(48)	Indirecta	Global	b
Gest Galinver, S.L.	Dependent	31/07/2016	100,00%	0,00%	206	Indirecta	Global	b
Herrero Internacional Gestión, S.L.U.	Dependent	31/07/2016	100,00%	0,00%	0	Indirecta	Global	b
Procom Residencial Rivas, S.A.U.	Dependent	31/07/2016	100,00%	0,00%	2	Indirecta	Global	b
Simat Banol, S.L.U.	Dependent	31/07/2016	100,00%	0,00%	450	Indirecta	Global	b
Bajo Almanzora Desarrollos Inmobiliarios, S.L. en liquidació	Associada	31/07/2016	39,14%	0,00%	0	Indirecta	Equivalència	b
Intermas Nets, S.A.	Associada	31/07/2016	20,00%	0,00%	0	Indirecta	Equivalència	a
Promociones e Inmuebles Blauverd Mediterráneo, S.L.U.	Dependent	31/08/2016	100,00%	0,00%	409	Indirecta	Global	b
Aviones Carraixet CRJ- 200 II A.I.E.	Associada	30/09/2016	25,00%	0,00%	150	Directa	Equivalència	b
Aviones Portacoli CRJ- 200 III, A.I.E.	Associada	30/09/2016	25,00%	0,00%	179	Directa	Equivalència	b
Aviones Turia CRJ- 200 I, A.I.E.	Associada	30/09/2016	25,00%	0,00%	185	Directa	Equivalència	b
Ballerton Servicios, S.L.U.	Dependent	30/11/2016	100,00%	0,00%	(22)	Indirecta	Global	b
Eólica de Valdejalón, S.L.	Dependent	30/11/2016	50,97%	0,00%	(2)	Directa	Global	a
Epila Renovables, S.L.	Dependent	30/11/2016	51,00%	0,00%	(74)	Directa	Global	a
Mursiya Golf, S.L.	Associada	15/12/2016	49,70%	0,00%	0	Indirecta	Equivalència	a
Promociones y Financiaciones Herrero, S.A.	Dependent	16/12/2016	100,00%	0,00%	(313)	Directa	Global	b
Delta Swing, S.A.U.	Dependent	31/12/2016	100,00%	0,00%	(10)	Indirecta	Global	b
Altres					(444)			
Total					46.883			

(a) Baixes del perímetre de consolidació per venda de la participació.

(b) Baixes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

(c) Baixes per reclassificació a actius no corrents en venda.

(d) Baixes per fusió.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2015 consolidades per integració global

En milers d'euros

												Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (1)					Inversió neta del grup			
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (2)	Dividends pagats	Actius totals				
Activos Valencia I, S.A.U. en liquidació	Immobil·lària	València	0,00	100,00	No	10.000	19.812	(57.752)	-	2.211	168.777	(43.544)	(57.752)	12/15
Alfonso XII, 16 Inversiones, S.L.	Immobil·lària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	No	11.400	(24.502)	(503)	-	8.930	15.939	(15.682)	(503)	12/15
Arrendamiento de Bienes Inmobiliarios del Mediterráneo, S.L.	Immobil·lària	Alacant	100,00	0,00	Sí	100	12.429	(164)	-	12.431	20.038	(9.026)	(164)	12/15
Assegurances Segur Vida, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra	0,00	50,97	No	602	372	68	63	71.541	602	189	68	12/15
Aurica Capital Desarrollo, S.G.E.I.C., S.A. Unipersonal (1)	Gestora d'entitats d'inversió col·lectiva	Barcelona	100,00	0,00	Sí	601	332	(240)	-	919	1.446	(513)	(240)	12/15
Aurica XXI, S.C.R. De R.S., S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona	100,00	0,00	Sí	14.200	36.180	(5.412)	-	48.554	17.492	33.286	(5.412)	12/15
Ballerton Servicios, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Sí	50	24.334	100	-	24.486	3.140	(111)	100	12/15
Banco Atlantico (Bahamas) Bank & Trust Ltd.	Entitat de crèdit	Bahames	99,99	0,01	No	1.837	876	(6)	-	3.455	2.439	704	(6)	06/15
Banco de Sabadell, S.A.	Entitat de crèdit	Sabadell	0,00	0,00	Sí	679.906	11.742.689	402.449	-	163.629.701	-	8.410.409	402.449	12/15
Banco Sabadell, S.A., Institución de Banca Múltiple (2)	Entitat de crèdit	Mèxic	99,99	0,01	No	52.922	-	(6.202)	-	52.754	57.110	-	(6.202)	12/15
BancSabadell d'Andorra, S.A.	Entitat de crèdit	Andorra	50,97	0,00	No	30.069	35.259	7.431	1.275	662.313	15.326	17.990	7.431	12/15
BanSabadell Consulting, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	3	127	125	-	718	3	127	125	12/15
BanSabadell Factura, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	100	(2.969)	256	-	1.007	299	(3.168)	256	12/15
BanSabadell Financiación, E.F.C., S.A.	Entitat de crèdit	Sabadell	100,00	0,00	Sí	24.040	26.216	1.156	-	682.546	24.040	26.216	1.156	12/15
BanSabadell Holding, S.L.U.	Instrumental	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	330.340	(388.318)	(46.815)	-	236.674	239.544	(329.131)	(46.815)	12/15
BanSabadell Inversió Desenvolupament, S.A.U.	Instrumental	Barcelona	100,00	0,00	Sí	16.975	63.905	27.209	-	207.062	108.474	(5.171)	27.209	12/15
BanSabadell Inversión, S.A.U., S.G.I.I.C	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	601	122.273	26.272	-	235.480	607	122.263	26.272	12/15
BanSabadell Mediación, operador de bancassegurances vinculat del grup														
Banco de Sabadell, S.A.	Altres societats regulades	Barcelona	0,00	100,00	Sí	301	11.973	24.252	20.770	60.356	524	10.288	24.252	12/15
BanSabadell Renting, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	2.000	8.732	10.146	7.742	312.831	3.861	7.600	10.146	12/15
Bansabadell Securities Services, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sabadell	100,00	0,00	Sí	2.500	14.066	10.260	-	29.372	2.500	13.838	10.260	12/15
Bitarte, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Sebastià	99,99	0,01	No	6.506	3.202	65	-	9.907	9.272	(3.473)	65	12/15
BStartup 10, S.L.U.	Instrumental	Barcelona	0,00	100,00	Sí	1.000	(511)	(579)	-	982	1.000	(839)	(579)	12/15
Business Services for Information Systems, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Sabadell	81,00	0,00	Sí	240	34.410	9.528	-	513.232	3.687	30.723	9.528	12/15
Business Services for Operational Support, S.A.U.	Serveis	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	60	1.802	359	-	5.202	60	1.793	359	12/15
CAM Capital, S.A.U.	Altres societats regulades	Alacant	100,00	0,00	Sí	61	297	(31)	264	326	1.217	278	(31)	12/15
CAM Global Finance, S.A.U.	Altres societats regulades	Alacant	100,00	0,00	Sí	61	64	15	-	207.727	2.059	52	15	12/15
CAM International Issues, S.A.U.	Altres societats regulades	Alacant	100,00	0,00	Sí	61	337	98	156	146.903	114.079	(33.673)	98	12/15
Caminsa Urbanismo, S.A.U.	Immobil·lària	Alacant	0,00	100,00	Sí	2.000	(1.590)	(16)	-	1.398	800	(617)	(16)	12/15

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2015 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (1)					Inversió neta del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (2)	Dividends pagats	Actius totals				
Cantabria Generación, S.L.	Serveis	Santander	100,00	0,00	No	60	(902)	(100)	-	2.378	3.404	2.382	-	11/15
Cape Holdings No.1 Limited	Fons	Londres	0,00	100,00	No	-	-	-	-	-	-	-	-	12/15
Compañía de Cogeneración del Caribe Dominicana, S.A.	Serveis	República Dominicana	0,00	100,00	No	7.348	(6.583)	-	-	783	-	112	-	12/15
Delta Swing, S.A.U.	Serveis	Barcelona	0,00	100,00	No	981	(2.709)	(151)	-	40	-	(1.832)	(151)	12/15
Desarrollo y Ejecución Urbanística del Mediterráneo, S.L.	Inmobiliària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Sí	15.533	(9.311)	(199)	-	9.491	15.279	(9.311)	(199)	12/15
Desarrollos y Participaciones Inmobiliarias 2006, S.L.	Inmobiliària	Alacant	0,00	100,00	No	1.942	(58.358)	(11.105)	-	31.955	1.919	(51.451)	(11.105)	12/15
Duncan de Inversiones SICAV, S.A.	Inversió col·lectiva, fons	Barcelona	87,35	0,00	No	7.842	1.221	(43)	-	2.837	2.560	-	(43)	12/15
Duncan Holdings 2015-1 Limited	Fons	Londres	0,00	100,00	No	-	-	-	-	-	-	-	-	12/15
Easo Bolsa, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Sebastià	100,00	0,00	No	15.150	25.070	(1.108)	-	39.112	38.317	3.527	(1.108)	12/15
Ederra, S.A.	Inmobiliària	Sant Sebastià	97,85	0,00	No	2.036	24.037	220	-	27.342	36.062	(10.549)	220	12/15
Eólica de Cuesta Roya, S.L.	Serveis	Saragossa	50,97	0,00	No	3	(15)	-	-	2	2	10	-	11/15
Eólica de Valdejalón, S.L.	Serveis	Saragossa	50,97	0,00	No	3	(19)	(1)	-	2	2	14	-	11/15
Epila Renovables, S.L.	Serveis	Saragossa	51,00	0,00	No	8	(97)	(7)	-	203	74	(24)	-	11/15
Europa Invest, S.A.	Altres societats regulades	Luxemburg	22,00	78,00	No	125	321	70	-	588	336	121	70	12/15
Europea Pall Mall Ltd.	Inmobiliària	Londres	100,00	0,00	No	21.087	(1.323)	32	-	20.361	20.843	(1.792)	32	12/15
Exel Broker Seguros, S.A.	Altres societats regulades	Sant Sebastià	99,40	0,60	No	100	748	1.233	963	4.094	3.940	(1.182)	1.233	12/15
Fomento de la Coruña, S.A.U.	Inmobiliària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	No	100	(103)	(13)	-	27	9.612	(102)	(13)	12/15
Fonomed Gestión Telefónica Mediterráneo, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Alacant	99,97	0,03	Sí	180	57	228	87	830	240	-	228	12/15
Gala Domus, S.A. en liquidació	Inmobiliària	La Corunya	0,00	100,00	No	4.000	(29.003)	(128)	-	9.235	2.000	(19.836)	(128)	12/15
Galeban 21 Comercial, S.L.U.	Instrumental	La Corunya	100,00	0,00	Sí	10.000	(4.587)	331	-	5.748	14.477	(9.054)	331	12/15
Galeban Control y Asesoramiento, S.L.U.	Serveis	La Corunya	100,00	0,00	Sí	8	(2)	7	-	86	80	13	-	11/15
Gazteluberri, S.L.	Inmobiliària	Sant Sebastià	0,00	100,00	No	53	(15.312)	(3.164)	-	11.838	23.891	(56.962)	(3.164)	12/15
Gest 21 Inmobiliària, S.L.U	Instrumental	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	7.810	(29)	(292)	-	13.460	80.516	(57.404)	(292)	12/15
Gest Galinver, S.L. en liquidació	Inmobiliària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Sí	6.580	(3.070)	(617)	-	2.906	7.155	(963)	(617)	12/15
Gestión de Proyectos Urbanísticos del Mediterráneo, S.L.	Inmobiliària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Sí	33.850	(15.341)	170	-	26.445	32.832	(15.341)	170	12/15
Gestión Financiera del Mediterráneo, S.A.U.	Instrumental	Alacant	100,00	0,00	Sí	13.000	114.560	27.614	-	155.408	357.245	42.045	27.614	12/15
Guipuzcoano Promoción Empresarial, S.L.	Instrumental	Sant Sebastià	0,00	100,00	No	53	(70.574)	(5.911)	-	8.066	7.160	(85.355)	(5.911)	12/15
Guipuzcoano Valores, S.A.	Inmobiliària	Sant Sebastià	99,99	0,01	No	4.514	3.949	(1.243)	-	7.353	10.833	(2.365)	(1.243)	12/15
Herrero Internacional Gestión, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Sí	354	3.760	-	-	4.114	1.139	63	-	12/15
Hi Partners Holdco Gestión Activa, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	771	-	8.494	408	-	-	12/15
Hi Partners Holdco Value Added, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	6.506	-	4	-	8.138	6.503	-	-	12/15
Hip Francia 184, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	(27)	-	83	3	-	-	12/15
Hobalear, S.A.U.	Inmobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	60	637	17	-	734	414	622	17	12/15
Hondarriberry, S.L.	Instrumental	Sant Sebastià	99,99	0,01	No	41	3.665	(7.278)	-	62.251	110.169	(56.060)	(7.278)	12/15
Hotel Atocha 49, S.L.U.	Inmobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	6.500	-	24	-	6.223	3	-	-	12/15
Hotel Autovía del Mediterráneo 165, S.L.U.	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	1	-	2	3	-	-	12/15
Hotel Avenida Rhode 28, S.L.U	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	1	-	2	3	-	-	12/15
Hotel Calle de los Molinos 10, S.L.U	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	1	-	2	3	-	-	12/15

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2015 consolidades per integració global

En milers d'euros

											Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç	
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (1)					Inversió neta del grup			
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (2)	Dividends pagats	Actius totals				
Hotel Calle Mayor 34, S.L.U	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	1	-	2	3	-		12/15
Hotel Carretera de Taüll, S.L.U	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	1	-	2	3	-		12/15
Hotel Cavall del Mar 25, S.L.U	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	1	-	2	3	-		12/15
Hotel Héroe de Sostoa 17, S.L.U.	Immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	93	-	299	6.500	-		12/15
Hotel Investment Partnership, S.L. (3)	Immobiliària	Barcelona	100,00	0,00	Sí	22.309	-	3.376	-	66.832	45.010	-	(4.349)	12/15
Hotel Maria Tarrida 6, S.L.U	Promoció immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	1	-	2	3	-		12/15
Hotel Mirador del Valle, S.L.U.	Immobiliària	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3	-	16	-	-	3	-		12/15
Interstate Property Holdings, Llc.	Instrumental	Miami	100,00	0,00	No	7.348	(16.162)	4.150	-	27.622	3.804	(16.004)	4.150	12/15
Inverán Gestión, S.L.	Immobiliària	Sant Cugat del Vallès	44,83	55,17	Sí	45.090	(53.400)	(1.773)	-	25.478	45.090	(33.910)	(1.773)	12/15
Inversiones Cotizadas del Mediterráneo, S.L.	Instrumental	Alacant	100,00	0,00	Sí	308.000	192.435	10.488	-	509.936	589.523	(97.971)	10.488	12/15
Inversiones en Resorts Mediterráneos, S.L. en liquidació	Immobiliària	Múrcia	0,00	55,06	No	299.090	(535.837)	233.681	-	881	175.124	-		12/15
Manston Invest, S.L.U.	Immobiliària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	33.357	773	(5.462)	-	28.776	33.357	(2.685)	(5.462)	12/15
Mariñamendi, S.L.	Immobiliària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Sí	55.013	(89.011)	(1.900)	-	74.980	55.013	(91.595)	(1.900)	12/15
Mediterráneo Sabadell, S.L.	Instrumental	Alacant	50,00	50,00	Sí	85.000	104.641	312	723	190.076	623.393	(545.166)	312	12/15
Mediterráneo Vida, S.A.U., de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Alacant	0,00	100,00	Sí	102.044	72.193	24.276	1.901	2.482.599	127.827	(25.067)	24.276	12/15
Mirador del Segura 21, S.L. en liquidació	Immobiliària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	No	4.637	(4.970)	203	-	1.059	4.526	(4.794)	203	12/15
Parque Eólico Magaz, S.L.	Energia eòlica	Madrid	100,00	0,00	No	163	(3.750)	586	-	8.438	163	-		11/15
Parque Eólico Las Lomas de Lecrín, S.L.U.	Energia eòlica	Madrid	100,00	0,00	No	4.003	(14.858)	(998)	-	34.691	83	-		11/15
Parque Eólico Lecrín, S.L.U.	Energia eòlica	Granada	100,00	0,00	No	83	(1.449)	174	-	4.497	4.003	-		11/15
Parque Eólico Loma del Capón, S.L.	Serveis	Barcelona	0,00	100,00	Sí	3.124	(1.240)	46	-	54.129	2.904	(177)	46	11/15
Parque Eólico Lomas de Manteca, S.L.U.	Energia eòlica	Madrid	100,00	0,00	No	163	(2.576)	567	-	8.803	163	-		11/15
Placements Immobiliers France, S.A.S.	Immobiliària	París	0,00	100,00	No	30.002	60.313	16.439	-	115.283	101.343	(3.303)	16.439	11/15
Procom Residencial Rivas, S.A.U.	Immobiliària	Alacant	0,00	100,00	No	12.500	(100.722)	(2.354)	-	22.576	5.625	(45.919)	(2.354)	12/15
Promociones e Inmuebles Blauverd Mediterráneo, S.L.U.	Immobiliària	Alacant	0,00	100,00	No	17.666	(76.398)	(3.698)	-	24.544	10.684	(42.137)	(3.698)	12/15
Promociones y Financiaciones Herrero, S.A.	Altres participades amb activitat pròpia	Oviedo	100,00	0,00	Sí	3.456	269	-	-	3.724	24.185	7	-	12/15
Proteo Banking Software, S.L.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	3	-	(1)	-	2	5	(2)	(1)	12/15
Sabadell Asia Trade Services, Ltd.	Altres participades amb activitat pròpia	Hong Kong	100,00	0,00	No	-	-	-	-	8	-	-	-	12/14
Sabadell Brasil Trade Services - Assessoria comercial Ltda.	Entitat de crèdit	São Paulo	99,99	0,01	No	793	(706)	-	-	107	251	(154)	-	12/15
Sabadell Capital, S.A. de C.V. Sofom E.N.R.	Entitat de crèdit	Mèxic	97,50	2,50	No	211.478	(490)	3.485	-	1.008.188	222.901	(266)	3.485	12/15
Sabadell Consumer Finance, E.F.C., S.A.U (4)	Entitat de crèdit	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	35.720	26.391	12.654	-	730.254	72.232	(5.199)	12.654	12/15
Sabadell Corporate Finance, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia	Madrid	100,00	0,00	Sí	70	1.510	381	215	2.429	9.373	67	381	12/15
Sabadell d'Andorra Inversions SGOIC, S.A.U.	Altres societats regulades	Andorra	0,00	50,97	No	300	1.104	324	285	2.101	300	563	324	12/15

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2015 consolidades per integració global

En milers d'euros

Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (1)					Inversió neta del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (2)	Dividends pagats	Actius totals				
Sabadell Patrimonio Inmobiliario, SOCIMI, S.A.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	No	30.116	868.085	(24.757)	-	956.940	939.334	(44.054)	(24.757)	12/15
Sabadell Real Estate Activos, S.A.U. (5)	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	100.060	296.368	(12.970)	-	388.230	500.622	(104.194)	(12.970)	12/15
Sabadell Real Estate Development, S.L.U. (6)	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	15.807	(264.236)	(452.028)	-	4.597.107	2.147.442	(2.380.220)	(452.028)	12/15
Sabadell Real Estate Housing, S.L.U. (7)	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	2.073	1.161	(2.441)	-	35.406	14.292	(11.059)	(2.441)	12/15
Sabadell Securities USA, Inc.	Altres participades amb activitat pròpia	Miami	100,00	0,00	No	735	1.815	142	-	2.789	551	1.493	142	12/15
Sabadell Solbank Sociedad de Gestión de Activos Adjudicados, S.A.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	60	2.413	(19)	-	2.467	3.074	(601)	(19)	12/15
Sabadell United Bank, N.A.	Entitat de crèdit	Miami	100,00	0,00	No	3.306	490.881	32.085	-	4.836.978	366.749	70.390	32.085	12/15
Sabadell Venture Capital, S.L.U.	Holding	Barcelona	0,00	100,00	No	3	-	(1)	-	2.004	3	-	(1)	12/15
Serveis d'assessorament BSA S.A.U.	Altres participades amb activitat pròpia	Andorra	0,00	50,97	No	60	83	(37)	-	239	60	37	(37)	12/15
Simat Banoí, S.L.U.	Immobil·liària	Alacant	0,00	100,00	Sí	1.482	(6.027)	608	-	6.378	667	(3.818)	608	12/15
Sinia Renovables, S.C.R. De R.S., S.A.U.	Altres societats regulades	Barcelona	100,00	0,00	Sí	15.000	(19.994)	6.338	-	25.923	15.000	(17.866)	6.338	12/15
Solvía Actividades i Servicios Inmobiliarios, S.A.U.	Immobil·liària	Alacant	100,00	0,00	Sí	60	-	(3)	-	57	60	-	(3)	12/15
Solvía Gestora de Vivienda Social, S.L.U.	Immobil·liària	Alacant	0,00	100,00	Sí	3	-	709	-	655	3	-	709	12/15
Solvía Pacífic, S.A. de C.V.	Immobil·liària	Mèxic	0,00	100,00	No	25.980	(6.982)	(2.939)	-	16.184	29.164	(7.179)	(2.939)	12/15
Solvía Servicios Inmobiliarios, S.L.U.	Immobil·liària	Alacant	100,00	0,00	Sí	660	(5.070)	20.860	-	143.971	5.023	(6.012)	20.860	12/15
Stonington Spain, S.L.U.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	100,00	0,00	Sí	60.729	7.111	(6.562)	-	61.551	60.729	(1.252)	(6.562)	12/15
Tasaciones de Bienes Mediterráneo, S.A. (en liquidació)	Altres participades amb activitat pròpia	Alacant	99,88	0,12	Sí	1.000	1.944	103	-	3.302	5.266	144	103	12/15
Tenedora de Inversiones y Participaciones, S.L.	Instrumental	Alacant	100,00	0,00	Sí	296.092	27.447	(202.281)	-	2.566.475	2.397.018	(1.411.856)	(202.282)	12/15
Tierras Vega Alta del Segura, S.L.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	Sí	4.550	(13.298)	(988)	-	16.343	16.823	(20.579)	(988)	12/15
Tratamientos y Aplicaciones, S.L.U. En liquidació	Serveis	Alacant	100,00	0,00	Sí	3.003	(312)	(41)	-	2.653	4.654	2.326	(41)	12/15
TSB Bank PLC	Entitat de crèdit	Edimburg	0,00	100,00	No	108.250	1.301.694	137.916	-	48.601.454	2.165.527	-	-	12/15
TSB Banking Group PLC	Holding	Londres	100,00	0,00	No	6.812	(935)	13.736	-	2.692.899	2.344.750	-	120.911	12/15
TSB Scotland (Investment) Nominees Limited	Altres societats regulades	Escòcia	100,00	0,00	NO	1	-	-	-	-	1	-	-	12/15
TSB Scotland Nominees Limited	Altres societats regulades	Escòcia	100,00	0,00	NO	1	-	-	-	-	1	-	-	12/15
Urquijo Gestión, S.A.U., S.G.I.I.C.	Altres societats regulades	Madrid	0,00	100,00	Sí	3.606	6.955	3.982	-	21.400	5.286	5.690	3.982	12/15
Urumea Gestión, S.L.	Altres participades amb activitat pròpia	Sant Sebastià	0,00	100,00	No	9	2	(4)	-	8	9	(5)	(4)	12/15
Verum Inmobiliaria Urbanismo y Promoción, S.A.	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	0,00	97,20	Sí	12.000	(37.547)	(1.062)	-	19.239	11.664	(30.366)	(1.062)	12/15
Viacarla Inversiones, S.A.	Serveis	Madrid	0,00	100,00	No	7.250	(15.192)	85	-	8.273	402	-	-	12/15
Vistas del Parque 21, S.L. en liquidació	Immobil·liària	Sant Cugat del Vallès	0,00	100,00	No	4.646	(4.791)	98	-	1.062	4.535	(4.672)	98	12/15
Total									34.444		14.803.868	3.022.769	(66.345)	

(*) Societats que han canviat la denominació durant el 2015.

(1) Abans Sabadell Solbank Sociedad de Gestión de Activos Adjudicados, S.A.U.

(2) Abans Desarrollos Corporativos Sabadell, S.A. de C.V.

(3) Abans Solvia Hotels, S.L.

(4) Abans BanSabadell Fincom, E.F.C., S.A.U.

(5) Abans Solvia Activos, S.A.U.

(6) Abans Solvia Development, S.L.

(7) Abans Solvia Housing, S.L.

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2015 consolidades pel mètode de la participació (*)

En milers d'euros

												Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (1)					Inversió del grup	Actius totals		
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (2)	Dividends pagats (3)					
Aviación Regional Cantabria, A.I.E.	Serveis	Madrid	26,42	0,00	No	29.606	-	2.953	49	70.564	7.824	1.233	-	09/15
Aviones Alfambra CRJ-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	No	1	2.937	292	-	11.992	1.060	(269)	-	11/15
Aviones Cabriel CRJ-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	No	1	2.855	281	-	11.861	1.060	(269)	-	11/15
Aviones Carraixet CRJ-200 II A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	No	1	4.047	(389)	-	6.998	894	-	-	11/15
Aviones Gorgos CRJ-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	No	1	2.778	271	-	11.727	1.060	(270)	-	11/15
Aviones Portacoli CRJ-200 III, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	No	1	4.196	(375)	-	7.163	897	-	-	11/15
Aviones Sella CRJ-900, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	No	1	2.694	260	-	11.586	1.060	(270)	-	09/15
Aviones Turia CRJ-200 I, A.I.E.	Serveis	Madrid	25,00	0,00	No	1	4.125	(384)	-	7.089	896	-	-	11/15
Bajo Almazora Desarrollos Inmobiliarios, S.L. en liquidació	Immobil·liària	Almeria	0,00	39,14	No	450	(4.223)	(50)	-	5.864	176	(3.426)	-	12/15
BanSabadell Pensiones, E.G.F.P., S.A.	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	50,00	0,00	No	7.813	5	816	1.429	79.456	40.378	(3.941)	408	09/15
BanSabadell Seguros Generales, S.A., de Seguros y Reaseguros		Vallès	50,00	0,00	No	10.000	(421)	8.280	6.331	197.916	45.000	(743)	4.140	09/15
BanSabadell Vida, S.A., de Seguros y Reaseguros	Altres societats regulades	Sant Cugat del Vallès	50,00	0,00	No	43.858	28.123	81.471	25.141	6.500.714	27.106	108.884	40.736	09/15
Blue-Lor, S.L. (en liquidació)	Immobil·liària	Barcelona	0,00	27,62	No	1.858	(29.296)	(674)	-	28.391	4.138	-	-	07/14
Dexia Sabadell , S.A.	Entitat de crèdit	Madrid	20,99	0,00	No	120	-	-	-	-	108.026	64.554	-	10/15
Diana Capital, S.G.E.C.R., S.A.	Altres societats regulades	Madrid	20,66	0,00	No	606	170	-	-	-	521	173	-	12/14
Emte Renovables, S.L.	Instrumental	Barcelona	0,00	62,11	No	7.050	(632)	(8)	-	6.709	4.379	(1.350)	-	11/15
Energías Renovables Sierra Sesnández, S.L.	Serveis	Lleó	0,00	40,00	No	1.903	(68)	(116)	-	9.407	761	(49)	-	11/15
ESUS Energía Renovable, S.L.	Serveis	Vigo	0,00	45,00	No	50	(295)	(8)	-	1.861	23	(23)	-	10/15
Financiera Iberoamericana, S.A.	Entitat de crèdit	L'Havana	50,00	0,00	No	31.912	1	5.052	2.268	76.776	12.644	586	2.890	12/15
Gate Solar, S.L.	Serveis	Vitòria	50,00	0,00	No	3.005	(18)	17	-	3.845	1.860	36	-	12/15
Gesta Aparcamientos, S.L.	Immobil·liària	Alacant	0,00	40,00	No	301	(210)	(110)	-	970	120	(1.047)	-	11/15
Gestora de Aparcamientos del Mediterráneo, S.L.	Serveis	Alacant	0,00	40,00	No	1.000	(7.207)	(136)	-	4.808	7.675	(2.012)	-	09/15
Grupo Luxiona, S.L.	Altres participades	Canovelles	0,00	20,00	No	2.561	-	39	-	44.493	10.835	(3.236)	-	09/15
Guisain, S.L.	Immobil·liària	Biscaia	0,00	40,00	No	4.200	(6.332)	(46)	-	6.851	2.593	(173)	(74)	03/15
Hydrophytic, S.L.	Immobil·liària	Vitòria	0,00	50,00	No	186	-	14	-	20	93	28	8	11/15
Intermas Nets, S.A.	Serveis	Llinars del Vallès	0,00	20,00	No	846	(1.644)	162	-	83.951	22.213	(1.350)	-	09/15
Mercurio Alicante Sociedad de Arrendamientos 1, S.L.	Immobil·liària	Alacant	75,00	0,00	No	795	(848)	36	-	7.698	796	(362)	1	10/15
Murcia Emprende, S.C.R. De R.S., S.A.	Altres societats regulades	Múrcia	28,70	0,00	No	6.000	(281)	-	-	-	2.026	(534)	-	12/14

Societats del grup Banc Sabadell el 31 de desembre de 2015 consolidades pel mètode de la participació (*)														
En milers d'euros														
Nom de l'empresa	Activitat	Domicili	Percentatge de participació		Tributació consolidada	Dades de la societat (1)					Inversió del grup	Aportació a les reserves o pèrdues en societats consolidades	Aportació al resultat consolidat del grup	Data balanç
			Directa	Indirecta		Capital	Reserves	Resultat (2)	Dividends pagats (3)	Actius totals				
Mursiya Golf, S.L.	Immobil·lària	Múrcia	0,00	49,70	No	300	(323)	(72)	-	8.408	264	(46)	-	12/14
Nueva Pescanova, S.L.	Comerç a l'engròs	Pontevedra	14,64	0,00	No	-	-	-	-	-	1.800	-	-	10/15
Parque Eólico Magaz, S.L.	Serveis	Lleó	0,00	49,00	No	1.500	(308)	891	-	38.559	6.200	(309)	-	10/15
Parque Tecnológico Fuente Álamo, S.A.	Serveis	Múrcia	22,54	0,00	No	4.128	(2.543)	(317)	-	5.638	918	(385)	-	11/15
Planificació TGN2004, S.L. en liquidació	Immobil·lària	Tarragona	0,00	25,00	No	3.309	(31.085)	(3)	-	7.463	827	(154)	-	12/14
Plaxic Estelar, S.L.	Immobil·lària	Barcelona	0,00	45,01	No	3	(21.385)	(261)	-	32.000	2.738	(6.595)	(269)	12/15
Ribera Salud, S.A.	Serveis	València	0,00	50,00	No	9.518	49	(4.899)	-	440.308	30.203	-	-	09/15
Sabadell BS Select Fund of Hedge Funds SICAV (Luxemburg)	Altres participades	Luxemburg	47,37	0,00	No	-	-	-	-	-	16.400	3.086	-	11/15
SBD Creixent, S.A.	Immobil·lària	Sabadell	23,05	0,00	No	15.284	(9.163)	(37)	-	16.475	3.524	(1.157)	24	11/15
Sistema Eléctrico de Conexión Valcaire, S.L.	Serveis	Madrid	0,00	46,88	No	175	(336)	11	-	5.971	82	-	-	09/15
Sociedad de Cartera del Vallès, SICAV, S.A.	Altres associades	Sabadell	47,87	0,00	No	4.818	-	(657)	106	-	422	2.264	(267)	09/15
Societat d'Inversió dels Enginyers, S.L.	Instrumental	Barcelona	0,00	35,78	No	2.040	(611)	(22)	-	1.408	909	(180)	(10)	09/15
Torre Sureste, S.L.	Immobil·lària	Alacant	0,00	40,00	No	300	(506)	(717)	-	20	120	(348)	(61)	09/15
Tremon Maroc Mediterraneo Services Immobiliers, S.A.R.L.	Immobil·lària	Tànger	0,00	40,00	No	5.000	(4.430)	(3)	-	-	183	(49)	-	12/14
Visualmark Internacional, S.L.	Serveis	La Corunya	0,00	20,00	No	-	-	-	-	-	2	(2)	-	06/08
Total									35.324	370.706	152.295	47.526		
Ajustos de consolidació													727.260	
Total											3.175.064	708.441		

En la data del balanç s'inclou l'última data disponible.

(*) Societats consolidades pel mètode de la participació perquè no es pot intervenir en la seva gestió.

(†) Les societats estrangeres estan convertides a euros al tipus de canvi *fixing* el 31 de desembre de 2015.

(2) Resultats pendents d'aprovació per part de la Junta General d'Accionistes.

(3) Inclou els dividendes complementaris de l'exercici anterior i els dividendes a compte pagats al grup.

El saldo total d'ingressos ordinaris de les empreses associades a les quals s'aplica el mètode de la participació és de 363.943 milers d'euros el 31 de desembre de 2015. El saldo dels passius de les empreses associades al tancament de l'exercici de 2015 totalitza 7.036.457 milers d'euros.

Variacions del perímetre en l'exercici de 2015

Entrades en el perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) adquirida o fusionada	Categoria	Data efectiva de l'operació	Cost de la combinació		% Drets vots adquirits	% Drets vots totals
			Cost d'adquisició	Valor raonable instruments de patrimoni net emesos per a l'adquisició		
Banco Sabadell, S.A., Institución de Banca Múltiple	Dependent	29/01/2015	57.375	-	100,00%	100,00%
Solvía Actividades y Servicios Inmobiliarios, S.A.U.	Dependent	19/05/2015	60	-	100,00%	100,00%
TSB Banking Group PLC	Dependent	30/06/2015	2.361.922	-	100,00%	100,00%
TSB Bank PLC	Dependent	30/06/2015	-	-	100,00%	100,00%
Cape Holdings No.1 Limited	Dependent	30/06/2015	-	-	100,00%	100,00%
Duncan Holdings 2015-1 Limited	Dependent	30/06/2015	-	-	100,00%	100,00%
TSB Scotland (Investment) Nominees Limited	Dependent	30/06/2015	-	-	100,00%	100,00%
TSB Scotland Nominees Limited	Dependent	30/06/2015	-	-	100,00%	100,00%
Solvía Gestora de Vivienda Social, S.L.U.	Dependent	18/09/2015	-	-	100,00%	100,00%
Hi Partners Holdco Gestión Activa, S.L.U.	Dependent	01/10/2015	408	-	100,00%	100,00%
Hi Partners Holdco Value Added, S.L.U.	Dependent	01/10/2015	6.503	-	100,00%	100,00%
Viacarla Inversiones, S.A.	Dependent	08/10/2015	402	-	100,00%	100,00%
Hotel Atocha 49, S.L.U.	Dependent	23/10/2015	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Héroe de Sostoa 17, S.L.U.	Dependent	23/10/2015	6.500	-	100,00%	100,00%
Parque Eólico Lecrín, S.L.U.	Dependent	30/10/2015	4.003	-	100,00%	100,00%
Parque Eólico Las Lomas de Lecrín, S.L.U.	Dependent	30/10/2015	83	-	100,00%	100,00%
Parque Eólico Lomas de Manteca, S.L.U.	Dependent	30/10/2015	163	-	100,00%	100,00%
Parque Eólico Magaz, S.L.	Dependent	30/10/2015	163	-	100,00%	100,00%
Hip Francia 184, S.L.U.	Dependent	16/11/2015	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Mirador del Valle, S.L.U.	Dependent	16/11/2015	3	-	100,00%	100,00%
Sabadell Venture Capital, S.L.	Dependent	23/11/2015	-	-	100,00%	100,00%
Nueva Pescanova, S.L.	Associada	30/11/2015	1.800	-	14,64%	14,64%
Duncan de Inversiones SICAV, S.A.	Dependent	01/12/2015	2.560	-	87,35%	87,35%
Hotel Autovía del Mediterráneo 165, S.L.	Dependent	17/12/2015	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Avenida Rhode 28, S.L.	Dependent	17/12/2015	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Calle de los Molinos 10, S.L.	Dependent	17/12/2015	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Calle Mayor 34, S.L.	Dependent	17/12/2015	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Carretera de Taüll, S.L.	Dependent	17/12/2015	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Cavall del Mar 25, S.L.	Dependent	17/12/2015	3	-	100,00%	100,00%
Hotel Maria Tarrida 6, S.L.	Dependent	17/12/2015	3	-	100,00%	100,00%

Sortides del perímetre de consolidació:

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots totals amb posterioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Tipus de participació	Mètode
Balam Overseas, B.V. (a)	Associada	13/03/2015	40,00%	0,00%	1.320	Indirecta	De la participació
Eólica Mirasierra, S.L. (a)	Associada	27/03/2015	50,00%	0,00%	1.012	Indirecta	De la participació
Pemapro, S.L. (a)	Associada	31/03/2015	49,00%	0,00%	0	Indirecta	De la participació
Inversiones Ahorro 2000 (a)	Associada	28/04/2015	20,00%	0,00%	3.922	Directa	De la participació
Sercacín, S.A. (a)	Associada	04/05/2015	20,00%	0,00%	19	Directa	De la participació
Villacarrilla FV (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	61	Directa	Integració global
Casiopea Energia 1, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 10, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 11, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 12, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 13, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 14, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 15, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 16, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 17, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 18, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 19, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 2, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 3, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 4, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 5, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 6, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 7, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 8, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Casiopea Energia 9, S.L.U (a)	Dependent	05/05/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Promociones y Desarrollos Ribera Mujeres, S.A., de C.V. (a)	Dependent	01/06/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Rocabella, S.L. (a)	Associada	26/06/2015	36,09%	0,00%	(47)	Indirecta	De la participació
Queenford, S.L. (b)	Associada	26/06/2015	31,54%	0,00%	0	Indirecta	De la participació
Hansa México S.A. de C.V. (b)	Dependent	30/06/2015	82,40%	0,00%	(5.530)	Indirecta	Integració global
Hansa Cabo, S.A. de C.V. (b)	Dependent	30/06/2015	80,00%	0,00%	5.712	Indirecta	Integració global
Operadora Cabo de Cortes S.R.L. de C.V. (b)	Dependent	30/06/2015	81,22%	0,00%	205	Indirecta	Integració global
Servicios Inmobiliarios Trecam, S.L. (b)	Associada	11/07/2015	30,01%	0,00%	0	Indirecta	De la participació
Metalplast C.F.E. S.L. (en liquidació) (b)	Associada	21/07/2015	20,00%	0,00%	0	Indirecta	De la participació
Adara Renovables, S.L. (a)	Associada	22/07/2015	34,00%	0,00%	0	Directa	De la participació
Alze Mediterráneo, S.L. en liquidació (b)	Associada	29/07/2015	45,00%	0,00%	0	Indirecta	De la participació
Inerzia Mediterráneo, S.L. (b)	Associada	01/08/2015	40,00%	0,00%	632	Indirecta	De la participació
Metrovacesa, S.A. (a)	Associada	15/09/2015	13,04%	0,00%	0	Directa	De la participació
Hotelera Marina, S.A. de C.V. (a)	Dependent	01/10/2015	100,00%	0,00%	0	Indirecta	Integració global
Playa Marina, S.A. de C.V. (a)	Dependent	01/10/2015	100,00%	0,00%	0	Indirecta	Integració global
Banco Gallego Vida y Pensiones, S.A. de Seguros y Reaseguros (d)	Dependent	26/10/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Residencial Kataoria, S.L. en liquidació (b)	Dependent	27/10/2015	100,00%	0,00%	(6)	Indirecta	Integració global
Gest Madrigal, S.L.U. en liquidació (b)	Dependent	27/10/2015	100,00%	0,00%	6	Indirecta	Integració global
Boreal Renovables 14, S.L.U. en liquidació (b)	Dependent	27/10/2015	100,00%	0,00%	(636)	Directa	Integració global
Son Blanc Caleta, S.L. en liquidació (b)	Dependent	27/10/2015	100,00%	0,00%	(27)	Indirecta	Integració global
Urdin Oria, S.A. en liquidació (b)	Dependent	27/10/2015	100,00%	0,00%	(7)	Directa	Integració global
Tabimed Gestión de Proyectos, S.L. en liquidació (b)	Dependent	27/10/2015	100,00%	0,00%	10	Indirecta	Integració global

(a) Baixes del perímetre de consolidació per venda de la participació.

(b) Baixes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

(c) Baixes per reclassificació a actius no corrents en venda.

(d) Baixes per fusió.

En milers d'euros

Denominació de l'entitat (o branca d'activitat) alienada, escindida o donada de baixa	Categoria	Data efectiva de l'operació	% Drets vots alienats	% Drets vots totals amb posterioritat a l'alienació	Benefici / Pèrdua generada	Tipus de participació	Mètode
Servicio de Administración de Inversiones, S.A. en liquidació (b)	Dependent	27/10/2015	100,00%	0,00%	(392)	Directa	Integració global
Gestión Mediterránea del Medio Ambiente, S.A. en liquidació (b)	Dependent	05/11/2015	100,00%	0,00%	404	Directa	Integració global
Guipuzcoano Capital, S.A. Unipersonal (b)	Dependent	05/11/2015	100,00%	0,00%	1	Directa	Integració global
Eco Resort San Blas, S.L.U. (a)	Dependent	19/11/2015	100,00%	0,00%	(3.461)	Indirecta	Integració global
Gdsur Alicante, S.L. en liquidació (b)	Associada	20/11/2015	27,75%	0,00%	(155)	Indirecta	De la participació
Galenova Sanitaria, S.L. (b)	Associada	26/11/2015	50,00%	0,00%	49	Indirecta	De la participació
Bluesky Property Development, S.L. en liquidació (b)	Dependent	30/11/2015	100,00%	0,00%	(175)	Indirecta	Integració global
Gazteluberri Gestión S.L. en liquidació (b)	Dependent	30/11/2015	100,00%	0,00%	2.683	Indirecta	Integració global
Grao Castalia, S.L. en liquidació (b)	Dependent	30/11/2015	100,00%	0,00%	(126)	Indirecta	Integració global
Promociones y Desarrollos Creazona Levante, S.L. en liquidació (b)	Dependent	30/11/2015	100,00%	0,00%	(242)	Indirecta	Integració global
Hotelera H.M., S.A. de C.V. (a)	Dependent	07/12/2015	88,00%	0,00%	(148)	Indirecta	Integració global
Luzentia Fotovoltaica, S.L. (a)	Associada	10/12/2015	25,93%	0,00%	0	Directa	De la participació
Sabadell International Equity, Ltd. (b)	Dependent	18/12/2015	100,00%	0,00%	156	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 106, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 113, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	80	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 119, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 121, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 127, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 130, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 131, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 144, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	80	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 162, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 163, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 164, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 165, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 166, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 167, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 168, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 169, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 170, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	77	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 171, S.L.U. (a)	Associada	22/12/2015	50,00%	0,00%	20	Directa	De la participació
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 189, S.L.U. (a)	Associada	22/12/2015	25,00%	0,00%	17	Directa	De la participació
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 195, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	75,00%	0,00%	31	Directa	Integració global
Fotovoltaica de la Hoya de los Vicentes 200, S.L.U. (a)	Dependent	22/12/2015	100,00%	0,00%	80	Directa	Integració global
Espais Arco Mediterráneo, S.L.U. (b)	Dependent	24/12/2015	100,00%	0,00%	0	Indirecta	Integració global
Artemus Capital, S.L.U. (b)	Dependent	31/12/2015	100,00%	0,00%	(28.900)	Indirecta	Integració global
Costa Mujeres Investment, B.V. (b)	Dependent	31/12/2015	100,00%	0,00%	(6.842)	Directa	Integració global
Playa Caribe Holding IV, B.V. (b)	Dependent	31/12/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Playa Caribe Holding V, B.V. (b)	Dependent	31/12/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Playa Caribe Holding VI, B.V. (b)	Dependent	31/12/2015	100,00%	0,00%	0	Directa	Integració global
Resta	-	-	-	-	(2.048)		
Total					(31.087)		

(a) Baixes del perímetre de consolidació per venda de la participació.

(b) Baixes del perímetre per dissolució i/o liquidació.

(c) Baixes per reclassificació a actius no corrents en venda.

(d) Baixes per fusió.

Annex II – Entitats estructurades – Fons de titulització

En milers d'euros

Any	Fons de titulització consolidats	Entitat	Total actius titulitzats el 31/12/2016
2004	GC SABADELL 1, F.T.H	Banc Sabadell	192.508
2004	TDA CAM 3	Banco CAM	136.334
2004	FTPyme TDA CAM 2 FTA	Banco CAM	23.840
2005	TDA 23, FTA	Banco Guipuzcoano	48.647
2005	TDA CAM 4 FTA	Banco CAM	388.749
2005	TDA CAM 5 FTA	Banco CAM	615.224
2006	TDA 26-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	123.339
2006	TDA CAM 6 FTA	Banco CAM	419.933
2006	EMPRESAS HIPO TDA CAM 3 FTA	Banco CAM	74.738
2006	FTPyme TDA CAM 4 FTA	Banco CAM	197.513
2006	TDA CAM 7 FTA	Banco CAM	637.543
2006	CAIXA PENEDES 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	312.038
2007	TDA 29, FTA	Banco Guipuzcoano	149.028
2007	TDA CAM 8 FTA	Banco CAM	625.638
2007	TDA CAM 9 FTA	Banco CAM	584.135
2007	CAIXA PENEDES PYMES 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	82.528
2007	CAIXA PENEDES 2 TDA, FTA	BMN-Penedès	243.184
2008	IM SABADELL RMBS 2, FTA	Banc Sabadell	517.464
2008	IM SABADELL RMBS 3, FTA	Banc Sabadell	592.059
2008	FTPyme TDA CAM 7 FTA	Banco CAM	262.637
2008	TDA CAM 11 FTA	Banco CAM	815.946
2008	CAIXA PENEDES FTGENCAT 1 TDA, FTA	BMN-Penedès	112.646
2009	TDA CAM 12 FTA	Banco CAM	956.074
2009	GAT-ICO-FTVPO 1, F.T.H (CP)	BMN-Penedès	13.318
2014	CAPE FUNDING 2014-1 PLC	TSB	2.620.657
2015	DUNCAN FUNDING 2015-1 PLC	TSB	2.071.227
2016	DUNCAN FUNDING 2016-1 PLC	TSB	3.597.023
2016	IM SABADELL PYME 10	Banc Sabadell	1.459.989
Total			17.873.959

En milers d'euros

Any	Fons de titulització no consolidats	Entitat	Total actius titulitzats el 31/12/2016
2001	TDA 14-MIXTO, FTA - Guipu	Banco Guipuzcoano	4.867
2001	TDA 14-MIXTO, FTA - Pene	BMN-Penedès	23.978
2002	TDA 15-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	12.934
2003	TDA 17-MIXTO, FTA	Banco Guipuzcoano	24.525
2003	TDA CAM 1	Banco CAM	106.043
2003	TDA CAM 2	Banco CAM	130.256
2006	TDA 25, FTA (*)	Banco Gallego	11.726
Total			314.329

(*) Fons de titulització en procés de liquidació anticipada

Annex III – Informació dels emissors en el mercat hipotecari i sobre el registre comptable especial hipotecari

A continuació, s'inclou la informació sobre les dades procedents del registre comptable especial de l'entitat emissora Banc Sabadell, a què es refereix l'article 21 del Reial decret 716/2009, requerida per la Circular 5/2011 del Banc d'Espanya, sense considerar la garantia atorgada per l'FGD.

A) Operacions actives

En relació amb el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris el 31 de desembre de 2016 i de 2015 que donen suport a les emissions, elegibilitat i computabilitat a l'efecte del mercat hipotecari, es presenta la informació següent:

En milers d'euros

Desglossament del total de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris, elegibilitat i computabilitat (valors nominals)

	2016	2015
Total cartera de préstecs i crèdits hipotecaris	60.284.332	66.147.385
Participacions hipotecàries emeses	5.144.462	5.530.881
<i>Dels quals: Préstecs mantinguts en el balanç</i>	4.835.597	5.166.060
Certificats de transmissió d'hipoteca emesos	3.963.115	4.370.275
<i>Dels quals: Préstecs mantinguts en el balanç</i>	3.768.861	4.180.536
Préstecs hipotecaris adscrits en garantia de finançaments rebuts	-	-
Préstecs que donen suport a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries	51.176.755	56.246.229
Préstecs no elegibles	15.411.370	19.382.351
Compleixen els requisits per ser elegibles, excepte el límit de l'article 5.1 del RD 716/2009	12.290.896	14.389.421
Resta	3.120.474	4.992.930
Préstecs elegibles	35.765.385	36.863.878
Imports no computables	107.768	146.914
Imports computables	35.657.617	36.716.964
Préstecs que cobreixen emissions de bons hipotecaris	-	-
Préstecs aptes per a la cobertura de les emissions de cèdules hipotecàries	35.657.617	36.716.964
Actius de substitució adscrits a emissions de cèdules hipotecàries	-	-

A continuació, es presenten classificats aquests valors nominals segons diferents atributs:

En milers d'euros

Desglossament del total de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris que donen suport a les emissions del mercat hipotecari

	2016		2015	
	Total	Dels quals : Préstecs elegibles	Total	Dels quals: Préstecs elegibles
Total cartera de préstecs i crèdits hipotecaris	51.176.755	35.765.385	56.246.229	36.863.878
Origen de les operacions	51.176.755	35.765.385	56.246.229	36.863.878
Originades per l'entitat	50.346.578	35.295.368	55.382.031	36.376.744
Subrogades d'altres entitats	269.891	224.558	273.461	218.221
Resta	560.286	245.459	590.737	268.913
Moneda	51.176.755	35.765.385	56.246.229	36.863.878
Euro	51.045.668	35.705.266	55.593.779	36.810.879
Resta de monedes	131.087	60.119	652.450	52.999
Situació en el pagament	51.176.755	35.765.385	56.246.229	36.863.878
Normalitat en el pagament	41.444.636	32.026.465	43.807.302	32.165.666
Altres situacions	9.732.119	3.738.920	12.438.927	4.698.212
Venciment mitjà residual	51.176.755	35.765.385	56.246.229	36.863.878
Fins a 10 anys	14.278.937	8.669.175	16.958.565	8.983.758
De 10 a 20 anys	17.327.453	13.335.178	18.041.830	13.031.187
De 20 a 30 anys	14.651.158	10.747.915	15.529.950	11.333.611
Més de 30 anys	4.919.207	3.013.117	5.715.884	3.515.322
Tipus d'interès	51.176.755	35.765.385	56.246.229	36.863.878
Fix	9.321.347	6.334.684	3.443.868	1.382.883
Variable	41.855.408	29.430.701	52.802.361	35.480.995
Mixt	-	-	-	-
Titulars	51.176.755	35.765.385	56.246.229	36.863.878
Persones jurídiques i persones físiques empresaris	19.786.398	10.745.538	24.582.556	11.860.390
<i>Del qual: Promocions immobiliàries</i>	<i>6.539.086</i>	<i>2.537.346</i>	<i>8.088.495</i>	<i>3.102.456</i>
Resta de persones físiques i ISFLSH	31.390.357	25.019.847	31.663.673	25.003.488
Tipus de garantia	51.176.755	35.765.385	56.246.229	36.863.878
Actius / Edificis acabats	46.669.023	34.402.220	50.519.701	35.093.621
<i>Residencials</i>	<i>37.442.623</i>	<i>28.517.150</i>	<i>40.175.606</i>	<i>28.875.792</i>
<i>Dels quals: Habitatges de protecció oficial</i>	<i>1.744.996</i>	<i>1.233.156</i>	<i>1.520.057</i>	<i>1.026.431</i>
<i>Comercials</i>	<i>9.088.092</i>	<i>5.783.908</i>	<i>10.245.126</i>	<i>6.145.363</i>
<i>Restants</i>	<i>138.308</i>	<i>101.162</i>	<i>98.969</i>	<i>72.466</i>
Actius / Edificis en construcció	535.955	312.429	690.409	483.774
<i>Residencials</i>	<i>495.870</i>	<i>278.110</i>	<i>643.299</i>	<i>443.712</i>
<i>Dels quals: Habitatges de protecció oficial</i>	<i>63</i>	<i>-</i>	<i>3.009</i>	<i>2.935</i>
<i>Comercials</i>	<i>36.568</i>	<i>30.804</i>	<i>45.517</i>	<i>38.470</i>
<i>Restants</i>	<i>3.517</i>	<i>3.515</i>	<i>1.593</i>	<i>1.592</i>
Terrenys	3.971.777	1.050.736	5.036.119	1.286.483
<i>Urbanitzats</i>	<i>2.158.151</i>	<i>452.427</i>	<i>2.934.471</i>	<i>724.994</i>
<i>Resta</i>	<i>1.813.626</i>	<i>598.309</i>	<i>2.101.648</i>	<i>561.489</i>

El valor nominal dels imports disponibles (imports compromesos no disposats) de la totalitat dels préstecs i crèdits hipotecaris és el següent:

En milers d'euros

Saldos disponibles (valor nominal). Total préstecs i crèdits hipotecaris que donen suport a l'emissió de bons hipotecaris i

La distribució dels valors nominals en funció del percentatge que suposa el risc sobre l'import de l'última taxació disponible (*loan-to-value* o LTV) de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris elegibles per a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries es detalla a continuació:

En milers d'euros

LTV per tipus de garantia. Préstecs elegibles per a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries		
	2016	2015
Amb garantia sobre habitatge	28.928.427	29.509.448
<i>Dels quals LTV < 40%</i>	<i>8.594.798</i>	<i>8.733.958</i>
<i>Dels quals LTV 40%-60%</i>	<i>11.062.573</i>	<i>11.065.725</i>
<i>Dels quals LTV 60%-80%</i>	<i>9.271.056</i>	<i>9.709.765</i>
<i>Dels quals LTV > 80%</i>	-	-
Amb garantia sobre la resta de béns	6.836.958	7.354.430
<i>Dels quals LTV < 40%</i>	<i>4.131.633</i>	<i>4.441.514</i>
<i>Dels quals LTV 40%-60%</i>	<i>2.705.325</i>	<i>2.912.916</i>
<i>Dels quals LTV > 60%</i>	-	-

El moviment dels valors nominals dels exercicis de 2016 i de 2015 dels préstecs hipotecaris que donen suport a l'emissió de bons hipotecaris i cèdules hipotecàries (elegibles i no elegibles) és el següent:

En milers d'euros

Moviments dels valors nominals dels préstecs hipotecaris		
	Elegibles	No elegibles
Saldo el 31 de desembre de 2014	38.986.881	20.497.568
Baixes en el període	(6.461.478)	(5.263.151)
Cancel·lacions al venciment	(2.445.835)	(719.117)
Cancel·lacions anticipades	(1.212.274)	(755.535)
Subrogacions per altres entitats	(24.601)	(7.687)
Resta	(2.778.768)	(3.780.812)
Altes en el període	4.338.475	4.147.934
Originades per l'entitat	2.577.936	1.995.185
Subrogacions d'altres entitats	31.882	10.973
Resta	1.728.657	2.141.776
Saldo el 31 de desembre de 2015	36.863.878	19.382.351
Baixes en el període	(6.365.271)	(6.806.531)
Cancel·lacions al venciment	(2.439.564)	(550.120)
Cancel·lacions anticipades	(1.190.892)	(558.712)
Subrogacions per altres entitats	(28.495)	(8.661)
Resta	(2.706.320)	(5.689.038)
Altes en el període	5.266.778	2.835.550
Originades per l'entitat	3.256.162	1.593.583
Subrogacions d'altres entitats	27.712	12.309
Resta	1.982.904	1.229.658
Saldo el 31 de desembre de 2016	35.765.385	15.411.370

B) Operacions passives

Tot seguit es detallen les emissions realitzades i col·lateralitzades a partir de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris de Banc Sabadell tenint en compte si s'han realitzat o no mitjançant oferta pública, així com el seu venciment residual:

En milers d'euros

Valor nominal	2016	2015
Cèdules hipotecàries emeses	23.457.544	22.352.359
De les quals: No registrades en el passiu del balanç	9.556.900	8.133.200
Valors representatius de deute. Emesos mitjançant oferta pública	7.600.000	7.250.000
Venciment residual fins a un any	1.500.000	1.750.000
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	1.000.000	1.500.000
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	-	1.000.000
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	3.100.000	1.750.000
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	2.000.000	1.250.000
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Valors representatius de deute. Resta d'emissions	12.813.000	10.883.000
Venciment residual fins a un any	500.000	420.000
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	1.150.000	500.000
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	3.150.000	1.150.000
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	6.380.000	7.530.000
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	1.633.000	1.283.000
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Dipòsits	3.044.544	4.219.359
Venciment residual fins a un any	330.000	1.174.815
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	593.710	330.000
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	524.146	593.710
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	445.833	669.980
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	1.130.855	1.430.855
Venciment residual de més de deu anys	20.000	20.000

	2016		2015	
	Valor nominal (en milers)	Venciment mitjà residual (en anys)	Valor nominal (en milers)	Venciment mitjà residual (en anys)
Certificats de transmissió hipotecària	3.963.115	17	4.370.275	18
Emeses mitjançant oferta pública	-	-	-	-
Resta d'emissions	3.963.115	17	4.370.275	18
Participacions hipotecàries	5.144.462	16	5.530.881	17
Emeses mitjançant oferta pública	-	-	-	-
Resta d'emissions	5.144.462	16	5.530.881	17

La ràtio de sobrecol·lateralització de Banco de Sabadell, S.A., entesa com el quocient entre el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits hipotecaris que donen suport a l'emissió de cèdules hipotecàries i el valor nominal de les cèdules hipotecàries emeses, puja a 218% el 31 de desembre de 2016 (252% el 31 de desembre de 2015).

D'acord amb el Reial decret 716/2009, pel qual es despleguen determinats aspectes de la Llei 2/1981, de 25 de març, de regulació del mercat hipotecari i altres normes del sistema hipotecari financer, el Consell d'Administració manifesta que es responsabilitza que l'entitat disposa d'un conjunt de polítiques i procediments per garantir el compliment de la normativa que regula el mercat hipotecari.

En relació amb les polítiques i els procediments esmentats anteriorment relatius a l'activitat del grup en el mercat hipotecari, el Consell d'Administració és responsable del compliment de la normativa del mercat hipotecari i els processos de gestió i control del risc del grup (vegeu la nota 4 de gestió de riscos financers). En particular, en relació amb el risc de crèdit, el Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en els diferents nivells de decisió. Els procediments interns establerts per a l'originació i el seguiment dels actius que formen la inversió creditícia del grup, i en particular dels actius amb garantia hipotecària, que donen suport a les cèdules hipotecàries emeses, es detallen a continuació tenint en compte la naturalesa del sol·licitant.

Particulars

L'anàlisi i decisió sobre la concessió de risc a particulars s'efectua a partir de les eines de *scoring* descrites en la nota 4, "Gestió de riscos financers". A aquestes eines s'afegeix, quan les circumstàncies ho requereixen, la figura de l'analista de risc, que aprofundeix en informacions complementàries. També es tenen en compte tot un seguit d'informacions i paràmetres, com ara la coherència de la sol·licitud que el client realitza i l'adequació a les seves possibilitats, la capacitat de pagament del client tenint en compte la seva situació actual i futura, el valor de l'immoble aportat com a garantia (determinat mitjançant la taxació pertinent realitzada per entitats homologades pel Banc d'Espanya, de manera que s'assegura, a través dels processos d'homologació interns, que no hi ha cap tipus de vinculació entre aquestes i el grup) i considerant l'existència de garanties suplementàries, consultes a bases d'impagats tant internes com externes, etc.

Una part del procés de decisió consisteix a determinar l'import màxim del finançament a concedir basant-se en el valor de taxació dels actius aportats com a garantia (d'ara endavant, *loan-to-value* o LTV). En aquest sentit, i com a norma general, l'import màxim de LTV aplicat pel grup d'acord amb les seves polítiques internes es dona en el cas de compra de residència habitual per part d'un particular i s'estableix en el 80%. A partir d'aquest es defineixen percentatges màxims de LTV, de nivell inferior al 80%, tenint en compte la destinació del finançament.

A més a més, cal destacar que com a pas previ a la resolució de l'expedient es revisen les càrregues associades als béns aportats com a garantia del finançament concedit, així com les assegurances contractades sobre les garanties esmentades. En cas que es resolgui favorablement l'expedient, i com a part del procés de formalització de l'operació, es realitza la corresponent inscripció de la hipoteca en el Registre de la Propietat.

Pel que fa a les autonomies d'aprovació, les eines de *scoring* són la referència central que determina la viabilitat de l'operació. A partir de determinats imports, o en operacions amb arguments difícilment valorables per l'*scoring*, intervé la figura de l'analista de riscos. La xifra d'autonomia es fixa a través de l'*scoring*, i es defineix per als diferents nivells quan es requereix una intervenció especial. Hi ha un conjunt d'excepcions per condicions de l'acreditat i de l'operació que estan regulades en la normativa interna del grup.

Com es destaca en la nota 4, "Gestió de riscos financers", el grup disposa d'un sistema integral de seguiment a través d'eines d'alertes primerenques que permet detectar els clients que presenten algun incompliment de manera precoç. En aquest sentit, es destaca l'existència de procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Empreses no relacionades amb finalitat de promoció immobiliària i/o construcció

L'anàlisi i decisió sobre la concessió de risc es fonamenta en les eines de ràting i dels "equips bàsics de gestió", formats per una persona de l'àmbit comercial i una del de riscos en els diferents nivells de decisió, tots dos descrits en la nota 4 de gestió de riscos financers. A més a més, es tenen en compte tot un seguit d'informacions i paràmetres com ara la coherència de la sol·licitud, la capacitat de pagament, les garanties aportades (valorades mitjançant la taxació pertinent realitzada per entitats homologades pel Banc d'Espanya, de manera que s'assegura, a través dels processos d'homologació interns, que no hi ha cap tipus de vinculació entre aquestes i el grup) i considerant l'existència de garanties suplementàries, consonància entre el circulat de l'empresa i el total de vendes, consistència entre el total de riscos amb el grup i els recursos propis de l'empresa, consultes de bases de dades d'impagats tant internes com externes, etc.

També són aplicables en aquest cas els processos de revisió de càrregues associades a les garanties aportades, així com d'inscripció d'hipoteques en el Registre de la Propietat.

Les xifres d'autonomia s'assignen en funció de la pèrdua esperada de l'operació. En el circuit de decisió hi ha diferents nivells. En cada un d'aquests hi ha la figura de l'equip bàsic de gestió, format per una persona de l'àmbit comercial i una del de riscos del grup, que han d'aprovar les operacions de manera consensuada. Igual que en el cas anterior, hi ha un conjunt d'excepcions per condicions de l'acreditat i sector que estan regulades en la normativa interna del grup.

El seguiment es realitza, igual que en el cas de particulars, a partir de les eines d'alertes primerenques existents. També es destaca l'existència de procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Empreses relacionades amb finalitat de promoció immobiliària i/o construcció

El banc engloba la gestió dels actius immobiliaris i préstecs promotors en la Direcció de Transformació d'Actius i Participades Industrials i Immobiliàries. Aquesta unitat compta amb una estructura organitzativa pròpia enfocada a una gestió especialitzada d'aquests actius basada en el coneixement de la situació i evolució del mercat immobiliari. En paral·lel, dins de la Direcció de Gestió de Riscos, la Direcció de Risc d'Actius és la unitat especialitzada en la gestió dels riscos d'aquesta cartera.

L'anàlisi de riscos l'efectuen equips d'analistes especialitzats que comparteixen la gestió amb les unitats de crèdit immobiliari, de manera que es conjuga la visió de la gestió de riscos amb la del tractament directe del client.

En la decisió intervé la valoració de ràting i un conjunt d'informacions com la situació financera, la situació patrimonial, previsions d'ingressos i tresoreria amb plans de negoci i, especialment, una anàlisi profunda de la situació dels riscos en curs tant si es tracta de producte acabat com de sòls o altres productes.

Hi ha un escalat de percentatges màxims de LTV definits internament pel grup tenint en compte la destinació del finançament, qualitat del promotor i valoració interna de la promoció.

Per la tipologia de les carteres gestionades en aquest segment, hi ha una assignació d'autonomies específica per a nous projectes, vendes, compres o plans d'actuació. Tot això s'estableix en la normativa interna.

S'exerceix una tasca de seguiment constant inherent a la gestió dels actius. En els casos de productes acabats, nivells de vendes o lloguers, i en els actius en curs, el grau de desenvolupament. Control constant del compliment dels compromisos i, com en el cas d'empreses, hi ha procediments establerts de revisió i validació permanent de les garanties aportades.

Altres consideracions

El grup Banc Sabadell efectua actuacions i manté actius diversos programes de finançament en els mercats de capitals (vegeu la nota 4). En el marc de l'estratègia de finançament del grup, Banco de Sabadell, S.A. és emissor de cèdules hipotecàries. Les cèdules hipotecàries s'emeten amb la garantia de la cartera de préstecs amb garantia hipotecària d'immobles concedits per l'emissor, tenint en compte els criteris d'elegibilitat que es defineixen en el Reial decret 716/2009, de regulació del mercat hipotecari, i altres normes del sistema hipotecari financer. En aquest sentit, el grup té establerts procediments de control per al seguiment de la totalitat de la seva cartera de préstecs i crèdits hipotecaris (i un d'aquests és el manteniment del registre comptable especial dels préstecs i els crèdits hipotecaris i els actius de substitució que donen suport a les cèdules i als bons hipotecaris, i dels instruments financers derivats vinculats a aquests), així com per a la verificació del compliment dels criteris d'aptitud per a la seva afectació a l'emissió de cèdules hipotecàries, i per al compliment, en qualsevol moment, del límit màxim d'emissió; tots aquests regulats per la legislació vigent del mercat hipotecari.

Annex IV – Informació dels emissors en les cèdules territorials i sobre el registre comptable especial territorial

A continuació, s'inclou la informació sobre les dades procedents del registre comptable especial de cèdules territorials de l'entitat emissora Banc Sabadell, a què es refereix la disposició addicional única del Reial decret 579/2014, requerida per la Circular 4/2015 del Banc d'Espanya.

A) Operacions actives

En relació amb el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques el 31 de desembre de 2016 i de 2015 que donen suport a les emissions, elegibilitat i computabilitat a l'efecte de la cobertura de cèdules territorials, es presenta la informació següent:

En milers d'euros			
2016			
	Total	Residents a Espanya	Residents en altres països de l'Espai Econòmic Europeu
Administracions centrals	278.620	278.620	-
Administracions autonòmiques o regionals	1.206.406	1.206.406	-
Administracions locals	739.232	739.232	-
Total cartera de préstecs i crèdits	2.224.258	2.224.258	-
En milers d'euros			
2015			
	Total	Residents a Espanya	Residents en altres països de l'Espai Econòmic Europeu
Administracions centrals	236.245	236.245	-
Administracions autonòmiques o regionals	770.350	770.350	-
Administracions locals	785.879	785.879	-
Total cartera de préstecs i crèdits	1.792.474	1.792.474	-

B) Operacions passives

Tot seguit, es detallen les emissions realitzades i col·lateralitzades a partir de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques del banc tenint en compte si s'han realitzat o no mitjançant una oferta pública, així com el seu venciment residual:

En milers d'euros		
Valor nominal	2016	2015
Cèdules territorials emeses	900.000	900.000
<i>De les quals: No registrades en el passiu del balanç</i>	900.000	900.000
Emesos mitjançant oferta pública	-	-
Venciment residual fins a un any	-	-
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	-	-
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	-	-
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	-	-
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	-	-
Venciment residual de més de deu anys	-	-
Resta d'emissions	900.000	900.000
Venciment residual fins a un any	-	-
Venciment residual de més d'un any i fins a dos anys	-	-
Venciment residual de més de dos anys i fins a tres anys	-	-
Venciment residual de més de tres anys i fins a cinc anys	900.000	900.000
Venciment residual de més de cinc anys i fins a deu anys	-	-
Venciment residual de més de deu anys	-	-

La ràtio de sobrecol·lateralització de Banco de Sabadell, S.A., entesa com el quocient entre el valor nominal de la totalitat de la cartera de préstecs i crèdits amb administracions públiques que donen suport a l'emissió de cèdules territorials i el valor nominal de les cèdules territorials emeses, puja a 247,14% el 31 de desembre de 2016 (199,16% el 31 de desembre de 2015).

D'acord amb el Reial decret 579/2014, el Consell d'Administració manifesta que es responsabilitza del fet que l'entitat disposi d'un conjunt de polítiques i procediments en relació amb les activitats de finançament d'ens públics per garantir el compliment de la normativa que regula l'emissió d'aquests valors (vegeu la nota 4, "Gestió de riscos financers").

En particular, en relació amb el risc de crèdit, el Consell d'Administració atorga facultats i autonomies a la Comissió Executiva perquè aquesta, al seu torn, pugui delegar en els diferents nivells de decisió. Els procediments interns establerts per a l'originació i el seguiment dels actius que formen els préstecs i les partides a cobrar del grup, i en particular dels actius amb entitats públiques, que donen suport a les cèdules territorials emeses.

Annex V – Detall de les emissions vives i passius subordinats del grup

Valors representatius de deute emesos

El desglossament de les emissions del grup el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros							
Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco de Sabadell, S.A.	04/10/2006	-	50.000	EURIBOR 3M + 0,14	04/10/2016	Euros	Institucional
CAM Global Finance S.A.U.	05/12/2006	-	107.000	EURIBOR 3M + 0,225	05/12/2016	Euros	Institucional
Banco Gallego, S.A. (*)	28/10/2013	186	186	2,00%	29/12/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2013	-	600.000	2,50%	05/12/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	-	1.022	3,00%	10/03/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	-	1.287	2,99%	10/03/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	-	1.486	EURIBOR 6M + 2,30	10/03/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	1.495	3.281	EURIBOR 6M + 3,50	10/03/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/03/2014	2.604	3.348	EURIBOR 6M + 3,50	10/03/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/03/2014	5.000	5.000	EURIBOR 3M + 1,30	18/03/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/03/2014	11.500	11.500	EURIBOR 3M + 1,60	18/03/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	-	3.550	2,89%	10/04/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	-	2.479	2,98%	10/04/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	-	711	2,92%	10/04/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	-	767	3,02%	10/04/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	-	3.558	EURIBOR 6M + 2,30	10/04/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	1.109	1.810	4,30%	10/04/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/04/2014	1.994	9.391	EURIBOR 6M + 3,50	10/04/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	-	2.891	2,82%	10/05/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	-	2.604	2,84%	10/05/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	-	1.597	2,91%	10/05/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	-	811	2,87%	10/05/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	-	6.627	EURIBOR 6M + 2,30	10/05/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	1.270	2.074	4,18%	10/05/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	1.309	2.175	4,22%	10/05/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	4.455	7.648	EURIBOR 6M + 3,50	10/05/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	3.180	8.611	4,42%	10/05/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2014	4.452	9.563	EURIBOR 6M + 3,50	10/05/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	13/05/2014	20.000	20.000	EURIBOR 3M + 0,80	13/05/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	2.537	2,31%	10/06/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	500	2,33%	10/06/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	2.860	2,58%	10/06/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	492	2,60%	10/06/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	2.192	EURIBOR 6M + 1,85	10/06/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	-	1.893	EURIBOR 6M + 2,10	10/06/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	1.309	2.146	3,39%	10/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	2.577	4.220	3,63%	10/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	1.284	2.141	EURIBOR 6M + 2,75	10/06/2018	Euros	Institucional

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	1.972	3.287	EURIBOR 6M + 3,00	10/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	2.216	2.977	EURIBOR 6M + 2,75	10/06/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2014	3.005	3.863	EURIBOR 6M + 3,00	10/06/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	27/06/2014	20.000	20.000	EURIBOR 3M + 0,75	27/06/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	-	4.555	2,47%	10/07/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	-	4.984	2,40%	10/07/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	-	2.834	2,44%	10/07/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	-	8.541	EURIBOR 6M + 1,85	10/07/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	1.643	2.422	3,52%	10/07/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	2.613	4.385	3,61%	10/07/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	4.904	7.974	EURIBOR 6M + 2,75	10/07/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/07/2014	5.705	7.474	EURIBOR 6M + 2,75	10/07/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	-	4.164	2,50%	10/08/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	-	1.709	2,54%	10/08/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	-	3.532	2,55%	10/08/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	-	5.718	EURIBOR 6M + 1,85	10/08/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	3.157	4.924	3,64%	10/08/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	1.736	2.679	3,73%	10/08/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	4.184	6.277	EURIBOR 6M + 2,75	10/08/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/08/2014	4.458	6.730	EURIBOR 6M + 2,75	10/08/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/09/2014	-	2.557	2,53%	10/09/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/09/2014	-	2.400	EURIBOR 6M + 1,85	10/09/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/09/2014	1.853	2.730	3,71%	10/09/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/09/2014	2.289	3.490	EURIBOR 6M + 2,75	10/09/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2014	-	1.959	2,27%	10/10/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2014	-	2.141	2,67%	10/10/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2014	-	1.306	EURIBOR 6M + 1,55	10/10/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2014	-	2.825	EURIBOR 6M + 1,85	10/10/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2014	1.922	2.750	EURIBOR 6M + 2,35	10/10/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	04/11/2014	-	360.000	1,10%	04/05/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	-	2.376	2,26%	10/11/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	-	4.462	2,24%	10/11/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	-	4.213	EURIBOR 6M + 1,55	10/11/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	1.705	2.516	3,34%	10/11/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	5.630	8.445	EURIBOR 6M + 2,35	10/11/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/11/2014	3.681	4.601	EURIBOR 6M + 2,35	10/11/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	-	6.659	EURIBOR 6M + 1,55	10/12/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	-	5.571	2,13%	10/12/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	-	3.349	2,19%	10/12/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	5.985	9.064	EURIBOR 6M + 2,35	10/12/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	1.934	2.857	3,19%	10/12/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2014	4.512	5.640	EURIBOR 6M + 2,35	10/12/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	30/12/2014	-	500.000	0,90%	30/06/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	02/02/2015	-	200.000	0,80%	02/08/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	26/02/2015	-	500.000	1,00%	26/08/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	13/04/2015	-	250.000	1,00%	13/10/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	12/05/2015	-	200.000	0,80%	12/08/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	29/06/2015	-	450.000	1,50%	29/12/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	14/07/2015	-	300.000	1,50%	14/10/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	04/08/2015	-	250.000	125,00%	04/11/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	16/10/2015	300.000	300.000	0,75%	16/01/2017	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	26/11/2015	300.000	300.000	0,75%	26/05/2017	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	03/02/2016	300.000	-	0,75%	03/05/2017	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	05/04/2016	300.000	-	0,65%	05/07/2017	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	14/06/2016	300.000	-	0,60%	14/06/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	26/07/2016	316.371	-	0,50%	26/07/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	20/09/2018	256.479	-	0,40%	20/09/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2016	500.000	-	0,65%	05/03/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	12/12/2016	15.000	-	MAX(EURIBOR 3M; 0,5%)	12/12/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	29/12/2016	500.000	-	0,30%	29/06/2018	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(9.820)	(312.087)				
Total obligacions simples		3.226.857	4.378.806				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco Guipuzcoano, S.A. (*)	18/04/2007	25.000	25.000	1,70%	18/04/2022	Euros	Institucional
CAM Global Finance, S.A.U.	04/06/2008	100.000	100.000	ref. actius subjacents	04/06/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	25/07/2012	3.000	3.000	ref. actius subjacents	25/07/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2012	-	1.600	ref. actius subjacents	10/10/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2012	1.425	1.425	ref. actius subjacents	10/10/2017	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	20/12/2012	3.000	3.000	ref. actius subjacents	20/12/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	02/04/2013	-	4.000	ref. actius subjacents	02/06/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	16/04/2013	-	1.170	ref. actius subjacents	18/04/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	16/05/2013	5.000	5.000	ref. actius subjacents	16/05/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	27/05/2014	5.000	5.000	ref. actius subjacents	27/05/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	14/07/2014	10.000	10.000	ref. actius subjacents	15/07/2024	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	14/07/2014	3.000	3.000	ref. actius subjacents	14/07/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	16/07/2014	5.000	5.000	ref. actius subjacents	16/07/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	24/07/2014	4.000	4.000	ref. actius subjacents	24/07/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	10/10/2014	-	6.000	ref. actius subjacents	10/11/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	18/12/2014	5.000	5.000	ref. actius subjacents	18/12/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	03/02/2015	7.000	7.000	ref. actius subjacents	03/02/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	15/04/2015	4.000	4.000	ref. actius subjacents	15/04/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	15/04/2015	-	8.500	ref. actius subjacents	15/04/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	15/04/2015	8.000	8.000	ref. actius subjacents	15/04/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	22/05/2015	-	10.000	ref. actius subjacents	22/05/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	06/07/2015	1.800	15.000	ref. actius subjacents	06/07/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	24/07/2015	39.998	39.998	ref. actius subjacents	24/07/2018	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	14/10/2015	-	10.500	ref. actius subjacents	14/10/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	18/12/2015	8.200	8.200	ref. actius subjacents	18/12/2020	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	12/02/2016	13.500	-	ref. actius subjacents	12/02/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	15/03/2016	10.500	-	ref. actius subjacents	15/03/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	01/04/2016	13.200	-	ref. actius subjacents	01/04/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	01/04/2016	10.000	-	ref. actius subjacents	01/04/2022	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	13/05/2016	11.600	-	ref. actius subjacents	13/05/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	01/06/2016	6.000	-	ref. actius subjacents	03/06/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	17/06/2016	75.000	-	ref. actius subjacents	17/06/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	20/06/2016	8.000	-	ref. actius subjacents	20/06/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	21/06/2016	8.500	-	ref. actius subjacents	17/06/2019	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	23/06/2016	19.300	-	ref. actius subjacents	23/06/2021	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A.	30/11/2016	45.000	-	ref. actius subjacents	30/11/2021	Euros	Detallista
Subscrits per empreses del grup		(1.859)	(1.845)				
Total bons estructurats		457.164	291.548				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco CAM, S.A. (*)	09/03/2012	1.059.050	1.059.050	4,50%	09/03/2017	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup							
Total bons simples aval estat		1.059.050	1.059.050				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco de Sabadell, S.A.							
(ofic. Londres) (*)	18/12/2015	246.089	291.918	Entre 0,13% i 1,86%	Diversos	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A. (**)	03/03/2016	6.024.080	5.699.452	Entre 0,13% i 1,49%	Diversos	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(2.331.669)	(2.054.156)				
Total pagarés		3.938.500	3.937.214				

(*) Pagarés (ECP).

(**) Registrat el fulllet d'emissió per un import de 7.000.000 milers d'euros ampliables fins a 9.000.000 milers d'euros a la CNMV.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco de Sabadell, S.A.	19/01/2006	-	1.750.000	3,50%	19/01/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/05/2006	-	300.000	4,13%	10/05/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	16/05/2006	-	120.000	4,25%	16/05/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	24/01/2007	1.500.000	1.500.000	4,25%	24/01/2017	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	20/06/2007	300.000	300.000	EURIBOR 3M + 0,045	20/06/2017	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	08/05/2009	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 1	08/05/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	31/07/2009	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 1,30	31/07/2017	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/09/2009	150.000	150.000	EURIBOR 3M + 0,90	18/09/2018	Euros	Institucional
Banco CAM, S.A. (*)	27/04/2010	30.000	30.000	4,60%	31/07/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/12/2010	150.000	150.000	EURIBOR 3M + 2,35	10/12/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	11/01/2011	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 2,60	11/01/2019	Euros	Institucional
Banco Guipuzcoano, S.A. (*)	19/01/2011	100.000	100.000	EURIBOR 3M + 2,75	19/01/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	07/06/2011	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 2,25	07/06/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	13/07/2011	50.000	50.000	EURIBOR 3M + 2,60	13/07/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	12/12/2011	150.000	150.000	EURIBOR 3M + 3,10	12/12/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	05/10/2012	95.000	95.000	EURIBOR 3M + 4,80	05/10/2022	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	28/12/2012	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 4,15	28/12/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	23/01/2013	1.000.000	1.000.000	3,38%	23/01/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	09/12/2013	200.000	200.000	EURIBOR 3M + 1,60	09/12/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/09/2014	250.000	250.000	EURIBOR 3M + 0,70	26/09/2022	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	03/10/2014	38.000	38.000	EURIBOR 3M + 0,68	03/10/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	12/11/2014	1.350.000	1.250.000	0,88%	12/11/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/11/2014	1.000.000	1.000.000	EURIBOR 12M + 0,055	26/11/2018	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	05/12/2014	100.000	100.000	EURIBOR 3 M + 0,40	05/12/2022	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	29/01/2015	1.250.000	1.250.000	EURIBOR 12 M + 0,232	29/01/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	23/04/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,08	23/04/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	04/05/2015	250.000	250.000	EURIBOR 3 M + 0,13	04/05/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2015	750.000	750.000	0,38%	10/06/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	18/06/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,05	18/06/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	03/07/2015	50.000	50.000	EURIBOR 3 M + 0,20	03/07/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	20/07/2015	1.500.000	1.500.000	EURIBOR 12 M + 0,05	20/07/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	16/09/2015	1.000.000	1.000.000	EURIBOR 12 M + 0,07	16/09/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	03/11/2015	1.000.000	1.000.000	0,63%	03/11/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/01/2016	550.000	-	EURIBOR 3M + 0,80	26/01/2024	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	24/05/2016	50.000	-	EURIBOR 3M + 0,535	24/05/2024	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	10/06/2016	1.000.000	-	0,625%	10/06/2024	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	20/10/2016	1.000.000	-	0,125%	20/10/2023	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	15/12/2016	1.000.000	-	EURIBOR 12M + 0,24	15/12/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	21/12/2016	500.000	-	EURIBOR 12M + 0,27	21/12/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	29/12/2016	250.000	-	0,969%	27/12/2024	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(9.556.900)	(8.133.200)				
Total cèdules hipotecàries		10.856.100	9.999.800				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment	Divisa d'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco de Sabadell, S.A.	23/04/2015	500.000	500.000	EURIBOR 12M + 0,13	23/04/2019	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	16/12/2015	400.000	400.000	EURIBOR 12M + 0,33	16/12/2019	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(900.000)	(900.000)				
Total cèdules territorials		-	-				

(*) Societats fusionades amb Banc Sabadell.

Titulitzacions

A continuació, es detallen els bons emesos pels fons de titulització d'actius pendents d'amortització el 31 de desembre de 2016 i de 2015, respectivament:

En milers d'euros

Any	Tipus d'actius titulitzats	Emissió		Saldo pendent de passiu		Rendiment
		Nombre de títols	Import	2016	2015	
2004	TDA CAM 3, FTA (*) (A)	12.000	1.200.000	117.948	146.580	EURIBOR 3M + (entre 0,23% i 0,70%)
2004	GC SABADELL 1, F.T.H. (A)	12.000	1.200.000	134.309	159.515	EURIBOR 3M + (entre 0,06% i 0,78%)
2004	FTPME TDA CAM 2, FTA (*) (A)	1.968	196.800	8.748	14.527	EURIBOR 3M + (entre 0% i 0,70%)
2005	TDA CAM 4, FTA (*) (A)	20.000	2.000.000	255.169	321.190	EURIBOR 3M + (entre 0,09% i 0,24%)
2005	TDA CAM 5, FTA (*) (A)	20.000	2.000.000	250.566	289.145	EURIBOR 3M + (entre 0,12% i 0,35%)
2005	TDA 23, FTA (**) (A)	8.557	289.500	24.747	30.934	EURIBOR 3M + (entre 0,09% i 0,75%)
2006	TDA CAM 6, FTA (*) (A)	13.000	1.300.000	171.566	205.117	EURIBOR 3M + (entre 0,13% i 0,27%)
2006	IM FTGENCAT SABADELL 2, FTA (C)	5.000	500.000	-	45.751	EURIBOR 3M + (entre 0,045% i 0,70%)
2006	EMPRESAS HIPO TDA CAM 3, FTA (*) (A)	5.750	575.000	21.079	45.582	EURIBOR 3M + (entre 0,18% i 0,80%)
2006	TDA CAM 7, FTA (*) (A)	15.000	1.500.000	202.119	291.599	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 0,30%)
2006	CAIXA PENEDES 1 TDA, FTA (****) (A)	10.000	1.000.000	82.962	93.796	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 0,55%)
2006	TDA 26-MIXTO, FTA (**) (A)	6.783	435.500	5.079	6.062	EURIBOR 3M + (entre 0,14% i 3,50%)
2006	FTPME TDA CAM 4, FTA (*) (A)	119.18	1.191.800	103.915	137.791	EURIBOR 3M + (entre 0,02% i 4%)
2007	TDA CAM 8, FTA (*) (A)	17.128	1.712.800	188.620	339.552	EURIBOR 3M + (entre 0,13% i 3,50%)
2007	CAIXA PENEDES PYMES 1 TDA, FTA (****) (A)	7.900	790.000	9.183	20.712	EURIBOR 3M + (entre 0,19% i 0,80%)
2007	GC FTPME SABADELL 6, FTA (C)	10.000	1.000.000	-	37.951	EURIBOR 3M + (entre -0,005% i 0,75%)
2007	TDA CAM 9, FTA (*) (A)	15.150	1.515.000	220.748	332.655	EURIBOR 3M + (entre 0,12% i 3,50%)
2007	TDA 29, FTA (**) (A)	8.128	452.173	116.097	132.867	EURIBOR 3M + (entre 0,20% i 3,50%)
2007	CAIXA PENEDES 2 TDA, FTA (****) (A)	7.500	750.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,30% i 1,75%)
2008	IM SABADELL RMBS 2, FTA (A)	14.000	1.400.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,45% i 1,75%)
2008	FTPME TDA CAM 7, FTA (*) (A)	10.000	1.000.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,30% i 1,50%)
2008	CAIXA PENEDES FTGENCAT 1 TDA, FTA (****) (A)	5.700	570.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,35% i 1,75%)
2008	TDA CAM 11, FTA (*) (A)	13.812	1.381.200	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,40% i 3,50%)
2008	IM SABADELL RMBS 3, FTA (A)	14.400	1.440.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,40% i 1,25%)
2008	TDA 31, FTA (**) (C)	3.000	300.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,30% i 1,20%)
2009	TDA CAM 12, FTA (*) (A)	15.960	1.596.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,40% i 3,50%)
2009	GAT-ICO-FTVPO 1, F.T.H (****) (A)	3.374	337.400	-	-	EURIBOR 3M + (entre 1,40% i 1,50%)
2014	CAPE FUNDING 2014-1 PLC (****)	1	3.315.420	2.235.915	3.209.094	3M £ LIBOR + 0,6%
2015	DUNCAN FUNDING 2015-1 PLC (*****) (B)	21.638	2.940.691	601.347	741.579	EURIBOR 3M + 0,48% i £ LIBOR 3M + (entre 0% i 1,5%)
2016	DUNCAN FUNDING 2016-1 PLC (*****) (B)	33.895	4.354.356	595.000	-	EURIBOR 3M + +0,40% i £ LIBOR 3M + (entre 0,77% i 2,5%)
2016	IM SABADELL PYME 10, F.T. (A)	17.500	1.750.000	-	-	EURIBOR 3M + (entre 0,75% i 0,90%)
Subtotal				5.345.117	6.601.999	

(*) Fons de titulització vigents de Banco CAM.

(**) Fons de titulització vigents de Banco Guipuzcoano.

(***) Fons de titulització vigents procedents de l'adquisició d'actius de BMN-Penedès.

(****) Fons de titulització vigent de TSB. El novembre es va fer disposició total del fons.

(*****) Fons de titulització vigent de TSB.

(A) Emissions que cotitzen en el mercat AIAF

(B) Emissions que cotitzen en el mercat LSE

(C) Fons de titulització que han estat liquidats en l'exercici de 2016.

Passius subordinats

El detall dels passius subordinats emesos pel grup el 31 de desembre de 2016 i de 2015 és el següent:

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment / cancel·lació	Divisa de l'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco Guipuzcoano, S.A. (*)	21/03/2006	-	12.600	-	21/03/2016	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	25/05/2006	-	206.600	-	25/05/2016	Euros	Institucional
CAM International Issues, S.A.U.	29/09/2006	-	80.250	-	29/09/2016	Euros	Institucional
CAM International Issues, S.A.U.	26/04/2007	66.050	66.050	EURIBOR 3M + 0,80%	26/04/2017	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	26/04/2010	424.600	424.600	6,250%	26/04/2020	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	25/02/2011	40.400	40.400	EURIBOR 3M + 4,00%	25/02/2021	Euros	Institucional
Banco de Sabadell, S.A. (**)	28/10/2013	-	42.238	-	28/10/2016	Euros	Detallista
Banco de Sabadell, S.A. (**)	28/10/2013	17.680	35.360	5,000%	28/10/2017	Euros	Institucional
TSB Banking Group PLC	01/05/2014	449.672	547.921	5,750%	06/05/2021	Lliures esterlines	Institucional
Banco de Sabadell, S.A.	06/05/2016	500.000	-	5,625%	06/05/2026	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup		(35.760)	(32.832)				
Total obligacions subordinades		1.462.642	1.423.187				

(*) Actualment fusionat amb Banco de Sabadell, S.A.

(**) Obligacions subordinades convertibles.

En milers d'euros

Entitat emissora	Data d'emissió	Imports		Tipus d'interès vigent el 31/12/2016	Data de venciment / cancel·lació	Divisa de l'emissió	Destinació de l'oferta
		31/12/2016	31/12/2015				
Banco de Sabadell, S.A.	20/09/2006	18.400	18.400	EURIBOR 3M + 2,17%	-	Euros	Institucional
Subscrits per empreses del grup							
Total participacions preferents		18.400	18.400				

Les emissions incloses en passius subordinats, a l'efecte de la prelació de crèdits, se situen darrere de tots els creditors comuns del grup. Totes les emissions s'han realitzat en euros.

Annex VI – Concentració de riscos per àrea geogràfica

La distribució de la concentració de riscos per activitat i en l'àmbit de comunitats autònomes espanyoles el 31 de desembre de 2016 i de 2015, respectivament, és la següent:

En milers d'euros										
	2016									
	TOTAL	COMUNITATS AUTÒNOMES								
		Andalusia	Aragó	Astúries	Balears	Canàries	Cantàbria	Castella - la Manxa	Castella i Lleó	Catalunya
Entitats de crèdit	8.058.200	159.408	268	21.191	660	530	67.007	667	810	963.535
Administracions públiques	19.758.603	262.488	102.732	198.955	77.310	46.294	27.866	34.531	455.564	908.625
Administració central	14.395.295	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resta	5.363.308	262.488	102.732	198.955	77.310	46.294	27.866	34.531	455.564	908.625
Altres institucions financeres	2.700.955	3.485	573	2.568	1.192	336	243	10.912	6.356	1.103.938
Societats no financeres i empresaris individuals	51.874.700	3.022.132	920.867	1.783.544	1.744.371	918.666	248.723	772.935	1.344.358	15.452.306
Construcció i promoció immobiliària	7.008.309	809.916	131.480	162.490	168.889	121.984	20.999	87.377	76.785	1.516.773
Construcció d'obra civil	1.820.929	66.313	33.551	62.007	9.993	3.569	4.935	10.701	29.719	457.671
Rest a de finalitats	43.045.462	2.145.903	755.836	1.559.047	1.565.489	793.113	222.789	674.857	1.237.854	13.477.862
Grans empreses	16.496.530	623.660	202.157	505.496	606.523	274.833	106.154	309.685	356.569	4.218.630
Pimes i empresaris individuals	26.548.932	1.522.243	553.679	1.053.551	958.966	518.280	116.635	365.172	881.285	9.259.232
Rest a de llars i ISFLSH	39.866.067	2.676.893	491.153	1.251.325	1.547.361	601.614	113.166	603.886	696.765	13.926.972
Habitatges	31.112.369	2.120.396	385.655	932.183	1.244.639	438.654	86.041	477.313	545.996	10.843.832
Consum	5.764.952	394.163	79.137	208.159	194.390	130.065	20.591	85.630	101.401	2.184.199
Altres finalitats	2.988.746	162.334	26.361	110.983	108.332	32.895	6.534	40.943	49.368	898.941
TOTAL	122.258.525	6.124.406	1.515.593	3.257.583	3.370.894	1.567.440	457.005	1.422.931	2.503.853	32.355.376

En milers d'euros										
	2016									
	COMUNITATS AUTÒNOMES									
	Extremadura	Galícia	Madrid	Múrcia	Navarra	Comunitat Valenciana	País Basc	La Rioja	Ceuta i Melilla	
Entitats de crèdit	57	16.192	6.257.400	5.194	96	140.057	425.039	59	30	
Administracions públiques	51.105	111.799	1.395.725	50.704	135.033	801.309	648.641	46.504	8.123	
Administració central										
Resta	51.105	111.799	1.395.725	50.704	135.033	801.309	648.641	46.504	8.123	
Altres institucions financeres	105	4.410	1.331.397	3.860	388	144.341	86.757	-	94	
Societats no financeres i empresaris individuals	142.876	1.788.990	12.409.279	1.655.492	566.155	5.476.742	3.408.825	196.008	22.431	
Construcció i promoció immobiliària	12.010	114.673	1.399.907	673.205	25.821	1.429.989	218.541	33.275	4.195	
Construcció d'obra civil	4.013	119.996	802.568	9.541	9.767	66.475	129.163	947	-	
Resta de finalitats	126.853	1.554.321	10.206.804	972.746	530.567	3.980.278	3.061.121	161.786	18.236	
Grans empreses	40.352	368.535	5.699.514	205.117	213.023	1.124.970	1.606.150	34.866	296	
Pimes i empresaris individuals	86.501	1.185.786	4.507.290	767.629	317.544	2.855.308	1.454.971	126.920	17.940	
Resta de llars i ISFLSH	124.839	733.164	4.702.056	2.732.930	162.883	8.414.576	962.429	71.437	52.618	
Habitatges	96.037	514.363	3.809.902	2.029.706	119.493	6.592.794	773.925	55.165	46.275	
Consum	22.327	157.083	525.936	427.443	24.594	1.082.532	110.169	12.132	5.001	
Altres finalitats	6.475	61.718	366.218	275.781	18.796	739.250	78.335	4.140	1.342	
TOTAL	318.982	2.654.555	26.095.857	4.448.180	864.555	14.977.025	5.531.691	314.008	83.296	

	TOTAL	2015								
		COMUNITATS AUTÒNOMES								
		Andalusia	Aragó	Astúries	Balears	Canàries	Cantàbria	Castella - la Manxa	Castella i Lleó	Catalunya
Entitats de crèdit	6.403.443	66.554	12.766	33.476	25.840	10.135	2.617	7.002	16.072	3.757.280
Administracions públiques	18.361.763	295.734	9.411	144.030	101.402	77.956	27.674	47.420	182.844	962.002
Administració central	13.590.809	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resta	4.770.954	295.734	9.411	144.030	101.402	77.956	27.674	47.420	182.844	962.002
Altres institucions financeres	3.720.607	33.695	6.891	15.483	15.209	5.708	1.691	4.277	16.613	410.437
Societats no financeres i empresaris individuals	53.899.509	2.187.545	767.820	1.687.938	1.343.311	572.115	191.485	303.341	991.055	18.680.551
Construcció i promoció immobiliària	6.646.225	631.075	127.920	173.724	160.246	107.166	16.222	35.197	87.612	1.517.128
Construcció d'obra civil	1.876.893	41.451	13.170	66.230	10.428	4.748	5.559	9.806	38.783	229.203
Resta de finalitats	45.376.391	1.515.019	626.730	1.447.984	1.172.636	460.200	169.704	258.338	864.660	16.934.220
Grans empreses	18.951.422	380.037	189.319	486.782	457.561	120.692	32.145	18.444	194.726	9.432.943
Pimes i empresaris individuals	26.424.969	1.134.982	437.411	961.202	715.076	339.509	137.559	239.894	669.934	7.501.277
Resta de llars i ISFLSH	40.366.740	2.584.092	488.119	1.269.102	1.587.907	566.976	91.960	482.604	652.803	14.109.616
Habitatges	31.926.681	2.086.178,00	378.962	965.836	1.283.895	435.331	70.564	395.120	520.832	11.170.364
Consum	5.607.390	357.901,00	76.262	197.081	196.978	101.932	17.146	64.106	88.618	2.141.084
Altres finalitats	2.832.669	140.013,00	32.894	106.186	107.034	29.713	4.250	23.378	43.353	798.168
Menys: Correccions de valor per deteriorament d'actius no imputades a operacions concretes		-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL	122.752.062	5.167.621	1.285.007	3.150.029	3.073.670	1.232.889	315.426	844.643	1.859.388	37.919.886

		2015								
		COMUNITATS AUTÒNOMES								
		Extremadura	Gàlícia	Madrid	Múrcia	Navarra	Comunitat Valenciana	País Basc	La Rioja	Ceuta i Melilla
Entitats de crèdit	1.656	22.521	1.522.237	60.996	9.760	708.912	35.711	109.476	430	
Administracions públiques	52.777	408.216	908.307	57.780	62.232	912.111	503.970	17.087	-	
Administració central	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Resta	52.777	408.216	908.307	57.780	62.232	912.111	503.970	17.087	-	-
Altres institucions financeres	996	16.697	463.294	23.393	3.691	2.651.788	48.265	2.099	380	
Societats no financeres i empresaris individuals	40.974	1.441.997	8.052.634	1.152.625	496.696	13.065.676	2.705.310	206.935	11.503	
Construcció i promoció immobiliària	5.882	91.812	914.094	549.118	31.288	1.925.077	246.507	25.869	288	
Construcció d'obra civil	1.174	124.349	1.123.183	8.244	12.531	61.532	124.796	1.706	-	
Resta de finalitats	33.918	1.225.836	6.015.357	595.263	452.877	11.079.067	2.334.007	179.360	11.215	
Grans empreses	5.316	288.870	2.790.482	55.755	183.315	3.205.105	1.054.217	55.594	120	
Pimes i empresaris individuals	28.602	936.966	3.224.875	539.508	269.562	7.873.961	1.279.790	123.766	11.095	
Resta de llars i ISFLSH	109.036	696.608	4.744.180	2.909.028	142.065	8.923.178	901.633	72.189	35.645	
Habitatges	85.016	518.296	3.926.839	2.151.181	111.158	6.999.237	740.527	56.297	31.049	
Consum	17.877	136.918	494.410	443.617	21.576	1.131.940	105.201	10.963	3.780	
Altres finalitats	6.143	41.394	322.931	314.230	9.331	792.001	55.905	4.929	816	
Menys: Correccions de valor per deteriorament d'actius no imputades a operacions concretes		-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOTAL	205.439	2.586.038	15.690.652	4.203.823	714.443	26.261.665	4.194.889	407.787	47.958	

Annex VII – Informe bancari anual

INFORMACIÓ PER AL COMPLIMENT DE L'ARTICLE 89 DE LA DIRECTIVA 2013/36/UE DEL PARLAMENT EUROPEU I DEL CONSELL DE 26 DE JUNY DE 2013

Aquesta informació s'ha preparat en compliment del que disposa l'article 89 de la Directiva 2013/36/UE del Parlament Europeu i del Consell de 26 de juny de 2013 relativa a l'accés a l'activitat de les entitats de crèdit i a la supervisió prudencial de les entitats de crèdit i les empreses d'inversió, per la qual es modifica la Directiva 2002/87/CE i es deroguen les directives 2006/48/CE i 2006/49/CE i la seva transposició a la legislació interna espanyola de conformitat amb l'article 87 i la disposició transitòria dotzena de la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit, publicada al Butlletí Oficial de l'Estat el 27 de juny de 2014.

De conformitat amb la normativa esmentada, es presenta la informació següent en base consolidada corresponent al tancament de l'exercici de 2016:

	Volum negoci (milers d'euros)	Nre. empleats equivalents a temps complet	Resultat brut abans d'impostos	Impostos sobre el resultat
Espanya	4.034.753	16.680	665.161	(187.738)
Regne Unit	1.209.891	7.239	253.442	(81.216)
Estats Units	159.176	683	86.880	(35.694)
Resta	66.878	396	13.939	1.079
Total	5.470.698	24.998	1.019.422	(303.569)

El 31 de desembre de 2016, el rendiment dels actius del grup calculat dividint el resultat consolidat de l'exercici entre el total actiu és d'un 0,34%.

La informació esmentada està disponible en l'Annex I d'aquests comptes anuals consolidats del grup corresponents a l'exercici anual acabat el 31 de desembre de 2016, en què es detallen les societats que operen en cada jurisdicció, incloent-hi, entre altra informació, la seva denominació, ubicació geogràfica i naturalesa de la seva activitat.

Com es pot observar en aquest Annex I, l'activitat principal desenvolupada pel grup en les diferents jurisdiccions en què opera és la de banca, i fonamentalment la de banca comercial a través d'una extensa oferta de productes i serveis a grans i mitjanes empreses, pimes, comerços i autònoms, col·lectius professionals, altres particulars i bancassegurances.

A l'efecte d'aquesta informació s'ha considerat com a volum de negoci el marge brut del compte de resultats consolidat de desembre de 2016. Les dades d'empleats equivalents a temps complet s'han obtingut a partir de la plantilla de cada societat/país al tancament de l'exercici de 2016.

L'import de les subvencions o ajudes públiques rebudes no és significatiu.

INFORME DE GESTIÓ CONSOLIDAT DE L'EXERCICI DE 2016

Aquest informe de gestió s'ha elaborat seguint les recomanacions de la *Guia per a l'elaboració de l'informe de gestió de les entitats cotitzades*, publicada per la Comissió Nacional del Mercat de Valors al juliol de 2013.

ÍNDEX

1. Situació de l'entitat
2. Evolució i resultat dels negocis
3. Qüestions relatives al medi ambient
4. Informació sobre Recursos Humans
5. Liquiditat i recursos de capital
6. Riscos
7. Circumstàncies importants esdevingudes després del tancament de l'exercici
8. Informació sobre l'evolució previsible de l'entitat
9. Activitats de R+D+I
10. Adquisició i alienació d'accions pròpies
11. Altres informacions rellevants

1.– SITUACIÓ DE L'ENTITAT

1.1. Estructura organitzativa

El grup compta amb una organització estructurada en els negocis següents:

- Negoci bancari Espanya agrupa les següents unitats de negoci de clients:
 - Banca Comercial: és la línia de negoci amb més pes en el grup i centra la seva activitat en l'oferta de productes i serveis financers a grans i mitjanes empreses, pimes, comerços i autònoms, particulars i col·lectius professionals, *consumer finance* i bancassegurances.

Sabadell és la marca de referència que opera en la major part del mercat espanyol. A més a més, opera amb les marques següents:

- SabadellHerrero, a Astúries i Lleó.
 - SabadellGuipuzcoano, al País Basc, Navarra i La Rioja.
 - SabadellGallego a Galícia.
 - SabadellSolbank a les Canàries, a les Balears i a les zones costaneres del sud i llevant.
 - ActivoBank enfoca la seva activitat als clients que operen exclusivament a través d'Internet o per telèfon.
- Banca Corporativa: Ofereix productes i serveis a grans corporacions i institucions financeres nacionals i internacionals. Agrupa les activitats de banca corporativa, finançament estructurat i *trade finance & IFI*.
 - Mercats i Banca Privada: Aquest negoci ofereix la gestió de l'estalvi i de la inversió dels clients de Banc Sabadell i inclou des de l'anàlisi d'alternatives fins a la intervenció en els mercats, la gestió activa del patrimoni i la seva custòdia. Aquest negoci agrupa i gestiona de manera integrada: SabadellUrquijo Banca Privada, la unitat d'Inversions, Productes i Anàlisi, Tresoreria i Mercat de Capitals, Contractació i Custòdia de Valors.

Transformació d'Actius realitza l'activitat de gestió del balanç immobiliari del banc amb una perspectiva integral de tot el procés de transformació, i presta serveis a la cartera immobiliària del grup i de tercers, amb una vocació de negoci i de posada en valor.

- Negoci Bancari Regne Unit: La franquícia de TSB inclou el negoci detallista que es porta a terme al Regne Unit, que inclou comptes corrents i d'estalvi, crèdits personals, targetes i hipoteques. Per al 2015 només inclou TSB Banking Group PLC i 6 mesos de resultats.
- Negoci bancari Amèrica: Aquest negoci està integrat per diverses unitats de negoci, participades i oficines de representació que en el seu conjunt gestionen les activitats de negoci financer de banca corporativa, banca privada i banca comercial. El banc té capacitat i experiència per prestar qualsevol tipus de serveis bancaris, des dels més complexos i especialitzats per a grans corporacions, com ara operacions de *project finance* estructurat, fins a productes per a particulars. Aquesta activitat es desenvolupa a través de Banco Sabadell Miami Branch, Sabadell United Bank i Sabadell Securities als Estats Units, i de Sabadell Capital Sofom i Banco Sabadell Institución de Banca Múltiple a Mèxic.
- BancSabadell d'Andorra: és una entitat constituïda al Principat d'Andorra, i Banc Sabadell és el titular del 50,97% del capital. S'adreça a clients particulars de renda mitjana i alta i també a les empreses més significatives del Principat d'Andorra.

Banc Sabadell és l'entitat dominant d'un grup de societats que el 31 de desembre de 2016 pujava a 159, de les quals 127 són considerades grup i 32 són associades (el 31 de desembre de 2015 pujava a 170, de les quals 127 eren considerades grup i 43 eren associades).

El Consell d'Administració és el màxim òrgan de decisió de la companyia i del seu grup consolidat, ja que té encomanada, legalment i estatutàriament, l'administració i la representació del banc. El Consell d'Administració es configura bàsicament com un instrument de supervisió i control, i delega la gestió dels negocis ordinaris a favor dels òrgans executius i de l'equip de direcció.

El Consell d'Administració es regeix per normes de govern definides i transparents, en particular pels Estatuts i el Reglament del Consell d'acord amb la normativa en matèria de govern corporatiu.

En particular, és responsable, entre altres coses, de:

- a) Aprovació de les estratègies generals de la companyia.
- b) Nomenament i, si escau, cessament d'administradors en les diferents societats filials.
- c) Identificació dels riscos principals de la societat i implantació i seguiment dels sistemes de control intern i d'informació adequada.
- d) Determinació de les polítiques d'informació i comunicació amb els accionistes, els mercats i l'opinió pública.
- e) Fixació de la política d'autocartera dins el marc que, si escau, determini la Junta General d'Accionistes.
- f) Aprovació de l'informe anual de govern corporatiu.
- g) Autorització d'operacions de la societat amb consellers i accionistes significatius que puguin presentar conflictes d'interessos.
- h) En general, la decisió d'operacions empresarials o financeres de particular transcendència per a la companyia.

La composició del Consell d'Administració el 31 de desembre de 2016 és la següent:

Membres del Consell d'Administració	Càrrec que ocupen
Josep Olliu Creus	President
José Javier Echenique Landiribar	Vicepresident
Jaume Guardiola Romojaro	Conseller delegat
Aurora Catá Sala	Consellera
Joaquín Folch-Rusiñol Corachán	Conseller
Maria Teresa Garcia-Milà Lloveras	Consellera
José Manuel Lara García	Conseller
Joan Llonch Andreu	Conseller
David Martínez Guzmán	Conseller
José Manuel Martínez Martínez	Conseller
José Ramón Martínez Sufrategui	Conseller
António Vítor Martins Monteiro	Conseller
José Luis Negro Rodríguez	Conseller director general
David Vegara Figueras	Conseller
Miquel Roca i Junyent	Secretari no conseller
María José García Beato	Vicesecretària no consellera

El Consell d'Administració ha implementat un conjunt de normes i reglaments de govern corporatiu definits i transparents, d'acord amb la normativa espanyola de govern corporatiu. La majoria dels membres del Consell (11 de 14) són consellers no executius, incloent-hi 7 consellers independents.

El 22 de setembre de 2016, el Consell d'Administració va acordar el nomenament com a conseller independent de Manuel Valls Morató. El 20 de gener de 2017, s'ha obtingut la idoneïtat per part del Banc Central Europeu i s'ha inscrit en el Registre d'Alts Càrrecs del Banc d'Espanya, però està pendent d'inscripció en el Registre Mercantil.

El 20 de gener de 2017, el conseller dominical António Vítor Martins Monteiro ha presentat la renúncia voluntària al càrrec de conseller.

Actualment, hi ha cinc comissions delegades en funcionament, en les quals el Consell d'Administració delega les funcions fent ús de les facultats que se li confereixen estatutàriament, i a les quals acudeixen, així mateix, membres de la Direcció General.

Les comissions esmentades anteriorment són:

- La Comissió Executiva
- La Comissió d'Auditoria i Control
- La Comissió de Nomenaments
- La Comissió de Retribucions
- La Comissió de Riscos

La composició d'aquestes comissions el 31 de desembre de 2016 es presenta en el quadre següent:

Composició comissions					
Càrrec	Executiva	Auditoria i Control	Nomenaments	Retribucions	Riscos
President	Josep Oliu Creus	Maria Teresa Garcia-Milà Lloveras	Aurora Catá Sala	Aurora Catá Sala	David Vegara Figueras
Vocal	José Javier Echenique Landiribar	Joan Llonch Andreu	Joaquín Folch-Rusiñol Corachán	Joaquín Folch-Rusiñol Corachán	Maria Teresa Garcia-Milà Lloveras
Vocal	Jaume Guardiola Romojaro	José Ramón Martínez Sufrategui	Joan Llonch Andreu	Maria Teresa Garcia-Milà Lloveras	Joan Llonch Andreu
Vocal	José Manuel Martínez Martínez	-	-	-	-
Vocal	José Luis Negro Rodríguez	-	-	-	-
Secretari no conseller	Maria José García Beato	Miquel Roca i Junyent	Miquel Roca i Junyent	Maria José García Beato	Maria José García Beato
Nombre de reunions el 2016	36	7	12	11	9

Comissió Executiva

A la Comissió Executiva li correspon la coordinació de la direcció executiva del banc, l'adopció de tots els acords i les decisions que corresponguin a l'àmbit de les facultats que li hagi atorgat el Consell d'Administració, el seguiment de l'activitat ordinària del banc, i, a més, ha d'informar el Consell d'Administració de les decisions adoptades en les seves reunions, sense perjudici de les altres funcions que li atribueixin els Estatuts i el Reglament del Consell.

Comissió d'Auditoria i Control

A la Comissió d'Auditoria i Control li corresponen les competències establertes en la llei, entre les quals hi ha:

- a) Informar en la Junta General de les qüestions que hi plantegin els accionistes en matèries de la seva competència.
- b) Supervisar l'eficàcia del control intern de la societat, l'auditoria interna i els sistemes de gestió de riscos, incloent-hi els fiscals, així com discutir amb els auditors de comptes o societats d'auditoria les debilitats significatives del sistema de control intern detectades en el desenvolupament de l'auditoria.
- c) Supervisar el procés d'elaboració i presentació de la informació financera regulada.
- d) Proposar al Consell d'Administració, per sotmetre'l a la Junta General d'Accionistes, el nomenament dels auditors de comptes externs, i establir les condicions per a la seva contractació, l'abast del mandat professional i, si escau, la seva revocació o no-renovació; revisar el compliment del contracte d'auditoria i procurar que l'opinió sobre els comptes anuals i els continguts principals de l'informe d'auditoria es redactin de manera clara i precisa.
- e) Informar dels comptes anuals, així com dels estats financers trimestrals i semestral i dels fullets que s'hagin de remetre als òrgans reguladors o de supervisió, tot vigilat el compliment dels requeriments legals i la correcta aplicació dels principis de comptabilitat generalment acceptats, i informar també de les propostes de modificació d'aquests principis.

f) Establir les relacions oportunes amb els auditors externs per rebre informació sobre les qüestions que puguin posar en risc la independència d'aquests, per tal que siguin examinades per la comissió, i sobre altres qüestions relacionades amb el procés de desenvolupament de l'auditoria de comptes i les normes d'auditoria.

g) Informar de totes les qüestions que, en el marc de les seves competències, el Consell d'Administració sotmeti a la seva consideració.

h) Totes les altres que se li atribueixin per llei o pels estatuts i reglaments que els desenvolupin i les que es derivin de les normes de bon govern d'aplicació general.

D'acord amb el seu Reglament, la Comissió d'Auditoria i Control porta a terme funcions relatives al procés d'informació financera i sistemes de control intern, funcions relatives a l'auditoria de comptes, funcions relatives a la informació econòmica i financera, funcions relatives als serveis de l'auditoria interna i funcions relatives al compliment de les disposicions reguladores, dels requeriments legals i dels codis de bon govern, en concret:

a) Vigilar el compliment de les lleis, de la normativa interna i de les disposicions reguladores de l'activitat de la companyia.

b) Avaluar la suficiència i el compliment del Reglament de la Junta General d'Accionistes, del Reglament del Consell d'Administració i del Codi de conducta de la companyia i, en especial, del Reglament Intern de Conducta del Mercat de Valors.

c) Examinar el grau de compliment de les regles de govern de la companyia, i elevar al Consell d'Administració les propostes de millora que cregui oportunes.

d) Supervisar l'informe de govern corporatiu que el Consell d'Administració ha d'aprovar, perquè l'inclogui en la memòria anual.

Comissió de Nomenaments

La Comissió de Nomenaments té com a mínim les següents responsabilitats bàsiques, sense perjudici d'altres comeses que li assignin la llei, els estatuts, el Consell d'Administració o el Reglament del Consell:

a) Elevar al Consell d'Administració les propostes de nomenament de consellers independents per a la seva designació per cooptació o per a la seva submissió a la decisió de la Junta General d'Accionistes, així com les propostes per a la reelecció o separació d'aquests consellers.

b) Informar de les propostes de nomenament dels consellers restants per a la seva designació per cooptació o per a la seva submissió a la decisió de la Junta General, així com les propostes per a la seva reelecció o separació.

c) Vetllar pel compliment de la composició qualitativa del Consell d'Administració, d'acord amb el que estableix l'article 53 dels Estatuts Socials.

d) Avaluar la idoneïtat, les competències, els coneixements i l'experiència necessaris en el Consell d'Administració.

e) Informar de les propostes de nomenament i separació dels alts directius i del col·lectiu identificat.

f) Informar sobre les condicions bàsiques dels contractes dels consellers executius i dels alts directius.

g) Examinar i organitzar els plans de successió del president del Consell i del primer executiu del banc i, si escau, formular propostes al Consell.

h) Establir un objectiu de representació per al sexe menys representat en el Consell d'Administració i elaborar orientacions sobre com aconseguir aquest objectiu.

Comissió de Retribucions

La Comissió de Retribucions té com a mínim les següents responsabilitats bàsiques, sense perjudici d'altres comeses que li assignin la llei, els Estatuts, el Consell d'Administració o el Reglament del Consell:

- a) Proposar al Consell d'Administració la política de retribucions dels consellers.
- b) Proposar al Consell d'Administració la política de retribucions dels directors generals o dels qui desenvolupin les funcions d'alta direcció sota la dependència directa del Consell, de comissions executives o de consellers delegats, així com la retribució individual i les altres condicions contractuals dels consellers executius, i vetllar per la seva observança.
- c) Revisar periòdicament la política de remuneracions.
- d) Informar respecte als programes de retribució mitjançant accions i/o opcions.
- e) Revisar periòdicament els principis generals en matèria retributiva, així com els programes de retribució de tots els empleats, ponderant l'adequació a aquests principis.
- f) Vetllar per la transparència de les retribucions.
- g) Vetllar perquè els eventuais conflictes d'interès no perjudiquin la independència de l'assessorament extern.
- h) Verificar la informació sobre remuneracions que es contenen en els diferents documents corporatius, incloent-hi l'Informe de Remuneracions dels consellers.

Comissió de Riscos

La Comissió de Riscos tindrà com a mínim les següents responsabilitats bàsiques, sense perjudici d'altres comeses que li assignin la llei, els Estatuts, el Consell d'Administració o el Reglament del Consell:

- a) Supervisar la implantació del Marc Estratègic de Riscos.
- b) Determinar i proposar al ple del Consell els límits anuals d'inversió en el mercat immobiliari, així com els criteris i volums aplicables als diferents tipus d'inversió.
- c) Reportar al ple del Consell el desenvolupament de les funcions que li corresponen, d'acord amb aquest article i altres disposicions legals o estatutàries que es puguin aplicar.
- d) Informar trimestralment en el ple del Consell dels nivells de risc assumits, de les inversions fetes i de la seva evolució, així com de les repercussions que es puguin derivar per als ingressos del grup de variacions en els tipus d'interès i la seva adequació als VaR aprovats pel mateix Consell.
- e) Fer el seguiment i detectar qualsevol superació dels llindars de tolerància aprovats, vetllant per l'activació dels plans de contingència establerts a aquest efecte.
- f) Informar la Comissió de Retribucions sobre si els programes de retribució dels empleats són coherents amb els nivells de risc, capital i liquiditat del banc.

1.2. Funcionament: principals objectius assolits i actuacions dutes a terme

El desenvolupament de l'entitat s'orienta al creixement rendible que generi valor per als accionistes, a través d'una estratègia de diversificació de negocis basada en criteris de rendibilitat, eficiència i qualitat de servei, amb perfil de risc conservador i dins el marc dels codis ètics i professionals i prenent en consideració els interessos dels diferents grups d'interès.

El model de gestió del banc s'enfoca en la permanència del client a llarg termini, mitjançant una activitat constant de fidelització de la cartera de clients fonamentada en la iniciativa i la proactivitat en la relació. El banc té una oferta global de productes i serveis, un equip humà qualificat, una plataforma tecnològica amb capacitat per al creixement i una orientació permanent a la recerca de la qualitat.

Des de l'inici de la crisi financera, el sector bancari espanyol s'ha vist immers en un procés de consolidació sense precedents. Més nivells de capital, requeriments més estrictes de provisió, la recessió econòmica i la pressió dels mercats de capitals han estat alguns dels factors que han forçat les entitats espanyoles a fusionar-se per guanyar escala, maximitzar l'eficiència i reforçar els seus balanços.

Durant els últims deu anys, Banc Sabadell ha expandit la seva presència geogràfica a Espanya i ha incrementat la seva quota de mercat a través d'un conjunt d'adquisicions. La més significativa és la de Banco CAM el 2012, que va permetre incrementar significativament la mida del seu balanç. El 2013, Banc Sabadell va ser capaç d'emprendre altres operacions corporatives en el marc de la reestructuració bancària en condicions econòmiques adequades. Després de les adquisicions de la xarxa de Penedès, Banco Gallego i Lloyds España en l'exercici passat, Banc Sabadell està ben posicionat per créixer orgànicament i beneficiar-se de la recuperació de l'economia espanyola.

Pel que fa a les integracions dutes a terme, cal destacar una extracció de sinergies de Banco CAM que supera les expectatives, així com la culminació amb èxit de la integració tecnològica i operativa de la xarxa de Penedès a Banc Sabadell el 2013 i les de Banco Gallego i Lloyds España el 2014.

A través d'aquestes adquisicions i del creixement orgànic experimentat en els últims exercicis, Banc Sabadell ha reforçat la seva posició en algunes de les regions més riques d'Espanya (Catalunya, Comunitat Valenciana i Illes Balears) i ha incrementat la seva quota en altres àrees clau. Segons la informació més recent disponible, Banc Sabadell té una quota de mercat en l'àmbit nacional del 7,6% en crèdit i del 6,8% en dipòsits (novembre de 2016). A més a més, Banc Sabadell destaca en productes com el finançament ICO, amb una quota de mercat del 35,6% (desembre de 2016), crèdit comercial amb una quota del 9,7% (novembre de 2016), nòmines amb un 9,1% (desembre de 2016) i facturació a través de TPV amb un 14,4% (setembre de 2016).

Pel que fa al negoci internacional, Banc Sabadell ha estat sempre un referent. El 2016 ha continuat sent així i Banc Sabadell ha continuat estant present en places estratègiques i acompanyant les empreses en la seva activitat internacional. Així mateix, ha assolit unes quotes del 29,4% i del 15,1% en crèdit documentari a l'exportació i a la importació, respectivament (novembre de 2016).

Pel que fa a la internacionalització, el pla actual ha representat el salt definitiu de Banc Sabadell cap a un banc global. Durant aquests 3 anys hem ampliat la nostra presència internacional, i cal destacar com a fites principals: l'adquisició del banc britànic TSB i l'entrada en el mercat de Mèxic després d'obtenir la llicència per operar-hi com a banc comercial. Així mateix, durant aquest període s'han obert dues oficines de representació a Colòmbia i al Perú, amb l'objectiu d'originar negoci corporatiu. Així doncs, al desembre de 2016 més del 30% del crèdit del grup es genera a l'exterior (24% al Regne Unit i el 8% a Amèrica i la resta), fet que supera amb escreix l'objectiu que ens havíem marcat de tenir el 10% del crèdit a l'exterior al final del Pla Triple.

La prioritat a TSB en el curt termini està en l'execució del seu pla de negoci actual, d'una banda, i la migració i integració tecnològica, de l'altra. A mitjà termini, l'alta quota de mercat de Banc Sabadell en el sector de pimes a Espanya, juntament amb la seva experiència internacional, serà una sòlida eina de valor afegit per donar suport a TSB en el desenvolupament de serveis eficients i de qualitat per a les pimes al Regne Unit.

Durant el 2016, Banc Sabadell ha mantingut la seva política d'evacuació d'actius problemàtics i els ha reduït en 2.962 milions d'euros; també ha dut a terme provisions per un import de 1.427 milions d'euros, cosa que li ha permès assolir una ràtio de cobertura de dubtosos del 51,6%.

2.– EVOLUCIÓ I RESULTAT DELS NEGOCIS

2.1. Entorn econòmic i financer

L'exercici de 2016 es va iniciar amb turbulències importants en els mercats financers en un context en què el preu del petroli es va arribar a situar en mínims de més d'una dècada i en què van augmentar els dubtes sobre la Xina i, en general, sobre la salut de l'economia mundial. Posteriorment, l'actuació dels bancs centrals va permetre calmar la situació. De fet, els mercats financers han aconseguit sobreposar-se de manera relativament reeixida als destacats, i en alguns casos imprevisibles, esdeveniments polítics que han tingut lloc al llarg de l'any.

La política ha tingut un creixent protagonisme i ha estat un clar condicionant en l'evolució dels actius financers. En particular, destaquen la celebració i el resultat del referèndum al Regne Unit sobre la permanència d'aquest país a la Unió Europea (UE), la sorprenent victòria del republicà Trump en les eleccions presidencials als Estats Units i el referèndum a Itàlia sobre la reforma del Senat.

En el referèndum del Regne Unit, celebrat el 23 de juny, va guanyar l'opció d'abandonar la UE amb un 51,9% dels vots. Aquest resultat va comportar la dimissió de David Cameron com a primer ministre i el nomenament de Theresa May com la seva successora. El govern britànic ha manifestat la seva intenció d'invocar l'article 50, a través del qual es formalitza la sortida d'un país del bloc europeu, abans de finals de març de 2017. A més a més, el Regne Unit ha assenyalat que en les negociacions s'establirà com a prioritat controlar la immigració i al mateix temps mantenir un accés ampli al mercat europeu.

Als Estats Units, el candidat republicà Donald Trump va guanyar les eleccions presidencials del 8 de novembre, alhora que el partit republicà va retenir el control del Congrés i el Senat. Trump ha proposat polítiques de caire intervencionista i proteccionista. En el terreny fiscal, pretén adoptar una política expansiva centrada en rebaixes impositives i en l'augment de la despesa en defensa i infraestructures.

A Itàlia, el referèndum del 4 de desembre sobre la reforma del Senat es va liquidar amb un rebuig a aquesta (59,1% dels vots). Després d'aquest resultat, Matteo Renzi va anunciar la seva renúncia com a primer ministre i es va formar un nou govern continuista liderat per l'anterior ministre d'Exteriors, Paolo Gentiloni.

Respecte a l'activitat econòmica, el creixement global ha quedat relativament reduït en un context de creixements potencials inferiors als observats abans de la crisi financera internacional. La zona euro s'ha vist poc afectada pel resultat del referèndum al Regne Unit, i el seu creixement ha seguit liderat per la demanda domèstica. Al Regne Unit, l'impacte del referèndum en l'activitat econòmica ha estat limitat i s'ha centrat en el sector constructor i, en menor mesura, en el manufacturer. Als Estats Units, l'activitat ha anat guanyant dinamisme al llarg de l'any, i el mercat laboral ha mostrat un bon comportament. Respecte al Japó, el creixement econòmic s'ha mantingut relativament feble, malgrat les noves mesures d'estímul fiscal.

En les economies emergents, el creixement dels principals països s'ha mantingut feble o s'ha reduït respecte a un any abans, en un context d'avenços en el procés de despallanquejament. En un primer moment, els dubtes sobre la situació econòmica i financera a la Xina i el Brasil van produir un augment significatiu de l'aversió al risc, i les sortides de capital en els països emergents van ser intenses. Posteriorment, però, la situació es va calmar, gràcies a (i) la major laxitud exhibida pels bancs centrals dels països desenvolupats, (ii) les polítiques d'estímul introduïdes a la Xina per donar suport al creixement i (iii) l'optimisme respecte al canvi de govern al Brasil. Arran d'això, el procés de despallanquejament en les economies emergents va passar a avançar de manera més ordenada. En la part final de l'any, la victòria de Trump als Estats Units va suposar una revisió a la baixa de les perspectives econòmiques per a Mèxic, en la mesura que pot suposar un pas enrere en el procés d'integració que han experimentat ambdues economies en les últimes dècades.

L'economia espanyola ha mantingut una evolució favorable, amb un creixement del PIB superior al 3,0% i amb la taxa d'atur en mínims des de finals de 2009. Pel que fa al mercat immobiliari, aquest ha mostrat una millora, i el preu de l'habitatge ha continuat registrant creixements positius. En l'àmbit exterior, la balança per compte corrent haurà finalitzat l'any amb superàvit per quart any consecutiu. En el terreny polític, la impossibilitat de formar govern després de les eleccions generals de desembre de 2015 va portar a una nova convocatòria per al 26 de juny. En aquests últims comicis, el PP va tornar a guanyar, amb un nombre més elevat de vots i diputats que al desembre, encara que novament sense aconseguir la majoria absoluta. La investidura de Mariano Rajoy va ser possible gràcies al suport de Ciutadans i a l'abstenció del PSOE després de la crisi interna desencadenada en aquesta formació, la qual va culminar amb la dimissió del fins llavors secretari general, Pedro Sánchez.

Pel que fa a la inflació, aquesta s'ha mantingut per sota dels objectius de política monetària en les principals economies desenvolupades. En la zona euro, la inflació es va tornar a situar en terreny negatiu en els primers compassos de l'any arran de la caiguda del preu del petroli. La inflació va recuperar posteriorment taxes positives coincidint amb el repunt del preu del cru. Al Regne Unit, la depreciaió de la lliura a partir del resultat del referèndum ha representat una pressió a l'alça per als preus. Als Estats Units, per la seva banda, l'índex subjacent (índex sense aliments i energia) ha arribat a màxims des de 2012 en un context en què s'han seguit reduint els excessos de capacitat en l'economia.

Els mercats financers globals van presentar a principis d'any un to molt negatiu a partir de la caiguda del preu del petroli, la persistència de les sortides de capitals de la Xina i els dubtes sobre l'economia nord-americana. La situació es va reconduir posteriorment gràcies a la reducció dels temors sobre una recessió global, el repunt del preu del cru, les mesures de laxitud monetària adoptades per la Xina i el Banc Central Europeu (BCE), i el to més lax de la Reserva Federal (Fed) dels Estats Units. D'altra banda, després del referèndum al Regne Unit a finals de juny i l'elecció de Trump com a president dels Estats Units al novembre també es van produir importants moviments en els mercats financers. Aquests esdeveniments, però, no van propiciar un mal funcionament dels mercats financers ni problemes de liquiditat.

Els bancs centrals de les principals economies desenvolupades han mantingut, en general, un to acomodatiu, tot i que aquest ha iniciat un gir en algunes regions. El BCE va anunciar al llarg de l'any noves mesures de laxitud monetària. Al març va retallar el tipus de dipòsit fins al -0,40% i el tipus rector fins al 0,00%. Així mateix, va anunciar un increment del ritme mensual de compra d'actius (fins als 80 milers de milions d'euros mensuals) i va incorporar el deute corporatiu com a actiu elegible sota aquest programa. Al desembre, el BCE va anunciar una prolongació del programa de compra d'actius fins a finals de 2017 (des de març de 2017) amb una reducció del ritme de compres a partir de l'abril (fins als 60 milers de milions d'euros). També va introduir canvis tècnics en el programa per facilitar-ne la implementació (com ara la possibilitat de comprar deute públic amb una rendibilitat inferior al tipus marginal de dipòsit). El 2016, a més a més, s'han celebrat noves operacions de finançament a llarg termini amb incentius a la banca per a la concessió de crèdit al sector privat. Al Regne Unit, el Banc d'Anglaterra va introduir un important paquet d'estímul a l'agost, dissenyat per compensar els possibles efectes negatius del Brexit. En particular, va anunciar una rebaixa del tipus rector fins al 0,25%, la reactivació del programa de compra d'actius (deute públic i corporatiu) i un nou programa per estimular la concessió de crèdit a l'economia real. Posteriorment, coincidint amb la revisió a l'alça de les perspectives d'inflació, va passar a adoptar un caire neutral i a assenyalar que la seva política monetària pot respondre en qualsevol direcció. Als Estats Units, la Fed va implementar una pujada del tipus d'interès de referència al desembre, fins al 0,50-0,75%, un any després de l'anterior pujada. Finalment, el Banc del Japó, després de situar al gener per primera vegada el tipus marginal de dipòsit en nivells negatius (-0,10%), va anunciar al setembre un canvi significatiu en la instrumentalització de la seva política monetària. En particular, va establir un nivell objectiu per a la rendibilitat del deute públic japonès a llarg termini, al voltant del 0,00%.

Les rendibilitats del deute públic a llarg termini de les principals economies desenvolupades s'han mantingut en nivells reduïts. En el transcurs de l'exercici, les rendibilitats van assolir mínims històrics. En aquest sentit, la rendibilitat del bo alemany a deu anys es va arribar a situar en terreny negatiu per primera vegada en la història. Les rendibilitats del deute públic es van veure pressionades a la baixa en el primer semestre per les turbulències financeres internacionals de principis d'any i per la incertesa al voltant del resultat del referèndum al Regne Unit. En el cas d'Alemanya, el lliscament a la baixa de les expectatives d'inflació i el programa de compres del BCE també van contribuir a contenir la rendibilitat. Després dels mesos d'estiu, es va produir un repunt generalitzat de les rendibilitats, alimentat per les expectatives de pujades de tipus per part de la Fed, la reducció de l'impacte econòmic previst del Brexit, l'elecció de Trump com a president dels Estats Units i la possibilitat d'un *tapering* del programa de compra d'actius del BCE el 2017.

Les primes de risc en els països de la perifèria europea han finalitzat l'any en nivells similars o per sobre de l'exercici anterior. Les primes de risc han estat pressionades a l'alça per aspectes com la inestabilitat financera del primer trimestre o el resultat electoral als Estats Units. Per països, s'han observat diferències importants. En aquest sentit, Espanya, on el diferencial amb prou feines ha augmentat, s'ha comportat clarament millor que Itàlia i Portugal. La prima de risc a Itàlia s'ha vist afectada pels dubtes al voltant del sistema financer domèstic i per la incertesa al voltant del referèndum sobre la reforma del Senat. La prima de risc de Portugal, a més de per la política i la situació del sistema bancari, s'ha mostrat exposada al temor que l'agència de qualificació creditícia DBRS retirés el grau d'inversió al deute públic lusità.

En els mercats de divises, el comportament més destacat ha estat el de la lliura esterlina, que s'ha depreciat de manera significativa en els seus diferents encreuaments arran de la incertesa associada a la celebració i al posterior resultat del referèndum sobre la permanència del Regne Unit a la Unió Europea. El dòlar, per la seva banda, s'ha apreciat respecte de l'euro, fet que s'explica, en bona mesura, pel moviment que hi ha hagut en el tram final de l'any, en què el dòlar va trobar suport en les creixents expectatives de pujades de tipus per part de la Fed. Finalment, el ien va mantenir una tendència apreciativa fins a l'estiu, gràcies a la inestabilitat financera de principis d'any i a l'augment de la incertesa en relació amb el Brexit, i això malgrat l'adopció de tipus de dipòsit negatius per part del Banc del Japó. Tanmateix, en el tram final de l'any, el ien va aconseguir revertir pràcticament tot el moviment anterior arran de l'augment de la predisposició de la Fed per apujar el tipus d'interès rector.

En els mercats de renda variable, les borses europees han mostrat un comportament diferencial per països. Els avenços dels índexs a Alemanya o França contrasten amb els retrocessos a Espanya i especialment Itàlia. En general, després de les caigudes de principis d'any, els diferents índexs del continent no van mostrar un comportament direccional, més enllà dels avenços registrats a final d'any. Els índexs s'han sobreposat bé a esdeveniments com el resultat del referèndum al Regne Unit. L'abundant liquiditat procedent dels principals bancs centrals hi ha contribuït. L'S&P als Estats Units i l'FTSE 100 al Regne Unit han tancat l'exercici amb avenços significatius. Tanmateix, l'índex britànic ha experimentat un cert retrocés en euros a causa de la depreciació de la lliura.

Finalment, els mercats financers dels països emergents han mostrat un comportament volàtil al llarg de l'any. Després del fort repunt de les primes de risc que va tenir lloc al gener i febrer, aquestes es van relaxar i a l'agost van passar a assolir mínims des del 2014, en un context d'augment de la liquiditat global gràcies a les polítiques monetàries dels països desenvolupats. No obstant això, a finals d'any, la victòria de Trump i l'augment de les perspectives de pujades de tipus als Estats Units van motivar un nou augment de les primes de risc, fins a recuperar els nivells previs al referèndum sobre el Brexit. Els mercats de Mèxic es van veure afectats negativament i de manera important per la victòria de Trump als Estats Units. En l'últim tram de l'any, també va destacar en negatiu Turquia, a causa de la incertesa sobre la situació política i la gestió econòmica en aquest país.

2.2. Indicadors fonamentals de caràcter financer i no financer

A continuació, es presenten les magnituds principals del banc, que inclouen indicadors de caràcter financer i no financer clau per a la direcció del banc:

		2016	2015	Variació (%) interanual
Balanç (en milers d'euros)				
	(A)			
Total actiu		212.507.719	208.627.771	1,9
Inversió creditícia bruta de clients sense adquisició temporal d'actius		150.087.283	152.696.839	(1,7)
Inversió creditícia bruta de clients		150.095.213	153.425.314	(2,2)
Recursos en el balanç	(1)	160.982.910	162.974.003	(1,2)
Dels quals: Recursos de clients en el balanç	(2)	133.456.633	131.489.191	1,5
Fons d'inversió		22.594.193	21.427.252	5,4
Fons de pensions i assegurances comercialitzades		14.360.418	11.951.922	20,2
Recursos gestionats	(3)	201.588.802	200.355.081	0,6
Fons propis		12.926.165	12.274.945	5,3
Compte de resultats (en milers d'euros)				
	(B)			
Marge d'interessos		3.837.752	3.202.830	19,8
Marge brut		5.470.698	5.478.370	(0,1)
Marge abans de dotacions		2.411.455	2.862.993	(15,8)
Benefici atribuït al grup		710.432	708.441	0,3
Ràtios (en percentatge)				
	(C)			
ROA	(4)	0,35%	0,38%	
ROE	(5)	5,84%	6,34%	
ROTE	(6)	7,01%	7,58%	
Eficiència	(7)	48,68%	48,96%	
Core capital / Common equity	(8)	12,0%	11,5%	
Tier 1	(9)	12,0%	11,5%	
Ràtio BIS	(10)	13,8%	12,9%	
Gestió del risc				
	(D)			
Riscos morosos (milers d'euros)		9.746.034	12.560.805	
Ràtio de morositat (%)		6,14	7,79	
Fons per a insolvències i cobertura d'immobles (milers d'euros)		9.873.054	11.344.044	
Ràtio de cobertura de dubtosos (%)		51,6	53,6	
Accionistes i accions (dades a fi de període)				
	(E)			
Nombre d'accionistes		260.948	265.935	
Nombre d'accions		5.616.151.196	5.439.244.992	
Valor de cotització (en euros)		1,323	1,635	
Capitalització borsària (en milers d'euros)	(11)	7.430.168	8.893.166	
Benefici net atribuït per acció (BPA) (en euros)		0,13	0,13	
Valor comptable per acció (en euros)	(12)	2,30	2,26	
P/VC (valor de cotització s/ valor comptable)		0,57	0,72	
PER (valor de cotització / BPA)		10,46	12,55	
Altres dades				
Oficines		2.767	2.873	
Empleats		25.945	26.090	
Nombre de clients (en milions)		11,9	11,4	

- (A) La finalitat d'aquest bloc de magnituds és oferir una visió sintetitzada de l'evolució interanual dels principals saldos del balanç consolidat del grup, i destacar especialment les magnituds relacionades amb la inversió i els recursos de clients.
 - (B) En aquest apartat es mostren els marges del compte de resultats dels dos últims exercicis que es consideren més significatius.
 - (C) El propòsit d'aquest conjunt de ràtios és mostrar una visió significativa de la rendibilitat, l'eficiència i la solvència durant els dos últims exercicis.
 - (D) Aquest apartat mostra els principals saldos relacionats amb la gestió del risc del grup, així com les ràtios més significatives relacionades amb aquest risc.
 - (E) La finalitat d'aquest bloc és oferir informació relativa al valor de l'acció i altres indicadors i ràtios relacionats amb el mercat borsari.
- (1) Inclou dipòsits de clients, valors representatius de deute emesos i passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança.
 - (2) Inclou dipòsits de clients (*ex-repos*) i altres passius col·locats per la xarxa comercial: obligacions necessàriament convertibles en accions, bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc.
 - (3) Inclou recursos en el balanç, patrimoni de fons d'inversió, patrimoni de fons de pensions, gestió de patrimonis i assegurances comercialitzades.
 - (4) Resultat consolidat de l'exercici / actius totals mitjans.
 - (5) Benefici atribuït al grup / fons propis mitjans (sense considerar el benefici atribuït al grup com a part dels fons propis).
 - (6) Benefici atribuït al grup / fons propis mitjans (sense considerar el benefici atribuït al grup com a part dels fons propis i deduint el fons de comerç).
 - (7) Despeses de personal i altres despeses d'administració / marge brut. Per al càlcul d'aquestes ràtios, el 2015 s'ajusta el marge brut considerant únicament els ROF recurrents.
 - (8) Recursos *core capital* / actius ponderats per risc (RWA).
 - (9) Recursos de primera categoria / actius ponderats per risc (RWA).
 - (10) Base de capital / actius ponderats per risc (RWA).
 - (11) Nombre d'accions pel seu valor de cotització al tancament de l'exercici.
 - (12) Fons propis / Nombre d'accions.

2.3. Revisió financera

Evolució del balanç i del compte de resultats

Durant l'exercici de 2015 es va completar el procés d'adquisició de la totalitat de les accions de TSB, i es va aconseguir la titularitat del 100% del seu capital social (vegeu la nota 2 d'aquests comptes anuals).

Per tant, les xifres del compte de pèrdues i guanys acumulats el 2016 no són comparables amb les de l'exercici precedent.

Banc Sabadell i el seu grup van concloure l'exercici de 2016 amb un benefici net atribuït de 710,4 milions d'euros (531,1 sense considerar TSB).

La positiva evolució del negoci ordinari i l'estrict control dels costos d'explotació recurrents, juntament amb l'adequada gestió dels diferencials de clients i la contínua reducció dels actius problemàtics, van constituir un cop més els principals pilars sobre els quals es va assentar el desenvolupament de l'activitat de Banc Sabadell durant l'exercici de 2016.

Evolució del balanç

En concloure l'exercici de 2016, els actius totals de Banc Sabadell i el seu grup van totalitzar 212.507,7 milions d'euros (168.787,3 milions d'euros sense considerar TSB), respecte del tancament de l'any 2015 de 208.627,8 milions d'euros (165.249,6 milions d'euros sense considerar TSB).

En milers d'euros			
	2016	2015	Variació (%) interanual
Efectiu, saldos en efectiu en bancs centrals i altres dipòsits a la vista (**)	11.688.250	7.343.481	59,2
Actius financers mantinguts per negociar	3.484.221	2.312.118	50,7
Actius financers designats a valor raonable amb canvis en resultats	34.827	77.328	(55,0)
Actius financers disponibles per a la venda	18.718.339	23.460.356	(20,2)
Préstecs i partides a cobrar	150.384.445	153.550.281	(2,1)
Valors representatius de deute	918.584	1.732.478	(47,0)
Préstecs i bestretes	149.465.861	151.817.803	(1,5)
Inversions mantingudes fins al venciment	4.598.190	0	--
Inversions en negocis conjunts i associades	380.672	340.996	11,6
Actius tangibles	4.475.600	4.188.526	6,9
Actius intangibles	2.135.215	2.080.570	2,6
Altres actius	16.607.960	15.274.115	8,7
Total actiu	212.507.719	208.627.771	1,9
Passius financers mantinguts per negociar	1.975.806	1.636.826	20,7
Passius financers a cost amortitzat	192.011.024	189.468.677	1,3
Dipòsits	162.909.052	159.182.125	2,3
Bancs centrals	11.827.573	11.566.070	2,3
Entitats de crèdit	16.666.943	14.724.718	13,2
Clientela	134.414.536	132.891.337	1,1
Valors representatius de deute emesos	26.533.538	27.864.371	(4,8)
Altres passius financers	2.568.434	2.422.181	6,0
Passius emparats per contractes d'assegurança o reassegurança	34.836	2.218.295	(98,4)
Provisions	306.214	346.225	(11,6)
Altres passius	5.096.863	2.190.087	132,7
Total passiu	199.424.743	195.860.110	1,8
Fons propis	12.926.166	12.274.945	5,3
Un altre resultat global acumulat	107.142	455.606	(76,5)
Interessos minoritaris (participacions no dominants)	49.668	37.110	33,8
Patrimoni net	13.082.976	12.767.661	2,5
Total patrimoni net i passiu	212.507.719	208.627.771	1,9
Garanties concedides	8.529.354	8.356.167	2,1
Compromisos contingents concedits	26.376.666	21.130.614	24,8
Total comptes d'ordre	34.906.020	29.486.781	18,4

La inversió creditícia bruta va tancar l'exercici de 2016 amb un saldo de 140.557,3 milions d'euros (106.304,6 milions d'euros sense considerar TSB). En termes interanuals, va presentar un increment del 0,1% (1,7% sense considerar TSB), i la reducció dels actius dubtosos és del -22,7% (la mateixa reducció sense considerar TSB). El component amb més pes dins dels préstecs i partides a cobrar bruts van ser els préstecs amb garantia hipotecària, que el 31 de desembre de 2016 tenien un saldo de 88.430,6 milions d'euros i representaven prop del 60% del total dels préstecs i partides a cobrar bruts.

En milers d'euros						
	2016	2015	Variació (%) Interanual	Ex-TSB 2016	Ex-TSB 2015	Variació (%) Interanual
Préstecs i crèdits amb garantia hipotecària	88.430.561	90.538.646	(2,3)	56.692.260	57.835.895	(2,0)
Préstecs i crèdits amb altres garanties reals	2.262.944	2.201.305	2,8	2.262.944	2.201.305	2,8
Crèdit comercial	5.530.045	5.665.062	(2,4)	5.530.045	5.410.519	2,2
Arrendament financer	2.168.803	2.070.028	4,8	2.168.803	2.070.028	4,8
Deutors a la vista i diversos	42.164.947	39.892.786	5,7	39.650.527	37.018.900	7,1
Inversió creditícia bruta viva	140.557.300	140.367.827	0,1	106.304.579	104.536.647	1,7
Actius dubtosos	9.641.526	12.470.413	(22,7)	9.478.033	12.253.836	(22,7)
Ajustos per periodificació	(111.543)	(141.401)	(21,1)	(142.280)	(155.715)	(8,6)
Inversió creditícia bruta de clients sense adquisició temporal d'actius	150.087.283	152.696.839	(1,7)	115.640.332	116.634.768	(0,9)
Adquisició temporal d'actius	7.930	728.475	(98,9)	7.930	728.475	(98,9)
Inversió creditícia bruta de clients	150.095.213	153.425.314	(2,2)	115.648.262	117.363.243	(1,5)
Fons de provisions per a insolvències i risc de país	(4.921.348)	(6.609.577)	(25,5)	(4.835.226)	(6.425.973)	(24,8)
Préstecs i bestretes a la clientela	145.173.865	146.815.737	(1,1)	110.813.036	110.937.270	(0,1)

En el transcurs de l'any 2016 s'ha observat una millora en l'evolució dels actius problemàtics. L'evolució trimestral d'aquests actius ex-TSB (dubtosos més actius immobiliaris no coberts per l'Esquema de Protecció d'Actius) és la següent:

En milions d'euros								
	2016				2015			
	1T	2T	3T	4T	1T	2T	3T	4T
Entrada neta ordinària	(457)	(969)	(333)	(474)	(802)	(731)	(540)	(544)
Variació immobles	(41)	71	(158)	(73)	211	167	1	7
Entrada neta ordinària + immobles	(498)	(898)	(491)	(547)	(591)	(564)	(539)	(537)
Fallits	213	70	144	101	245	170	300	234
Variació trimestral ordinària del saldo de dubtosos i immobles	(711)	(968)	(635)	(648)	(836)	(734)	(839)	(771)

La disminució mostrada dels saldos dubtosos va comportar que la ràtio de morositat se situés en el 6,14% al tancament de l'exercici de 2016, respecte d'un 7,79% en concloure l'any 2015 (-165 punts bàsics). La ràtio de cobertura dels actius dubtosos el 31 de desembre de 2016 va ser del 51,6%, respecte del 53,6% de l'any anterior.

Durant l'exercici de 2016, els recursos de clients van mostrar una evolució positiva i van créixer globalment un 3,1% interanual (4,6% sense considerar TSB), principalment pel creixement sostingut dels recursos de fora del balanç, en particular pel que fa als patrimonis en fons d'inversió i assegurances comercialitzades.

Al tancament de l'any 2016, els recursos de clients en el balanç van totalitzar 133.456,6 milions d'euros (99.123,0 milions d'euros sense considerar TSB), respecte d'un import en concloure l'exercici de 2015 de 131.489,2 milions d'euros (96.227,0 milions d'euros sense considerar TSB). Els saldos de comptes a la vista van sumar 92.010,6 milions d'euros (62.624,0 milions d'euros sense considerar TSB), que representa un 8,8% interanual (16,3% sense considerar TSB), i els dipòsits a termini de la clientela pugen a 40.154,0 milions d'euros (35.206,9 milions d'euros sense considerar TSB), un 13,4% per sota de l'any anterior (15,8% per sota sense considerar TSB).

El total de recursos de clients de fora del balanç va pujar a 40.605,9 milions d'euros i va créixer un 8,6% respecte a l'exercici anterior. Dins d'aquest capítol, van destacar en particular el creixement ininterromput del patrimoni en institucions d'inversió col·lectiva (IIC), que el 31 de desembre de 2016 es va situar en 22.594,2 milions d'euros, cosa que va representar un increment del 5,4% en relació amb el tancament de l'any 2015, i les assegurances comercialitzades, que es van elevar fins als 10.243,4 milions d'euros, fet que va representar un increment del 34,0% en relació amb el tancament de l'any 2015.

Els valors representatius de deute emesos, en acabar l'any 2016, totalitzaven 24.987,5 milions d'euros, respecte d'un import de 26.406,6 milions d'euros el 31 de desembre de 2015.

El total de recursos gestionats el 31 de desembre de 2016 va pujar a 201.588,8 milions d'euros (162.584,9 milions d'euros sense considerar TSB), respecte de 200.355,1 milions d'euros el 31 de desembre de 2015 (160.605,2 milions d'euros sense considerar TSB), fet que va suposar un increment durant l'exercici de 2016 del 0,6% (1,2% sense considerar TSB).

En milers d'euros

	2016	2015	Variació (%) Interanual	Ex-TSB 2016	Ex-TSB 2015	Variació (%) Interanual
Recursos de clients en el balanç (*)	133.456.633	131.489.191	1,5	99.122.992	96.227.003	3,0
Dipòsits de clients	134.414.536	132.891.337	1,1	99.325.679	97.640.089	1,7
Comptes corrents i d'estalvi	92.010.553	84.536.132	8,8	62.623.976	53.849.513	16,3
Dipòsits a termini	40.153.977	46.391.349	(13,4)	35.206.913	41.815.779	(15,8)
Cessió temporal d'actius	2.072.155	1.950.585	6,2	1.302.980	1.950.586	(33,2)
Ajustos per periodificació i cobertura amb derivats	177.851	13.271	-	191.810	24.211	-
Emprèstits i altres valors negociables	24.987.494	26.406.617	(5,4)	21.555.232	22.455.945	(4,0)
Passius subordinats	1.546.044	1.457.754	6,1	1.063.294	909.833	16,9
Passius per contractes d'assegurances (**)	34.836	2.218.295	(98,4)	34.836	2.218.295	(98,4)
Recursos en el balanç	160.982.910	162.974.003	(1,2)	121.979.041	123.224.162	(1,0)
Fons d'inversió	22.594.193	21.427.252	5,4	22.594.193	21.427.252	5,4
FI de renda variable	1.313.045	1.417.574	(7,4)	1.313.045	1.417.574	(7,4)
FI mixtos	4.253.352	4.271.899	(0,4)	4.253.352	4.271.899	(0,4)
FI de renda fixa	4.773.219	4.327.692	10,3	4.773.219	4.327.692	10,3
FI garantit	4.057.238	3.380.152	20,0	4.057.238	3.380.152	20,0
FI immobiliari	88.334	67.407	31,0	88.334	67.407	31,0
Societats d'inversió	2.065.362	1.994.220	3,6	2.065.362	1.994.220	3,6
FI de capital de risc	21.378	-	-	21.378	-	-
IIC comercialitzades no gestionades	6.022.265	5.968.308	0,9	6.022.265	5.968.308	0,9
Gestió de patrimonis	3.651.281	4.001.904	(8,8)	3.651.281	4.001.904	(8,8)
Fons de pensions	4.116.997	4.305.121	(4,4)	4.116.997	4.305.121	(4,4)
Individuals	2.620.950	2.759.773	(5,0)	2.620.950	2.759.773	(5,0)
Empreses	1.481.408	1.529.575	(3,1)	1.481.408	1.529.575	(3,1)
Associatius	14.639	15.773	(7,2)	14.639	15.773	(7,2)
Assegurances comercialitzades	10.243.421	7.646.801	34,0	10.243.421	7.646.801	34,0
Recursos gestionats	201.588.802	200.355.081	0,6	162.584.933	160.605.240	1,2

(*) Inclou dipòsits de clients (ex-repos) i altres passius col·locats per la xarxa comercial: obligacions necessàriament convertibles en accions, bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc.

(**) La disminució correspon principalment a 2.659 milions d'euros de M editerràneo Vida, classificada com a passius no corrents inclosos en grups alienables que s'han classificat com a mantinguts per a la venda.

Evolució del compte de resultats

En milers d'euros

	2016	2015	Variació (%) Interanual	Ex-TSB 2016	Ex-TSB 2015	Variació (%) Interanual
Interessos i rendiments assimilats	5.170.100	4.842.356	6,8	3.820.513	4.158.143	(8,1)
Interessos i càrregues assimilades	(1.332.348)	(1.639.526)	(18,7)	(1.033.622)	(1.494.933)	(30,9)
Marge d'interessos	3.837.752	3.202.830	19,8	2.786.891	2.663.210	4,6
Rendiment d'instruments de capital	10.037	2.912	244,7	10.037	2.912	244,7
Resultats entitats valorades mètode participació	74.573	48.795	52,8	74.573	48.795	52,8
Comissions netes	1.148.582	1.003.344	14,5	1.022.771	924.515	10,6
Resultats operacions financeres (net)	609.722	1.208.161	(49,5)	556.168	1.207.108	(53,9)
Diferències de canvi (net)	16.902	137.926	(87,7)	16.902	137.926	(87,7)
Altres productes i càrregues d'explotació	(226.870)	(125.598)	80,6	(209.053)	(123.377)	69,4
Marge brut	5.470.698	5.478.370	(0,1)	4.258.289	4.861.089	(12,4)
Despeses de personal	(1.663.053)	(1.457.341)	14,1	(1.235.646)	(1.219.305)	1,3
Recurrents (*)	(1.595.065)	(1.417.493)	12,5	(1.186.378)	(1.183.777)	0,2
No recurrents	(67.988)	(39.848)	70,6	(49.268)	(35.528)	38,7
Altres despeses generals d'administració	(1.000.294)	(829.174)	20,6	(581.033)	(588.418)	(1,3)
Recurrents (**)	(981.221)	(805.201)	21,9	(581.033)	(579.645)	0,2
No recurrents	(19.073)	(23.973)	(20,4)	-	(8.773)	(100,0)
Amortització	(395.896)	(328.862)	20,4	(323.242)	(289.588)	11,6
Marge abans de dotacions	2.411.455	2.862.993	(15,8)	2.118.368	2.763.778	(23,4)
Provisions per a insolvències i altres deterioraments	(1.427.141)	(2.333.163)	(38,8)	(1.399.030)	(2.333.163)	(40,0)
Plusvàlues per venda d'actius	35.108	(16.960)	-	39.539	(16.960)	-
Fons de comerç negatiu	-	231.891	(100,0)	-	231.891	(100,0)
Resultat de les operacions interrompudes	-	-	-	-	-	-
Resultat abans d'impostos	1.019.422	744.761	36,9	758.877	645.546	17,6
Impost sobre beneficis	(303.569)	(32.516)	-	(222.350)	(55.318)	301,9
Resultat consolidat de l'exercici	715.853	712.245	0,5	536.527	590.228	(9,1)
Resultat atribuït a interessos minoritaris	5.421	3.804	42,5	5.421	3.804	42,5
Benefici atribuït al grup	710.432	708.441	0,3	531.106	586.424	(9,4)
Promemòria:						
Actius totals mitjans	206.265.187	186.538.365	10,6	163.325.693	165.826.790	(1,5)
Benefici per acció (en euros)	0,13	0,13		0,09	0,11	

El marge d'interessos de l'any 2016 va totalitzar 3.837,8 milions d'euros, un 19,8% per sobre del marge d'interessos obtingut en l'exercici anterior. Excloent TSB, el marge d'interessos arriba a 2.786,9 milions d'euros al tancament de l'exercici de 2016, cosa que suposa un creixement del 4,6% respecte a l'exercici anterior.

En termes mitjans acumulats, el marge sobre actius totals mitjans s'ha situat en l'1,86%, (1,72% el 2015).

L'increment de la rendibilitat mitjana sobre els actius totals mitjans es va deure a diversos factors, principalment l'increment dels marges de clients (conseqüència principal del menor cost de finançament dels dipòsits de clients), l'abaratiment dels costos del mercat de capitals, la disminució del nivell d'actius problemàtics i la millora en la rendibilitat de les adquisicions.

En milers d'euros											
	2016			2015			Variació			Efecte	
	Saldo mitjà	Resultats	Tipus %	Saldo mitjà	Resultats	Tipus %	Saldo mitjà	Resultats	Tipus	Volum	Dies
Caixa, bancs centrals i EC	9.900.235	29.911	0,30	7.363.259	42.204	0,57	2.536.976	(12.293)	17.293	(29.691)	105
Crèdits a la clientela	138.202.184	4.361.287	3,16	121.382.919	3.973.834	3,27	16.819.265	387.453	712.130	(329.928)	5.251
Cartera de renda fixa	27.772.164	658.429	2,37	27.388.253	763.530	2,79	383.911	(105.101)	4.123	(110.605)	1.381
Subtotal	175.874.583	5.049.627	2,87	156.134.431	4.779.568	3,06	19.740.152	270.059	733.546	(470.224)	6.737
Cartera de renda variable	1.004.437	-	-	1.431.499	-	-	(427.062)	-	-	-	-
Actiu material i immaterial	5.096.560	-	-	4.228.316	-	-	868.244	-	-	-	-
Altres actius	24.289.607	84.242	0,35	24.744.119	62.788	0,25	(454.512)	21.454	-	21.454	-
Total Inversió	206.265.187	5.133.869	2,49	186.538.365	4.842.356	2,60	19.726.822	291.513	733.546	(448.770)	6.737
Entitats de crèdit	18.046.159	(78.374)	(0,43)	17.508.806	(140.619)	(0,80)	537.353	62.245	18.076	44.577	(408)
Dipòsits a la clientela	127.985.090	(499.644)	(0,39)	110.217.214	(738.986)	(0,67)	17.767.876	239.342	(37.071)	277.000	(587)
Mercat de capitals	30.214.256	(585.759)	(1,94)	26.792.153	(660.394)	(2,46)	3.422.103	74.635	(110.734)	187.051	(1.682)
Cessions cartera renda fixa	6.807.168	(25.387)	(0,37)	9.623.242	(41.567)	(0,43)	(2.816.074)	16.180	11.364	4.944	(128)
Subtotal	183.052.673	(1.189.164)	(0,65)	164.141.415	(1.581.565)	(0,96)	18.911.258	392.401	(118.365)	513.572	(2.806)
Altres passius	10.280.237	(106.953)	(1,04)	10.148.335	(57.961)	(0,57)	131.902	(48.992)	-	(48.992)	-
Recursos propis	12.932.277	-	-	12.248.615	-	-	683.662	-	-	-	-
Total recursos	206.265.187	(1.296.117)	(0,63)	186.538.365	(1.639.526)	(0,88)	19.726.822	343.409	(118.365)	464.580	(2.806)
Total ATM	206.265.187	3.837.752	1,86	186.538.365	3.202.830	1,72	19.726.822	634.922	615.181	15.809	3.932

Els ingressos o costos financers derivats de l'aplicació de tipus negatius s'imputen segons la naturalesa de l'actiu o passiu associat. La línia d'entitats de crèdit del passiu recull els interessos negatius dels saldos d'entitats de crèdit del passiu, com a més significatius els ingressos de la TLTRO II.

Els dividendes cobrats i els resultats de les empreses que consoliden pel mètode de la participació van pujar en conjunt a 84,6 milions d'euros, respecte d'un import de 51,7 milions d'euros el 2015. Aquests ingressos engloben principalment els resultats aportats pel negoci d'assegurances i pensions.

Les comissions netes van pujar a 1.148,6 milions d'euros (1.022,8 milions d'euros sense considerar TSB) i van créixer un 14,5% (10,6% sense considerar TSB) en termes interanuals. Aquest creixement es va manifestar com a conseqüència principalment de l'evolució positiva de les comissions de comercialització de fons de pensions i assegurances, que creixen un 48,9% respecte a l'exercici anterior.

Els resultats per operacions financeres van totalitzar 609,7 milions d'euros (556,2 milions d'euros sense considerar TSB), i destaquen particularment les plusvàlues de 382,5 milions d'euros per venda d'actius financers disponibles per a la venda de renda fixa, 109,5 milions d'euros per la venda de la totalitat d'accions de Visa Europe i -8,3 milions d'euros per la venda de les accions de BCP. En l'exercici de 2015, els resultats per operacions financeres van pujar en conjunt a 1.208,2 milions d'euros (1.207,1 milions d'euros sense considerar TSB), i van destacar 1.045,5 milions d'euros per venda d'actius financers disponibles per a la venda de renda fixa. El 2015, cal destacar l'elevat nivell de guanys per operacions financeres derivades de la gestió de la cartera ALCO fins al juny de 2015, que va permetre reforçar els nivells de cobertura.

Els resultats nets per diferències de canvi van pujar a 16,9 milions d'euros, respecte d'un import de 137,9 milions d'euros l'any 2015.

Els altres productes i càrregues d'explotació van totalitzar -226,9 milions d'euros (-209,1 milions d'euros sense considerar TSB), respecte d'un import de -125,6 milions d'euros l'any 2015 (-123,4 milions d'euros sense considerar TSB). Dins d'aquest epígraf, van destacar particularment les dotacions al Fons de Garantia de Dipòsits per un import de -87,3 milions d'euros, l'aportació al fons nacional de resolució per un import de -47,7 milions d'euros i l'aportació de TSB al Financial Services Compensation Scheme per un import de -7,6 milions d'euros, la contribució de l'impost sobre els dipòsits en les entitats de crèdit per un import de -27,6 milions d'euros i la prestació patrimonial per conversió d'actius per impostos diferits en crèdit exigible davant l'Administració Tributària espanyola per un import de -57,0 milions d'euros.

Les despeses d'explotació (personal i generals) de l'any 2016 van pujar a 2.663,3 milions d'euros (1.816,7 milions d'euros sense considerar TSB), dels quals 87,1 milions d'euros van correspondre a conceptes no recurrents (bàsicament indemnitzacions al personal). En l'exercici de 2015, les despeses d'explotació van totalitzar 2.286,5 milions d'euros (1.807,7 milions d'euros sense considerar TSB) i van incloure 63,8 milions d'euros de despeses no recurrents.

L'increment del marge brut el 2016, així com les polítiques de contenció de despeses d'explotació aplicades, va comportar una millora de la ràtio d'eficiència, que en acabar l'exercici de 2016 es va situar en el 48,68% (42,66% sense considerar TSB), respecte del 48,96% (44,59% sense considerar TSB) de l'any 2015. Per al càlcul d'aquesta ràtio d'eficiència, s'ha considerat per al 2015 que els resultats per operacions financeres de caràcter recurrent puguen a 400 milions d'euros l'any.

Com a resultat de tot el que s'ha exposat anteriorment, l'exercici de 2016 va concloure amb un marge abans de dotacions de 2.411,5 milions d'euros (2.118,4 milions d'euros sense considerar TSB), respecte d'un import de 2.863,0 milions d'euros l'any 2015 (2.763,8 milions d'euros sense considerar TSB).

Les dotacions per a insolvències i altres deterioraments (d'immobles i d'actius financers, principalment) van totalitzar 1.427,1 milions d'euros, respecte de 2.333,2 milions d'euros l'any 2015. Cal destacar les dotacions realitzades el 2016 de 92,3 milions d'euros de deteriorament de la participació de BCP.

Les plusvàlues per vendes d'actius van pujar a 35,1 milions d'euros i inclouen principalment una plusvàlua bruta de 52 milions d'euros per la venda de la participació mantinguda a Dexia Sabadell. El 2015, les plusvàlues per vendes d'actius van ser de -17,0 milions d'euros.

El benefici abans d'impostos incrementa un 36,9% (17,6% sense considerar TSB) comparat amb el que es va obtenir el 2015.

Un cop aplicats l'impost sobre beneficis i la part del resultat corresponent a minoritaris, dona un benefici net atribuït al grup de 710,4 milions d'euros al tancament de l'any 2016, fet que suposa un increment del 0,3% respecte a l'exercici anterior. Sense considerar TSB, el benefici net atribuït al grup puja a 531,1 milions d'euros al tancament de 2016, un 9,4% per sota del resultat obtingut en el mateix període de 2015.

2.4. Resultats per negocis

A continuació, es detallen les magnituds financeres principals associades a les unitats de negoci més rellevants del grup, d'acord amb la informació per segments descrita en la nota 42 d'aquests comptes anuals consolidats.

Negoci Bancari Espanya

Dins el negoci bancari a Espanya cal destacar els negocis més rellevants, sobre els quals es presenta informació de l'evolució dels resultats i magnituds principals.

Banca Comercial

	2016	2015	Variació (%) Interanual
Marge d'interessos	2.212.327	2.141.985	3,3
Comissions netes	733.823	651.564	12,6
Altres ingressos	(127.506)	(55.635)	129,2
Marge brut	2.818.644	2.737.914	2,9
Despeses d'explotació	(1.383.799)	(1.395.259)	(0,8)
Marge d'explotació	1.434.845	1.342.655	6,9
Resultats i pèrdues d'actius problemàtics	(301.387)	(642.929)	(53,1)
Resultat abans d'impostos	1.133.458	699.726	62,0
Ràtios (%)			
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	15,7%	8,9%	-
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	48,1%	49,9%	-
Ràtio de morositat	7,4%	9,0%	-
Ràtio de cobertura de dubtosos	38,6%	52,7%	-
Volums de clients (milions d'euros)			
Inversió creditícia	76.928	77.708	(1,0)
Recursos	95.726	94.053	1,8
Valors dipositats	6.873	9.008	(23,7)
Altres dades			
Empleats	12.343	12.550	(1,6)
Oficines nacionals	2.105	2.190	(3,9)

La línia de negoci de més pes del grup és Banca Comercial, que centra la seva activitat en l'oferta de productes i serveis financers a grans i mitjanes empreses, pimes i comerços, particulars –banca privada, banca personal i mercats massius–, no residents i col·lectius professionals, amb un grau d'especialització que permet prestar atenció personalitzada als seus clients en funció de les seves necessitats, tant a través de l'expert personal de la seva xarxa d'oficines multimarca com mitjançant els canals habilitats per tal de facilitar la relació i l'operativitat a distància.

En particulars, el 2016 s'ha treballat per mantenir l'elevat ritme de captació dels anys anteriors i aconseguir ser el banc principal de tots els nostres clients, establint relacions a llarg termini i oferint un servei de qualitat. Durant el 2016 s'ha implantat un nou model d'oficines multiubicació i s'ha realitzat el desplegament a Banca Retail de Gestió Activa, que permet donar resposta a les necessitats dels nostres clients de manera remota.

A més a més, s'han posat nous serveis que milloren el dia a dia del client, com ara la conversió de tots els clients particulars a la Firma Digital, el pagament a través del mòbil a comerços (Sabadell Wallet) i entre particulars (Bizum).

En empreses, durant l'exercici de 2016 el banc ha consolidat el nou model de relació basat en el Pla Compromís Empreses. Amb aquest pla, el banc posa el client en el centre de la relació, i es compromet amb ell, per escrit, a una sèrie d'aspectes relacionals d'interès comú.

Aquest model de relació ha estat altament valorat pels clients del banc a través de les enquestes realitzades i és l'eix principal per convertir el banc en el principal proveïdor financer dels seus clients.

El 2016, el marge d'interessos atribuït a Banca Comercial s'ha situat en 2.212,3 milions d'euros, i el resultat abans d'impostos ha assolit els 1.133,4 milions d'euros. La ràtio ROE s'ha situat en el 15,7%, i la ràtio d'eficiència, en el 48,1%. El volum de negoci ha assolit els 76.928 milions d'euros de préstecs i partides a cobrar i 95.726 milions d'euros de recursos gestionats.

Banca Corporativa

Banca Corporativa ofereix solucions financeres i d'assessorament a grans corporacions i institucions financeres nacionals i internacionals. Agrupa les activitats de banca corporativa, finançament estructurat i *trade finance* & IFI.

En milers d'euros

	2016	2015	Variació (%) Interanual
Marge d'interessos	162.391	164.053	(1,0)
Comissions netes	39.609	25.492	55,4
Altres ingressos	12.732	7.445	71,0
Marge brut	214.732	196.990	9,0
Despeses d'explotació	(37.879)	(29.660)	27,7
Marge d'explotació	176.853	167.330	5,7
Resultats i pèrdues d'actius problemàtics	(87.349)	(96.720)	(9,7)
Resultat abans d'impostos	89.504	70.610	26,8
Ràtios (%)			
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	5,2%	5,5%	-
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	17,5%	14,8%	-
Ràtio de morositat	2,0%	3,2%	-
Ràtio de cobertura de dubtosos	76,0%	65,0%	-
Volums de clients (milions d'euros)			
Inversió creditícia	11.432	11.702	(2,3)
Recursos	6.431	6.191	3,9
Valors dipositats	2.269	666	241,0
Altres dades			
Empleats	130	124	4,8
Oficines nacionals	2	2	-
Oficines a l'estranger	3	3	-

El 2016 ha estat un any en què els equips de Global Corporate Banking han desplegat una estratègia coordinada i per geografies, fet que ha permès grans avenços per consolidar Banc Sabadell com "la millor experiència en Corporate Banking per als seus clients".

L'augment de l'afany inversor registrat aquest 2016 pels clients fora d'Espanya (per l'augment de la rendibilitat que aconsegueixen dels seus actius), unit a la nostra capacitat a l'exterior i la coordinació entre els nostres equips, ens permet seguir acompanyant-los en qualsevol geografia en què pretenguin créixer.

El 2016, el marge d'interessos atribuït a Banca Corporativa s'ha situat en 162,4 milions d'euros, i el resultat abans d'impostos ha assolit els 89,5 milions d'euros. La ràtio ROE s'ha situat en el 5,2%, i la ràtio d'eficiència, en el 17,5%.

Mercats i Banca Privada

Mercats i Banca Privada ofereix i dissenya productes i serveis d'alt valor afegit, amb l'objectiu d'aconseguir una bona rendibilitat per al client, incrementar i diversificar la base de clients i assegurar la consistència dels processos d'inversió amb una anàlisi rigorosa i amb una gestió de qualitat reconeguda. Tot això portant el model de relació amb el client cap a la multicanalitat.

En milers d'euros

	2016	2015	Variació (%) Interanual
Marge d'Interessos	49.251	44.884	9,7
Comissions netes	188.057	183.414	2,5
Altres ingressos	48.961	6.895	610,1
Marge brut	237.018	235.193	0,8
Despeses d'explotació	(112.882)	(104.446)	8,1
Marge d'explotació	124.136	130.747	(5,1)
Resultats i pèrdues d'actius problemàtics	313	(7.797)	(104,0)
Resultat abans d'impostos	124.449	122.950	1,2
Ràtios (%)			
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	42,3%	38,7%	-
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	47,2%	44,0%	-
Ràtio de morositat	3,0%	4,3%	-
Ràtio de cobertura de dubtosos	47,7%	62,1%	-
Volums de clients (milions d'euros)			
Inversió creditícia	938	981	(4,4)
Recursos	15.554	16.854	(7,7)
Valors dipositats	5.884	6.231	(5,6)
Patrimoni gestionat en IIC	16.572	15.459	7,2
Patrimoni total incloent-hi IIC comercialitzades no gestionades	22.594	21.427	5,4
Altres dades			
Empleats	525	529	(0,8)
Oficines nacionals	12	12	0,0

El 2016, el marge brut atribuït s'ha situat en 237 milions d'euros, i el resultat abans d'impostos ha assolit els 124,4 milions d'euros. La ràtio ROE s'ha situat en el 42,3%, i la ràtio d'eficiència, en el 47%. El volum de recursos gestionats de clients ha arribat als 21.438 milions d'euros.

SabadellUrquijo Banca Privada ha continuat aportant valor a través de l'assessorament personalitzat i la posada a disposició de productes específics de Banca Privada, com ara fons d'inversió, carteres de gestió discrecional o SICAV, que han permès la consolidació de SabadellUrquijo en les posicions més altes del rànquing d'entitats de Banca Privada.

Sabadell Asset Management, al tancament de l'exercici, acumula un patrimoni sota gestió en fons d'inversió de dret espanyol de 14.122,1 milions d'euros, un 7,9% superior al del tancament de l'any anterior i per sobre del creixement del sector, que ha estat del 7,0%. Amb aquest volum de patrimoni gestionat s'ha assolit el 6% de quota en el patrimoni gestionat pels fons d'inversió espanyols.

L'exercici de 2016 ha suposat en Tresoreria i Mercat de Capitals un any de consolidació de les activitats tant de les tradicionals com de les incorporades en el desenvolupament del Pla Triple.

Entre les primeres i en un entorn de tipus d'interès baixos, els bons simples han anat guanyant protagonisme i s'han consolidat com una alternativa d'inversió atractiva. Tanmateix, la inversió estructurada ha continuat sent una opció interessant per intentar buscar més rendibilitat.

Dins de l'objectiu de desenvolupament i potenciació de l'activitat de Mercat de Capitals, el banc continua identificant potencialitats i rebent mandats tant dels emissors com dels clients institucionals que canalitzen les seves necessitats de finançament i inversió a través nostre.

Finalment, en l'activitat de *trading* i en l'actual entorn de mercat en què les rendibilitats a Europa estan en mínims i l'excés de liquiditat està en màxims, combinat amb més presència internacional del banc, ens porten al fet que l'activitat de *trading* vinculada al món de la gestió dels tipus d'interès de les divises, amb diferencials de tipus d'interès diferents, hagi seguit guanyant pes dins el total del negoci de *trading*.

Contractació i Custòdia de Valors durant aquest exercici ha intensificat la seva participació en operacions amb emissores, i ha actuat com a banc agent de diferents operacions, intermediaris en contractes de liquiditat i execució d'autocarteres, així com altres, tant en custòdia com en intermediació.

Banc Sabadell ha aconseguit aquest any mantenir una posició de lideratge que li ha permès acabar l'any dins de les tres primeres entitats del mercat per volum de contractació amb una quota de l'11,80%, només per darrere de Morgan Stanley i BBVA (amb quotes del 12,99% i 12,52%, respectivament).

Negoci Bancari Regne Unit

Negoci Bancari Regne Unit correspon a TSB Banking Group plc i sis mesos de resultats. La franquícia de TSB comprèn el negoci detallista que es porta a terme al Regne Unit, que inclou comptes corrents i d'estalvi, crèdits personals, targetes i hipoteques.

En milers d'euros

	2016	2015	Variació (%) interanual
Marge d'interessos	1.050.862	539.620	94,7
Comissions netes	122.741	78.829	55,7
Altres ingressos	35.176	(3.721)	-1045,3
Marge brut	1.208.779	614.728	96,6
Despeses d'explotació	(874.546)	(493.566)	77,2
Marge d'explotació	334.233	121.162	175,9
Resultats i pèrdues d'actius problemàtics	(106.913)	(59.500)	79,7
Altres resultats	(4.431)	-	-
Resultat abans d'impostos	222.889	61.662	261,5
Ràtios (%)			
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	7,0%	5,3%	-
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	72,6%	77,9%	-6,8
Ràtio de morositat	0,5%	0,6%	-21,0
Ràtio de cobertura de dubtosos	52,7%	44,8%	17,6
Volums de clients (milions d'euros)			
Inversió creditícia	34.447	36.062	-4,5
Recursos	34.320	35.249	-2,6
Altres dades			
Empleats	8.060	8.224	-2,0
Oficines	587	614	-4,4

(*) Amb tipus de canvi aplicat per al 2016 en el balanç GBP 0,8562 i en compte de resultats GBP 0,8166 (mitjana de l'any).

Amb tipus de canvi aplicat per al 2015 en el balanç GBP 0,7340 i en compte de resultats GBP 0,7201 (mitjana sis últims mesos).

Per al 2015 només s'inclouen sis mesos de resultats. A l'efecte de ROE considera els seus fons propis comptables.

El Negoci Bancari Regne Unit inclou TSB Banking Group plc i mostra per al 2015 sis mesos de resultats. TSB està compost pel negocis següents:

- El negoci minorista que es porta a terme al Regne Unit i que inclou comptes corrents i d'estalvi, crèdits personals, targetes i hipoteques, tot això sota la franquícia de TSB.
- La "prima hipotecària", constituïda per un conjunt d'hipoteques separat que es va assignar a TSB en el context de la reestructuració de Lloyds.
- Els actius ex-UKAR, que estan compostos per un conjunt d'hipoteques gestionades pel govern britànic i que es van comprar a Cerberus durant el procés d'adjudicació amb efecte a partir del 8 de desembre de 2015.

Les fonts de finançament estan constituïdes fonamentalment pel creixement dels dipòsits de clients i l'èxit en la diversificació d'aquests. La destinació d'aquests recursos és principalment el creixement de la cartera de crèdit després de l'èxit en el llançament de la plataforma d'intermediació hipotecària i l'adquisició d'hipoteques de l'UKAR segons el que s'ha explicat anteriorment.

El 2016 els recursos han tingut un fort creixement gràcies a l'èxit del compte "Classic Plus", que ha permès a TSB assolir la quota del 6,4% de comptes oberts al Regne Unit durant el 2016.

El creixement de recursos ha ajudat a incrementar de la mateixa manera la inversió a clients, donant suport a l'estratègia de TSB i reflectint l'èxit del servei d'intermediació d'hipoteques de TSB.

Negoci bancari Amèrica

En milers d'euros

	2016	2015	Variació (%) interanual
Marge d'interessos	249.933	216.096	15,7
Comissions netes	41.914	37.080	13,0
Altres ingressos	14.446	2.209	554,0
Marge brut	306.293	255.385	19,9
Despeses d'explotació	(164.827)	(142.338)	15,8
Marge d'explotació	141.466	113.047	25,1
Dotacions de provisions (net)	41	2.938	(98,6)
Resultats i pèrdues d'actius problemàtics	(14.867)	(29.152)	(49,0)
Altres resultats	538	4.769	(88,7)
Resultat abans d'impostos	127.178	91.602	38,8
Ràtios (%)			
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	7,0%	7,1%	-
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	50,6%	54,1%	-
Ràtio de morositat	0,3%	0,6%	-
Ràtio de cobertura de dubtosos	269,7%	142,6%	-
Volums de clients (millions d'euros)			
Inversió creditícia	9.261	7.374	25,6
Recursos	7.815	6.769	15,5
Actius sota gestió	2.562	1.996	28,3
Altres dades			
Empleats	868	764	13,6
Oficines	35	28	25,0

(*) Amb tipus de canvi mitjà aplicat el 2016 per a compte de resultats USD 1,1052 i MXN 20,7365 i per al balanç tipus de canvi USD 1,0541 i MXN 21,7719.

Per al 2015 amb tipus de canvi aplicat USD 1,0887 i MXN 18,9145.

El negoci de Sabadell Amèrica està integrat per diverses unitats de negoci, tres entitats bancàries, un corredor de borsa i inversions, participades i oficines de representació que en el seu conjunt gestionen les activitats del negoci financer de banca corporativa, banca comercial i banca privada. Així mateix, el banc presta serveis als seus clients des de centres operatius en coordinació amb les oficines de representació de Colòmbia, el Perú i República Dominicana.

El 2016 va ser un any important en la consolidació de les línies de negoci existents i va permetre aprofundir en iniciatives iniciades el 2015 que van permetre un creixement en volum de negocis.

Al desembre d'aquest any, Sabadell International Branch (SIB) va adquirir una cartera de prop de 800 milions de dòlars en volum de negoci a Itaú Private Banking, de manera que ha reforçat el Sabadell com a referència en banca privada per als clients de Llatinoamèrica. Amb aquesta adquisició se suma la vuitena operació corporativa a la regió en menys de 10 anys.

En el negoci de banca corporativa, SIB va continuar creixent en nous mercats, sumant el 65% de creixement en inversions en coordinació amb les oficines de representació obertes el 2015 al Perú i Colòmbia.

Als Estats Units, el banc, a través de Sabadell United Bank (SUB), va assolir un volum de negoci de 9,2 bilions de dòlars. A més a més, la seva divisió de banca privada i gestora de patrimonis, Sabadell Bank and Trust (SB&T), va guanyar com a millor banc per gestió de patrimoni al sud de Florida pel *Daily Business Review*.

A Mèxic, a través de Sabadell Capital, el banc va gestionar operacions financeres de banca corporativa i finançament estructurat amb un important creixement en inversions de 414 milions de dòlars, i va aconseguir una rendibilitat abans d'impostos de 26 milions de dòlars. Així mateix, i seguint l'estratègia d'expansió a Mèxic, a finals de 2015 es va obtenir la llicència bancària que va permetre la creació de Banc Sabadell al país nord-americà. El banc va iniciar les seves operacions al gener de 2016, i es va concentrar inicialment en la prestació de serveis financers de banca d'empreses. En menys d'un any d'operacions, el banc ha aconseguit arribar a un volum de negocis de 313 milions de dòlars entre crèdits i dipòsits.

Transformació d'Actius Immobiliaris

En milers d'euros

	2016	2015	Variació (%) Interanual
Marge d'interessos	(30.990)	(44.772)	(30,8)
Comissions netes	(1.390)	(1.584)	(12,2)
Altres ingressos	92.294	107.853	(14,4)
Marge brut	59.914	61.497	(2,6)
Despeses d'explotació	(167.844)	(143.180)	17,2
Marge d'explotació	(107.930)	(81.683)	32,1
Dotacions de provisions (net)	1.386	(71)	(2.046,0)
Resultats i pèrdues d'actius problemàtics	(801.941)	(762.453)	5,2
Altres resultats	-	-	-
Resultat abans d'impostos	(908.485)	(844.207)	7,6
Ràtios (%)			
ROE (benefici sobre recursos propis mitjans)	(26,1)%	(13,6)%	-
Eficiència (despeses d'administració sobre marge brut)	-	-	-
Ràtio de morositat	70,2%	64,9%	-
Ràtio de cobertura de dubtosos	54,9%	52,5%	-
Volums de clients (milions d'euros)			
Inversió creditícia	6.041	8.413	(28,2)
Recursos	213	301	(29,4)
Actius immobiliaris (bruts)	9.035	9.234	(2,2)
Altres dades			
Empleats	915	712	28,5
Oficines nacionals	-	-	-

Durant l'exercici s'ha aprofundit en el desenvolupament i la implementació de millores en l'estratègia de transformació d'actius establerta en exercicis anteriors. Les principals línies d'actuació d'aquesta estratègia es concreten en els següents principis de gestió:

El 2016 s'ha aconseguit per primera vegada la fita de reduir el volum total d'immobles respecte de la xifra a l'inici del període, fet que posa de manifest que la tendència del mercat immobiliari segueix a l'alça i que es mantindrà positiva el 2017. En relació amb les accions de recuperació de deute en situació de mora, és especialment important destacar que durant el 2016 Banc Sabadell ha continuat gestionant de manera proactiva les situacions d'impagament de deutes hipotecaris d'habitatge habitual de clients, buscant solucions que evitin processos judicials i sense realitzar, en cap cas, llançaments forçosos.

Pel que fa a serveis immobiliaris de Banc Sabadell, el 2016 ha continuat amb un alt dinamisme, i Solvia constitueix una de les principals plataformes de *servicing* immobiliari, ja que cobreix una oferta completa de serveis immobiliaris (des de la promoció i el desenvolupament, passant per l'administració d'actius, fins a la seva comercialització, fonamentalment detallista).

En termes de desenvolupament de negoci la companyia ha continuat diversificant la seva cartera de clients. En aquest exercici cal destacar la incorporació de la companyia immobiliària Neinor, per a la qual Solvia realitza serveis de venda. La cartera de serveis a la Sareb s'ha ampliat, i ha incorporat l'activitat de promoció immobiliària. A més a més, Solvia fa treballs de consultoria immobiliària, aprofitant la seva *expertise* de mercat, per a fons internacionals que adquireixen carteres a Espanya.

Una fita clau en termes de desenvolupament de negoci el 2016 ha estat la decisió de desenvolupar serveis d'intermediació (venda i lloguer) per a particulars i empreses. En aquest sentit, Solvia està reforçant les capacitats dels seus equips, i, en particular, està estenent la seva pròpia xarxa de comercials i consultors. Amb aquests objectius, en aquest exercici, Solvia ha obert 11 oficines de carrer i ha començat a franquiciar la seva xarxa comercial, comptant amb punts addicionals de venda de la seva xarxa franquiciada. Els actius de particulars i empreses que mitjança Solvia ja estan incorporats a l'oferta disponible a solvia.es. La companyia continua apostant pel desenvolupament dels seus canals de màrqueting, i continua el seu lideratge en reconeixement de marca el 2016.

3.- QÜESTIONS RELATIVES AL MEDI AMBIENT

Sostenibilitat ambiental

Tenim cura del futur, també en termes de sostenibilitat; per això, Banc Sabadell disposa d'una política ambiental, ha signat els principals compromisos internacionals i promou el compromís global amb el medi ambient.

Política ambiental

- Minimitzar els possibles impactes ambientals derivats de processos, instal·lacions i serveis.
- Gestionar adequadament els riscos i les oportunitats ambientals inherents al negoci.
- Promoure el compromís global.

Compromisos globals i aliances

- Signant del Pacte Mundial de les Nacions Unides: assumim així el compromís de mantenir un enfocament preventiu que afavoreixi el medi ambient, el de fomentar les iniciatives que promoguin més responsabilitat ambiental i el d'afavorir el desenvolupament de tecnologies respectuoses amb el medi ambient.
- Signant del Carbon Disclosure Project (CDP) i CDP Water: compromís d'acció contra el canvi climàtic i publicació anual de l'inventari d'emissions corporatives.
- Signant dels Principis de l'Equador: incorporació de riscos ambientals i socials (ESG) en el finançament de grans projectes.
- Adherits a la categoria de gestió d'actius als Principis d'Inversió Responsable de Nacions Unides: inclusió de criteris ambientals, socials i de bon govern en les polítiques i pràctiques d'inversió.
- Soci col·laborador de l'Associació de Productors d'Energia Renovable i membre de l'Associació Eòlica Espanyola.
- Sis seus corporatives certificades segons la norma ISO 14001. El sistema de gestió ambiental està adaptat per a la resta del grup.
- Certificació LEED NC OR d'edificació sostenible: obtinguda per a la zona de serveis de la principal seu corporativa del grup a Sant Cugat del Vallès.
- Soci del Programa europeu Greenbuilding: soci del programa europeu Greenbuilding per l'edificació sostenible del centre logístic i arxiu general del grup a Polinyà.

Les diferents àrees de l'organització disposen dels recursos econòmics necessaris per fer front als objectius i compromisos de Banc Sabadell amb el medi ambient. A causa de l'activitat i l'estructura de l'organització, no es comptabilitzen aquests recursos sota un concepte específic que permeti aportar una dada global de despeses i inversions ambientals.

Principals actuacions mediambientals

Inversió i finançament en energies renovables

Banc Sabadell impulsa el desenvolupament d'un model energètic més sostenible a través de la inversió directa i el finançament de projectes d'energia renovable.

Banc Sabadell finança projectes de generació d'energia renovable com l'eòlica, fotovoltaica, solar tèrmica, biomassa o projectes de biocarburant, complementat amb l'assessorament i la mediació en projectes d'aquest tipus a les empreses. A més del finançament, Banc Sabadell inverteix directament en capital de projectes de generació energètica mitjançant fonts renovables. Aquesta activitat es duu a terme, sobretot, a través de la filial participada al 100% Sinia Renovables.

Principis de l'Equador

Banc Sabadell va adoptar al setembre de 2011 els Principis de l'Equador. Aquests principis es basen en polítiques, normes i guies de la Corporació Financera Internacional (IFC) i s'apliquen actualment als projectes estructurats i préstecs corporatius.

L'entitat ha aplicat des d'aleshores els Principis de l'Equador a tots els nous projectes de finançament estructurat d'import superior o igual a 10 milions de dòlars i préstecs corporatius a partir de 100 milions de dòlars. Els projectes es categoritzen en A, B o C seguint l'estàndard desenvolupat per la Corporació Financera Internacional (IFC), i en tots els projectes de les categories A i B s'efectua una avaluació social i ambiental revisada per un expert independent.

Banc Sabadell publica en el seu informe anual el detall de cada un dels projectes vinculats als Principis de l'Equador, els quals són consultables també a través de la pàgina web.

Sistema de gestió ambiental i canvi climàtic

El Comitè de Medi Ambient és l'encarregat de vetllar pel compliment de la política ambiental i de supervisar l'acompliment ambiental en l'organització. L'entitat disposa d'un sistema de gestió ambiental (SGA) implantat el 2006 seguint l'estàndard mundial ISO 14001:2004. Actualment, el 16,05% de la plantilla nacional treballa en alguna de les sis seus certificades amb aquesta norma. El sistema de gestió ambiental està adaptat per a la resta de centres de treball a Espanya.

Banc Sabadell treballa any rere any per millorar l'ecoeficiència de les seves instal·lacions i reduir l'impacte ambiental del servei prestat a clients.

Les actuacions del banc en relació amb els consums i les emissions han estat les següents:

- Inventari d'emissions de CO₂: El 2009 es va realitzar un inventari d'emissions corporatives de CO₂ verificat externament. Es continua amb l'objectiu de reducció del 3% per al període 2015-2020 d'emissions d'abast 1 i 2 prenent com a any base el 2014. El 2016 s'ha assolit una reducció del 94,77% d'aquestes emissions gràcies, principalment, a la contractació d'energia elèctrica amb origen renovable.
- Consum energètic elèctric: El consum total d'energia elèctrica a Espanya l'exercici de 2016 ha assolit els 89.808 MWh respecte a 97.575 MWh al tancament de l'exercici de 2015. Cal destacar que Banc Sabadell continua amb la contractació d'energia amb garantia d'origen renovable a través de l'empresa Nexus Renovables, i durant aquest exercici ha estat el 99,84% del total d'energia elèctrica subministrada.
- La major part de la xarxa d'oficines disposa d'un sistema centralitzat d'il·luminació i climatització. En àrees concretes dels centres corporatius s'han implantat sistemes d'il·luminació per detecció de presència i llums LED.
- Ús generalitzat de llums de baix consum i sistema d'encesa dels rètols publicitaris adaptat a les franges de llum solar.
- Als centres corporatius i les oficines més grans, les instal·lacions de climatització disposen de recuperació d'energia.
- La xarxa d'oficines disposa d'equips lleugers *thin client* que consumeixen un 90% menys d'energia.

- Consum de paper: reduir, reutilitzar i reciclar. El consum de paper a Espanya en l'exercici de 2016 ha estat de 1.062 tones, un 27,72% menys respecte a les 1.469 tones de 2015. Paral·lelament, les actuacions principals entorn de la reducció del consum de paper han estat:
 - Els clients disposen de servei 24 hores a través de canals remots, la xarxa de caixers, el canal telefònic, el correu electrònic o les xarxes socials. El 100% de la seva correspondència com a clients es pot consultar electrònicament.
 - La xarxa d'oficines disposa de tauletes digitalitzadores que permeten capturar la signatura del client. El 2016 el seu ús ha permès eliminar més de 29 milions de papers preimpressos.
 - El paper convencional disposa dels certificats FSC, producció sense clor i certificacions ISO 9001/ISO 14001, i totes les impressores del grup imprimeixen per defecte a doble cara.
- Consum d'aigua: El consum d'aigua del grup en l'àmbit nacional es limita a un ús sanitari i de reg d'algunes zones enjardinades. Pel que fa a la gestió de les aigües residuals, totes les instal·lacions i els centres de treball estan connectats a la xarxa de sanejament públic. Els sanitaris i les aixetes disposen de mecanismes d'eficiència per optimitzar la gestió de l'aigua. La principal seu corporativa del grup disposa d'un dipòsit de recollida d'aigües pluvials i d'aigües grises per aprofitar-les com a aigua de reg. D'altra banda, la zona enjardinada es compon d'espècies autòctones amb baixa necessitat de reg.
- Residus: En totes les instal·lacions del grup, el residu de paper es gestiona com a documentació confidencial que cal destruir, i posteriorment es recicla totalment a través de gestors autoritzats de residus. Els centres corporatius i oficines disposen de recollida selectiva d'envasos, matèria orgànica i piles. L'entitat duu a terme amb Ricoh (únicament oficines, que disposen d'impressores bancàries) i amb el programa d'HP Planet Partners la recollida i reutilització de tòners usats, i gestiona els seus residus tecnològics a través de gestors autoritzats. Per gestionar els residus de les oficines en procés de tancament o fusió es disposa de mecanismes de control específics.

Formació i sensibilització ambiental

Tota la plantilla té a la seva disposició un curs de formació en línia, que han fet de manera obligatòria els empleats de les seues corporatives certificades.

Banc Sabadell fa partícips tots els seus proveïdors de la política ambiental del grup i incorpora la responsabilitat ambiental i social en la seva cadena de subministrament mitjançant diferents mecanismes. En el procés de compra en l'àmbit del grup, es valoren positivament les ofertes de proveïdors que disposen de certificacions ISO 9001, ISO 14001/EMAS, EFQM, i es tenen en compte les característiques ambientals dels productes (reciclat, ecològic, respectuosos amb el medi ambient). El contracte bàsic de Banc Sabadell amb proveïdors inclou clàusules ambientals, de respecte als drets humans i als deu principis del Pacte Mundial, així com l'acceptació del codi de conducta per a proveïdors. En especial, s'inclouen requisits ambientals en les especificacions dels productes o serveis que tenen un impacte ambiental significatiu.

4.- INFORMACIÓ SOBRE RECURSOS HUMANS

Recursos Humans té com a missió donar suport a la transformació de l'organització des de les persones, formant part del dia a dia del negoci i del seu creixement. L'objectiu clau és maximitzar la creació de valor dels professionals que formen part de Banc Sabadell mitjançant el desenvolupament del seu talent, la gestió de les seves expectatives i el màxim aprofitament de les seves capacitats.

Durant tot el desplegament del Pla Triple, la gestió del talent i capital humà ha estat un focus fonamental, i s'ha donat suport als grans eixos del pla estratègic.

El seu programa sota el pla ha inclòs tant palanques de transformació i evolució organitzativa com una visió àmplia i completament renovada de la mateixa funció de Recursos Humans.

Dins la transformació i evolució organitzativa s'han establert tres prioritats estratègiques: gestionar el talent d'una manera transversal (reforç del lideratge i desenvolupament d'una cultura de planificació i desenvolupament del talent) que doni resposta al creixement del grup, elevar el llistó de l'acompliment dels empleats (un model comú i actualitzat que permeti dur a terme una cultura de gestió activa de l'acompliment) i involucrar i comprometre tots els treballadors amb el projecte de futur del grup.

Dades bàsiques de personal

Nombre d'empleats i empleades	2016	2015
Plantilla mitjana equivalent	26.022	21.879
Plantilla nacional la data de tancament	16.771	16.869
Plantilla la data de tancament	25.945	26.090
Rotació (%) (*)	0,92%	1,02%
Absentisme (%) (**)	2,60%	2,45%
Hores de formació per empleat (***)	32,68	20,99

La plantilla mitjana equivalent es calcula partint de la mitjana d'empleats la data de tancament de cada mes.

(*) Rotació no desitjada: nombre de baixes i excedències voluntàries sobre la mitjana de plantilla x 100.

(**) L'índex fa referència a la gravetat de l'absentisme (jornades perdudes / jornades existents x 100).

(***) Sobre la plantilla nacional.

Nombre d'empleats i empleades	Homes	Dones	Total
Plantilla nacional	8.307	8.464	16.771
Plantilla internacional	3.133	6.041	9.174
Distribució per gènere (%)	44,1%	55,9%	100%
Edat mitjana (*)	42,92	42,12	42,72
Antiguitat mitjana (*)	16,31	15,46	16,09

Les dades s'han calculat sobre la plantilla del grup.

Nombre d'empleats i empleades	Homes	Dones	Total
Administratius	1.610	4.595	6.205
Tècnics	9.339	9.756	19.095
Direcció	491	154	645
Total	11.440	14.505	25.945

Les dades s'han calculat sobre la plantilla del grup.

Polítiques i principis de gestió de recursos humans

Els pilars de la política de recursos humans són el respecte de la dignitat de la persona, una retribució justa i competitiva, informació veraç i transparent i la cooperació duradora.

Política de selecció

Banc Sabadell, seguint la seva política de recursos humans, disposa d'un procés de selecció de personal que garanteix l'aplicació de criteris objectius basats en la professionalitat i en l'adequació de les persones als llocs de treball i potencial de desenvolupament a l'empresa. El grup procura el màxim desenvolupament professional dels seus empleats, i fomenta l'esperit de superació i el reconeixement del seu esforç personal. Aquest compromís mutu es materialitza en el Codi de conducta del grup Banc Sabadell.

Al llarg d'aquest any 2016 s'ha estat treballant en diferents accions i projectes encaminats a reforçar i millorar el servei d'atracció i selecció del talent.

Les funcions d'atracció, selecció i reclutament no queden el marge d'aquest nou entorn: volums més grans de contractació, nous perfils i la dispersió geogràfica són factors que demanen reformular i actualitzar els procediments, les habilitats, les capacitats i les tecnologies utilitzades per atraure els millors candidats i oferir-los una experiència positiva.

En aquest sentit, a fi de dinamitzar el servei de selecció interna, de donar oportunitats de creixement professional i afavorir la mobilitat interna dels empleats i empleades del grup, s'han pres les mesures següents:

- Flexibilitzar la normativa interna de selecció (i trasllats) per poder atraure més talent intern.
- Aprovar un protocol de recerca activa i interna d'empleats.
- Descriure i compartir els pilars d'una política de selecció interna en l'àmbit internacional per homogeneïtzar i fer més eficients els moviments entre empleats de les diferents regions en què opera el grup.

De gener a desembre de 2016 s'han pogut cobrir 184 vacants internament i 77 externament.

En paral·lel, s'ha continuat treballant en la digitalització completa del procés de selecció i es dona per finalitzat aquest procés. L'atracció, identificació i avaluació dels candidats s'efectua mitjançant una única plataforma tecnològica. Aquest canvi ha permès definir i implantar un model més objectiu i augmentar la qualitat i robustesa global del procés.

Se segueix treballant en la consolidació d'un planter de professionals que nodreixin selectivament la futura expansió, així com en la incorporació de l'experiència internacional en la carrera directiva.

Per aquest motiu s'ha creat una unitat de servei enfocada a dissenyar i a gestionar els programes destinats a atreure talent jove amb potencial per desenvolupar-lo com a planter per acompanyar el creixement del grup.

- Internship Programme
- Young Talents
- Talent Graduate Programme

Aquest any s'han reclutat 140 becaris, 30 *young talents* i 40 *graduates*.

Així mateix, aquest any s'ha fet un gran esforç per estar present en els principals fòrums i estrènyer i reforçar la relació amb universitats i escoles de negoci considerades clau per a Banc Sabadell. S'ha participat en diferents activitats com ara sessions de *networking*, *stand* i presentacions a estudiants: AFI, BGSE, CUNEF, Deusto, ESADE, JOBarcelona, UEM, UPC i IDEC, entre d'altres.

A més a més, totes aquestes accions han redundat en una millora en els indicadors de reputació externa, i ha destacat l'èxit d'assolir, per primera vegada, una posició en el Top 20 de Merco Personas (17), un monitor de gran reputació a Espanya per mesurar l'atractiu com a ocupador.

Política d'igualtat, conciliació i integració

A Banc Sabadell es garanteix la igualtat de gènere i la igualtat d'oportunitats en totes les àrees d'actuació que afecten els seus treballadors i treballadores: selecció, formació, promoció i desenvolupament professional, retribució salarial, conciliació de la vida laboral amb la familiar i/o personal, etc. Aquests principis estan recollits en el Pla d'Igualtat, en la política de recursos humans i en el Codi de conducta del grup Banc Sabadell.

Igualtat

Amb el ferm compromís de l'alta direcció, i seguint amb l'objectiu fixat en el Pla d'Igualtat que es va signar amb la representació dels treballadors i treballadores l'any 2010 (renovat al juny de 2016), Banc Sabadell ha augmentat la presència de dones en llocs directius en un 2% durant l'últim any.

El nou Pla d'Igualtat, igual que el seu predecessor, té com a objectiu evitar qualsevol tipus de discriminació laboral entre dones i homes a l'empresa, i estableix noves línies d'actuació, amb sistemes perfeccionats de seguiment i avaluació d'objectius, en les àrees de formació, promoció i desenvolupament professional, retribució salarial, conciliació de la vida laboral amb la familiar i/o personal, violència de gènere i assetjament sexual.

	2016	2015
% de promoció que són dones	53,77%	56,45%
% de dones en llocs de direcció	23,88%	21,85%

Les dades s'han calculat sobre la plantilla del grup.

Diversitat i integració

Banc Sabadell fomenta qualsevol tipus de diversitat i aposta per la integració de tots els seus col·laboradors i col·laboradores en l'àmbit laboral amb processos de selecció i desenvolupament professional orientats a la no discriminació.

El grup estableix accions d'adequació del lloc de treball en els casos de diversitat funcional que ho requereixin, d'acord amb els protocols d'especial sensibilitat del servei de medicina del treball. A més a més, l'entitat ofereix acompanyament en la sol·licitud de tràmits i gestions en l'àmbit municipal, autonòmic o estatal, que ajudin a millorar el benestar social d'aquest col·lectiu més enllà de l'àmbit estrictament professional. En compliment de la Llei general de la discapacitat (LGD), s'apliquen mesures alternatives per la via de contractació de serveis o subministraments amb centres especials d'ocupació.

El nombre d'empleats del grup amb alguna discapacitat el 2016 ha estat de 263 (al tancament de l'exercici de 2015 pujaven a 254).

La diversitat funcional no és l'única diversitat que es gestiona de manera diferencial a Banc Sabadell. Les polítiques orientades al màxim aprofitament del talent multigeneracional han agafat un protagonisme especial durant l'últim any, a causa de l'evolució de la piràmide d'edat del grup.

Així, Banc Sabadell ha dut a terme un exhaustiu estudi de la realitat generacional de la plantilla; ha identificat la complexitat d'experiències, habilitats, capacitats i formació de cadascuna de les generacions que la formen, i ha dissenyat propostes de millora que tinguin en consideració els seus principals interessos, necessitats, expectatives i inquietuds.

Conciliació de la vida laboral i familiar

Els treballadors i treballadores tenen a la seva disposició un conjunt de beneficis socials pactats per Banc Sabadell i els representants sindicals en l'acord sobre mesures de conciliació de la vida familiar i personal amb la laboral. Tots aquests beneficis han estat comunicats a la totalitat de la plantilla i estan recollits en el portal de l'empleat de la intranet, de manera que són àmpliament coneguts pels treballadors i treballadores, que els sol·liciten i en gaudeixen des de fa temps.

Els beneficis inclouen reducció de jornada (retribuïda, no retribuïda, per lactància), excedències (per maternitat, per cura de familiars), permisos especials (per estudis, per motius personals, per adopció internacional), ampliació de la llicència per naixement de fill i flexibilitat horària.

Amb l'objectiu d'afavorir una millora de l'equilibri de la vida professional i/o personal dels col·laboradors i col·laboradores de Banc Sabadell, els últims mesos s'ha posat en marxa una prova pilot de teletreball, a fi de desplegar aquesta modalitat de treball de manera remota en qualsevol centre corporatiu.

Així mateix, Banc Sabadell ofereix un ampli ventall de mesures orientades a millorar la conciliació de la vida laboral i familiar i/o personal de la seva plantilla, mitjançant la contractació de serveis o compra de productes a través del portal per a empleats, que els ofereix no tan sols un estalvi econòmic, sinó també de temps, ja que reben els productes en el seu lloc de treball i s'estalvien el desplaçament o fer la gestió fora de l'horari laboral.

En els edificis de centre corporatiu de Sant Cugat del Vallès i Madrid, a més a més, es posa a disposició dels treballadors i treballadores diversos serveis que permeten l'estalvi de temps i desplaçaments, com ara gimnàs, tintoreria, parafarmàcia, agència de viatges, perruqueria, oficina bancària, etc., de manera que es facilita la realització de certes gestions personals.

Política de compensació

El model de compensació de Banc Sabadell es fonamenta en els principis d'equitat interna, competitivitat externa, transparència, diferenciació, flexibilitat, senzillesa, confidencialitat i comunicació, tal com s'estableix en la política de recursos humans.

La política de compensació es basa en el nivell de responsabilitat del càrrec i en l'evolució professional de cada persona. En aquesta línia s'estableixen les pràctiques d'increments de retribució fixa i retribució variable. El percentatge d'empleats de la plantilla nacional amb opció a remuneració variable és del 88,47% el 2016 (89,7% el 2015).

El banc ofereix als seus empleats un altre tipus de beneficis socials, entre els quals hi ha la concessió de préstecs a interès zero, beques de formació i d'ajuda escolar per als fills.

Política de riscos laborals

Banc Sabadell assumeix una política preventiva de millora contínua de les condicions de treball i salut dels empleats del grup.

D'acord amb la legislació vigent, el banc disposa d'un pla de prevenció que inclou les seves activitats preventives. Cada any es publica una memòria de les activitats preventives dutes a terme a l'empresa. La memòria està disponible en el portal de l'empleat i en el web corporatiu.

Es duu a terme una avaluació inicial de riscos laborals per a cada nou centre de treball i en cas de reformes o modificacions. Així mateix, quan ha transcorregut un període des de la realització de l'avaluació, en totes les instal·lacions s'avaluen tant els llocs individuals de treball com les zones comunes, les instal·lacions i aspectes com ara temperatura, il·luminació, etc.

La totalitat del personal de Banc Sabadell i les noves incorporacions reben informació sobre prevenció de riscos laborals i fan la formació obligatòria de seguretat i salut a la feina a través d'un curs en línia. La formació es completa amb publicacions, fitxes d'ergonomia, manuals d'equips de treball, relacionades amb els riscos propis de l'activitat del banc.

Desenvolupament de les persones

Nou model d'aprenentatge

Aquest any 2016, atesos els reptes de l'organització i del mercat, el departament de formació ha volgut donar un gran impuls a la implantació del nou model d'aprenentatge de Banc Sabadell amb el llançament del Sabadell Campus i les seves diferents escoles i espais. Un projecte en què es materialitzen els eixos del model de formació de Banc Sabadell, basats en:

La innovació, amb un model de formació digital, basat en l'aprenentatge experiencial, d'alt impacte emocional, i flexible. Amb aquest objectiu, s'han analitzat les metodologies internacionals més innovadores per poder crear nous programes de formació i redissenyar els existents.

La personalització de la formació, oferint una formació que pretén adaptar-se al moment vital de cada persona, a la forma d'aprenentatge de cadascú, i que pot ajudar en els reptes personals o professionals que cadascú es proposi.

L'alineament en el negoci de la formació com a motor de canvi i una palanca clau per al negoci. En aquest sentit, per construir cada programa i solució formativa, hem treballat amb les diferents àrees de negoci, identificant quins indicadors es volen millorar o quin impacte es vol assolir amb la formació.

L'eficiència: un model que busca l'eficiència tant en l'àmbit econòmic com d'aprenentatge, per donar resposta de manera proactiva, amb més qualitat i transferència de l'aprenentatge.

	2016	2015
Empleats que han rebut formació (%)	98%	98%
Inversió en formació per empleats (euros)	371,8	257,1

Les dades són d'abast nacional.

Llançament de l'espai digital

Sabadell Campus ha posat a disposició de tots els seus empleats un espai de desenvolupament d'habilitats digitals que pretén ajudar a la transformació digital de tots els professionals de Banc Sabadell. Durant el 2016 s'han llançat dos itineraris de formació amb gran èxit i participació: Digitalitza't amb Google, i Digitalitza't amb LinkedIn, dels quals ja han gaudit més de 6.000 persones.

Llançament Escola Comercial

El llançament de l'Escola Comercial suposa l'orientació total de l'oferta formativa als reptes de la xarxa comercial.

Per això s'han creat continguts en línia específics per donar resposta a reptes comercials transversals i s'han dissenyat nous tallers d'habilitats comercials presencials. Una oferta molt més completa, orientada i adaptable a la necessitat de cada professional.

A més a més, s'ha iniciat el redisseny dels antics Itineraris per Funció, transformats en un programa semipresencial, de benvinguda a la seva nova funció, i una recomanació de formació en línia i presencial per a cada perfil. Un concepte de formació per perfil, més modern, que permet que cada empleat es configuri a mida el seu pla de formació.

Durant el 2016 ja s'han posat en marxa per als perfils de directors d'oficina, directors de banca empresa i gestors comercials, i seguim treballant en la incorporació de més perfils per al pròxim any.

Llançament Escola de Management i redisseny programa PCM

La nova Escola de Management s'ha llançat amb l'objectiu de facilitar als professionals de Banc Sabadell continguts per desenvolupar les seves habilitats, orientats a assolir els seus reptes personals i de negoci.

En aquest sentit, s'han incorporat nous formats de formació en línia, com ara vídeos, jocs, casos, etc., i s'han redissenyat els programes incorporant aprenentatge informal, *networking*, ludificació, i altres innovacions pedagògiques, i millorant l'impacte de transformació tant en els assistents com en l'entitat.

A més a més, iniciem un renovat programa PCM, redissenyat amb l'objectiu que més empleats en puguin gaudir i que els seus projectes finals tinguin més impacte en l'organització.

Llançament Escola Tècnica i Financera

Finalment, s'ha posat en marxa la nova Escola Tècnica i Financera amb la missió de millorar la cultura financera de l'entitat, que ofereix una oferta formativa especialitzada i posa a disposició de tots els empleats una oferta atractiva de continguts i metodologies d'aprenentatge.

En el marc de l'Escola Tècnica i Financera s'ha posat en marxa el nou Programa de Gestió de Riscos, impartit per la UPF, per als analistes de riscos del banc.

Així mateix, a l'Escola Tècnica i Financera, tots els empleats poden accedir a continguts financers exclusius creats per professors experts de la Universitat Oberta de Catalunya i adaptats als reptes pràctics dels empleats de Banc Sabadell.

Llançament espai idiomes

Seguint amb l'objectiu de millorar el nivell de coneixement d'idiomes a l'entitat, s'ha creat i difós el nou espai d'idiomes de Sabadell Campus. Un espai en què qualsevol empleat pot conèixer tota l'oferta formativa d'idiomes que ofereix el banc per a cada perfil i necessitat concreta.

Nou projecte Formadors interns

Un dels grans pilars del nou model de formació de Banc Sabadell són sens dubte els formadors interns, una figura que facilita la gestió del coneixement i el talent intern i que permet arribar amb la formació a tots els territoris en el moment en què es necessita.

Conscients de la seva importància, hem llançat una campanya de recerca i selecció dels nous formadors interns per al nou pla de formació. En paral·lel, s'està dissenyant un nou pla de formació de formadors, com una eina de desenvolupament i detecció del talent.

Gestió del lideratge

S'ha consolidat la nova Direcció Estratègica del Talent, que com a principal repte el 2016 ha iniciat un nou model de gestió del talent directiu i predirectiu. Per això s'ha integrat la informació de RH i s'han dut a terme entrevistes estructurades d'identificació de potencial, afegint a l'anàlisi noves eines psicomètriques d'alta fiabilitat. Partint d'aquesta informació, s'han realitzat "comitès de persones" en el si de cada direcció, amb l'objectiu d'identificar i desenvolupar el talent de cara a les necessitats presents i futures del banc. S'han dut a terme comitès de persones en totes les direccions –19 en total–, i en total es tracta de 285 directius i predirectius.

Un cop realitzats els comitès, s'ha iniciat un procés de *feedback* i de pla de desenvolupament per a tots els empleats que han estat tractats. L'objectiu és construir una cultura del desenvolupament per maximitzar l'acompliment futur, guiats pels seus propis mànagers i acompanyats per *human resources business partners* (HRBP) per progressar en la identificació, desenvolupament i promoció del talent

En aquest context, destaca la consolidació de la figura de l'HRBP, sota la direcció de la unitat de Gestió Estratègica de Talent. La nova figura, que actualment disposa de 10 professionals, a semblança de la figura ja existent en xarxa amb els directors d'Organització i Recursos Territorials, té un triple objectiu: ser un soci estratègic de les direccions, centralitzar les actuacions en matèria de persones i gestionar proactivament el nostre capital humà.

Fomentem que els nostres directius tinguin una visió i un patró comuns del lideratge, i afavorim el creixement i desenvolupament professional d'acord amb la cultura del banc, partint del canvi personal per facilitar un canvi en l'organització. El programa genera un efecte sinèrgic en què s'aconsegueix la transmissió de coneixements en cascada dels participants als seus equips, així com una actitud més propera i humana. Aquestes actituds posicionen els nostres directius com un referent de qualitat i proximitat, tant internament com en el mercat extern.

Com una de les respostes principals a aquest desenvolupament, i adreçat a nous responsables de departament i directors de centre corporatiu amb persones al seu càrrec, es continua desenvolupant el Programa corporatiu de *management*, basat en el fet de desenvolupar les capacitats de direcció i desenvolupament d'equips, potenciar la transversalitat en el conjunt del centre corporatiu, interioritzar les polítiques de recursos humans com un mitjà per gestionar el creixement professional i posar en pràctica comportaments d'èxit propis de cada rol. El 2016 se n'ha dut a terme la sisena edició.

Una de les palanques principals en la gestió de persones i orientació de resultats que té l'organització és la valoració i entrevista anual de l'acompliment, en la qual el mànager i el col·laborador es reuneixen; es tracta d'un moment corporatiu i obligatori i alhora d'un espai de creixement professional i de confiança. Aquest any s'ha incrementat la validesa i fiabilitat (rigor en l'avaluació – més nivell de discriminació) del procés, fet que ha permès posar especial atenció en els empleats amb acompliment millorable, amb els quals s'han establert plans de millora específics, gestionats conjuntament amb els seus mànagers.

Operacions de Recursos Humans

La Direcció d'Operacions, que integra el Centre de Serveis Compartits i l'Oficina d'Atenció a l'Empleat, ha entrat en una etapa de consolidació en què s'aprofundeix en les capacitats de prestar serveis i en l'eficiència dels processos. Dins d'aquesta direcció, per reforçar el suport als equips de gestió, s'ha creat el Middle Office de Recursos Humans amb la missió de donar suport especialitzat a l'acció dels HRBP. Amb l'aportació del Middle Office de RH es tanca un cercle en els processos de RH que permet guanyar en focalització i eficàcia en la gestió de les persones del conjunt de les direccions corporatives.

Comunicació, participació i voluntariat

Comunicació

Banc Sabadell disposa de múltiples canals de diàleg entre els diferents nivells de l'organització per tal de facilitar la comunicació interna i fer partícips els empleats del projecte del banc.

Banc Sabadell disposa de la plataforma BS Idea, que permet als empleats proposar idees de millora en tots els àmbits de l'organització. A més a més, la plataforma constitueix un excel·lent canal de comunicació en què els empleats poden transmetre dubtes i compartir experiències sobre processos o productes. Tant les idees més votades com les que aporten més valor a l'entitat són analitzades pels responsables dels processos afectats i pel Comitè de Decisió de l'entitat, que decideixen si s'implanten o no. D'altra banda, les idees més votades reben un premi econòmic.

Participació

Banc Sabadell respecta i garanteix els drets bàsics d'associació i negociació col·lectiva de tots els empleats, de conformitat amb la llei a Espanya. Aquests principis estan recollits en el Codi de conducta i en la política de recursos humans.

Els representants dels treballadors representen la totalitat de la plantilla i no tan sols els seus afiliats, per la qual cosa els acords socials són d'aplicació universal en l'àmbit de la negociació (sectorial, grup empresarial, empresa, etc.). En cas de canvis significatius, es comuniquen a tota la plantilla amb un mes d'antelació. Cada quatre anys es duen a terme eleccions sindicals. La direcció de Banc Sabadell es reuneix periòdicament amb els secretaris generals de les diferents representacions sindicals, i aquestes participen habitualment en diverses comissions de l'organització (Comitè Estatal de Seguretat i Salut, Comissió per a la Igualtat d'Oportunitats, Comissió de Formació i Comissió de Control del Pla de Pensions). Els centres de treball que compten amb més de 50 persones tenen un comitè d'empresa. Els centres d'entre 6 i 10 persones poden escollir un delegat sindical.

Com a resposta organitzativa als resultats de l'enquesta de clima de 2015, s'han realitzat, durant els mesos de maig a setembre de 2016, 23 Focus Groups, i s'han involucrat més de 400 empleats, els objectius principals dels quals han estat: identificar les necessitats i prioritats més destacades del banc en millora del clima organitzatiu i ampliar la informació quantitativa analitzada a partir de l'enquesta GPTW. Aquests Focus Groups s'han dut a terme en totes les territorials i direccions del banc i mostren la percepció que tenen els empleats sobre el clima organitzatiu i la visió actual i futura del banc. A partir de les conclusions identificades, s'han definit plans d'acció globals i per direccions/territorials que ajudaran a consolidar el banc com una "excel·lent empresa on treballar" i a millorar l'experiència dels empleats al banc.

Voluntariat

En resposta a aquesta línia d'actuació, definida en el Pla de responsabilitat social corporativa de 2013, s'ha posat en marxa SabadellLife, un portal intern que aglutina totes les accions que involucren els nostres empleats en els camps de la salut, la solidaritat i l'esport.

Mitjançant el portal SabadellLife es difonen iniciatives d'acció social i voluntariat corporatiu. L'èxit obtingut any rere any ha fet que s'hagin incrementat substancialment tant el nombre de participants com el nombre d'activitats realitzades al llarg de 2016, moltes proposades pels mateixos empleats.

A continuació, detallem algunes de les activitats més rellevants del 2016:

Trailwalker d'Oxfam Intermón. Durant aquesta edició es van mobilitzar 405 persones en representació de Banc Sabadell, l'empresa que més participants ha aportat en l'edició de Madrid. A més a més, s'han arribat a recaptar més de 90.000 euros, que s'han destinat a projectes de proveïment d'aigua que desenvolupa Oxfam al Sàhara.

Juntament amb el Banc de Sang i Teixits, Banc Sabadell realitza la donació de sang, que any rere any ha incrementat considerablement el nombre de donacions.

Èxit de la campanya #BSimparables, amb la qual s'han recaptat més de 6.000 euros per a la investigació contra la leucèmia per part de la Fundació Josep Carreras. A més a més, 20 empleats s'han inscrit en el Registre Espanyol de Donants de Medul·la Òssia (REDMO). Amb aquesta campanya es va aconseguir arribar a una gran mobilització dels empleats a través de les xarxes socials (etiqueta #BSimparables).

En el quart any consecutiu en el marc del Programa d'Educació Financera (EFEC), 164 voluntaris han participat en tallers d'educació financera destinats a nens de quart d'ESO en escoles de Catalunya. L'acord de col·laboració signat amb la Generalitat de Catalunya i l'Institut d'Estudis Financers comprèn 301 escoles de Catalunya. A més a més, aquest any Banc Sabadell ha participat en el programa "Les teves finances, el teu futur" (AEB), en què 34 voluntaris han pogut aportar coneixements bàsics de finances a alumnes de segon i tercer d'ESO en tot l'àmbit nacional.

A través de l'apartat 'Sabadell en acció' s'han recaptat més de 60.000 euros per a emergències i causes solidàries. Aquest apartat s'ha d'incorporar en breu al concepte 'Actitud Solidària', que amplia el marc de la nostra aliança amb la *startup* Worldcoo.

Aquest any s'han apadrinat 580 cartes, a través de la Fundació Magone, perquè els empleats de Banc Sabadell es converteixin en Reis Mags per un dia, fent arribar a nens en risc d'exclusió social el seu regal de Reis.

Fundació Coach: una iniciativa de voluntariat corporatiu que pretén millorar l'ocupabilitat de joves en risc d'exclusió social a través del *coaching* i del *mentoring*. Vint joves s'han beneficiat aquest any d'aquest programa, i s'ha doblat la xifra de l'any anterior.

Social business mentoring amb la Fundació Ship2B. Disset directius de Banc Sabadell han participat com a mentors en el programa B-Ready d'acceleració de *startups* socials.

Cal destacar l'èxit de les iniciatives encaminades a donar eines de salut als nostres empleats, en què han participat més de 1.000 empleats, especialment en les relatives a alimentació saludable i esportiva. En aquest context, també destaca la participació en diferents 'carreres de la dona' amb més de 140 empleades i empleats inscrits.

5.– LIQUIDITAT I RECURSOS DE CAPITAL

5.1 Liquiditat

Els aspectes clau en l'evolució de la liquiditat en l'exercici del grup han estat:

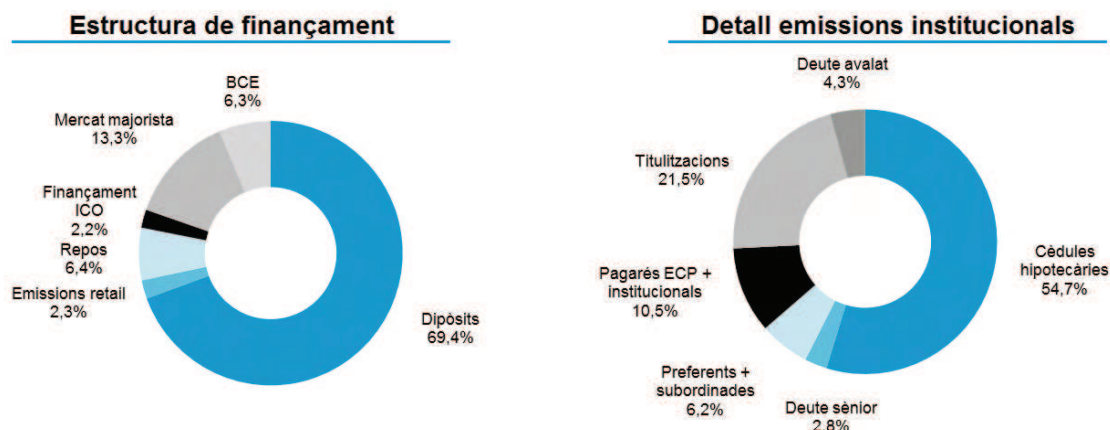
- L'entitat ha continuat generant *gap* de liquiditat del negoci comercial, reduint el finançament total en els mercats majoristes i millorant la seva posició de liquiditat.
- Els recursos de clients en el balanç han augmentat un 1,5% en relació amb el tancament de l'exercici de 2015.
- Durant el 2016 s'ha continuat amb la tendència creixent de generació de *gap* comercial observada durant els últims anys. La ràtio *loan-to-deposit* (LTD) del grup al tancament de l'any se situa en el 105,1%.
- El nivell de finançament en el mercat de capitals ha anat minorant els últims anys. Durant l'any s'han produït venciments en el mercat de capitals per un import de 4.420 milions d'euros. Per contra, Banc Sabadell va fer emissions sota els seus programes per un total de 7.658,5 milions d'euros. Concretament, Banc Sabadell va fer 2 emissions públiques de cèdules hipotecàries a 8 i 7 anys al juny i a l'octubre de 2016, per un total de 1.000 milions d'euros, respectivament; una ampliació d'una cèdula hipotecària existent per un import de 100 milions d'euros el mes de març; 3 emissions de cèdules hipotecàries a 8 anys per un import conjunt de 850 milions d'euros subscrites íntegrament pel Banc Europeu d'Inversions (BEI); una emissió d'obligacions subordinades a 10 anys per un import de 500 milions d'euros el mes de maig; 8 emissions de bons simples a un termini entre 1 i 3,25 anys per un import total de 2.488 milions d'euros, i 11 emissions de bons estructurats per un total de 220,6 milions d'euros i terminis compresos entre 1 i 5 anys. En el primer semestre de 2016, TSB va llançar al mercat una operació de titulització per un import total contravalorat en euros de 664 milions.
- El 2016, les tres agències que van avaluar la qualitat creditícia de Banc Sabadell van ser Standard & Poor's, Moody's Investors Service i DBRS. El mes de desembre, l'agència de qualificació creditícia Moody's Investors Service va comunicar la pujada d'un graó en el ràting del deute 'senior' del banc, que torna al "grau d'inversió" després de quatre anys. Aquesta acció de ràting reflecteix la millora dels fonamentals de Banc Sabadell, principalment en termes de risc. Per la seva banda, el mes de novembre, l'agència de qualificació creditícia Standard & Poor's va canviar la perspectiva de ràting de Banc Sabadell d'estable a positiu perquè va considerar que el banc està reduint el risc del seu balanç i enfortint gradualment la seva solvència en un entorn econòmic més positiu, així com consolidant la seva posició de mercat a Espanya i diversificant geogràficament les seves fonts d'ingressos.
- Banc Sabadell ha participat en la subhasta de liquiditat del BCE a quatre anys amb objectiu específic duta a terme l'any 2016 (TLTRO II o *targeted longer-term refinancing operations* II) per un import total en acabar l'any de 10.000 milions d'euros amortitzant al mateix temps els 11.000 milions euros de què disposava corresponents a les subhastes de la TLTRO de finals de 2014.
- L'entitat ha mantingut un coixí de liquiditat en forma d'actius líquids per afrontar eventuais necessitats de liquiditat.
- L'1 d'octubre de 2015 va entrar en vigor la *liquidity coverage ratio* (LCR) amb l'aplicació d'un període de *phased-in* fins al 2019. L'any 2016 el mínim exigible reguladorament era del 70%. Totes les unitats de gestió de liquiditat (UGL) de l'entitat han superat folgadamment aquest mínim. Pel que fa al grup, la ràtio LCR de l'entitat s'ha situat de manera permanent i estable al llarg de l'any àmpliament per sobre del 100%. En relació amb la *net stable funding ratio* (NSFR), que està previst implementar al gener de 2018, l'entitat s'ha mantingut de manera estable en nivells superiors al 100%.

Les dades rellevants i ràtios bàsiques de liquiditat assolides al tancament d'exercici han estat:

En milions d'euros	2016	2015	Ex-TSB 2016	Ex-TSB 2015
Inversió creditícia bruta de clients sense adquisició temporal d'actius	150.087	152.697	115.640	116.635
Fons de provisions per a insolvències i risc de país	(4.921)	(6.610)	(4.835)	(6.426)
Crèdits mediació	(4.900)	(6.069)	(4.900)	(6.069)
Crèdit net ajustat	140.266	140.018	105.905	104.140
Recursos de clients en el balanç	133.457	131.489	99.123	96.227
Loan-to-deposit ratio ajustada (%)	105,1	106,5	106,8	108,2

El tipus de canvi EUR/GBP aplicat per al balanç és del 0,8562 el 31/12/2016 i 0,7340 el 31/12/2015.

El detall de les fonts principals de finançament al tancament de 2016, tenint en compte la naturalesa de l'instrument i la contrapartida, és el següent:

Per a més informació sobre la gestió de la liquiditat del grup, l'estratègia de liquiditat i l'evolució de la liquiditat en l'exercici vegeu la nota 4 "Riscos", apartat "Risc de liquiditat", de la memòria dels comptes anuals.

5.2. Recursos de capital

En la nota 5, "Recursos propis mínims i gestió del capital", de la memòria consolidada del grup s'informa detalladament de la gestió de capital (marc regulador, dades en detall i actuacions de capital).

A continuació, es presenten les principals dades relatives a la gestió de capital:

En percentatge / milions d'euros	2016	2015
CET1	12,0	11,5
Tier 1	12,0	11,5
Tier 2	1,8	1,4
Ràtio BIS	13,8	12,9
Base de capital	11.852	11.417
Recursos mínims exigibles	6.886	7.102
Actius ponderats per risc	86.070	88.769

En la nota 5 de la memòria s'expliquen les principals variacions respecte a l'exercici anterior en relació amb la regulació i evolució dels actius ponderats per risc i dels components principals dels recursos propis.

Banc Sabadell ha dut a terme en els darrers anys una gestió activa del capital, aspecte clau per al creixement de l'entitat. Així, els últims anys el banc ha incrementat la base de capital a través d'emissions que es qualifiquen com a capital de primera categoria, tal com es mostra en la taula següent:

M = Milions d'euros

		Import	Impacte en capital
Febrer de 2011	Canvi <i>debt-for-equity</i> (<i>equity</i> a través d' <i>accelerated book building</i> i recompra de preferents i subordinades)	411	+68 pb de <i>core</i> Tier 1
Febrer de 2012	Canvi de preferents per accions	785	+131 pb de <i>core</i> Tier 1
Març de 2012	Ampliació de capital	903	+161 pb de <i>core</i> Tier 1
Juliol de 2012	Canvi d'instruments de deute preferents i deute subordinat de Banco CAM per accions	1404	+186 pb de <i>core</i> Tier 1
Setembre de 2013	Col·locació accelerada d'accions i ampliació de capital amb drets	1383	+178 pb de <i>core</i> Tier 1
Octubre de 2013	Emissió d'obligacions subordinades necessàriament convertibles per canvi híbrids B. Gallego	122	+17 pb de <i>core</i> Tier 1
Abril de 2015	Ampliació de capital amb dret preferent de subscripció - TSB	1607	+181 pb de <i>core</i> Tier 1

Nota: L'impacte en capital (en punts bàsics) està calculat amb les dades de tancament de cada exercici, xifres que han anat variant significativament per l'increment del perímetre del grup durant aquests últims exercicis.

6.- RISCOS

Al llarg de 2016 el grup Banc Sabadell ha continuat reforçant el seu marc de gestió de riscos incorporant millores que el situen al nivell de les millors pràctiques del sector financer.

Es poden veure més detalls sobre la cultura corporativa de riscos, el Marc Estratègic de Riscos, l'organització global de la funció de riscos i els principals riscos financers i no financers en la nota 4, "Gestió de riscos financers", dels comptes anuals consolidats de l'exercici de 2016.

Les principals fites d'aquest any relatives a la gestió del risc del grup han estat l'enfortiment del Marc Estratègic de Riscos, dotant-lo d'un enfocament internacional, i la millora del perfil de risc del grup en l'exercici, tal com s'explica amb més detall en l'esmentada nota 4 de la memòria.

7.- CIRCUMSTÀNCIES IMPORTANTS QUE S'HAN PRODUÏT DESPRÉS DEL TANCAMENT DE L'EXERCICI

Amb posterioritat al 31 de desembre de 2016 no s'han produït fets significatius dignes d'esment.

8.– INFORMACIÓ SOBRE L'EVOLUCIÓ PREVISIBLE DE L'ENTITAT

Banc Sabadell adopta plans estratègics triennals en què fixa els seus objectius per als pròxims anys d'acord amb el context macroeconòmic i regulador.

El pla de negoci del període 2014-2016, denominat Triple, s'articulava en tres eixos principals. El primer es basava en una millora de la rendibilitat. En aquest sentit, hem aconseguit consolidar el lideratge del nostre negoci domèstic i millorar de manera significativa el marge de clients.

El segon eix del Pla Triple girava al voltant de la transformació tant del balanç com del model comercial i productiu. Pel que fa a la transformació del nostre balanç, cal destacar que tant el saldo de dubtosos com el d'actius problemàtics s'han reduït significativament i han superat els objectius preestablerts. En relació amb la transformació comercial, s'han desenvolupat capacitats tecnològiques que ens han permès continuar millorant l'experiència de client (confiança, lliurament de servei, transparència i conveniència), que ens permeten avui ser líders en qualitat de servei en pimes i empreses. Finalment, la transformació del model productiu ha aconseguit millorar l'eficiència de la nostra entitat, de manera que s'ha situat com una de les millors del sector bancari espanyol.

L'últim eix del Pla Triple girava al voltant de la internacionalització. Avui dia més del 30% del crèdit del grup es genera a l'exterior (i s'ha superat amb escreix l'objectiu establert del 10%). Entre les principals fites aconseguides, cal destacar l'adquisició del banc britànic TSB, així com l'entrada al mercat de Mèxic després d'obtenir la llicència per operar-hi com a banc comercial.

Després de l'èxit del Pla Triple, Banc Sabadell inicia el 2017 amb un pla estratègic encara més ambiciós, que es desenvoluparà seguint una estructura 1 + 3, en què l'any 2017 representa l'any de transició en què es produirà la integració de TSB.

D'altra banda, els objectius estratègics establerts per a l'horitzó 2020 són, entre d'altres, la consolidació del negoci en els mercats en què estem presents actualment, juntament amb la reducció d'actius problemàtics improductius, per tal d'assolir un nivell de *cost of risk* normalitzat. Així mateix, Banc Sabadell s'enfocarà a establir un model de gestió eficient, i desplegarà les capacitats tecnològiques necessàries per al desenvolupament dels negocis digitals.

9.– ACTIVITATS DE R+D+I

L'exercici de 2016 ha estat marcat pel projecte TSB, amb un fort impacte en l'organització tecnològica, que s'ha tornat a reestructurar per afrontar el projecte amb més garanties. En l'àmbit internacional també s'ha continuat amb el projecte a Mèxic d'una institució de banca múltiple per a empreses i particulars.

En paral·lel s'ha dut a terme un pla de sistemes tan intensiu com en l'exercici anterior, alineat amb objectius del Pla de negoci Triple 2014-2016.

En l'àmbit de la potenciació de la gestió comercial, s'ha finalitzat la implantació de la nova eina de gestió de campanyes i s'ha continuat amb el projecte d'evolució de la carpeta comercial dels gestors i de la fitxa de client, que ja està en fase de test d'usuaris amb implantació el 2017. S'ha posat en marxa el projecte de nova Alta de Client Compte; s'hi ha inclòs la simplificació de la contractació del *pack* bàsic del Compte Expansió, i se n'ha optimitzat l'operativa. Aquesta aplicació està disponible tant en oficines com en tauletes per a gestors amb mobilitat, i permet dur-ho a terme en *onboarding* de client 100% en mobilitat, sense necessitat que el client es desplaci a l'oficina gràcies a la incorporació de la firma biomètrica.

En l'àmbit de mobilitat corporativa, s'han finalitzat el desenvolupament i desplegament de l'operativa de gestor en tauleta, incloent-hi funcionalitats de catàleg/oferta de productes, simulació d'operativa, de seguiment, de *reporting* i de contractació, de manera que permet que els gestors comercials puguin efectuar tota la seva activitat en mobilitat mitjançant tauletes.

Pel que fa a sistemes d'assegurances, s'ha desenvolupat un multisimulador que, a partir de la informació de captura mínima del client, és capaç de generar una proposta en l'àmbit de cinc productes: Auto, Llar, Salut, Vida i Decessos, i presenta una oferta conjunta i amb unes condicions optimitzades, de manera que permet interactuar amb la proposta generada durant la negociació que es mantingui amb el client, i fa molt dinàmica la gestió comercial de l'operació.

En l'àmbit de mercats el projecte Proteox ha desenvolupat un nou frontal integral per a la distribució de productes Forex en l'àmbit de tresoreria. Gràcies a un motor de preus de Reuters i una tecnologia de frontal web HTML5 Responsive, l'aplicació ha nascut sent adaptable amb mínims canvis a entorns multicanal (Sala de Tresoreria, oficines i BS Online) i multiplataforma (escriptori, mòbil i tauleta). I permet tenir centralitzada en una única aplicació tota la distribució de Forex del banc.

Pel que fa a sistemes d'administració corporativa, les actuacions més rellevants realitzades durant l'exercici se centren en els projectes d'adaptació dels sistemes de gestió d'oficines multiubicació (*hub-and-spoke*) i de xarxa comercial de gestió activa. Igualment, destaquen en l'àmbit de Recursos Humans els nous projectes de desenvolupament de gestió de talent intern, formació i selecció.

10.– ADQUISICIÓ I ALIENACIÓ D'ACCIONS PRÒPIES

En relació amb la informació sobre l'adquisició i alienació d'accions pròpies, vegeu la nota 25 de la memòria.

11.– ALTRES INFORMACIONS RELLEVANTS

a) Informació borsària

A continuació, es presenten un conjunt d'indicadors en relació amb l'evolució borsària del banc:

	2016	2015	Variació (%) interanual
Accionistes i contractació			
Nombre d'accionistes	260.948	265.935	(1,9)
Nombre d'accions	5.616.151.196	5.439.244.992	3,3
Contractació mitjana diària (nombre d'accions)	29.994.232	32.155.802	(6,7)
Valor de cotització (en euros)			
Inici	1,635	2,205	-
Màxima	1,810	2,499	-
Mínima	1,065	1,577	-
Tancament	1,323	1,635	-
Capitalització borsària (en milers d'euros)	7.430.168	8.893.166	-
Ràtios borsàries			
Benefici net atribuït per acció (BPA) (en euros)	0,13	0,13	-
Valor comptable per acció (en euros)	2,30	2,26	-
P/VC (valor de cotització s/ valor comptable)	0,57	0,72	-
PER (valor de cotització / BPA)	10,46	12,55	-

Durant l'exercici de 2016 el preu de l'acció del banc ha presentat una disminució del -19,1%, superior a la del conjunt de bancs espanyols cotitzats (-1,9%), mentre que la de l'IBEX 35 ha estat del -2,0%.

b) Política de dividends

La política de retribució als accionistes del banc, d'acord amb el que estableixen els estatuts de l'entitat, se sotmet cada exercici a l'aprovació de la Junta General d'Accionistes.

En l'exercici de 2015, el banc va retribuir els seus accionistes amb 0,07 euros per acció a través d'una retribució flexible que els permet la possibilitat d'optar per rebre la remuneració en efectiu i/o en accions noves i una retribució complementària consistent en el lliurament d'accions procedents de l'autocartera. Aquest import va representar una rendibilitat sobre la cotització al tancament de l'exercici del 4,3%.

El Consell d'Administració va acordar el 27 d'octubre de 2016 la distribució d'un dividend a compte del resultat de 2016 per un import total de 111.281 milers d'euros (0,02 euros bruts per acció), pagat el 30 de desembre de 2016.

A més a més, el Consell d'Administració proposarà a la Junta General d'Accionistes que acordi la distribució d'un dividend brut per acció de l'exercici de 2016 de 0,05 euros per acció.

Per als pròxims exercicis, Banc Sabadell preveu continuar els pagaments en efectiu en la retribució als seus accionistes.

c) Gestió de qualificació creditícia

El 2016, les tres agències que avaluen la qualitat creditícia de Banc Sabadell són S&P Global Ratings, Moody's i DBRS. A continuació, es detallen els rànings actuals i l'última data en què s'ha fet alguna publicació reiterant aquest ràting:

	Llarg termini	Curt termini	Perspectiva	Última revisió
DBRS	BBB (<i>high</i>)	R-1 (<i>low</i>)	Estable	02.08.2016
Standard & Poor's	BB+	B	Positiva	02.11.2016
Moody's (*)	Baa3 / Baa2	P-3 / P-2	Estable	01.12.2016

(*) Correspon a deute sènior i dipòsits, respectivament.

El 2 de novembre de 2016, S&P Global Ratings va millorar la perspectiva del ràting de Banc Sabadell a positiva (d'estable) i va determinar el ràting de llarg termini en BB+, així com el de curt termini en B. La perspectiva positiva es basa principalment en la millora significativa de la qualitat dels actius, enfortiment de la solvència i consolidació de la posició de mercat a Espanya, així com la diversificació geogràfica de les diferents fonts d'ingrés.

El 2 d'agost de 2016, DBRS Ratings Limited va determinar el ràting de Banc Sabadell de llarg termini en BBB (*high*), així com el de curt termini en R-1 (*low*). Destaca la fortalesa en el negoci Espanya, la bona integració del negoci de TSB i la capacitat de reducció dels actius problemàtics per sobre de la mitjana dels seus competidors. La perspectiva es manté estable.

L'1 de desembre de 2016, Moody's Investors Service va comunicar la pujada dels rànings de Banc Sabadell de dipòsits de Baa3/Prime-3 a Baa2/Prime-2 i de deute sènior de Ba1 a Baa3. La perspectiva dels rànings de dipòsits a llarg termini i deute sènior és estable. Aquesta acció de ràting reflecteix, segons Moody's Investors Service, la millora en els fonamentals de Banc Sabadell, principalment en termes de risc, amb una disminució substancial i amb una tendència continuada per al pròxim exercici dels actius problemàtics.

Al llarg de 2016, Banc Sabadell s'ha reunit amb les tres agències. En aquestes visites o teleconferències s'han discutit temes com ara l'estratègia del banc, l'evolució de TSB, els resultats, el capital, la liquiditat, els riscos i la qualitat creditícia, i la gestió d'actius problemàtics.

d) Xarxa de sucursals

Banc Sabadell va concloure l'any 2016 amb una xarxa de 2.767 oficines (587 oficines de TSB), amb una variació neta de -106 oficines respecte al 31 de desembre de 2015 (-79 oficines sense considerar TSB), a causa principalment de l'optimització de la xarxa d'oficines.

Del total de la xarxa d'oficines de Banc Sabadell i el seu grup, 1.583 oficines operen com a Sabadell (amb 47 oficines de banca d'empreses i 2 de banca corporativa); 123 com a Sabadell Gallego (amb 3 de banca d'empreses); 166 oficines com a Banco Herrero a Astúries i Lleó (amb 3 de banca d'empreses); 128 oficines com a SabadellGuipuzcoano (amb 5 de banca d'empreses); 12 oficines com a SabadellUrquijo; 105 oficines corresponien a Solbank, i 648 oficines configuraven la xarxa internacional, de les quals 27 pertanyen a la xarxa de Sabadell United Bank, 7 oficines a BancSabadell d'Andorra i 587 oficines a TSB. A aquesta xarxa d'oficines bancàries cal afegir els dos Centres Activo d'atenció a clients pertanyents a ActivoBank. El desglossament de les oficines a Espanya per comunitat és el següent:

Comunitat	Oficines	Comunitat	Oficines
Andalusia	142	C. Valenciana	381
Aragó	34	Extremadura	7
Astúries	134	Galícia	123
Balears	62	La Rioja	8
Canàries	30	Madrid	201
Cantàbria	6	Múrcia	141
Castella - la Manxa	23	Navarra	18
Castella i Lleó	64	País Basc	105
Catalunya	638	Ceuta i Melilla	2

El grup està present en els països següents:

País	Sucursal	Oficines de representació	Societats filials i participades
Europa			
Andorra			•
França	•		
Polònia		•	
Regne Unit	•		•
Turquia		•	
Amèrica			
Brasil		•	
Colòmbia		•	•
Estats Units	•	•	•
Mèxic			•
Perú			
República Dominicana		•	
Veneçuela		•	
Àsia			
Xina		•	
Emirats Àrabs Units		•	
Índia		•	
Singapur		•	
Àfrica			
Algèria		•	
Marroc	•		

Govern corporatiu

De conformitat amb el que estableix l'article 540 de la Llei de societats de capital, el grup Banc Sabadell ha elaborat l'informe anual de govern corporatiu relatiu a l'exercici de 2016, que forma part, segons el que estableix l'article 49 del Codi de comerç, d'aquest informe de gestió i que s'annexa com a document separat, en el qual s'inclou un apartat que fa referència al grau de seguiment del banc de les recomanacions de govern corporatiu existents a Espanya.

La informació de govern corporatiu està disponible en la pàgina web corporativa del grup (www.grupbancsabadell.com), accedint directament a la pestanya "Govern Corporatiu i política de remuneracions" que figura en la pàgina d'inici (*homepage*) d'aquesta web.

Glossari de termes sobre mesures de rendiment

El grup, en la presentació dels seus resultats al mercat i per al seguiment del negoci i presa de decisions, utilitza mesures del rendiment d'acord amb la normativa comptable generalment acceptada (NIIF-UE) i també utilitza altres mesures no auditades comunament utilitzades en el sector bancari (mesures alternatives de rendiment o MAR), com a indicadors de seguiment de la gestió dels actius i passius, i de la situació financera i econòmica del grup, fet que facilita la comparabilitat amb altres entitats.

Seguint les directrius de l'ESMA sobre les MAR (ESMA/2015/1415es d'octubre de 2015), la finalitat de les quals és promoure la utilitat i transparència de la informació per protegir els inversors a la Unió Europea, el grup presenta a continuació per a cada MAR la seva definició i ús. En l'informe de gestió, el grup presenta la conciliació dels components de les MAR amb les partides presentades en els estats financers i la seva quantificació per a cada període.

Mesura de rendiment	Definició i càlcul	Ús o finalitat
<i>Loan-to-deposit ratio</i>	Préstecs i partides a cobrar netes sobre finançament detallista. Per calcular-les es resten del numerador els crèdits de mediació. En el denominador, es considera el finançament detallista o els recursos de clients, definits en aquesta taula.	Mesura la liquiditat d'un banc a través de la relació entre els fons de què disposa respecte al volum de crèdits concedits als clients. La liquiditat és un dels aspectes rellevants que defineixen l'estructura d'una entitat.
Marge abans de dotacions	Es compon de les partides comptables marge brut més les despeses d'administració i amortització.	És un dels marges rellevants que reflecteix l'evolució dels resultats consolidats del grup.
Marge de clients	És la diferència entre el rendiment i els costos dels actius i passius relacionats amb clients, és a dir, la contribució al marge d'interessos de l'operativa exclusiva amb clients. En el seu càlcul es considera la diferència entre el tipus mitjà que el banc cobra pels crèdits als seus clients i el tipus mitjà que el banc paga pels dipòsits dels seus clients. El tipus mitjà del crèdit a clients és el percentatge anualitzat entre l'ingrés financer comptable del crèdit a clients en relació amb el saldo mitjà diari del crèdit a clients. El tipus mitjà dels recursos de clients és el percentatge anualitzat entre els costos financers comptables dels recursos de clients en relació amb el saldo mitjà diari dels recursos de clients.	Reflecteix la rendibilitat de l'activitat purament bancària.
Ràtio de cobertura de dubtosos	Mostra el percentatge de riscos dubtosos que està cobert per provisions. El càlcul es compon del quocient entre el fons de deteriorament dels préstecs i bestretes a la clientela (incloent-hi els fons dels riscos contingents) / total de riscos dubtosos (incloent-hi els riscos contingents dubtosos).	És un dels indicadors principals utilitzats en el sector bancari per seguir l'estat i l'evolució de la qualitat del risc de crèdit amb clients, i mostra la cobertura de provisions que l'entitat ha constituït sobre els actius dubtosos.
Ràtio d'eficiència (*)	Despeses de personal i altres despeses generals d'administració / marge brut. Per al càlcul d'aquesta ràtio, s'ajusta el marge brut linealitzant els resultats per operacions financeres. El denominador inclou periodificació lineal de les contribucions als fons de garantia i de resolució a excepció del tancament de l'any.	Principal indicador d'eficiència o productivitat de l'activitat bancària. És un indicador inclòs en el pla estratègic del grup 2014-2016 sobre el qual es fa seguiment.
Ràtio de morositat	És el percentatge de riscos dubtosos sobre el total de risc concedit a la clientela. Tots els components del càlcul es corresponen amb partides o subpartides dels estats financers comptables. El càlcul es compon del quocient entre els riscos dubtosos incloent-hi els riscos contingents dubtosos / préstecs a la clientela i riscos contingents. Vegeu en aquesta taula la definició dels riscos dubtosos. Els riscos contingents inclouen les garanties concedides i els compromisos contingents concedits.	És un dels indicadors principals utilitzats en el sector bancari per seguir l'estat i l'evolució de la qualitat del risc de crèdit amb clients i per valorar-ne la gestió.
Inversió creditícia bruta de clients	Inclou els préstecs i les bestretes a la clientela sense tenir en compte el fons de provisions per a insolvències i risc de país.	Magnitud rellevant entre els principals indicadors del negoci d'una entitat financera, sobre el qual se'n segueix l'evolució.
Inversió creditícia bruta viva	També anomenada <i>crèdit viu</i> , inclou la inversió creditícia bruta de clients sense tenir en compte l'adquisició temporal d'actius, els ajustos per periodificació i els actius dubtosos.	Magnitud rellevant entre els principals indicadors del negoci d'una entitat financera, sobre el qual se'n segueix l'evolució.

Mesura de rendiment	Definició i càlcul	Ús o finalitat
Recursos de clients en el balanç	Inclou dipòsits de clients (ex-repos) i altres passius col·locats per la xarxa comercial (bons simples de Banc Sabadell, pagarés, etc).	Magnitud rellevant entre els principals saldos del balanç consolidat del grup, sobre el qual se'n segueix l'evolució.
Recursos de clients fora del balanç	Inclou els fons d'inversió, la gestió de patrimonis, els fons de pensions i les assegurances comercialitzades.	Magnitud rellevant entre els principals indicadors del negoci d'una entitat financera, sobre el qual se'n segueix l'evolució.
Recursos en el balanç	Inclou les subpartides comptables de dipòsits de la clientela, debits representats per valors negociables, passius subordinats i passius emparats per contractes d'assegurances o reasssegurança.	Magnitud rellevant entre els principals indicadors del negoci d'una entitat financera, sobre el qual se'n segueix l'evolució.
Recursos gestionats	És la suma dels recursos en el balanç i els recursos de clients fora del balanç.	Magnitud rellevant entre els principals indicadors del negoci d'una entitat financera, sobre el qual se'n segueix l'evolució.
Riscos dubtosos	És la suma de les partides comptables d'actius dubtosos dels préstecs i les bestretes a la clientela juntament amb les garanties concedides dubtoses.	Magnitud rellevant entre els indicadors principals utilitzats en el sector bancari per seguir l'estat i l'evolució de la qualitat del risc de crèdit amb clients i per valorar-ne la gestió.
Actius problemàtics	És la suma dels riscos dubtosos juntament amb els actius immobiliaris adjudicats.	Indicador de l'exposició al total de riscos i actius dubtosos, incloent-hi els immobles.
Ràtio de cobertura d'immobles	El càlcul es compon del quocient entre els fons per deteriorament d'actius immobiliaris adjudicats / total d'actius immobiliaris adjudicats. L'import d'actius immobiliaris adjudicats inclou els immobles classificats en la cartera d'actius no corrents i grups alienables d'elements que s'han classificat com a mantinguts per a la venda.	És un indicador de la cobertura sobre l'exposició de l'entitat als actius immobiliaris.
ROA	(*) Resultat consolidat de l'exercici / actius totals mitjans. (**) Considerant l'anualització lineal del benefici obtingut fins ara i ajustat per la meritació relativa de les contribucions als fons de garantia i de resolució. Els actius totals mitjans són la mitjana mòbil ponderada de l'actiu total existent els últims dotze mesos naturals.	Mesura comunament utilitzada en el sector financer per determinar la rendibilitat comptable obtinguda dels actius del grup.
ROE	(*) Benefici atribuït al grup / fons propis mitjans. Considerant en el numerador l'anualització lineal del benefici obtingut fins ara i ajustat per la meritació relativa de les contribucions als fons de garantia i de resolució. En el denominador s'exclou el benefici atribuït al grup com a part dels fons propis. (***)	Mesura comunament utilitzada en el sector financer per determinar la rendibilitat comptable obtinguda sobre els fons propis del grup.
RORWA	(*) Resultat consolidat de l'exercici / els actius ponderats per risc (RWA).	És una mesura addicional sobre la rendibilitat comptable, calculada sobre els actius ponderats pel nivell de risc del grup.
ROTE	(*) Benefici atribuït al grup / fons propis mitjans. Considerant en el numerador l'anualització lineal del benefici obtingut fins ara i ajustat per la meritació relativa de les contribucions als fons de garantia i de resolució. En el denominador s'exclou el benefici atribuït al grup com a part dels fons propis i deduint l'import dels fons de comerç. (***)	Mesura addicional sobre la rendibilitat comptable obtinguda dels fons propis, però en la qual s'exclouen els fons de comerç en el càlcul. Aquest indicador és un dels inclosos en el pla estratègic del grup 2014-2016 sobre els quals es fa seguiment.
Capitalització borsària	És el producte del valor de cotització de l'acció i el nombre d'accions en circulació la data de tancament del període.	És una mesura econòmica de mercat o ràtio borsària que indica el valor total d'una empresa segons el preu de mercat.
Benefici net atribuït per acció	És el quocient del benefici net atribuït al grup entre el nombre d'accions en circulació la data de tancament del període. En el numerador es considera l'anualització lineal del benefici obtingut fins ara i ajustat per la meritació relativa de les contribucions als fons de garantia i de resolució a excepció del tancament de l'any.	És una mesura econòmica de mercat o ràtio borsària que indica la rendibilitat d'una empresa, i és una de les mesures més utilitzades per avaluar el rendiment de les entitats.
Valor comptable per acció	És el quocient entre el valor comptable / nombre d'accions la data de tancament del període. Per valor comptable es considera la suma dels fons propis, considerant l'anualització lineal del benefici obtingut fins ara i ajustat per la meritació relativa de les contribucions als fons de garantia i de resolució, a excepció del tancament de l'any.	Mesura econòmica de mercat o ràtio borsària que determina el valor comptable de l'empresa obtingut per cada títol en poder de l'accionista.
P/V (valor de cotització s/ valor comptable)	És el quocient entre el preu o valor de cotització de l'acció / valor comptable.	Mesura econòmica o ràtio borsària comunament utilitzada pel mercat, que tracta de comparar la cotització d'una acció pel que fa al seu valor comptable.

(*) La periodificació lineal de la contribució als fons de garantia i resolució en els tres primers trimestres de l'exercici s'ha realitzat sobre la base de la millor estimació del grup.

(**) Mitjana calculada amb saldos mitjans diaris.

(***) Mitjana calculada amb les 13 últimes posicions de final de mes.